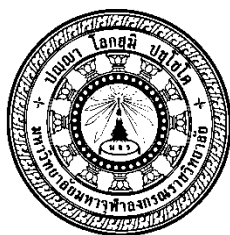

การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี
**A STUDY OF MOTIVATION OF PRAPARIYATTIDHAMMA IN
PALI SECTION AT CHONBURI PROVINCE**

พระครูอนุกุลสัจกิจ (สุเทพ สุเทโว)

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

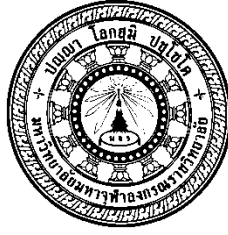
การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

พระครูอนุกุลสุตกิจ (สุเทพ สุเทโว)

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎฐินิพนธ์
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A Study of Motivation of Prapariyattidhamma in Pali
Section at Chonburi Province**

Phrakhru Anugunsutakit (Sutap Sūdevo)

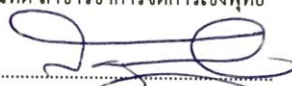
A Disscertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับคุณูปนิพนธ์เรื่อง
“การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษา ตามหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมปnun วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคุณูปนิพนธ์

(ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร)

ประธานกรรมการ

(ดร.อำนาจ บัวศิริ)

กรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.)

กรรมการ

(ดร.ประเสริฐ ธิลา)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์

พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.ประเสริฐ ธิลา

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูอนุกูลสุตกิจ)

ชื่อคุณูปนิพนธ์	: การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี
ผู้วิจัย	: พระครูอนุกุลสุตกิจ (สุเทพ สุเทโว)
ปริญญา	: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์	: พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.ป.ธ.๗., พธ.บ. (ศาสนา), ศศ.ม. (การบริหารองค์การ), กจต.(การจัดการภาครัฐ), Ph.D. (Philosophy), DODT. (Organization Development and transformation)
	: ดร. ประเสริฐ ธิลา, พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ), พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ๓. เพื่อนำเสนอการพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธีโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักและสนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงปริมาณตามลำดับ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๘ รูป ได้แก่ พระสังฆาธิการ โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๑๓ รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๐๗ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ จำนวน ๓๗๑ รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีด้วยการวิเคราะห์ SWOT ด้านจุดแข็ง ปัจจุบันมีสำนักเรียนที่มีความพร้อมทั้งในด้านนักเรียนครูผู้สอน สถานที่พักตลอดจนทุกอุดหนุน ผลิตรายการวิทยุหลายสิบลูป ด้านจุดอ่อน ขาดนักเรียน และครูที่มีความชำนาญหลายสำนักเรียนที่เคยมีชื่อเสียงต้องปิดตัวลงเพราะขาดบุคลากรและนักเรียนรวมถึงการขาดการสนับสนุน ด้านโอกาส เจ้าสำนักที่มีกำลังความสามารถโดยเฉพาะด้านการเงิน/คน/มีการจัดการที่ดี ทำให้การเรียนการสอนยังมีอยู่ถ้ามีการสนับสนุนจากหลายภาคส่วนสำนักเรียนที่ปิดตัวลงก็อาจจะกลับฟื้นตัวขึ้นมาได้ ด้านอุปสรรค ขาดบุคลากร คือ นักเรียน ขาดทุนสนับสนุน ซึ่งทั้งสองส่วน

เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำเคลื่อนการศึกษาในส่วนนี้ ความคิดเห็นต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

๒.ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ใช้หลักวงจร PDCA มีการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ต้องคำนึงถึงว่าสำนักเรียนแต่ละสำนักมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน มีการประชุมวางร่วมกันทุกสำนักเรียนในจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตั้งกองทุนการศึกษาสนับสนุนในด้านปัจจัยที่แน่นอนชัดเจน เจ้าสำนักจะต้องให้ความสำคัญปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในทุกกระบวนการ ตรวจสอบการปฏิบัติงานหาเมื่อเกิดข้อบกพร่องต้องรีบแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้การทำงานขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.นำเสนอการพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ต้องมีการจัดประชุมระหว่างสำนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามกระบวนการขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ การปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเพื่อปรับปรุงกระบวนการขั้นตอน นำไปสู่แนวทางการสร้างแรงจูงใจของนักเรียน คือ ความตั้งใจ ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง ความมั่นใจ ความพึงพอใจ เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ คือ ๑) ฉันทะ ๒) วิริยะ ๓) จิตตะ ๔) วิมังสา ที่นำมาใช้ในการสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการมองเห็นประโยชน์ของการศึกษาร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนปัจจัยในทุกด้าน สร้างความเชื่อมั่นว่าการศึกษาไม่ว่ารูปแบบใดก็ตามจะสามารถพัฒนาชีวิตของตนให้ดีขึ้นได้

Dissertation Title : A Study of Motivation of Prapariyattidhamma in Pali Section at Chonburi Province

Researcher : Phrakhru Anugunsutakit (Sutap Sūdevo)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Management)

Dissertation Supervisory Committee

: Phra Sutheevirabundith, Dr. Pali VII, B.A. (Religion), M.A. (Organization Administration), Ph.D. (Philosophy), DODT. (organization Development and transformation), DM. (Public Management)

: Dr. Prasert Thilao B.A. (Public Administration), M.A. (Public Administration), Ph.D. (Public Administration)

Date of Graduation : March 27 2019

Abstract

Objectives of this research were to: 1. to analyze general conditions and problems of the teaching and learning of Pali Buddhist Scriptures in Chonburi Province 2. to study the factors affecting of the motivation education of the Prapariyattitham Students in Chonburi Province 3. to propose the motivation development of the Motivation Education of Prapariyattitham Students in Chonburi Province.

Methodology was the mixed methods research: The qualitative research collected data from 18 key informants from senior Sangha, purposefully selected by in-depth-interviewing and from 13 participants in Focus Group Discussion and analyzed data by descriptive interpretation. The quantitative research, the researcher has created the questionnaires with confidence value equivalent to 0.907 and collected data from 371 samples who were monks and analyzed data with statistics; frequency, percentage, mean and standard deviation: S.D.

Findings were as follow.

1. Analyzing general context of the teaching and learning of Pali Buddhist Scriptures in Chonburi Province with SWOT as: Strength; at present, there is a school that is ready for students, teachers, accommodation and all subsidies. Each year, the

school created Pali graduadte up to 12 monks. Weakness; Lack of students and skilled teachers, many schools with good reputation have to close because of lack of staff and students, including lack of support. Opportunity; The schools that have capability, especially in finance / people and good management Makes teaching and learning available. If there is support from many sectors, the closed schools may to recover, Threat; Lack of personnel and students who are important factors to move education in this section. Opinions on the study of the motivation education of Prapariyattitham Students in Chonburi Province by overall were at high level and management according to the lthibath 4 was also in the high level.

2. Factors affecting the motivation education of the Prapariyattitham Students the PDCA cycle principle. Planning Doing Checking and Action. must be taken into account that each school is equipped with different teaching arrangements. There must be a meeting to put together all the schools in the province in the same direction, set up fund to support education in certain factors clearly. The School master must give priority to work with all relevant personnel in every process, check the operation, find out when the defect occurs, have to hurry to fix, improve and develop the work to be driven efficiently.

3. Presentation the motivation development of the Prapariyattitham Students in Chonburi Province guidelines of the Motivation Education of the Students Prapariyattitham according to the components, the procedure is planning, implementation, checking, improvement. To acknowledge problems with students in order to improve the initial process, leading to the motivation of students in 4 aspects: 1) Attention) 2) Relevance) 3) Confidence 4) Satisfaction, Also integrating with Buddha principles, Itthapadha 4, 1) Chantha, aspiration, 2) Viriya , effort, 3) Jitta, attention, and 4) Vimangsa, examination, which is used to create incentives for students, based on seeing the benefits of education together and helping support the factors in all aspects to ensure that education, regardless of any form, can improve their lives.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ณ)
สารบัญแผนภาพ	(ญ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฐ)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาในพระพุทธศาสนา	๒๕
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	๓๕
๒.๔ หลักอิทธิบาท ๔	๕๔
๒.๕ บริบทพื้นที่การวิจัย	๖๕
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๘
๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ	๖๘
๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนักเรียนพระปริยัติธรรม	๗๒
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย	๗๗

สารบัญ (ต่อ)

	เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	๗๘
	๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๘
	๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก	๗๙
	๓.๓ เครื่องมือในการวิจัย	๘๒
	๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๕
	๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	๘๖
บทที่ ๔	ผลการวิจัย	๙๐
	๔.๑ วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนพระ ปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี	๙๐
	๔.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใน จังหวัดชลบุรี	๙๙
	๔.๓ การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใน จังหวัดชลบุรี	๑๑๗
	๔.๔ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	๑๕๔
	๔.๕ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๗๖
	๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๘๐
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๘๕
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๘๕
	๕.๒ อภิปรายผล	๑๙๔
	๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๒๐๒
	๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๒๐๒
	๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	๒๐๒
	๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๒๐๒
บรรณานุกรม		๒๐๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก	๒๑๑
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๒๑๒
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงแบบสอบถาม	๒๑๘
ภาคผนวก ค ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา	๒๒๐
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)	๒๒๓
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สนทนากลุ่มเฉพาะ)	๒๔๒
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๒๕๓
ภาคผนวก ช แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๒๕๘
ประวัติผู้วิจัย	๒๖๗

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ แสดงการสังเคราะห์ความหมายเกี่ยวกับแรงจูงใจ	๑๒
๒.๒ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ	๑๘
๒.๓ แสดงการสังเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจ	๒๓
๒.๔ แสดงการสังเคราะห์ความหมายและความสำคัญของการศึกษา	๒๗
๒.๕ แสดงการสังเคราะห์การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา	๓๑
๒.๖ แสดงการสังเคราะห์จุดมุ่งหมายของการศึกษา	๓๔
๒.๗ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของภาษาบาลี	๔๐
๒.๘ แสดงการสังเคราะห์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	๔๖
๒.๙ แสดงการสังเคราะห์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน	๕๒
๒.๑๐ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของหลักอิทธิบาท ๔	๕๗
๒.๑๑ แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔	๖๑
๒.๑๒ แสดงรายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดชลบุรี	๖๕
๒.๑๓ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ	๗๐
๒.๑๔ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรม (ต่อ)	๗๕
๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างพระภิกษุในพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี	๘๐
๔.๑ วิเคราะห์จุดแข็งของสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	๙๒
๔.๒ วิเคราะห์จุดอ่อนของสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	๙๔
๔.๓ วิเคราะห์โอกาสของสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	๙๖
๔.๔ วิเคราะห์อุปสรรคของสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	๙๘
๔.๕ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรีในปัจจุบันตามวงจร PDCA ด้านการวางแผน (Plan)	๑๐๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๖ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรีในปัจจุบัน ตามวงจร PDCA ด้านการปฏิบัติ (Do)	๑๐๗
๔.๗ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรีในปัจจุบัน ตามวงจร PDCA ด้านการตรวจสอบ (Check)	๑๑๑
๔.๘ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรีในปัจจุบัน ตามวงจร PDCA ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Action)	๑๑๕
๔.๙ วิเคราะห์การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความตั้งใจ (Attention)	๑๒๐
๔.๑๐ วิเคราะห์การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance)	๑๒๔
๔.๑๑ วิเคราะห์การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความมั่นใจ (Confidence)	๑๒๘
๔.๑๒ วิเคราะห์การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความพึงพอใจ (Satisfacion)	๑๓๒
๔.๑๓ วิเคราะห์การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ	๑๓๘
๔.๑๔ วิเคราะห์การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ	๑๔๒
๔.๑๕ วิเคราะห์การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ	๑๔๖
๔.๑๖ วิเคราะห์การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา	๑๕๐
๔.๑๗ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๕๓
๔.๑๘ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม	๑๕๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความตั้งใจ	๑๕๗
๔.๒๐ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง	๑๕๘
๔.๒๑ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความเชื่อมั่น	๑๕๙
๔.๒๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความพึงพอใจ	๑๖๐
๔.๒๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวม	๑๖๑
๔.๒๔ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ	๑๖๒
๔.๒๕ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ	๑๖๓
๔.๒๖ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ	๑๖๔
๔.๒๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา	๑๖๕

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย	๗๖
๔.๑ แสดงสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีด้วยการวิเคราะห์ SWOT	๙๙
๔.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามวงจร PDCA	๑๑๖
๔.๓ แสดงการพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใน ๔ ด้าน	๑๓๓
๔.๔ แสดงหลักธรรมในการศึกษาแรงจูงใจตามหลักอิทธิบาท ๔	๑๕๑
๔.๕ แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๘๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในการวิจัยครั้งนี้ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬารูปิก ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ ในการอ้างอิงใช้ระบุดัชนีอักษรย่อชื่อ คัมภีร์ เล่ม/ ข้อ/ หน้า ตัวอย่างเช่น วิ. มหา. (บาลี) ๑/๒๓๓/๑๖๖., วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒๓๓/๒๔๗ หมายถึง วินยปิฎก มหาวิภังคปาลิ ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๓๓ หน้า ๑๖๖ ฉบับมหาจุฬารูปิก ๒๕๐๐ และ วินยปิฎก มหาวิภังค ภาษาไทย เล่ม ๑ ข้อ ๒๓๓ หน้า ๒๔๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ โดยเรียงตามลำดับคัมภีร์ ดังนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวคคปาลิ	(ภาษาบาลี)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณณาสก	(ภาษาไทย)
อง.ปณจก (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตตก (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิทเทส	(ภาษาไทย)
ขุ.ป. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปฏิสัสมิทามรรคบาตร	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)
---------------	---	-------------	---------	-----------

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่สมัยพุทธกาลเป็นต้นมากุลบุตรผู้มีศรัทธาเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา มีอยู่ ๒ อย่างที่จะต้องทำ คือ คั่นถุระ และวิปัสสนาธุระ คือ ศึกษาเล่าเรียนคำสั่งสอนของ พระพุทธเจ้าที่เรียกว่า นวัคสัทธุศาสน์ คือ คำสอนของศาสนาเมือง ๙ ซึ่งได้แก่ สุตตะ เคยยะ เวยยา กรณะ คาถา อุทาน อิติวุตตก ชาดก อัပ္พุตธรรม และเวทนัลละ จนสามารถจำได้คล่องปากขึ้นใจ เรียกว่าคั่นถุระ ส่วนการเล่าเรียนวิธีปฏิบัติสมาธิ และฝึกอบรมจิตใจของตนจนเกิดความรู้แจ้งเห็น จจริงในสภาวะธรรมทั้งปวง และมีจิตหลุดพ้นจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลายเรียกว่าวิปัสสนาธุระ การศึกษาเล่าเรียนทั้งสองประการถือว่ามีความสำคัญเท่ากันเพราะเป็นความรู้ขั้นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ การปฏิบัติที่ถูกต้อง การปฏิบัติที่ถูกต้องจะนำไปสู่การหลุดพ้นจากทุกข์หรือบรรลุมรรคผลนิพพานซึ่ง เป็นผลสูงสุดของการออกบวชในพระพุทธศาสนา^๑

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระสงฆ์สาวกได้ช่วยการ ท่องจำคำสอนในศาสนาทั้งหมดซึ่งในช่วงแรกๆ ยังเรียกรวมกันว่า พระธรรมวินัย ต่อมาจึงได้ออกแบ่ง ออกเป็น ๓ ปิฎก คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก ใช้วิธีถ่ายทอดสืบต่อกัน มาด้วยมุขปาฐะโดยการท่องจำเป็นคณะ การแบ่งการท่องจำจะแบ่งตามความเชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ ได้แก่ ผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านพระธรรมวินัยก็ทรงจำพระวินัย เรียกว่า พระวินัยธร ผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านพระสูตรก็ทรงจำพระสูตร เรียกว่าพระสุตตันติกะ ผู้เชี่ยวชาญทางพระอภิธรรมก็ทรงจำพระ อภิธรรม เรียกว่าพระอภิธรรมนิกะ ภาษาบาลีเป็นภาษาที่ชาวมคธใช้พูดกันในแคว้นมคธเรียกว่าภาษา มาคธี พระพุทธเจ้าทรงใช้ภาษามคธประกาศพระศาสนาของพระองค์ในการทำสังคายนาครั้งที่ ๓ พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเป็นศาสนูปถัมภกในการทำสังคายนา และได้ส่งพระสงฆ์ที่เป็นพระอรหันต์ ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนากระจายออกไปในแคว้นแคว้นต่างๆ รวม ๙ คณะโดยคณะของ พระโสณะและพระอุตตระได้เดินทางมายังดินแดนสุวรรณภูมิอันได้แก่พื้นที่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนักโบราณคดีส่วนใหญ่ลงความเห็นว่าได้แก่ดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันโดยมีจังหวัด นครปฐมเป็นศูนย์กลางของการปกครอง ด้วยเหตุที่พระมหากษัตริย์ผู้เป็นศาสนูปถัมภกตั้งแต่โบราณ จึงทรงทำนุบำรุงสนับสนุนการเล่าเรียนพระปริยัติธรรม และยกย่องพระภิกษุสามเณรที่เรียนรู้ พระพุทธศาสนาให้มีฐานันดรพระราชทานราชูปการต่างๆ มีนิตยภัตรเป็นต้น จึงได้ทรงจัดให้มี

^๑ พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๖๑.

วิธีการสอบพระปริยัติธรรมเพื่อให้ปรากฏต่อชาวโลกทั่วไปว่า พระภิกษุสามเณรใดมีความรู้มากน้อยแค่ไหนเพียงไร เมื่อปรากฏว่าพระภิกษุสามเณรรูปใดมีความรู้ถึงขั้นที่กำหนดไว้พระมหากษัตริย์ก็ทรงยกย่องพระภิกษุสามเณรให้เป็นมหาบาเรียน ครั้นอายุพรรษาถึงขั้นเถรภูมิก็ทรงตั้งให้มีสมณศักดิ์ในสังฆมณฑลตามควรแก่คุณธรรม และความรู้เป็นครูบาอาจารย์สั่งสอนพระปริยัติสืบสืบกันมาจนปัจจุบันนี้

การจัดการศึกษาที่เป็นหลักสำคัญของพระสงฆ์ไทยที่สำคัญมี ๒ แบบ คือ แผนกธรรมและแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งสองแบบนี้ เป็นการศึกษาและการสอนสนามหลวงที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์แห่งองค์พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตมาเป็นลำดับจนถึงรัชกาลปัจจุบัน โดยการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นการศึกษาที่คงคุณลักษณะ และอัตลักษณ์เฉพาะตัวสำหรับพระภิกษุสามเณร เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาที่จารึกคัมภีร์พระไตรปิฎก^๒ เป็นภาษาที่รักษาพุทธพจน์อันเป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยตรง ซึ่งเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าตามที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ “โย โว อานนท มยา ธมโม จ วิสิตो ปญฺ ตโต โส โว มจฺเจยน สตถา” แปลว่าอานนทธรรมและวินัยใด ที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วธรรมและวินัยนั้นจักเป็นศาสดาเป็นตัวแทน ของเธอทั้งหลายในกาลล่วงไปแห่งเรา^๓

การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา การศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และกฎระเบียบ คำสั่ง และข้อบังคับของกรมการมหาเถรสมาคมคณะสงฆ์ทรงวงศศึกษาธิการ และกรมการศาสนา กรมการมหาเถรสมาคมองค์กรสูงสุดของคณะสงฆ์ จัดให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษามีอยู่ ๔ ประเภทคือ ๑) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ๒) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ๓) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ๔) การศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ ๒ แห่ง^๔ ฉะนั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะรักษาศาสนาธรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ เป็นการเพิ่มวิทยฐานะใช้จากพระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้มีเกียรติมีฐานะสูงขึ้น เป็นผู้มีความในสังคมได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไป การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นการศึกษาดั้งเดิมซึ่งคณะสงฆ์

^๒ กองทุนการศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, พิธีมอบรางวัลนักเรียนพระปริยัติธรรมดีเด่น ปีการศึกษา ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๖๕-๖๖.

^๓ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, สมณตปาสาทิกา นาม วินยญฺ กถา (พุทธิโย ภาโค), พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (นครปฐม โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๔๗๑-๔๗๒.

^๔ กรมการศาสนา, ข้อมูลจากการตรวจการคณะสงฆ์ของเจ้าคณะภาค ๔ ประจำปี ๒๕๓๘, ในเอกสารการประชุมสัมมนาเจ้าคณะภาค, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๙), หน้า ๙.

ดำเนินการมาเป็นลำดับจนปัจจุบัน มีระบบและระเบียบการอันเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่รัดกุมเป็น การศึกษาอยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์มีผลการศึกษาเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป ถือเป็น การศึกษาของคณะสงฆ์โดยเฉพาะ มีจุดหมายเพื่อผลิตบุคลากรของศาสนาเพื่อรับใช้พระศาสนา^๕ ถึงแม้ว่าการศึกษาของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันจะได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งคณะสงฆ์ด้วยกันเองก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถจะพัฒนาและขยายการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก บาลีให้เพียงพอขึ้นมากกว่าเดิมได้

แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้กิจกรรมต่างๆ เดินไปอย่างมีประสิทธิภาพและ กิจกรรมทางด้านการทำงานหรือการศึกษาโดยแรงจูงใจจะทำให้เกิดพลังมีความมานะบากบั่นมีจิตใจ จดจ่ออยู่กับการทำงานและแรงจูงใจนั้นนับได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ที่ตั้งใจเรียนสูงมักจะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้^๖ มีความปรารถนาที่จะทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พยายามเอาชนะอุปสรรคมีความพยายามที่จะทำให้สัมฤทธิ์ผลได้มาตรฐาน ดี เยี่ยมกว่าคนอื่นฯ ทั้งนี้ในด้านแรงจูงใจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ซึ่งผู้มี แรงจูงใจสูงนั้นมีความต้องการที่จะกระทำการต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายและเป็นสิ่งกระตุ้นบุคคลที่มีการ เปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นทำในสิ่งที่ปรารถนาให้ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังมีโอกาสที่จะประสบ ความสำเร็จในการเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากความสัมพันธ์ของแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนมีความสนใจที่จะทำการเรียนภาษาบาลีให้เกิด ผลสัมฤทธิ์ในระดับขั้นของตนเอง อันจะส่งผลดีให้เกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองและแก่คณะสงฆ์^๗

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา “การศึกษาแรงจูงใจของ นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อให้ได้ข้อมูลในปัจจุบันเกี่ยวกับความพร้อมใน การจัดการศึกษา สภาพการจัดการเรียนการสอน ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะต่างๆ อันจะเป็น ประโยชน์ เพื่อนำเสนอผลการวิจัยที่ได้มาใช้เป็นแนวทางให้แก่สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่ สนใจนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

^๕ พระธรรมปัญญาภรณ์, ประวัติความเป็นมาของสำนักเรียนวัดปากน้ำ พุทธศักราช ๒๕๔๙, (กรุงเทพมหานคร :พิมพ์ที่ หจก. สตาร์กรุป (๑๙๙๔), ๒๕๔๙), หน้า ๒๕๑.

^๖ เกษตรชัย และหิณ, “องค์ประกอบในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลามใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้, วารสารสงขลานครินทร์, ฉบับสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐

^๗ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๒ - ๒๕๕๙ : ฉบับสรุป, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๕๗.

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอการพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอการพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาใน ๓ ประเด็นดังนี้

๑) ศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยอาศัยข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้อง การทบทวนหนังสือเอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยการใช้การวิเคราะห์ ใน ๔ ด้าน คือ ๑) จุดแข็ง (Strengths) ๒) จุดอ่อน (Weaknesses) ๓) โอกาส (Opportunities) ๔) อุปสรรค (Threats)

๒) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามวงจร PDCA คือ ใน ๔ ด้าน คือ ๑) การวางแผน (Plan) ๒) การปฏิบัติ (Do) ๓) การตรวจสอบ (Check) ๔) การปรับปรุงแก้ไข (Action)

๓) เพื่อนำเสนอแนวทางการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ความตั้งใจ (Attention) ๒) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance) ๓) ความเชื่อมั่น (Confidence) ๔) ความพึงพอใจ (Satisfaction) และหลักพุทธธรรมโดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา^๙

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

งานศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาจากพระไตรปิฎก วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา หนังสือ วารสาร บทความ เอกสาร ตำราวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรม ที่เหมาะสมกับการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขอบเขต ด้านประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ พระสังฆาธิการระดับผู้บริหาร (เจ้าสำนักเรียน หรืออาจารย์ใหญ่) จำนวน ๑๘ รูป โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๓ รูปหรือคน

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร ได้แก่ พระภิกษุในพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งสิ้น ๓๗๐ รูป^{๑๐}

^๙ Keller, John. M., Development and use of the AECS model of instructional design, (Journal of Instructional Development, 10(3), 1987), 2-10.

^๙ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๘๗/๒๑๙

^{๑๐} สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดชลบุรี. (ข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๐)

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ รวมระยะเวลา ๑๐ เดือน

๑.๕. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

แรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการ สิ่งเร้า แรงกระตุ้น หรือแรงผลักดันให้เกิดการตัดสินใจ กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นแนวทางการนำไปสู่และการคงอยู่ของความพยายามที่จะทำให้ไปสู่จุดหมาย กำหนดทิศทางของตัวบุคคล ทักษะ ความสามารถ ความเข้าใจในหน้าที่ของตนเองเพื่อผลลัพธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งทางบวกและทางลบ ในสถานการณ์ต่างๆ

การศึกษาแรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการทำให้เกิดแรงจูงใจประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ

๑) ความตั้งใจ (Attention) ความตั้งใจสนใจของผู้เรียนเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการเอาใจใส่และเอาใจจริงเอาใจในการฝึกอบรม

๒) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance) การมองเห็นความสำคัญ และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงาน การกิจ หรือหน้าที่

๓) ความเชื่อมั่น (Confidence) แรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นตามความเชื่อมั่นเกี่ยวกับความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย และประสบความสำเร็จในกิจกรรมการเรียนรู้

๔) ความพึงพอใจ (Satisfaction) รางวัลจากภายนอกสร้างความพึงพอใจในการเรียนหรือการฝึกอบรม แม้ว่าความพอใจที่เกิดจากภายในสำคัญกว่า แต่รางวัลภายนอกจูงใจให้บุคคลไปสู่อการเรียนรู้เพิ่มขึ้นในกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป

นักเรียน หมายถึง พระภิกษุสามเณร ผู้กำลังศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้หมายถึง นักเรียนพระปริยัติธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดชลบุรี

พระปริยัติธรรมแผนกบาลี หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระพุทฺธพจน์หรือพระไตรปิฎกที่พระภิกษุสามเณรในปัจจุบันพึงศึกษาเล่าเรียนนั้นมี ๙ อย่าง คือ สุตตะ เคยยะ เวยยาकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตกะ ชาดก อัมมมมะ เวทลละ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า นวังกสัตถุศาสน์ (คำสอนของพระศาสดา ๙ ประเภท)

สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี หมายถึง สำนักเรียนพระปริยัติธรรมที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตรบาลีสนามหลวง ซึ่งเป็นระบบการศึกษาของพระสงฆ์ไทย คือ ธรรมที่พระภิกษุสามเณรพึงศึกษาเล่าเรียน ได้แก่ พระพุทฺธพจน์ หรือพระไตรปิฎก

หลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ หรือคุณธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎก มี ๔ ประการ คือ

๑) ฉันทะ : ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น

๒) วิริยะ : ความพยายามทำสิ่งนั้น

๓) จิตตะ : ความเอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้น

๔) วิมังสา : ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น^{๑๑}

๑.๖. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพปัญหาในปัจจุบันของการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๑.๖.๒ ทำให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๑.๖.๓ ทำให้ทราบรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๑.๖.๔ นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยที่เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

^{๑๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๘๗/๒๑๙

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่มีความเหมาะสมกับ แรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์ร่วมกับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม และการศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคในการการศึกษาของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ มีระดับขั้นตอนการนำเสนอข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการวิจัย ตามลำดับดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาในพระพุทธศาสนา
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
- ๒.๔ หลักอิทธิบาท ๔
- ๒.๕ บริบทพื้นที่การวิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

จากการศึกษาเอกสารและตำราต่างๆ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ โดยที่แรงจูงใจนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างหรือปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล มีนักวิชาการและนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายและความคิดเห็น ไว้ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของแรงจูงใจ

แรงจูงใจ (Motive) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “แรงจูงใจ” แปลว่า เจื่อนไขหรือสภาวะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ๓ ทิศทาง คือ การทำให้เกิดพฤติกรรม การยับยั้งพฤติกรรมและการกำหนดพฤติกรรม ในทางจิตวิทยาแรงจูงใจหมายถึง พลังที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งพร้อมที่จะกระตุ้นหรือชี้ทาง (Urge or Direct) ให้อินทรีย์กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย^{๑๒}

^{๑๒} จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, จิตวิทยาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : แอคทีฟพรีน จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒๘.

แรงจูงใจ (Motive) หมายถึง สภาวะภายในที่เป็นผลจากความต้องการแล้วคอยกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมที่จะตอบสนองความต้องการแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการทางร่างกายเรียกว่า แรงขับ (Drive) ได้แก่ แรงขับความหิว แรงขับทางเพศ ฯลฯ ความต้องการ (Need) หมายถึง สภาวะเมื่อรู้สึกขาดแคลนทางกายและทางใจ ทั้งหมดเป็นกระบวนการภายในที่อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์^{๑๓}

ความหมายโดยรูปศัพท์นั้นต้องอาศัยจากความหมายของสามัญชนโดยทั่วไปที่เข้าใจกันได้ ในสังคม จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า “แรง” นั้นเป็นคำนาม แปลว่า อิทธิพลภายนอกใดๆ ที่เปลี่ยนแปลงหรือพยายามทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะอยู่หนึ่ง หรือสถานการณ์เคลื่อนที่ของวัตถุด้วยอัตราเร็วสม่ำเสมอในแนวเส้นตรง ส่วน “จูงใจ” นั้นเป็นคำกริยา แปลว่า ชักนำหรือเกลี้ยกล่อมเพื่อให้หันคล้อยตาม^{๑๔} แรงจูงใจ ตามพจนานุกรมการจัดการ (Dictionary of Management) หมายถึง แรงขับของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมโดยเฉพาะที่เกิดขึ้นในการทำงาน หรือการกระทำที่บุคคลจะทำงานให้สำเร็จ โดยได้รับอิทธิพลจากการกระทำของคนอื่นที่กำหนดแนวทางเฉพาะใช้ในการบริหารโดยผู้บริหารจาก จูงใจพนักงานทำงานในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๕}

การจูงใจ (Motivation) จึงเป็นกระบวนการของการกระตุ้นให้เกิดการกระทำสนับสนุนกิจการที่กระทำให้เกิดความก้าวหน้า และกำหนดแบบแผนของกิจการที่กระทำ และการกระทำหรือพฤติกรรมได้รับอิทธิพลจากจุดมุ่งหมายที่การกระทำหรือพฤติกรรมนั้นๆ มุ่งไปสู่ เป็นเรื่องที่ซับซ้อนปัจจัยต่างๆ ที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมจะมีความสัมพันธ์กันชนิดตรงไปตรงมา ลักษณะของการจูงใจ คือ เปลี่ยนแปลงได้ทุกโอกาสแม้ว่าเขายังประพฤติปฏิบัติอยู่เหมือนเดิม ทำให้ทราบถึงลักษณะที่แสดงออกของมนุษย์บุคคลสองคนอาจจะกระทำการสิ่งเดียวกันโดยมีเหตุผลในการกระทำต่างกัน หรืออาจจะกระทำในสิ่งที่แตกต่างกันแต่มีเหตุผลการกระทำที่เหมือนกัน^{๑๖}

การที่บุคคลเต็มใจใช้พลังเพื่อให้ประสบความสำเร็จในเป้าหมาย (goal) หรือรางวัล (reward) แรงจูงใจ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานร่วมกัน เพราะเป็นสิ่งช่วยให้คนไปถึงจุดประสงค์

^{๑๓} มัลลิกา คณานุรักษ์, จิตวิทยากับการสื่อสารของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๗๑-๗๒.

^{๑๔} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนามมีบุ๊คพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๓๒๐.

^{๑๕} Tois and Carroll, Dictionary of Management, 1982) p. 387.

^{๑๖} สุจิตรา พรหมนุชาธิป, มนุษย์สัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔๑.

ที่มีข้อตกลงเกี่ยวกับรางวัลที่ได้รับ^{๑๗} วิธีการชักนำพฤติกรรมของบุคคลให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ความต้องการของมนุษย์ สิ่งจูงใจจะเกิดขึ้นได้ภายในและภายนอกตัวบุคคล จะเห็นได้ว่า แรงจูงใจเป็นการกระตุ้น หรือการสร้างสิ่งเร้าเพื่อช่วยให้เกิดการกระทำต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งเป็นภาวะกระตุ้นให้ปฏิบัติ ได้ทำงานด้วยความขยัน มีความกระตือรือร้นที่จะอุทิศเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาในการปฏิบัติงาน โดยมีความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบควบคู่ไปด้วย เป็นความเต็มใจที่จะใช้พลังงานภายในของคนที่ปฏิบัติงานจนสำเร็จตามเป้าหมาย โดยมุ่งหวังที่จะได้รับรางวัลเป็นสิ่งตอบแทน^{๑๘}

แรงจูงใจ หมายถึง ระดับความต้องการและความพยายามที่จะกระทำภารกิจนั้นๆ ของแต่ละคน แต่ในความหมายเฉพาะ แรงจูงใจ เป็นกระบวนการทางจิตที่รวมถึงเขตที่ปลูกแล้วพฤติกรรมทิศทางของพฤติกรรมและความคงอยู่ของพฤติกรรม โดยกระทำด้วยความเต็มใจเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย^{๑๙} อีกทั้งแรงจูงใจอาจเป็นแรงกระตุ้นหรือแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการและเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลรักษากฎการนั้นไว้^{๒๐} ซึ่งการจะเกิดการตอบสนองที่เรียกว่าการจูงใจได้นั้นต้องอาศัยแรงจูงใจที่อาจเป็นแรงจูงใจภายนอก หรือแรงจูงใจที่เกิดภายในตนเอง

กระบวนการทำให้เกิดแรงจูงใจประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ^{๒๑}

๑. ขั้นความต้องการ (Need Stage) ความต้องการเป็นภาวะขาดสมดุลที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลขาดสิ่งที่จะทำให้ส่วนต่างๆ ภายในร่างกายขณะที่ร่างกายดำเนินหน้าที่ไปตามปกติ สิ่งที่เขาขาดนั้นอาจเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตอย่างมาก เช่น อาหาร หรืออาจเป็นสิ่งสำคัญต่อความสุขทุกข์จิตใจ เช่น ความรัก หรืออาจเป็นสิ่งจำเป็นเล็กน้อยสำหรับบางคน เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน เป็นต้น

๒. ขั้นแรงขับ (Drive Stage) ความต้องการในขั้นแรกนั้นได้กระตุ้นให้เกิดแรงขับ คือเมื่อเกิดความต้องการแล้วบุคคลนั้นเฉยอยู่ไม่ได้ อาจมีความกระวนกระวายไม่เป็นสุข ภาวะที่บุคคลเกิดความกระวนกระวายอยู่เฉยไม่ได้นี้ เรียกว่า เกิดแรงขับ ซึ่งระดับความกระวนกระวายจะมีมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับความต้องการด้วย หากต้องการมากก็จะกระวนกระวายมาก เช่น เมื่อร่างกายขาดน้ำจะเกิดอาการคอแห้งกระหายน้ำ เกิดความรู้สึกระวนกระวายอยู่ไม่สุข

^{๑๗} Dale S. Beach, *Personnel : The Management of People at Work*, (New York : Harcourt Brace & World Inc, 1967) p. 39.

^{๑๘} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, *องค์การและการจัดการ*, (กรุงเทพมหานคร : ซีรฟิล์มและโซเท็กซ์, ๒๕๔๒), หน้า ๕๐.

^{๑๙} Terence R. Michell and James R. Larson, *People in Organization*, (Singapore : McGraw-Hill, 1987), p. 154.

^{๒๐} R.L. Dave, *Management*, (Chicago : The Dryden Press., 1988), p. 398.

^{๒๑} ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์, *จิตวิทยาทั่วไป*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕๐.

๓. ขั้นพฤติกรรม (Behavior Stage) เมื่อเกิดความรักคุ้นเคยขึ้น ความกระวนกระวายนั้น จะผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา แรงขับเป็นพลังให้แสดงพฤติกรรมได้รุนแรงหรือมากขึ้นต่างกัน เช่น คนที่กระหายน้ำมาก กับคนที่กระหายน้ำน้อยมีพฤติกรรมในการหาน้ำดื่มต่างกัน คนกระหายน้ำมากหาทั้งน้ำเย็น น้ำมะพร้าว น้ำอ้อยมาดื่มพร้อมๆ กัน ในขณะที่คนกระหายน้ำน้อยหาเพียงน้ำเย็นแก้วเดียวเท่านั้น

๔. ขั้นลดแรงขับ (Drive Reduction Stage) เป็นครั้งสุดท้าย คือ แรงขับจะลดลงภายหลังการเกิดพฤติกรรมที่สนองความต้องการแล้ว

กระบวนการเกิดแรงจูงใจมีใช้สิ่งที่ทำให้ความเข้าใจได้โดยง่าย เนื่องจากประเด็นต่างๆ ดังนี้^{๒๒}

๑. แรงจูงใจไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สามารถอ้างถึงได้ (Motives cannot be seen can be inferred) ถ้าศึกษาพฤติกรรมการทำงานล่วงเวลาของพนักงาน ไม่สามารถตัดสินได้ว่า เขาทำงานล่วงเวลาเนื่องจากต้องการเงินค่าจ้างเพิ่ม หรือเขาชอบและทุ่มเทให้กับงานอย่างเต็มที่

๒. แรงจูงใจเปลี่ยนแปลงได้ (Motives are dynamic) บุคคลหนึ่งอาจมีความต้องการหลากหลายในเวลาเดียวกันและความต้องการเหล่านั้นก็มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและบางครั้งอาจมีความขัดแย้งกันเอง เช่น บุคคลมีความต้องการจะทุ่มเททำงานหนักเพื่อความก้าวหน้า ซึ่งขัดแย้งกับความต้องการของเขาที่จะใช้เวลาไปกับครอบครัวมากขึ้น

๓. บุคคลแต่ละคนมีความแตกต่าง ซึ่งรวมถึงการตัดสินใจเลือกความต้องการใดก่อนและหลังการแสดงออกที่ตอบสนองต่อความต้องการนั้น (Differences exist among individuals concerning the manner in which they select certain motives over others and intensity with which they pursue such motives) ผู้บริหารต้องศึกษาบุคลาการของตน เพราะความแตกต่างเหล่านี้ส่งผลอย่างมากต่อความต้องการและวิธีที่เขาแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น

๔. ผลกระทบของการบรรลุเป้าหมายที่ส่งผลต่อความต้องการและพฤติกรรมที่ตามมา (Impact of goal attainment on subsequent motives and behaviors) เมื่อความต้องการหนึ่งๆ ได้รับการตอบสนองแล้ว ส่งผลให้ความต้องการต่อไปมีความรุนแรงมากขึ้น หรือเด่นชัดมากขึ้น

สรุปได้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการที่นำมาใช้กระตุ้นให้บุคคลกระทำหรือดิ้นรนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยที่พฤติกรรมอันเกิดจากการได้รับแรงจูงใจจะเป็นพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่จุดหมายอย่างมุ่งมั่นและพึงพอใจ เช่น นักเรียนมีความตั้งใจเรียนให้สอบผ่านเพื่อให้ได้ระดับคะแนนที่ดีหรือได้รับรางวัล ครูตั้งใจสอนนักเรียนเพื่อสร้างคนดีให้แก่สังคม เป็นต้น

^{๒๒} M.D. Dunnett and W.K. Kirchner, *Psychology Applied to Industry*, (New York : Appleton - Century - Crafts, 1965), n. pag.

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์ความหมายเกี่ยวกับแรงจูงใจ

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, (๒๕๔๙, หน้า ๑๒๘).	“แรงจูงใจ Movere” เจื่อนไซหรือสภาวะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ๓ ทิศทาง คือ การทำให้เกิดพฤติกรรม การยับยั้งพฤติกรรมและการกำหนดพฤติกรรม
ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์, (๒๕๔๑, หน้า ๑๙๐).	กระบวนการทำให้เกิดแรงจูงใจประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ ๑. ขั้นตอนความต้องการ (Need Stage) ๒. ขั้นแรงขับ (Drive Stage) ๓. ขั้นพฤติกรรม (Behavior Stage) ๔. ขั้นลดแรงขับ (Drive Reduction Stage)
มัลลิกา คณานุรักษ์, (๒๕๔๗, หน้า ๗๑-๗๒).	แรงจูงใจ (Motive) เป็นผลจากความต้องการกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมที่จะตอบสนองความต้องการทางร่างกายเรียกว่า แรงขับ (Drive) ได้แก่ แรงขับความหิว แรงขับทางเพศ ฯลฯ ความต้องการ (Need) หมายถึงสภาวะเมื่อรู้สึกขาดแคลนทางกายและทางใจ
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๒, หน้า ๓๒๐).	“แรง” นั้นเป็นคำนาม แปลว่า อิทธิพลภายนอกใดๆ ที่เปลี่ยนแปลงหรือพยายามทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะอยู่หนึ่ง ส่วน “จูงใจ” เป็นคำกริยา แปลว่า ชักนำหรือเกลี้ยกล่อมเพื่อให้เห็นคล้อยตาม
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, (๒๕๔๒, หน้า ๕๐).	แรงจูงใจเป็นการกระตุ้น หรือการสร้างสิ่งเร้าเพื่อช่วยให้เกิดการกระทำต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งเป็นภาวะกระตุ้นให้ปฏิบัติ ได้ทำงานด้วยความขยัน มีความกระตือรือร้นที่จะอุทิศเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาในการปฏิบัติงาน
สุจิตรา พรหมนุชาธิป, (๒๕๔๔, หน้า ๑๕๓).	การจูงใจ (Motivation) เป็นกระบวนการของการกระตุ้นให้เกิดการกระทำสนับสนุนกิจการที่กระทำให้เกิดความก้าวหน้า และกำหนดแบบแผนของกิจการที่กระทำ ทำให้ทราบถึงลักษณะที่แสดงออกของมนุษย์ บุคคลสองคนอาจกระทำสิ่งเดียวกันโดยมีเหตุผลในการกระทำต่างกัน หรือต่างกันแต่มีเหตุผลเหมือนกัน

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์ความหมายเกี่ยวกับแรงจูงใจ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Dale S. Beach, (1967, p. 379).	แรงจูงใจ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานร่วมกัน เพราะเป็นสิ่งช่วยให้คนไปถึงจุดประสงค์ที่มีข้อตกลงเกี่ยวกับรางวัลที่ได้รับ
R.L. Dave, (1988, p. 398).	แรงจูงใจอาจเป็นแรงกระตุ้นหรือแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการและเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลรักษาพฤติกรรมนั้นไว้
Terence R. Michell and James R. Larson, (1987, p. 154).	แรงจูงใจ เป็นกระบวนการทางจิตที่รวมถึงเขตที่ปลุกแล้วพฤติกรรม ทิศทางของพฤติกรรมและความคงอยู่ของพฤติกรรม โดยกระทำด้วยความเต็มใจเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย
M.D. Dunnett and W.K. Kirchner, (1965, n.pag).	กระบวนการเกิดแรงจูงใจมิใช่สิ่งที่ทำความเข้าใจได้ง่าย เนื่องจากประเด็นต่างๆ ดังนี้ ๑. แรงจูงใจไม่สามารถมองเห็นได้แต่สามารถอ้างถึงได้ ๒. แรงจูงใจเปลี่ยนแปลงได้ ๓. บุคคลแต่ละคนมีความแตกต่าง ๔. ผลกระทบของการบรรลุเป้าหมายที่ส่งผลต่อความ ต้องการและพฤติกรรมที่ตามมา
Tois and Carroll, (1982 p. 387).	แรงจูงใจ ตามพจนานุกรมการจัดการ (Dictionary of Management) หมายถึง แรงขับของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมโดยเฉพาะที่เกิดขึ้นในการทำงาน หรือการกระทำที่บุคคลจะทำงานให้สำเร็จ

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

จากการกำหนดคุณลักษณะ ของการจูงใจประเภท ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ส่งผลไปสู่แรงจูงใจชนิดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

แรงจูงใจเป็นเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นแรงขับซึ่งเคลื่อนที่อยู่ภายในตัวบุคคลที่จะกระตุ้นให้บุคคลนั้นเกิดการกระทำเรียกว่า แรงจูงใจ (Motivation) เกิดจากความต้องการขั้นพื้นฐานที่เป็นทั้งแรงผลักดันแรงกดดัน (Drivers) หรือความปรารถนาดี (Desires) อันเนื่องมาจากสิ่งล่อใจ (Incentives) ความคาดหวัง (Expectancy) หรือการตั้งเป้าหมาย (Goal Setting) ทำให้บุคคลมีความพยายามหรือมีความมุ่งมั่นที่จะดิ้นรนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยที่แรงจูงใจนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างหรือปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล จากการกำหนดคุณลักษณะเชิงขยายประเภทต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ส่งผลไปสู่การสร้างแรงจูงใจชนิดต่างๆ ดังต่อไปนี้^{๒๓}

กระบวนการเกิดแรงจูงใจ ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอนคือ^{๒๔}

๑. ขั้นตอนความต้องการ (Need stage) ความต้องการเป็นภาวะขาดสมดุลที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลขาดสิ่งที่จะทำให้ส่วนต่างๆ ภายในร่างกายขณะที่ร่างกายดำเนินหน้าที่ไปตามปกติ สิ่งที่เขาขาดนั้นอาจเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตอย่างมาก เช่น อาหาร หรืออาจเป็นสิ่งสำคัญต่อความสุขทุกขจิตใจ เช่น ความรัก หรืออาจเป็นสิ่งจำเป็นเล็กน้อยสำหรับบางคน เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน เป็นต้น

๒. ขั้นแรงขับ (Drive stage) ความต้องการในขั้นแรกนั้นได้กระตุ้นให้เกิดแรงขับ คือ เมื่อเกิดความต้องการแล้วบุคคลนั้นเฉยอยู่ไม่ได้ อาจมีความกระวนกระวายไม่เป็นสุข ภาวะที่บุคคลเกิดความกระวนกระวายอยู่เฉยไม่ได้นี้ เรียกว่า เกิดแรงขับ ซึ่งระดับความกระวนกระวายจะมีมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับความต้องการด้วย หากต้องการมากก็จะกระวนกระวายมาก เช่น เมื่อร่างกายขาดน้ำ จะเกิดอาการคอแห้งกระหายน้ำ เกิดความรู้สึกระวนกระวายอยู่ไม่สุข

๓. ขั้นพฤติกรรม (Behavior Stage) เมื่อเกิดความรู้สึกระวนกระวายขึ้น ความกระวนกระวายนั้นจะผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา แรงขับเป็นพลังให้แสดงพฤติกรรมได้รุนแรงหรือมากน้อยต่างกัน เช่น คนที่กระหายน้ำมาก กับคนที่กระหายน้ำน้อยมีพฤติกรรมในการหาน้ำดื่มต่างกัน คนกระหายน้ำมากอาจหาทั้งน้ำเย็น น้ำมะพร้าว น้ำอ้อยมาดื่มพร้อมๆ กัน ในขณะที่คนกระหายน้ำน้อยหาเพียงน้ำเย็นแก้วเดียวเท่านั้น

๔. ขั้นลดแรงขับ (Drive reduction stage) เป็นขั้นสุดท้าย คือ แรงขับจะลดลงภายหลังการเกิดพฤติกรรมที่สนองความต้องการแล้ว

^{๒๓} จันทราณี สงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุ๊คพอยท์จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๒๕๐.

^{๒๔} ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์, จิตวิทยาทั่วไป, หน้า ๑๙๐.

ความเป็นอยู่ที่สลับซับซ้อนในปัจจุบัน ทำให้มนุษย์ทั้งหลายต้องการทั้งความรู้ ความเข้าใจ และแรงจูงใจ แม้ว่าสถาบันศึกษาต่างๆ จะได้มีการบริหารจัดการเพื่อสนองความต้องการดังกล่าวแล้วก็ตาม บางครั้งก็ยังมีปัญหาเกิดขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้ถึงแรงจูงใจในตัวผู้เรียนจึงเป็นหน้าที่สำคัญสำหรับครู อาจารย์ เพื่อจะได้ให้กำลังใจ รู้ถึงความต้องการของวัยและสามารถตอบสนองได้อย่างถูกต้อง^{๒๕}

ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายองค์ประกอบแรงจูงใจเป็นแรงเสริมที่เกิดจากทั้งภายในและภายนอก เป็นขวัญกำลังใจในการเรียนรู้การทำงาน ครูสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในด้านต่างๆ ของนักเรียนให้บังเกิดผลดีได้ โดยการเพิ่มแรงจูงใจสร้างขวัญ และกำลังใจในการจัดสภาพการเรียนรู้และการทำงาน รวมทั้งการให้บทเรียนที่เหมาะสมกับสติปัญญาความสามารถของผู้เรียน ดังนี้

๑. แรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน ทั้งสองหัวใจนี้มีความสำคัญพอๆ กัน ผู้เรียนต้องการคำชม รางวัล เกรต การยอมรับความก้าวหน้าซึ่งเป็นกำลังใจและเป็นเครื่องล่อ (Incentive) ในการเรียนรู้ ขณะเดียวกันความพึงพอใจ ความสำเร็จ ความต้องการที่จะได้ก้าวหน้า ก็เป็นแรงจูงใจที่ทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้เช่นกัน^{๒๖}

๑.๑ แรงจูงใจภายนอก ได้แก่

๑) ผลการเรียนรู้ การได้รู้ผล และความสำเร็จของสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว เช่น คะแนนสอบ ถ้าสอบได้ทำให้เกิดกำลังใจ แต่ถ้าสอบตกก็เสียกำลังใจ

๒) รางวัล และการลงโทษ จากการทดลองของเฮอร์ลอต (Hurlock) เรื่องรางวัลและการลงโทษ พบว่า มีผลต่อกำลังใจในการเรียน โดยเขาแบ่งการทดลองเป็น ๔ กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม กลุ่มชมเชย กลุ่มตำหนิ และกลุ่มละเลย การวิจัยดังกล่าว พบว่า ในวันแรกของการทดลองผลการเรียนของทั้ง ๔ กลุ่ม อยู่ในระดับเดียวกัน แต่ต่อมากลุ่มชมเชยมีผลการเรียนที่ก้าวหน้าตามด้วยกลุ่มตำหนิ

แต่กลุ่มควบคุมและกลุ่มละเลยผลการเรียนลดลง เมื่อเวลาผ่านไปกลุ่มชมเชยจะมีผลการเรียนดีกว่ากลุ่มตำหนิ จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนต้องการเรียนรู้ผลการเรียนทั้งจากการชมและการตำหนิ แต่การชมเชยเป็นการให้กำลังใจที่ทำให้ผลการเรียนที่ดีขึ้นกว่าการตำหนิเพียงอย่างเดียวในสถานการณ์ทั่วไปนักเรียนต้องการกำลังใจจากครู ในขณะเดียวกันก็ต้องการคำแนะนำจากครูให้แก้ไขในสิ่งที่ทำไม่ถูกต้องเช่นกัน

^{๒๕} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๒๓.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๐.

๑.๒ แรงจูงใจภายใน ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น อยากสำรวจตรวจสอบ อยากจัดการ ซึ่งสามอย่างนี้มีมาสโลว์ (Maslow) ถือว่าเป็นความต้องการความสำเร็จในชีวิต ทำให้มนุษย์แสวงหาสิ่งที่ตนต้องการและพอใจได้พบได้ ทำครูจะพบว่าเด็กไม่ชอบการอยู่นิ่งๆ การให้เด็กอยู่นิ่งๆ และไม่ให้ซักถาม จึงขัดกับความต้องการและแรงจูงใจของเด็ก เด็กเป็นผู้ที่ต้องการแสวงหาด้วยความอยากรู้อยากเห็น หากครูได้ใช้ความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองของผู้เรียนให้ถูกทาง และผู้เรียนรู้ในสิ่งที่เขาสนใจก็จะทำให้เขาได้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่เขาต้องการ

๒. ลักษณะของบทเรียน บทเรียนหรืองานที่ให้ผู้เรียนทำอาจทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนสูงหรือต่ำได้ เช่น ความยากง่ายของบทเรียน ความยากง่ายนี้อาจวัดทักษะของผู้เรียน ความยากง่ายนี้จะสัมพันธ์กับความสามารถความต้องการความพอใจของผู้เรียนแต่ละคน บทเรียนอย่างเดียวกันอาจยากไปสำหรับนักเรียนคนหนึ่งและอ่านง่ายไปสำหรับนักเรียนอีกคนหนึ่งก็ได้ นอกจากนี้ความสนใจของบทเรียนก็มีผลด้านแรงจูงใจบทเรียนหรืองานที่ทำทลายความสามารถ งานที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกทำงานที่มีค่าตอบแทน งานที่สร้างชื่อเสียงเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะทำให้สำเร็จ

๓. ความคาดหวัง เป็นความคาดหวังที่มาจากกลุ่ม เช่น เพื่อนนักเรียนคาดหวังจากครู พ่อแม่ และความคาดหวังของตนเอง จะมีลักษณะต่างกัน คือ

๓.๑ ความคาดหวังจากกลุ่มเป็นเสมือนปทัสถานที่ทำให้ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มถูกกระตุ้นให้คล้อยตามและพยายามที่จะทำตาม ถ้าครูพยายามปลูกฝังค่านิยมในด้านความเชื่อ อำนาจในตน ความพยายาม และความสำเร็จให้แก่เด็กนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน ก็จะมีผลต่อการพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนให้นักเรียนได้สนใจในบทเรียนมีความตั้งใจเรียนมากขึ้น

๓.๒ ความคาดหวังของบุคคลสำคัญสำหรับนักเรียน เช่น พ่อแม่ ครู ถ้าพ่อแม่ ครูแสดงความเชื่อ และชื่นชมความสามารถของเด็ก เด็กคนนั้นจะรับรู้และมีพฤติกรรมคล้อยตามไม่ยอมให้พ่อแม่ ครูผิดหวัง นอกจากกรณีที่เขาทำไม่ได้หรือเป็นสิ่งที่เขาไม่ชอบทำ โดยทั่วไปแล้วนักเรียนส่วนใหญ่จะมีเจตคติที่ดีต่อครู และอยากจะทำตามความต้องการของครูเพราะเป็นแรงจูงใจที่มีมาสโลว์ได้กล่าวถึง ความต้องการความรัก และการยอมรับจากผู้อื่น เป็นแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กนักเรียน

๔. สภาพแวดล้อมในชั้นเรียน และบรรยากาศของโรงเรียน ในชั้นเรียนมีกลุ่มเพื่อนและครู นอกห้องเรียนมีกลุ่มเพื่อน ครู คนอื่นๆ สภาพแวดล้อมทั้งในชั้นเรียนและโรงเรียนจะช่วยส่งเสริมและบั่นทอนแรงจูงใจในการเรียน และการทำงานของนักเรียนได้ ดังนี้

๔.๑ ถ้านักเรียนได้รับรู้ว่า เวลาเรียน เวลาทำงานมีเพื่อน และครูไปกำลังจะกำลังใจคอยช่วยเหลือแนะนำก็จะเกิดกำลังใจในการเรียน ขณะเดียวกันถ้าเพื่อนกลั่นแกล้งครูดูมากเกินไปก็บั่นทอนความอยากเรียนของนักเรียน

๔.๒ การยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และครู ในด้านความสำเร็จของการเรียนก็เป็นกำลังใจให้
อยากเรียน

๔.๓ การรู้ผลของการเรียน เช่น การทดสอบ การแข่งขัน ทำให้ผู้เรียนถูกกระตุ้นให้ใช้
ความพยายามมีแรงจูงใจในการเรียนและการทำงาน

๔.๔ ระเบียบและกฎเกณฑ์ของโรงเรียน โรงเรียนที่เข้มงวดเกินไปในด้านระเบียบ เช่น
ระเบียบการแต่งกาย โดยเฉพาะวัยรุ่นทำให้เกิดความคับข้องใจ เกิดความขัดแย้งกับระเบียบ
กฎเกณฑ์ที่หยุมหยิมเกินไป เป็นเหตุให้แรงจูงใจลดลงเพราะบรรยากาศของโรงเรียนไม่เอื้อต่อการ
เรียนรู้ โรงเรียนสกปรก เสียงยวดยานพาหนะหนวกหู ห้องเรียนร้อนอบอ้าว ก็ไม่สร้างแรงจูงใจในการ
เรียนเช่นเดียวกัน

แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจที่นำมาประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมของเคลเลอร์ (Keller's ARCS
Model) เป็นโมเดลที่ชักจูงใจกระตุ้นให้เกิดความสนใจการฝึกอบรม มีองค์ประกอบ ๔ ประการ
ได้แก่^{๒๗}

๑) ความตั้งใจ (Attention) เป็นสิ่งสำคัญประการแรกสุด เพราะความตั้งใจสนใจ
ของผู้เรียนเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการเอาใจใส่และเอาใจจริงเอาใจในการฝึกอบรม

๒) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance) การมองเห็นความสำคัญ และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ
งาน ภารกิจ หรือหน้าที่

๓) ความเชื่อมั่น (Confidence) แรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นตามความเชื่อมั่นเกี่ยวกับ
ความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย และประสบความสำเร็จในกิจกรรมการเรียนรู้

๔) ความพึงพอใจ (Satisfaction) รางวัลจากภายนอกสร้างความพึงพอใจในการเรียน
หรือการฝึกอบรม แม้ว่าความพอใจที่เกิดจากภายในสำคัญกว่า แต่รางวัลภายนอกจูงใจให้บุคคลไปสู่
การเรียนรู้เพิ่มขึ้นในกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ หมายถึง การส่งเสริมให้เกิดขวัญ และกำลังใจในการ
เรียนรู้ของนักเรียน โดยการจัดสภาพการเรียน การให้บทเรียนที่เหมาะสมกับสติปัญญาความสามารถ
ของผู้เรียน เพื่อให้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงในการเรียน อันเป็นเหตุให้เกิดประสิทธิภาพตาม
วัตถุประสงค์ของการเรียนได้

^{๒๗} Keller, John. M., Development and use of the ARCS model of instructional design,
(Journal of Instructional Development, 10(3), 1987a), 2-10.

ตารางที่ ๒.๒ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, (๒๕๕๑, หน้า ๒๒๓).	มนุษย์ทั้งหลายต้องการทั้งความรู้ ความเข้าใจและแรงจูงใจ แม้ว่าสถาบันศึกษาต่างๆ จะได้มีการบริหารจัดการเพื่อสนองความต้องการดังกล่าวแล้วก็ตาม บางครั้งก็ยังมีปัญหาเกิดขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้ถึงแรงจูงใจในตัวผู้เรียนจึงเป็นหน้าที่สำคัญสำหรับครูอาจารย์ เพื่อจะได้ให้กำลังใจ รู้ถึงความต้องการของวัย และสามารถตอบสนองได้อย่างถูกต้อง
จันทร์านิ สงวนนาม, (๒๕๕๒ หน้า ๒๕๐).	แรงจูงใจเป็นแรงขับซึ่งเคลื่อนที่อยู่ภายในตัวบุคคลที่จะกระตุ้นให้บุคคลมีความพยายามที่จะดิ้นรนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ ๑. การจูงใจภายนอก หมายถึง การแสดงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของผู้กระตุ้นการจูงใจภายนอก ได้แก่ เป้าหมาย ความคาดหวัง ความก้าวหน้า สิ่งล่อใจต่างๆ เช่น การชมเชย การติดเตือน การให้รางวัล เป็นต้น ๒. การจูงใจภายใน หมายถึง สภาวะของบุคคลที่มีความต้องการกระทำบางสิ่งบางอย่างด้วยจิตใจของตนเอง โดยไม่ต้องใช้สิ่งล่อใดๆ มากระตุ้นซึ่งถือว่ามีคุณค่าต่อการปฏิบัติงานต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง
Keller, John. M., (1987a, 2-10).	แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจของเคลเลอร์ (Keller's ARCS Model) มีองค์ประกอบ ๔ ประการ ได้แก่ ๑) ความตั้งใจ (Attention) ๒) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance) ๓) ความเชื่อมั่น (Confidence) ๔) ความพึงพอใจ (Satisfaction)

ตารางที่ ๒.๒ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์, (๒๕๔๑, หน้า ๑๙๐).	กระบวนการเกิดแรงจูงใจ ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอนคือ ๑. ขั้นตอนความต้องการ เป็นภาวะขาดสมดุลที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลขาดสิ่งที่จะทำให้ส่วนต่างๆ ภายในร่างกายขณะที่ร่างกายดำเนินหน้าที่ไปตามปกติ ๒. ขั้นแรงขับ เมื่อเกิดความต้องการแล้วบุคคลนั้นเฉยอยู่ไม่ได้ อาจมีความกระวนกระวายไม่เป็นสุข ๓. ขั้นพฤติกรรม เมื่อเกิดความกระวนกระวายขึ้น ความกระวนกระวายนั่นจะผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา ๔. ขั้นลดแรงขับ คือ แรงขับจะลดลงภายหลังการเกิดพฤติกรรมที่สนองความต้องการแล้ว

๒.๑.๓ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

แรงจูงใจสามารถแบ่งออกได้หลายประการ โดยการกำหนดประเภทของแรงจูงใจต่างๆ เช่น แรงจูงใจปฐมภูมิ แรงจูงใจทุติยภูมิ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ แรงจูงใจใฝ่อำนาจ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจทางด้านร่างกาย แรงจูงใจทางด้านจิตใจและสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้^{๒๘}

แรงจูงใจปฐมภูมิ (Primary Drivers/Primary Motives) คือ แรงจูงใจอันเนื่องมาจากความรู้สึกทางร่างกาย เช่น ความรู้สึกร้อนหนาว ความเจ็บปวด ความหิวกระหาย ความต้องการพักผ่อน และความเป็นบิดามารดา ความกลัว ความรัก ความอยากรู้อยากเห็น ความต้องการทางเพศ

แรงจูงใจทุติยภูมิ (Secondary Drivers of Secondary Motives) แสดงความภูมิใจที่เกิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม เช่น แรงจูงใจเพื่อฐานะทางสังคมเพื่อเกียรติยศ ศักดิ์ศรีอำนาจและแรงจูงใจเพื่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมีบทบาทการเป็นสมาชิกการติดต่อสังสรรค์ ความต้องการความก้าวหน้า เป็นต้น

แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliation Motives) คือ การดำรงชีวิตอย่างมีความอบอุ่นอารมณ์ ความต้องการยอมรับจากกลุ่ม มีความเกรงใจสูง หลีกเลี่ยงการโต้แย้ง คล้อยตามผู้อื่น และมีการตั้งเป้าไว้ต่ำ

แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motives) คือ แรงจูงใจอันดีความต้องการที่จะได้มาซึ่งอำนาจเหนือบุคคลอื่นในสังคม เป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลแสวงหาอำนาจ และทำทุกอย่างเพื่ออำนาจ โดยเชื่อว่าความสามารถในการกระทำสิ่งหนึ่งหรือบุคคลอื่นนั้นเป็นเรื่องที่น่าภาคภูมิใจ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motives) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นหลังจากการคาดหวังของบุคคลซึ่งจะทำให้มีความทะเยอทะยานสูง มุ่งหาความสำเร็จ และกลัวความล้มเหลวจะไม่ทำงานเพราะหวังรางวัล แต่จะทำให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

แรงจูงใจทางด้านร่างกาย เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นพร้อมกับความต้องการมีชีวิตไม่จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ การเรียนรู้ใดๆ เช่น ความหิวกระหาย ความต้องการทางเพศ ความต้องการอุณหภูมิที่เหมาะสม ความต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด ความต้องการพักผ่อน ความต้องการอากาศบริสุทธิ์ ความต้องการขับถ่ายของเสียออกจากร่างกาย

แรงจูงใจทางจิตใจและสังคม เป็นแรงจูงใจที่ค่อนข้างซับซ้อน เกิดจากสภาพสังคม วัฒนธรรมการเรียนรู้ประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับ และเป็นสมาชิกอยู่

จากการกล่าวถึงแรงจูงใจในประเทศต่างๆ นั้น ได้มีนักทฤษฎีในด้านจิตวิทยาหลายท่าน กำหนดเป็นทฤษฎีแรงจูงใจ ดังต่อไปนี้

^{๒๘} มันทา วังถนอมศักดิ์, รูปแบบการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู, วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปกร, ๒๕๕๐), หน้า ๓๕-๔๙.

หลักการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management)^{๒๙} วิธีการแบ่งงานกันทำโดยผู้ปฏิบัติระดับล่างต้องรับผิดชอบต่อระดับบน จึงได้เสนอระบบการจ้างงาน (จ่ายเงิน) บนพื้นฐานการสร้างแรงจูงใจคนในการปฏิบัติงาน ผลตอบแทนที่เป็นรายได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลการปฏิบัติงาน ซึ่งเขาเชื่อว่าถ้าหากผลตอบแทนเหมาะสมเป็นธรรมแล้ว คนงานจะสามารถผลิตงานได้มากขึ้น การจูงใจคนยุคนี้นายจ้างจะให้คนทำงานเพื่อผลประโยชน์ตอบแทนและมุ่งผลกำไรเพียงอย่างเดียวเป็นการใช้คนเหมือนเครื่องจักร ต่อมาจึงได้มีผู้สนใจการจูงใจคน ซึ่งนำไปสู่ทฤษฎีการจูงใจที่มุ่งศึกษาถึงความต้องการของคนโดยเฉพาะอย่างจริงจังซึ่งมีหลายทฤษฎีต่อมา

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจหรือความต้องการที่เป็นที่ยอมรับ และมีชื่อเสียงที่สุดทฤษฎีหนึ่งคือ ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow) ซึ่งกล่าวไว้ ดังนี้^{๓๐}

๑. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น ความต้องการปัจจัยสี่ ความต้องการทางเพศ เป็นต้น

๒. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการทางร่างกายจนเป็นที่พอใจแล้ว ก็จะเกิดความต้องการความปลอดภัย เช่น ต้องการได้รับความคุ้มครอง เป็นต้น

๓. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการที่จะเป็นทั้งผู้ให้ และผู้รับจากสังคม ถ้าไม่ได้รับความพึงพอใจจะเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว ว้าเหว่ ซึ่งจะสามารถเกิดต่อเนื่องไปถึงการปรับตัวที่ไม่ดีในสังคมได้

๔. ความต้องการชื่อเสียง (Esteem Needs) เป็นความต้องการเกียรติยศ และการยอมรับนับถือจากคนอื่นและความต้องการยอมรับนับถือตนเอง เคารพตนเอง

๕. ความต้องการความสำเร็จ (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการพัฒนาตนเองตามศักยภาพสูงสุด ได้มีการแสดงออกซึ่งทักษะและความเป็นเลิศในบางสิ่งบางอย่างที่ตนมีเป็นลักษณะการแสดงออกถึงบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ โดยที่ความต้องการความสำเร็จสูงสุดแห่งตนนั้นเป็นกระบวนการที่ไม่มีที่สิ้นสุด

นักจิตวิทยาชาวอเมริกา ได้ตั้งทฤษฎีจูงใจ ERG โดยพัฒนามาจากทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ ที่มีแนวคิดที่ว่า ความต้องการของบุคคลไม่จำเป็นต้องตอบสนองตามลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงก็ได้ โดยที่แอลเดอร์เฟอร์ สร้างจุดเด่นที่ต่างจากมาสโลว์ โดยแบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น ๓ ประการที่ตรงกับความเป็นจริงตามความต้องการของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วย E (Existence) เป็นความต้องการ

^{๒๙} จันทราณี สงวนนาม, ทฤษฎีแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุ๊คพอยท์จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๒๕๕.

^{๓๐} วิเชียร วิทยาอุดม, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนธัชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๑๘๒.

อยู่ รอดความต้องการดำรงชีวิต R (Relatedness) เป็นความต้องการมีความสัมพันธ์ทางสังคม สัมพันธภาพกับผู้อื่น และ G (Growth) เป็นความต้องการความก้าวหน้าการเจริญเติบโตมี รายละเอียดแต่ละประเภทดังต่อไปนี้^{๓๑}

๑. ความต้องการอยู่รอด (Existence Needs, E) เป็นความต้องการปัจจัย ๔ คือ ความต้องการทางด้านร่างกาย ได้แก่ อาหาร เครื่องใช้ เสื้อผ้า บ้าน ที่อยู่ และยารักษาโรคสำหรับการดำรงชีวิตเป็นการทำงานเพื่อต้องการสิ่งตอบแทน เช่น รายได้ เงินเดือน ค่าจ้างเงิน ผลประโยชน์มี ตำแหน่งหน้าที่การงานดี และมีความปลอดภัย

๒. ความต้องการความสัมพันธ์ทางสังคม (Relatedness Needs, R) เป็นความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับสังคมรอบด้าน เช่น เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา การได้รับการยอมรับยกย่องจากผู้อื่น ต้องการเป็นผู้นำ เป็นหัวหน้า ในขณะที่ตนเองจะเป็นผู้ตามที่ดี โดยมี สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงานระหว่างบุคคลในองค์กร เพื่อส่งเสริมความมั่นคง ความมั่นใจ ความสบายใจ การยอมรับทางสังคม และได้รับการยกย่องจากคนรอบข้างในสังคมที่ตนเองยอมรับ

๓. ความต้องการความก้าวหน้า (Growth Needs, G) คือ ความต้องการภายใน เป็นความต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้า ต้องการเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม บุกเบิก และใช้ศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ที่สุด ซึ่งจัดว่าเป็นความต้องการขั้นสูงสุด

สรุปได้ว่า แรงจูงใจในการเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อให้สัมฤทธิ์ผล ต้องอาศัยการกระทำ เพื่อตนเองเป็นเหตุในการเรียน เช่น เรียนเพราะต้องการความรู้ ทำทนายความสามารถ สร้างความ น่าเชื่อถือให้ตนเอง สร้างเกียรติประวัติให้ตนเอง เพิ่มวิทยฐานะของตน ลดค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียน ต้องการเป็นครูสอน เป็นแบบอย่างแก่นักเรียนรุ่นหลังเผยแผ่หลักพระปริยัติธรรม และเพื่อศึกษาต่อ เป็นต้น

^{๓๑} จิราภรณ์ ตั้งกิตติยาภรณ์, **จิตวิทยาทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท วี. พรินท์ (๑๙๙๑) จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕๘.

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จันทราณี สงวนนาม, (๒๕๕๒ หน้า ๒๕๕).	หลักการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ได้เสนอระบบการจ้างงาน (จ่ายเงิน) บนพื้นฐานการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผลตอบแทนที่เป็นรายได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลของการปฏิบัติงานซึ่งเขาเชื่อว่าถ้าหากผลตอบแทนเหมาะสมเป็นธรรมแล้ว คนงานจะสามารถผลิตงานได้มากขึ้น
จิราภรณ์ ตั้งกิตติยาภรณ์, (๕๕), หน้า ๑๕๘).	ความต้องการของบุคคลแบ่งเป็น ๓ ประการที่ตรงกับความเป็นจริง มีรายละเอียดแต่ละประเภทดังต่อไปนี้ ๑. ความต้องการอยู่รอด เป็นความต้องการปัจจัย ๔ ได้แก่ อาหาร เครื่องใช้ เสื้อผ้า บ้าน ที่อยู่ และยารักษาโรค ๒. ความต้องการความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา การได้รับการยอมรับยกย่องจากผู้อื่น ต้องการเป็นผู้นำ เป็นหัวหน้า ๓. ความต้องการความก้าวหน้า คือ การที่จะพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม บุกเบิก
วิเชียร วิทยาอุดม, (๒๕๕๕, หน้า ๑๘๒).	ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ ความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow) ซึ่งกล่าวไว้ ดังนี้ ๑. ความต้องการทางกายภาพ เช่น ความต้องการปัจจัยสี่ ความต้องการทางเพศ เป็นต้น ๒. ความต้องการความปลอดภัย เช่น ต้องการได้รับความคุ้มครอง เป็นต้น ๓. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการที่จะเป็นทั้งผู้ให้ และผู้รับจากสังคม ๔. ความต้องการชื่อเสียง (Esteem Needs) เป็นความต้องการเกียรติยศ และการยอมรับนับถือจากคนอื่น ๕. ความต้องการความสำเร็จ (Self-Actualization Needs) เป็นลักษณะการแสดงออกถึงบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ โดยที่ความต้องการความสำเร็จสูงสุดแห่งตนนั้นเป็นกระบวนการที่ไม่มีที่สิ้นสุด

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
มันทา วังถนอมศักดิ์, (๒๕๕๐, หน้า ๓๕-๔๙).	แรงจูงใจสามารถแบ่งออกได้หลายประการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ แรงจูงใจปฐมภูมิ คือ แรงจูงใจอันเนื่องมาจากความรู้สึกทางร่างกาย เช่น ความรู้สึกหิวกระหาย แรงจูงใจทุติยภูมิ เกิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม เช่น ความต้องการความก้าวหน้า เป็นต้น แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ คือ การดำรงชีวิตอย่างมีความโอปป้าอมอารีมีความต้องการยอมรับจากกลุ่ม มีความเกรงใจสูง หลีกเลี้ยงการโต้แย้ง แรงจูงใจใฝ่อำนาจ คือ ความต้องการที่จะได้มาซึ่งอำนาจเหนือบุคคลอื่นในสังคม และทำทุกอย่างเพื่ออำนาจ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นหลังจากการคาดหวังของบุคคลซึ่งจะทำให้มีความทะเยอทะยานสูง มุ่งหาความสำเร็จ และกลัวความล้มเหลว แรงจูงใจทางด้านร่างกาย เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นพร้อมกับความต้องการมีชีวิต เช่น ความหิวกระหาย แรงจูงใจทางจิตใจและสังคม เป็นแรงจูงใจที่ค่อนข้างซับซ้อน เกิดจากสภาพสังคมวัฒนธรรมการเรียนรู้ประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับ และเป็นสมาชิกอยู่

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาในพระพุทธศาสนา

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นตัวกำหนดแนวทางให้การศึกษาเดินไปในแนวทางที่วางไว้ การศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิตของมนุษย์ และเป็นรูปแบบของการจัดกระบวนการให้มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันประกอบด้วย การดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทักษะ และเจตคติ อันจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ ได้ให้ความหมายของการศึกษาในพระพุทธศาสนาไว้หลายลักษณะ ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายและความสำคัญของการศึกษา

การศึกษานับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งในจำนวนประชากรของชาติให้มีคุณภาพ “มนุษย์ในยุคโบราณรู้จักการถ่ายทอดความรู้ทักษะและประสบการณ์สืบทอดต่อกันมาสู่ลูกหลาน เหลน รู้จักจดจำพิจารณา สังเกต ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและค่อยๆ พัฒนาขึ้นจนกลายเป็นนำสภาพแวดล้อมมาประยุกต์ใช้”^{๓๒} หลักการทางศาสนาที่มุ่งอบรมคนให้พัฒนาตนตั้งมั่นอยู่ในคุณความดีมองเห็นสังขารธรรมนั้นๆ ตามความเป็นจริง ซึ่งมีความบรรเทาทุกข์ได้อันเป็นผลของการเรียนรู้สังขารธรรมนั้น ในทางพระพุทธศาสนามีแนวคิดที่คนเราเกิดมาเพื่อเรียนรู้เรียนรู้ในเรื่องความเป็นจริงของชีวิตที่จะต้องทุกข์อยู่เรื่อยไป และแสวงหาทางพ้นจากทุกข์ที่มีความไม่เกิดไม่ตายอีกต่อไป ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้นั้นๆ การเรียนรู้เหล่านี้ไม่อาจแสวงหาได้จากตำราที่ไหนๆ และการเรียนรู้เหล่านี้เกิดขึ้นได้จากการศึกษา^{๓๓}

ในทางพระพุทธศาสนา การศึกษา หมายถึง การให้การเลี้ยงดูให้เจริญเติบโต ในขณะเดียวกันต้องให้การดูแลความรู้แก่ผู้ที่ได้รับการเลี้ยงดูนั้นให้เป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือตนเองเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ให้วิชาความรู้เพื่อการประกอบอาชีพความ สามารถตามหลักนิรุกติศาสตร์ คำว่า การศึกษามาจากภาษาอังกฤษว่า “education” หากพิจารณารากศัพท์เดิมจากภาษาละตินมีแนวทางพิจารณา ๓ แนวทางด้วยกัน คือ แนวทางที่ ๑ มาจากรากศัพท์ว่า “educate” ซึ่งมีความหมายว่า “to bring up” แปลว่าเลี้ยงดู ดังนั้นการเลี้ยงการศึกษาจึงหมายถึงว่าการเลี้ยงดู^{๓๔} โดยเด็กๆ เกิดมาต้องได้รับการเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตตามจุดประสงค์ของผู้เลี้ยง ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ ในทางดีหรือทางร้ายก็ได้แนวทางที่ ๒ มาจากรากศัพท์ว่า “educare” ซึ่งมีความหมายหมายถึงว่า “to lead out หรือ “to draw out” แปลว่านำออก หรือดึงออกมา หมายถึง เป็นการดึงหรือนำสิ่งที่

^{๓๒} ณรงค์ คุณธรรม, หลักการสอน, (เชียงใหม่ : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

^{๓๓} แสง จันทรงาม, วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐๔.

^{๓๔} สนิท ศรีสำแดง, พระพุทธศาสนากับการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒.

มีอยู่ในตัวผู้เรียนออกมาให้ปรากฏ หมายถึง ศักยภาพและความสามารถความถนัดบางสิ่งบางอย่างในตัวผู้เรียนนั่นเอง แนวทางที่ ๓ มาจากรากศัพท์เดิมว่า “educatum” “teaching” หรือ “training”^{๓๕} และยังให้แนวคิดเป็นความหมายต่อไปอีก ๔ ประเด็น คือ

๑) การศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถ เจตคติ และพฤติกรรมต่างๆ ให้มีคุณค่าต่อสังคม และเป็นที่ยอมรับของสังคมที่ตนอยู่

๒) วิธีการศึกษา หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่ทำให้บุคคลได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นตัวควบคุมให้บุคคลได้รับความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองอย่างดีที่สุด

๓) การศึกษา หมายถึง วิชาชีพสำหรับครูหรืออาชีพทางการศึกษาที่จะสอนในสถาบันฝึกหัดครู หรือในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อเตรียมให้เป็นครู

๔) การศึกษา หมายถึง ศิลปะการถ่ายทอดความรู้ซึ่งจัดไว้อย่างมีระเบียบให้แก่บุคคลแต่ละรุ่น^{๓๖}

การพัฒนากำลังคนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะคนที่ได้รับการพัฒนาแล้วคือผู้ที่ได้รับการศึกษาที่จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ นั้น การศึกษาจึงได้รับความสนใจจากนักวางแผนพัฒนาประเทศมากที่สุด มีการวิจัย พบว่า การลงทุนด้านการศึกษามีผลโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในโลกปัจจุบันนี้ที่มีการแข่งขันส่งระหว่างประเทศต่างๆ ความได้เปรียบของการแข่งขันไม่ได้อยู่ที่ทุน ทรัพยากรธรรมชาติ และแรงงานที่ไม่มีความรู้อีกต่อไป แต่จะอยู่ที่ความรู้ซึ่งเกิดจากสติปัญญาและความสามารถของคนโดยผ่านกระบวนการการเรียนรู้และการศึกษาด้วยเหตุนี้ประเทศที่มีประชากรที่มีความการศึกษาสูงจึงมีความได้เปรียบและสามารถก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำประเทศอื่นๆ การศึกษาจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไก หรือวิธีการทาง (Mean) อันมีประสิทธิภาพที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามเป้าหมายของประเทศ และยังเป็นบันไดไปสู่ความสำเร็จทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวมด้วย^{๓๗}

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการศึกษา คือ การศึกษาช่วยให้มีความรู้ ความชำนาญในการประกอบอาชีพ ให้ดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขสงบ ให้รู้คุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีของชาติ ให้ความเคารพกฎหมาย รู้จักหน้าที่ของตน มีความสำคัญในการพัฒนาคนพัฒนาเศรษฐกิจพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ในขณะที่เดียวกันการศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดี มีคุณธรรมในด้านการดำเนินชีวิตและการทำงาน

^{๓๕} Carter V. Good, *Dictionary of Education*, (New York : McGraw-Hill Book Company, 1973), p. 35.

^{๓๖} Carter V. Good, *Dictionary of Education*, 191.

^{๓๗} วิทยากร เชียงกุล, *ปฏิวัติภูมิปัญญาใหม่ตามภัยวิกฤต IMF*, (กรุงเทพมหานคร : มิ่งมิตร, ๒๕๔๑), หน้า ๔๑.

ตารางที่ ๒.๔ แสดงการสังเคราะห์ความหมายและความสำคัญของการศึกษา

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ณรงค์ คุณธรรม, (๒๕๔๔, หน้า ๑).	การศึกษานับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งในจำนวนประชากรของชาติให้มีคุณภาพ “มนุษย์ในยุคโบราณรู้จักการถ่ายทอดความรู้ทักษะและประสบการณ์สืบทอดต่อกันมาสู่ลูกหลาน เหลน รู้จักจดจำ พิจารณา สังเกตปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและค่อยๆ พัฒนาขึ้นจนกลายเป็นนำสภาพแวดล้อมมาประยุกต์ใช้”
พระมหาธรรมรัต อริยธมโม (ยศขุน), (๒๕๕๒, หน้า ๒๕).	การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง กระบวนการเรียน การฝึกอบรม การค้นคว้าวิจัย การพัฒนา มุ่งเน้นไปที่การพัฒนากาย วาจา ใจ โดยมีขั้นตอนในการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา
วิทยากร เชียงกุล, (๒๕๔๑, หน้า ๔๑).	การพัฒนากำลังคนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะคนที่ได้รับการพัฒนาแล้วคือผู้ที่ได้รับการศึกษาที่จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ นั้น การศึกษาจึงได้รับความสนใจจากนักวางแผนพัฒนาประเทศมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ประเทศที่มีประชากรที่มีความการศึกษาสูงจึงมีความได้เปรียบและสามารถก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำประเทศอื่นๆ ทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามเป้าหมายของประเทศ และยังเป็นบันไดไปสู่ความสำเร็จทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวมด้วย
แสง จันทรงาม, (๒๕๔๐, หน้า ๑๐๔).	หลักการทางศาสนาที่มุ่งอบรมคนให้พัฒนาตนตั้งมั่นอยู่ในคุณความดีมองเห็นสัจธรรมนั้นๆ ตามความเป็นจริง ในทางพระพุทธศาสนามีแนวคิดที่พวกเราเกิดมาเพื่อเรียนรู้เรียนรู้ในเรื่องความเป็นจริงของชีวิตที่จะต้องทุกข์อยู่เรื่อยไป และแสวงหาทางพ้นจากทุกข์ที่มีความไม่เกิดไม่ตายอีกต่อไป ซึ่งการเรียนรู้เหล่านี้เกิดขึ้นได้จากการศึกษา

ตารางที่ ๒.๔ แสดงการสังเคราะห์ความหมายและความสำคัญของการศึกษา (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สนิท ศรีสำแดง, (๒๕๔๗, หน้า ๒).	ในทางพระพุทธศาสนา การศึกษา หมายถึง การให้การเลี้ยงดูให้เจริญเติบโต ในขณะที่เดียวกันต้องให้การดูแลความรู้แก่ผู้ที่ได้รับการเลี้ยงดูนั้นให้เป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือตนเองเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ให้ความรู้เพื่อการประกอบอาชีพ สามารถตามหลักนิรุกติศาสตร์ คำว่า การศึกษามาจากภาษาอังกฤษว่า “education” หากพิจารณารากศัพท์เดิมจากภาษาละติน มาจากรากศัพท์ว่า “educate” ซึ่งมีความหมายว่า “to bring up” แปลว่าเลี้ยงดู ดังนั้นการเลี้ยงการศึกษาจึงหมายถึง การเลี้ยงดู
Carter V. Good, (1973, p. 35, 191).	เด็กๆ เกิดมาต้องได้รับการเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตตามจุดประสงค์ของผู้เลี้ยง ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ในทางดีหรือทางร้าย โดยมีกระบวนการ ๔ ประเด็น คือ ๑) การศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถ และพฤติกรรมต่างๆ ให้มีคุณค่าต่อสังคม ๒) วิธีการศึกษา หมายถึง เป็นตัวควบคุมให้บุคคลได้รับความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองอย่างดี ๓) การศึกษา หมายถึง วิชาชีพสำหรับครูหรืออาชีพทางการศึกษาที่จะสอนในสถาบันฝึกหัดครู หรือในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อเตรียมให้เป็นครู ๔) การศึกษา หมายถึง ศิลปะการถ่ายทอดความรู้ซึ่งจัดไว้อย่างมีระเบียบให้แก่บุคคลแต่ละรุ่น

๒.๒.๒ การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา

ในพระพุทธศาสนา บุคคลที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาแล้วมีภารกิจที่ต้องทำสองประการ คือ ประการแรก ไตถะ คันถธุระ การศึกษาพระธรรมวินัยซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนไว้ การศึกษานี้ในภาคทฤษฎี และประการที่สอง คือ วิปัสสนาธุระ การเรียนพระกรรมฐานโดยเน้นลงไปที่การปฏิบัติทางกายวาจาและใจ

การศึกษาเป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต ถ้าเป็นภาษาบาลีก็ คือ สิกขา เรียกได้ว่าเป็นคำเดียวกัน สิกขา คือ การศึกษาในหลักพระพุทธศาสนา และสิกขานั้นมี ๓ อย่าง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา หลักสิกขานี้ครอบคลุมการปฏิบัติทั้งหมดในพุทธศาสนา สิกขาเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติเมื่อหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดอยู่ในหลักสิกขา ก็กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นหลักธรรมแห่งการศึกษาเรื่องของการศึกษาเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น การพัฒนาตนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นแหละเป็นเนื้อเป็นตัวเป็นความหมายที่แท้ของการศึกษา การศึกษานั้นเป็นทั้งตัวการพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนา คือ เป็นการพัฒนาคนขึ้นไป โดยพัฒนาตัวคนทั้งคนหรือชีวิตทั้งชีวิตตัวการพัฒนานั้นคือการศึกษ เมื่อผู้เรียนมีการศึกษาอย่างนี้แล้วก็จะเอาบุญสมบัติที่ตัวมีซึ่งเกิดจากการศึกษานี้ไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ การศึกษาก็เลยกลายเป็นเครื่องมือการพัฒนา^{๓๘}

การศึกษาเป็นการพัฒนาที่รอบด้านครอบคลุมในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าการพัฒนา ๔ ด้าน คือ ๑) พัฒนาการแยกได้เป็นหลายอย่าง อย่างง่ายที่สุด คือ พัฒนาร่างกายให้แข็งแรง มีสุขภาพดี หายโรค หายภัย แต่พระพุทธศาสนายังพูดต่อไปอีกถึงการพัฒนาการในความหมายว่าเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอย่างถูกต้องดังตัวการพัฒนากายเรียกว่า กายภาวนา ถ้าเป็นคนก็เรียกว่า ภาวนิตกาย แปลว่า คนที่พัฒนากายแล้ว ๒) พัฒนาศีล คือ การพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยดีมีระเบียบวินัย อยู่ในกฎเกณฑ์กติกา มีชีวิตขึ้นเพื่อพูนเป็นประโยชน์ และมีอาชีพที่ถูกต้องโดยประกอบสัมมาชีพ พัฒนาศีลนี้ปัจจุบันเรียกว่า การพัฒนาทางสังคม ทางพระเรียกเป็นทางศัพท์ว่า ศีลภาวนา ถ้าเป็นคนได้พัฒนาศีลแล้วก็เรียกว่า ภาวนาศีล ๓) พัฒนาจิต เป็นการฝึกอบรมเสริมสร้างจิตใจให้พร้อมสมบูรณ์ด้วยกุศลสมบัติทั้ง ๓ คือ (๑) คุณภาพจิต ได้แก่ คุณธรรมต่างๆ คือ เสริมสร้างจิตให้ดีงาม (๒) สมรรถภาพจิตหรือความสามารถของจิต คือ ความมีสติดี มีวิริยะความเพียรพยายามสู้งาน มีขันติความอดทนและทนทาน (๓) สภาพจิต คือ มีจิตที่มีสุขภาพดี มีจิตใจเป็นสุข สดชื่น เบิกบาน ร่าเริง โปร่งใส สงบ ผ่องใส การพัฒนาจิตนี้ถ้าเรียกสั้นๆ ก็เรียกว่า จิตตภาวนา ถ้าเป็นคนฝึกอบรมจิตแล้วพัฒนาจิตแล้วก็เรียกว่า ภาวนิตจิต ๔) พัฒนาปัญญาแบ่งได้ดังนี้ ปัญญาครั้งแรก คือ ปัญญาที่เป็นความรู้ความเข้าใจใน

^{๓๘} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต), *ทิศทางการศึกษาไทย*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘.

ศิลปวิทยาการ ต่อจากนั้นลึกซึ้งลงไปอีกคือการรับรู้เรียนรู้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ไม่เบียดเบียนหรือเอนเอียงด้วยอคติเห็นการรับรู้ นั้น ยังมีครั้งต่อไปอีกคือการคิดการวินิจฉัย ซึ่งหมายถึง การคิดวินิจฉัยด้วยการใช้ปัญญาโดยบริสุทธิ์ใจ ปัญญาอีกชั้นหนึ่ง คือ ปัญญาที่รู้เข้าใจถึงสาระแห่งความเป็นไปของโลกและชีวิต รู้ทางเสื่อมทางเจริญและเหตุปัจจัยเกี่ยวข้อง รู้วิธีแก้ไขปัญหา และสร้างสรรค์ความสำเร็จที่ทำให้พัฒนาตนพัฒนาชีวิตและสังคมให้เจริญดีงามยิ่งขึ้นไป ขั้นสุดท้ายได้แก่ ปัญญาที่รู้เท่าทันธรรมชาติของสังขาร คือ โลกและชีวิตเข้าถึงความเจริญแท้ของการที่สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัยของมัน ทำให้คลายความยึดติดถือมั่นโดยวางใจได้ถูกต้องต่อสิ่งทั้งหลาย แยกจิตใจออกมาเป็นอิสระได้ เลิกเอาความอยากของตนเป็นตัวกำหนดเปลี่ยนมาเป็นอยู่และทำการด้วยปัญญา เป็นขั้นที่จิตใจเข้าถึงอิสรภาพหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสมบูรณ์ การพัฒนาทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ปัญญาภาวนา ถ้าเป็นคนก็เรียกว่า ภาวนิตปัญญา คือเป็นคนที่ได้ฝึกอบรมพัฒนาปัญญาแล้วก็จบการพัฒนา ๔ ด้าน ซึ่งถือว่าครบถ้วนสำหรับชีวิต^{๓๙}

สรุปได้ว่า การศึกษาในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก ในอรรถกถา และตามทัศนะของนักวิชาการ คือ กระบวนการฝึกฝนด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ซึ่งเรียกว่า ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนากาย สังคม จิตใจ และปัญญา ให้เข้าถึงอิสรภาพ คือ นิพพาน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาในพระพุทธศาสนา

^{๓๙} พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษา : เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๓๖), หน้า ๙๕-๑๐๕.

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการสังเคราะห์การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๓๖, หน้า ๙๕-๑๐๕).	การศึกษาเป็นการพัฒนาที่รอบด้านครอบคลุมในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าการพัฒนา ๔ ด้าน คือ ๑) พัฒนาร่างกายให้แข็งแรงมีสุขภาพดี เรียกว่า กายภาวนา ถ้าเป็นคนที่เรียกว่า ภาวนิกาย แปลว่า คนที่พัฒนากายแล้ว ๒) พัฒนาศีล คือ การพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยดีมีระเบียบวินัย อยู่ในกฎเกณฑ์กติกา เรียกว่า ภาวนาศีล ๓) พัฒนาจิต เป็นการฝึกอบรมเสริมสร้างจิตใจให้พร้อมพร้อมสมบูรณ์ด้วยกุศลสมบัติทั้ง ๓ คือ (๑) คุณภาพจิต ได้แก่ คุณธรรม เสริมสร้างจิตให้ตั้งงาม (๒) สมรรถภาพจิต คือ ความมีสติ มีวิริยะความเพียร พยายามสั่งงาน มีขันติความอดทนและทนทาน (๓) สภาพจิต คือ มีจิตที่มีสุขภาพดี สดชื่น เบิกบาน ร่าเริง โปร่งใส สงบ ผ่องใส ๔) พัฒนาปัญญา คือ ปัญญาที่เป็นความรู้ความเข้าใจในศิลปวิทยาการ ปัญญาอีกชั้นหนึ่ง คือ ปัญญาที่รู้เข้าใจถึงสาระแห่งความเป็นไปของโลกและชีวิต รู้ทางเสื่อมทางเจริญและเหตุปัจจัยเกี่ยวข้อง ขั้นสุดท้ายคือ ปัญญาที่รู้เท่าทันสังขาร
พระเทพโสมถ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๔๖, หน้า ๑๘).	การศึกษาในหลักพระพุทธศาสนา และสิกขานั้นมี ๓ อย่าง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในพุทธศาสนา หลักสิกขาเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติเมื่อหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดอยู่ในหลักสิกขา เมื่อผู้เรียนมีการศึกษาอย่างนี้แล้วก็จะเอาบุญสมบัติที่ตัวมีซึ่งเกิดจากการศึกษานี้ไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ การศึกษาก็เลยกลายเป็นเครื่องมือการพัฒนา

๒.๒.๓ จุดมุ่งหมายของการศึกษา

พระพุทธศาสนามีกระบวนการเกี่ยวกับการศึกษาที่นับว่าเป็นจุดเริ่มแรก คือ หมวดธรรม ที่พุทธศาสนิกชนจะต้องเริ่มศึกษาโดย แบ่งเป็น ๓ หมวดใหญ่ๆ ที่เรียกว่า “ไตรสิกขา” หมายถึง สิ่งที่ต้องเริ่มศึกษามี ๓ ประการ คือ

๑. อธิศีลสิกขา หมายถึง การฝึกอบรมในด้านความประพฤติ ได้แก่ ศีล
๒. อธิจิตตสิกขา หมายถึง การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ ได้แก่ สมาธิ^{๔๐}
๓. อธิปัญญาสิกขา หมายถึง การฝึกฝนทางปัญญาให้เกิดความรู้เข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริง ได้แก่ ปัญญา^{๔๑}

ปัญญาเป็นความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลผู้อื่นจะนำมาขัดเยียดให้หรือบังคับให้รับไม่ได้ พระปัญญาเกิดจากความรู้ความเข้าใจที่พัฒนาขึ้นในตัวบุคคล ภารกิจของผู้สอนและผู้ให้การศึกษาจึงเป็นเพียงผู้ชี้ทางเหลืออำนวยโอกาสเรียกว่า “กัลยาณมิตร” ปราภฏอยู่ในเสขสูตร ๗ ประการ ประกอบด้วย^{๔๒}

- ๑) ปิโย มีความรักในฐาน เป็นที่วางใจและสนิทสนม
- ๒) ครุ มีความเคารพ
- ๓) ภาวนีโย ความน่ายกย่อง
- ๔) วตตา รู้จักพูด คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดี
- ๕) วจนกฺขโม อุดหนุนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำสั่งถามต่างๆ อยู่เสมอ
- ๖) คมภีรจ กถา กล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งได้
- ๗) โย จฏฐาเน นิโยชเย ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย

พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในสฬวันตสูตรว่า “เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สัมสมสุตะ เป็นผู้ได้ฟังมาก ซึ่งธรรมทั้งหลาย มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วนแล้ว ทรงจำไว้ได้คล่องปากขึ้นใจแทงตลอดดีด้วยทวิภูฏิ”^{๔๓} พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในจิงกีสสูตรว่า

เมื่อใดเขาพิจารณาภิกษุผู้นั้นอยู่ ย่อมเห็นชัดว่าเขาบริสุทธิ์จากธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดโมหะ เมื่อนั้นเราสร้างศรัทธาและภิกษุผู้นั้นอย่างมั่นคง จึงเกิดศรัทธาแล้วเข้าไปหา เมื่อเข้าไปหาย่อมนั่งใกล้ เมื่อนั่งใกล้ย่อมเงี่ยโศตลง เขาเงี่ยโศตลงแล้วฟังธรรมอยู่ ย่อมทรงจำธรรม พิจารณาเนื้อความอยู่ฉันทะ

^{๔๐} ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๐/๖๐๖., ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๙.

^{๔๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *ยุทธวิธีในการสอน*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๒๗.

^{๔๒} อัง.สตุตถก. (ไทย) ๒๓/๓๔/๓๕

^{๔๓} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๘๗/๑๕๕.

ย่อมเกิด เกิดฉันทะแล้วย่อมอุตสาหะ ครั้นอุตสาหะแล้วย่อมพิจารณา ครั้นพิจารณาแล้วย่อมตั้งความเพียร เธอสร้างความเพียรแล้วย่อมทำปรมัตถสัจจะให้แจ้งด้วยกาย และเห็นชัดปรมัตถสัจจะด้วยปัญญา^{๔๔}

พุทธองค์นอกจากจะทรงชี้แนะวิธีการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ แล้ว ยังได้ทรงแสดงสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ไว้ในเสขสูตร ซึ่งมีทั้งหมด ๗ ประการ คือ

๑. ความเป็นผู้ชอบการงาน หมายถึง ผู้ที่ชอบทำงานต่างๆ อยู่เสมอ
๒. ความเป็นผู้ชอบการพูดคุย หมายถึง ผู้ที่ชอบสนทนาอยู่เป็นนิตย์ที่ก็จะประสบความสำเร็จได้ยาก สืบเนื่องมาจากการเล่าเรียนบางอย่างก็ต้องการสมาธิ เช่น การเรียนวิปัสสนา
๓. ความเป็นผู้ชอบการนอนหลับ หมายถึง คนที่มก่วงเหงาหาวนอนอยู่เป็นนิจ
๔. ความเป็นผู้คลุกคลีด้วยหมู่คณะ หมายถึง ชอบอยู่กับเพื่อน
๕. ความเป็นผู้ไม่คุ้มครองทวารในอินทรียทั้งหลาย หมายถึง ผู้ที่ไม่รู้จักระวังตนชอบพาตนไปในสถานที่ที่ไม่สมควร
๖. ความเป็นผู้ไม่รู้จักประมาณในการบริโภค หมายถึง การกินมากก็ทำให้ง่วงนอน
๗. มุ่งจะทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากเกินไป หมายถึง ถึงแม้ว่างานที่จะทำจะเป็นกิจกรรมของหมู่คณะที่ทำแล้วจะได้ประโยชน์ทุกฝ่าย^{๔๕}

องค์ประกอบของผู้เรียนรู้ได้เร็วตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ๕ ประการ ซึ่งปรากฏในโพธิราชกุมารสูตร คือ

๑. เป็นผู้มีศรัทธา เชื่อมั่นปัญญาเครื่องตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า
๒. เป็นผู้มีสุขภาพ มีโรคพาลน้อย ประกอบด้วยไฟธาตุสำหรับย่อยอาหารสม่ำเสมอ ไม่เย็นนัก ไม่ร้อนนัก ปานกลางพอเหมาะแก่การบำเพ็ญเพียร
๓. เป็นผู้ไม่โอ้อวด ไม่มีมารยา เปิดเผยตนตามความเป็นจริง
๔. เป็นผู้ปรารถนาความเพียร เพื่อละอกุศลธรรม เพื่อยังกุศลธรรมให้ถึงพร้อม เป็นผู้มีความบากบั่นมั่นคง ไม่ทอดทิ้งธุระในกุศลธรรมทั้งหลาย
๕. เป็นผู้มีปัญญา ประกอบด้วยปัญญาที่เป็นอริยะ เห็นความเกิดและความดับ สามารถชำแรกกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกขโดยชอบ^{๔๖}

สรุปว่า พระพุทธศาสนามีหลักการสอนที่แน่นอน มีวิธีการสอน และเทคนิคการสอนที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธองค์ทรงเป็นครูที่มีความชำนาญและปฏิภาณในการใช้สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่สอนได้อย่างรวดเร็วและแจ่มแจ้งชัดเจน จนสามารถบรรลุจุดประสงค์

^{๔๔} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๔๓๒/๕๔๒.

^{๔๕} อัง.สตตก. (ไทย) ๒๓/๒๖/๗๘.

^{๔๖} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๔๔/๔๑๗.

ได้ในแต่ละระดับตามระดับสติปัญญาของผู้เรียนหรือผู้ฟัง เป็นแบบอย่างที่ดีกับชาวโลกได้อย่างเหมาะสม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการสังเคราะห์จุดมุ่งหมายของการศึกษา

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๑, หน้า ๒๗).	อริปัญญาลึกซึ้ง หมายถึง การฝึกฝนทางปัญญาให้เกิดความรู้เข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริง ได้แก่ ปัญญา
ธานี สุวรรณประทีป, (๒๕๔๘, หน้า ๓๐).	การศึกษาในพุทธศาสนาประกอบด้วย ๑) ความเชื่อมั่นในตัวผู้สอน ตั้งใจแน่วแน่มั่นคง ๒) เข้าหาผู้สอนซึ่งเป็นผู้ที่ส่งสอนให้ตนบรรลุจุดมุ่งหมายได้ ๓) อยู่ใกล้ผู้สอนเพื่อคอยสอบถามและรับฟัง ๔) พร้อมที่จะเล่าเรียนอยู่ตลอดเวลา ๕) ตั้งใจศึกษาอย่างจริงจังเพื่อรู้แจ้งเข้าใจชัดในวิชาที่เรียน ๖) ความสามารถในการจดจำเนื้อหาที่เรียนได้อย่างแม่นยำ ๗) พิจารณาทบทวนเนื้อหาที่จำได้แล้วนั้นอย่างสม่ำเสมอ ๘) เพียรพยายามอย่างไม่ย่อท้อเพื่อเรียนรู้เรื่องที่ตนยังไม่เข้าใจไม่เข้าใจ ๙) ความประทับใจเพราะเห็นความจริงที่ปรากฏ ๑๐) เพิ่มพูนความอดุทธาหะขึ้นโดยลำดับ ๑๑) ทำการพิจารณาอย่างถ่องแท้ละเอียดถี่ถ้วน ๑๒) มีความเพียรยิ่ง ย่อมทำให้เห็นชัดปรมัตถสัจจะด้วยปัญญา

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

๒.๓.๑ ความหมายของภาษาบาลี

ภาษาบาลีเป็นภาษาที่บันทึกธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งรวมอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก มีความสำคัญอย่างมากต่อการดำรงรักษาพระพุทธศาสนา ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน ไม่ได้ทรงตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเป็นศาสดาแทนพระองค์ แต่พระองค์ได้ทรงมอบหมายให้ชาวพุทธได้รู้กันว่า พระธรรมวินัยนั้นแหละเป็นพระศาสดาแทนพระองค์ ชาวพุทธจำนวนมากถึงกับจำพุทธพจน์ภาษาบาลีได้ว่า “โย โว อานนท มยา ธมโม จ วินโย จ เทสิโต ปญโต โส โว มมจ จเยนสตถา”^{๔๗} แปลกว่า ดูก่อนอานนท ธรรมและวินัยใด ที่เราได้แสดงแล้วและบัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลายโดยการที่เราล่วงลับไป^{๔๘} นี่คือนิพพานที่ตรัสไว้ก่อนปรินิพพาน พระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระพุทธเจ้า และเป็นตัวแทนพระพุทธศาสนา พระธรรมวินัยนี้ก็ประมวลอยู่ในพระไตรปิฎก เมื่อรักษาพระไตรปิฎกไว้จึงเท่ากับการดำรงรักษาพระพุทธเจ้าไว้ และรักษาพระพุทธศาสนาด้วย

บาลีนั้นเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาในยุคแรกๆ ตามที่รักษาสืบทอดต่อๆ กันมาแบบชาวพุทธ (ที่รักษาไว้ตามต้นฉบับเดิม, แต่มีใช้คงที่) อย่างหนึ่ง เราจะพยายามให้คำตอบนั้นอันดับแรกจะให้คำตอบให้เป็นแหล่งความรู้แล้วขยายให้กว้างขึ้น ขอให้เราสรุปทันทีว่าเราจะขยายคำตอบอย่างไร บาลีไม่ใช่ภาษาที่มีขอบเขตจำกัดอยู่เพียงภาษาที่ใช้คัมภีร์พระบาลีเลย ชาวพุทธฝ่ายเถรวาทใช้บาลีสืบต่อกันมา ทั้งในอรรถกถาทั้งหลาย งานวรรณกรรมอื่นๆ พงศาวดารทั้งหลาย และงานทางวรรณกรรมอื่นๆ ในโอกาสที่เหมาะสม งานทั้งหมดไม่ได้สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับคัมภีร์ในยุคต้นๆ บาลีได้ใช้เป็นภาษาพูด และเป็นอุปกรณ์ของการสื่อสารระหว่างนักปราชญ์ชาวพุทธเหมือนกัน จะอย่างไรก็ตาม ใครๆ สามารถจะกล่าวได้อย่างปลอดภัยว่า ด้วยข้อยกเว้นที่ไม่สำคัญและบางที่ไม่ใช่ของแท้ ชาวพุทธฝ่ายเถรวาทเท่านั้นใช้ภาษาบาลี และคัมภีร์ส่วนมากที่เขียนเป็นภาษาบาลีมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับรูปแบบการสืบทอดต่อๆ กันมาทางศาสนา^{๔๙}

ในอดีตกาลประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว ภาษาถิ่นเป็นภาษาหนึ่งที่ใช้พูดกันในแถบแคว้นมคธ เรียกว่ามคธภาษา ตามชื่อแคว้น เมื่อพระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้น พระองค์ได้ทรงใช้ภาษามคธในการประกาศพระพุทธศาสนา เมื่อเป็นเช่นนี้ ภาษามคธ จึงได้รับเกียรติและได้รับการยกย่องว่าเป็น “สัมพุทธะโวหารภาษา” (ภาษาอันเป็นโวหารของพระพุทธเจ้า) “อริยโวหารภาษา” (ภาษาอันเป็นโวหารของพระอริยะ) “ยถาภู จจพรหมโวหารภาษา” (ภาษาบันทึกสภาวะธรรม) ภาษาบาลีนี้มี

^{๔๗} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๒๑๖/๓๑๔.

^{๔๘} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.

^{๔๙} พระมหาเทียบ สิริญาโณ, “บาลีคืออะไร”, ในเก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๒๓๕-๒๓๖.

ความหมายว่า “ภาษาที่เป็นระเบียบแบบแผน” หรือ “ภาษาที่รักษาพุทธพจน์”^{๕๐} ภาษาบาลีมีความหมาย แบ่งเป็น ๓ ประการ ได้แก่

๑. ภาษาบาลี หมายถึง เครื่องรักษาพระสัทธรรมซึ่งต้องเรียนเพื่อให้รู้และปฏิบัติตาม

๒. ภาษาบาลี หมายถึง ขอบสระ คือ เครื่องกั้นน้ำไม่ให้ไหลไปที่อื่น

๓. ภาษาบาลี หมายถึง บรรทัดหรือแนว คือ พระพุทธพจน์นั้นได้รับการร้อยหรือเขียนเป็นแนวบรรทัดในยุคแรกๆ ผู้เป็นคาถาเพื่อสะดวกแก่การสวดหรือท่องจำอย่างเป็นระเบียบ^{๕๑}

มติดีเกี่ยวกับปาลี หรือ ปาฬิ (ไทย-บาลี) แบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งว่าบาลี ไม่ใช่ภาษาใดภาษาหนึ่งโดยเฉพาะ อีกฝ่ายหนึ่งว่า บาลีเป็นภาษาที่มีชีวิตอยู่ และใช้พูดกันก่อน หรือในพุทธกาลมติหลังนี้คงไม่มีปัญหาอะไร เพราะเป็นที่ยอมรับกันโดยมากอยู่แล้วว่า บาลี เป็นภาษาแน่นอน พระไตรปิฎกที่จารึกด้วยภาษาดังกล่าวก็มีเป็นหลักฐานอยู่ ฝ่ายหลังนี้จะขัดแย้งกันอยู่บ้างก็เกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของภาษาบาลีเท่านั้น

แต่กลุ่มที่เห็นว่า บาลีไม่ใช่ภาษาได้ให้เหตุผลไว้ดังนี้

คำว่า ปาลี หรือ ปาฬิ แปลว่า รักษา ปา ธาตุ ฬิ ปัจจัย ศัพท์ว่า ปาฬิ แปลได้หลายนัย เช่น

๑. แปลว่า ปาฬิธรรม (ปริยัติธรรม)

๒. แปลว่า ขอบสระ

๓. แปลว่า แถว แนว

ที่แปลว่า ปาฬิธรรม หรือปริยัติธรรม เช่นตัวอย่างว่า ปาฬิยา อตถิ อุปปริกฺขนติ = พิจารณาอรรถแห่งปาฬิ (ปริยัติธรรม)

ที่แปลว่า ขอบสระ เช่นตัวอย่างว่า มหโต ตพาสส ปาฬิ = ขอบสระใหญ่

ที่แปลว่า แถว แนว เช่นตัวอย่างว่า ปาฬิยา นิสีทิสฺสุ = นั่งเรียงแถว หรือนั่งตามลำดับ

ที่แปลว่า (ขอบ แถว แนว) นี้ ไม่จำเป็นต้องยกธาตุอธิบาย เพราะศัพท์ว่า ปาฬิ ก็แปลกันว่า ขอบ แถว แนว อยู่แล้ว แต่ศัพท์ว่า ปาฬิ ที่แปลว่า ปริยัติธรรม พึงทราบอธิบายโดย ๓ นัย คือ

๑. ชื่อว่า ปาฬิ เพราะรักษาอรรถไว้

๒. ชื่อว่า ปาฬิ เพราะเปรียบได้กับขอบสระใหญ่ ที่กั้นน้ำไว้ภายหลัง

^{๕๐} พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), สัททนิตีสุตตมาลา คัมภีร์หลักบาลีมหาไวยากรณ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทักษักขร, ๒๕๔๔), คำนำ.

^{๕๑} พระมหาปฐมพงษ์ งามล้วน, ประวัติภาษาบาลี ความเป็นมาและที่สัมพันธ์กับภาษาปรากฏและสันสกฤต, (กรุงเทพมหานคร : รำไทยเพรสเซ็นเตอร์, ๒๕๓๔), หน้า ๗.

๓. ชื่อว่า ปาฬิ เพราะเป็นทำนองอันประพันธ์อันยอดเยี่ยม โดยชี้แจงอรรถแห่งศีลเป็นต้นอันสูงสุด และเป็นคำรัสที่ตรัสไว้ โดยสภาวะนิรุกติ

เป็นได้ใจความว่า คำว่า ปาฬิ หรือ ปาลี ตามความหมายธรรมดา ก็ได้แก่ ขอบ แฉว แนว นั่นเอง ครั้นต่อมามีผู้นำเอามาเรียกพระพุทธรูจนะ ได้เปรียบเทียบกับสิ่งเหล่านั้นว่าที่เรียกชื่อนั้นก็เพราะเป็นวจนประพันธ์ที่มีระเบียบแบบแผน ถูกต้องโดยนิรุกติ รักษาอรรถไว้ไม่ตกหล่น เหมือนขอบจะใหญ่ที่มันคงกันน้ำไว้ฉะนั้น ในขั้นต้นมีคำว่าบาลี คงหมายถึงเพียงตำราหลัก หรือพระพุทธรูจนะในพระไตรปิฎก ซึ่งต่างจากอรรถกถา ที่แต่งขึ้นมาภายหลังโดยใช้ภาษาเดียวกันนั่นเอง^{๕๒}

คำว่า บาลี เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของนักศึกษาอย่างกว้างขวาง และได้ถกเถียงกันมาเป็นเวลาช้านาน เมื่อสรุปแล้ว ก็แยกออกได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่หนึ่ง เห็นว่า บาลีคือภาษา ภาษาหนึ่งที่ใช้พูดกันอยู่ในอินเดียสมัยพุทธกาล

กลุ่มที่สอง เห็นว่า บาลีไม่ใช่ภาษาดังที่เข้าใจกันแต่เป็นคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาที่เขียนด้วยภาษาใดภาษาหนึ่ง

กลุ่มที่เห็นว่าบาลีคือภาษานั้น เห็นจะไม่เป็นที่สงสัยอะไร เพราะหนังสือตำราของพระพุทธศาสนาฝ่ายหินยาน เช่น พระไตรปิฎก เป็นต้น เขียนด้วยภาษาบาลี ดังที่เราเข้าใจกันอยู่ทุกวันนี้ นี้และว่าภาษาบาลีก็คือภาษามคธนั่นเอง

ส่วนกลุ่มที่เห็นว่า บาลีไม่ใช่ภาษานั้น ก็มีเหตุผลเช่นกัน ทั้งที่ท่านได้ให้ความหมายไว้โดยนัยต่างๆ กันดังนี้

๑. บาลี หมายถึง ธรรมะ เช่นในประโยคว่า “ปาลิยา อตถิ อุปปริกขนติ” แปลว่า “ภิกษุทั้งหลายย่อมเล่าเรียนซึ่งอรรถแห่งพระธรรม” คำว่า “ปาลิยา” ในที่นี้แปลว่า ธรรมะ หรือ พุทธพจน์ ซึ่งได้แก่ ปาพจน์ หรือ ปริยัติ

๒. บาลี หมายถึง ระเบียบ แฉว แนว ดังในประโยคว่า “ปาลิยา นิสีทิสฺสุ” แปลว่า ภิกษุทั้งหลายได้นั่งเข้าแถวกัน (เป็นระเบียบ)

๓. บาลี หมายถึง ขอบสระ ดังในประโยคว่า “มหโต ตาพกสฺส ปาลี” แปลว่า “ขอบแห่งสระใหญ่”

๔. บาลี หมายถึง พระไตรปิฎก ดังที่พระเรวตเถระกล่าวกับพระพุทธโฆษาจารย์ว่า

“ปาลิมตตํ อิทานิโต	นตถิอฏฐกถา อิต
ตถาจริยาวาทา จ	ภินนรูปา นวิชเช
สีหลกฏฐกถา สุทฺธช	มหินเทน มติมตา
สงคิตติตตยมารุพหิ	สฺมาสมพุทฺธเทสิโต

^{๕๒} เสนาะ ผดุงฉัตร, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดีบาลี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๕๑-๕๓.

กตา สีหลภาสาย สีหเลสฺ ปวตตติ
 ตํ ตตถ คนตฺวา สุตฺวา ตวํ มาคธานํ นิรุตฺติยํ
 ปริวตเตหิ สา โหติ สพฺพโลกหิตาวหา”

แปลว่า....

“หนังสือที่นำจากลังกามาที่นี่ มีเฉพาะไตรปิฎกเท่านั้น
 ตัวอรรถกถา และอาจริยวาทต่างๆ เรายังไม่มี แต่ในลังกา
 มีอรรถกถาซึ่งพระมหินทเถระผู้มีปัญญารจนาขึ้น โดยอาศัย
 พระพุทธพจน์ อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว และนำเข้า
 สูตรการทาสังคายนาแล้ว ๓ ครั้ง อรรถกถานั้น ภายหลัง ได้มีผู้แปลเป็น
 ภาษาของชาวเกาะนั้น เธอจึงไปที่นั่น สดับศึกษาแล้ว จึงแปลอรรถกถา
 นั้นเป็นภาษามคธ ให้อักษรฐานันมีประโยชน์แก่ชาวโลกทั้งปวงเกิด”

คำว่า “ปาลิตต” ในที่นี้ หมายถึง พระไตรปิฎก มิใช่หมายถึงภาษา ส่วนที่เป็นอรรถกถา
 เราเรียกว่า “ปาลิวนณนา”^{๕๓}

ภาษาบาลี เป็นภาษาที่รองรับคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งในส่วนของพระธรรมทั้งในส่วน
 ของพระวินัย พระพุทธศาสนาจะแพร่หลายขยายตัวออกไปได้ เพราะอาศัยผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนพระ
 ธรรมวินัย และประพฤติปฏิบัติตาม^{๕๔} เป็นภาษาที่ใช้บันทึกพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษร^{๕๕}
 ทรงไว้ซึ่งคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่พระสาวกทั้งหลายรวบรวมไว้ปรากฏเป็นพระไตรปิฎกของคณะ
 สงฆ์ และเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้แสดงพระธรรมเทศนา^{๕๖} เป็นภาษาที่ใช้จารึกพระพุทธพจน์
 หรือพระธรรมวินัยในคัมภีร์พระไตรปิฎก และเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา^{๕๗}

สนามหลวงแผนกบาลี ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาบาลีไว้ว่า เป็นภาษาที่ใช้จารึก
 พระไตรปิฎก ผู้ประสงค์จะเข้าใจในพระไตรปิฎกต้องมีความรู้บาลีดี คณะสงฆ์ไทยได้รู้ซึ่งถึงความ
 จำเป็นในข้อนี้ จึงได้กำหนดให้มีการศึกษาภาษาบาลีตั้งแต่อดีตกาล เพื่อใช้ภาษาบาลีเป็นกุญแจไข

^{๕๓} พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ), ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดีย, (กรุงเทพมหานคร
 : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๔๒๙-๔๓๑.

^{๕๔} พระพิพัฒน์ปริยัติสุนทร, อนุโมทนาภคา ในสำนักเรียนวัดเทพศิลากับการจัดการศึกษาพระปริยัติ
 ธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักเรียนวัดเทพศิลา, ๒๕๔๘), หน้า ก.

^{๕๕} พระสุธีธรรมานุวัตร (เทียบ สิริราโณ), บาลีคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๖.

^{๕๖} รังษี สุนทร, อักษรเขียนภาษาบาลี, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘),
 หน้า ๒๘๕.

^{๕๗} พระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ, อบรมบาลีก่อนสอบ ปีที่ ๕ ภาค ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), คำปรารภ.

พระไตรปิฎกอันเป็นหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตน และนำมาชี้แจงแสดงแก่ประชาชนผู้สนใจในหลักคำสอนของพระสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนั้นการศึกษาบาลี จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พระภิกษุสามเณรทุกรูปจะต้องศึกษา จึงมีคำพูดที่กล่าวกันโดยทั่วไปว่า บวชเรียน ศึกษา สืบอายุ พระพุทธศาสนา^{๕๘}

สรุปได้ว่า ความหมายของภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาบันทึกพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นภาษาที่เป็นระเบียบแบบแผน หรือเป็นภาษาที่รักษาพุทธพจน์เอาไว้ไม่ให้คลาดเคลื่อนจากคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งรวมอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก

ตารางที่ ๒.๗ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของภาษาบาลี

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ, (๒๕๔๖, คำปรารภ).	เป็นภาษาที่ใช้จารึกพระพุทธพจน์หรือพระธรรมวินัยในคัมภีร์พระไตรปิฎก และเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา
พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), (๒๕๔๔, คำนำ).	เมื่อพระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้น พระองค์ได้ทรงใช้ภาษามคธในการประกาศพระพุทธศาสนา เมื่อเป็นเช่นนี้ ภาษามคธ จึงได้รับเกียรติและได้รับการยกย่องว่าเป็น “สัมพุทธะโวหารภาษา” (ภาษาอันเป็นโวหารของพระพุทธเจ้า) “อริยโวหารภาษา” (ภาษาอันเป็นโวหารของพระอริยะ) “ยถาภู จพรหมโวหารภาษา” (ภาษาบันทึกสภาวะธรรม) ภาษาบาลีนี้มีความหมายว่า “ภาษาที่เป็นระเบียบแบบแผน” หรือ “ภาษาที่รักษาพุทธพจน์
พระพิพัฒน์ปริยัติสุนทร, (๒๕๔๘, หน้า ก).	ภาษาบาลี เป็นภาษาที่รองรับคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งในส่วนของพระธรรมทั้งในส่วนของพระวินัย พระพุทธศาสนาจะแพร่หลายขยายตัวออกไปได้ เพราะอาศัยผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย และประพฤติปฏิบัติตาม
พระมหาเทียบ สิริญาโณ, (๒๕๔๒, หน้า ๒๓๕-๒๓๖).	ชาวพุทธฝ่ายเถรวาทใช้บาลีสืบต่อกันมา ทั้งในอรรถกถาทั้งหลาย งานวรรณกรรมอื่นๆ พงศาวดารทั้งหลาย และงานทางวรรณกรรมอื่นๆ บาลีได้ใช้เป็นภาษาพูด และเป็นอุปกรณ์ของการสื่อสารระหว่างนักปราชญ์ชาวพุทธเหมือนกัน

^{๕๘} สนามหลวงแผนกบาลี, เรื่องสอบบาลี, (กรุงเทพมหานคร : อักษรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๓-๘.

ตารางที่ ๒.๗ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของภาษาบาลี (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระมหาปฐมพงษ์ งามล้วน, (๒๕๓๔, หน้า ๗).	ภาษาบาลี มีความหมาย แบ่งเป็น ๓ ประการ ได้แก่ ๑. ภาษาบาลี หมายถึง เครื่องรักษาพระสัทธรรมซึ่งต้องเรียนเพื่อให้รู้และปฏิบัติตาม ๒. ภาษาบาลี หมายถึง ขอบสระ คือ เครื่องกั้นน้ำไม่ให้ไหลไปที่อื่น ๓. ภาษาบาลี หมายถึง บรรทัดหรือแนว คือ พระพุทธพจน์นั้นได้รับการเขียนเป็นแนวบรรทัดในยุคแรกๆ ผูกเป็นคาลาเพื่อสะดวกแก่การสวดหรือท่องจำอย่างเป็นระเบียบ
พระสุธีธรรมมานุวัตร(เทียบ สิริราโณ), (๒๕๔๘, หน้า ๑๖๖).	ภาษาบาลี เป็นภาษาที่ใช้บันทึกพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษร
พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ), (๒๕๓๔, หน้า ๔๒๙-๔๓๑).	มติดีเกี่ยวกับปาลิ หรือ ปาฬิ (ไทย-บาลี) แบ่งเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งว่าไม่ใช่ภาษาใดภาษาหนึ่งโดยเฉพาะอีกฝ่ายหนึ่งว่า บาลีเป็นภาษาที่มีชีวิตอยู่ และใช้พูดกันก่อนหรือในพุทธกาล มติหลังนี้คงไม่มีปัญหาอะไรเพราะเป็นที่ยอมรับกันโดยมากอยู่แล้วว่า บาลี เป็นภาษาแน่นอน พระไตรปิฎกที่จารึกภาษาดังกล่าวก็มีเป็นหลักฐานอยู่ จะขัดแย้งกันอยู่บ้างก็เกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของภาษาเท่านั้น
รังษี สุทนธ์, (๒๕๔๘, หน้า ๒๘๕).	คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่พระสาวกทั้งหลายรวบรวมไว้ปรากฏเป็นพระไตรปิฎกของคณะสงฆ์ และเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้แสดงพระธรรมเทศนา
สนามหลวงแผนกบาลี, (๒๕๔๘, หน้า ๓-๘).	ผู้ประสงค์จะเข้าใจในพระไตรปิฎกต้องมีความรู้บาลีดี คณะสงฆ์ไทยได้รู้ซึ่งถึงความจำเป็นในข้อนี้ จึงได้กำหนดให้มีการศึกษาภาษาบาลีตั้งแต่อดีตกาล เพื่อใช้ภาษาบาลีเป็นกุญแจไขพระไตรปิฎกอันเป็นหลักธรรมคำสอน
เสนาะ ผดุงฉัตร, (๒๕๓๒, หน้า ๕๑-๕๓).	คำว่า ปาฬิ หรือ ปาลิ ตามความหมายธรรมดา ก็ได้แก่ ขอบแถว แนว นั่นเอง ครั้นต่อมามีผู้นำเอามาเรียกพระพุทธวจนะได้เปรียบเทียบกับสิ่งเหล่านั้นว่าที่เรียกชื่อนั้นนั้น ก็เพราะเป็นวจนประพันธ์ที่มีระเบียบแบบแผน ถูกต้องโดยนิรุกติรักษาอรธไว้ไม่ตกหล่น

๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นหัวใจของการศึกษาของ คณะสงฆ์ นอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลี เพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลีแล้ว ก็จะมีผู้ใดสามารถรู้และเข้าใจพระพุทธพจน์ในพระไตรปิฎก ถ้าขาดความรู้ในพระไตรปิฎก และไม่มีการศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกแล้ว พระพุทธศาสนาก็จะต้องมีอันเสื่อมสูญไปด้วย^{๕๙}

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖ ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ในมาตรา ๙ ยังได้กล่าวถึง การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ ในหมวด ๔ ตั้งแต่ มาตราที่ ๒๒ ถึง มาตรา ๓๐ กล่าวถึงการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสอนประสบการณ์การเรียนรู้ให้ยึดหลัก ดังนี้

๑. การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสอนประสบการณ์การเรียนรู้ให้ยึดหลัก ดังนี้

๑.๑ ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ดังนั้นต้องจัดสภาวะแวดล้อมบรรยากาศรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ ที่สอดคล้องกับความถนัด และความสนใจเหมาะสมแก่วัยและศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาและเป็นการเรียนรู้กันและกัน อันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยการประสานความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษากับผู้ปกครอง บุคคล ชุมชน และทุกส่วนของสังคม

๑.๒ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนการสอนมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้และเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๒. มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนโดยเน้นความรู้ คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และบูรณาการความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างสมดุล รวมทั้งการฝึกทักษะและกระบวนการ

^{๕๙} พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธมมรตโน ป.ธ.๙) และพระมหาทองดี ปัญญาวิโร (ป.ธ.๙), การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๖.

คิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

๒.๑ ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒.๒ ความรู้ และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

๒.๓ ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการรู้จักประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

๒.๔ ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

๒.๕ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

๓. กระบวนการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๓.๑ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๓.๒ ให้มีการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

๓.๓ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๓.๔ จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๓.๕ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

๓.๖ ผู้เรียนและผู้สอนเรียนรู้ไปร่วมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

๓.๗ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ

๔. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของรัฐและสถานศึกษาต่างๆ ดังนี้

๔.๑ รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

๔.๒ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษา

๔.๓ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ผู้มีปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกของ ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

๔.๔ หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ ต้องมีลักษณะหลากหลายเหมาะสมกับแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการ วิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

๔.๕ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรชุมชน องค์กรส่วนปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

๔.๖ ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา^{๖๐}

๕. การประเมินผลการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุถึงวิธีการประเมินผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการ

^{๖๐} สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), ๒๕๔๗), หน้า ๑๒-๑๖.

ทดสอบ ควบคุมไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา นอกจากนั้นการประเมินผลผู้เรียนยังต้องเกี่ยวข้องกับหลักการสำคัญคือ

๕.๑ ใช้วิธีการที่หลากหลายในการประเมินผู้เรียน

๕.๒ ใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อ

๕.๓ ใช้วิธีการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน

๕.๔ มุ่งการประกันคุณภาพโดยสถานศึกษาทำการประเมินผลภายในทุกปี และรายงานการประเมินต่อต้นสังกัดและสาธารณชน

๕.๕ สถานศึกษาได้รับการประเมินภายนอกอย่างน้อย ๑ ครั้ง ทุก ๕ ปี

ในส่วนของการจัดการศึกษาโดยสถาบันพระพุทธศาสนา ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ส่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในกฎกระทรวงนี้

โรงเรียน หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

สำนักศาสนศึกษา หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม หรือพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามที่มหาเถรสมาคมประกาศกำหนด

สำนักเรียน หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม หรือพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งเป็นสำนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครและสำนักเรียนคณะจังหวัด ตามที่มหาเถรสมาคมประกาศกำหนด

ข้อ ๒ ให้สถาบันพระพุทธศาสนามีสิทธิ์ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่พระภิกษุและสามเณร ในโรงเรียนสำนักศาสนศึกษาและ สำนักเรียน

การจัดตั้งยุบรวมเลิกและการดำเนินการของโรงเรียน สำนักศาสนศึกษาหรือสำนักเรียนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่มหาเถรสมาคมประกาศกำหนด

ข้อ ๓ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา แบ่งเป็นระดับดังต่อไปนี้

๑) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๒) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ที่ได้จัดให้แก่พระภิกษุและสามเณร ซึ่งมีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าระดับประถมศึกษาปีที่หก หรือเทียบเท่า

และได้ศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดโดยคำแนะนำของมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่แบ่งเป็นระดับดังต่อไปนี้

ก) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกทำเป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ข) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทำานเปรียญธรรม ๓ ประโยค เป็นการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อ ๔ ให้โรงเรียนสำนักศาสนศึกษา และสำนักเรียนได้รับการสนับสนุนในด้านวิชาการ และเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษา

ข้อ ๕ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่โรงเรียนสำนักศาสนศึกษาหรือสำนักเรียนตั้งอยู่ในเขต พื้นที่ส่งเสริมสนับสนุน และให้ข้อเสนอแนะการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกธรรม และพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ข้อ ๖ ให้มีคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการสำนักศาสนศึกษา และคณะกรรมการ สำนักเรียน ทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียนสำนักศาสนศึกษาและสำนักเรียน แล้วแต่กรณี ให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน และมหาเถรสมาคม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

องค์ประกอบ จำนวน คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจาก ตำแหน่ง ตลอดจนการประชุม และการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการ สำนักศาสนศึกษา และคณะกรรมการสำนักเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบที่มหาเถรสมาคมกำหนด

สรุปได้ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คณฤฐะ เป็นหน้าที่ของ พระอุปัชฌาย์ อาจารย์จะต้องสั่งสอนแก่สัทธินิหิริ และอันเตวาลิกของตน พระมหากษัตริย์ผู้เป็น ประมุขของชาติ ทรงให้อุปถัมภ์การศึกษาของคณะสงฆ์ โดยจัดให้มีการสอบไล่ความรู้ทางพระปริยัติ ธรรมของ พระภิกษุและสามเณร ยกย่องผู้มีความรู้ความสามารถให้ปรากฏด้วยการพระราชทานวิทย ฐานะ สมณศักดิ์ ตลอดจนให้การถวายความอุปถัมภ์ทางด้านจตุปัจจัย ทุนการศึกษา เพื่อให้การ สนับสนุน พระภิกษุ สามเณรผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ตามเกณฑ์ที่กำหนด ให้ดำรงคงอยู่ใน พระพุทธศาสนา ด้วยดี เพื่อสืบทอดอายุกาลของศาสนาต่อไปอย่างถูกต้อง และมีคุณภาพตามหลัก พระธรรมวินัย

ตารางที่ ๒.๘ แสดงการสังเคราะห์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมปัญญาภรณ์ และพระมหาทองดี ปาวชิโร, (๒๕๔๘, หน้า ๓๖).	การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นหัวใจของการศึกษาของ คณะสงฆ์ นอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลี เพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลีแล้ว ก็จะไม่มีความรู้และเข้าใจพระพุทธพจน์ในพระไตรปิฎก
สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), (๒๕๔๗, หน้า ๑๒).	พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖ ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ในมาตรา ๙ ยังได้กล่าวถึงการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ

๒.๓.๓ แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการจัดการศึกษาดั้งเดิมของคณะสงฆ์ไทยเป็นหลักสูตรสำหรับพระภิกษุสามเณร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศึกษาหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎก ซึ่งจารึกเป็นภาษาบาลี และได้เรียนรู้ภาษาที่รักษาพระพุทธพจน์ โดยเมื่อมีความเข้าใจภาษาบาลีอย่างลึกซึ้งแล้วก็สามารถที่จะศึกษา ค้นคว้าหลักธรรมของพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลอย่างสำคัญในการถ่ายทอด ทำการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันมีองค์กรของคณะสงฆ์ไทยคือกองบาลีสนามหลวง เป็นผู้บริหารจัดการศึกษา โดยการกำหนดนโยบาย กำหนดหลักสูตร และดำเนินการวัดและประเมินผลระดับประเทศ ที่เรียกว่า สอบพระปริยัติธรรมสนามหลวงแผนกบาลี หรือสอบบาลีสนามหลวง มีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การออกข้อสอบ จัดสอบ ประกาศผลสอบ และออกหนังสือสำคัญรับรองให้กับผู้ที่สอบผ่านในแต่ละชั้นประโยค^{๒๑}

ในปัจจุบันการศึกษาภาคปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ดำเนินการจัดการตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยมีหลักสูตร และวิธีปฏิบัติพร้อมทั้งคุณภาพรวมถึงการสอบวัดผลและอื่นๆ และมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองทุกระดับชั้นเป็นผู้ควบคุมดูแลในระดับสำนักเรียน และสำนักศาสนศึกษา รูปแบบการบริหารการศึกษาก็ยังคงเป็นรูปแบบที่สืบเนื่องมาจากสมัยโบราณ คือกระบวนการศึกษาจะเน้นการสอบวัดผลความรู้โดยมีกองบาลีสนามหลวงเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการสอบวัดผล ส่วนกระบวนการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของแต่ละสำนักเรียนจะดำเนินการ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมได้มีการเปลี่ยนแปลงเรื่องการสอบ คือ นักเรียนสามารถเก็บวิชาที่สอบได้แล้วเป็นเวลา ๒ ปี แต่นำร่องเฉพาะประโยค ๑ - ๒ ก่อน ยังคงเค้าโครง รูปแบบหลักสูตร และวิชาการเช่นเดิม เมื่อสอบผ่านวิชาใดแล้ว สนามหลวงแผนกบาลี จะเก็บวิชานั้นไว้ในปีต่อไป ไม่ต้องสอบวิชานั้นอีก คงสอบเฉพาะวิชาที่ออกสอบไม่ผ่านเท่านั้น โดยมีข้อกำหนดดังนี้

๑. ในเบื้องต้น ผู้สอบต้องสอบให้ครบ ๒ วิชา ทำปัญหาข้อสอบครบถ้วนตั้งแต่ต้นจนจบในทุกวิชา
๒. ต้องสอบได้ผ่านเกณฑ์ที่กองบาลีสนามหลวงกำหนดไว้จึงจะเก็บวิชานั้นได้
๓. ในวิชาที่สอบได้นั้นจะเก็บไว้ ๒ ปี เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้เป็นยกเลิกทั้งหมด
๔. เมื่อสอบได้ผ่านเกณฑ์ที่กองบาลีสนามหลวงกำหนดครบทั้ง ๒ วิชาภายในเวลาที่กำหนดเท่านั้นจึงจะถือว่าสอบผ่านชั้นไป ๑ - ๒

^{๒๑} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาครูสอนพระปริยัติธรรมประจำปี ๒๕๕๔, หน้า ๙.

ได้มีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ กองบาลีสนามหลวงได้ยกเลิกการเก็บวิชาที่สอบผ่านแล้วเป็นเวลา ๒ ปี และให้มีการสอบครั้งที่ ๒ โดยที่กองบาลีสนามหลวงได้อาศัยมติของมหาเถรสมาคมที่ ๔๖๔/๕๒๔๗ ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ ๒๖ เมื่อวันที่ ๓๐ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗ มีมติเห็นชอบ ๒ เรื่อง คือ

๑. การยกเลิกการเก็บวิชาที่สอบผ่านแล้วเป็นเวลา ๒ ปี ชั้นประโยค ๑-๒

๒. การสอบครั้งที่ ๒ สำหรับผู้สอบผ่านแล้ว ๑ วิชา (ยกเว้นวิชาบูรพา ค ป.ธ.๓) ในปีนั้น ตั้งแต่ชั้นประโยค ๑-๒ ถึงประโยค ป.ธ.๕ โดยกำหนดให้มีการสอบตามปกติ ๑ ครั้ง และการสอบครั้งที่ ๒ (สอบซ่อม) ในวิชาที่ไม่ผ่านในปีเดียวกันนั้น เมื่อสอบครั้งที่ ๒ แล้ว ผลปรากฏว่าสอบไม่ผ่านในวิชาที่เหลือให้ถือว่าสอบไม่ผ่านทั้งหมดในปีนั้นในปีต่อไปต้องสอบใหม่ทุกวิชา หรือนักเรียนที่สอบครั้งที่ ๑ ผ่านแล้ว อีก ๑ วิชา ไม่เข้าสอบในการสอบครั้งที่ ๒ ในปีนั้นก็ให้ถือว่าสอบไม่ผ่านทั้งหมด การดำเนินการในเรื่องการสอบบาลีสนามหลวงดังกล่าวยังดำเนินการตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน^{๖๒}

วุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ชั้นเปรียญธรรม ๓-๔-๕-๖-๗-๘-๙ ประโยค (อักษรย่อว่า ป.ธ. เช่น ป.ธ.๖) โดยผู้สำเร็จการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในแต่ละชั้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการออกหนังสือสำคัญรับรองการศึกษาให้ โดยมีรายชื่อของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้กำกับดูแลการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และรายชื่อของแม่กองบาลีสนามหลวงประทับไว้เป็นสำคัญ สมตามนัยที่เป็นการศึกษาและการสอบสนามหลวงที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ทุกประการ สำหรับชั้นประโยค ๑-๒ (ป. ๑-๒) ในหนังสือสำคัญรับรองการศึกษา หรือประกาศนียบัตร จะมีรายชื่อของแม่กองบาลีสนามหลวงและของผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประทับไว้เป็นสำคัญ หนังสือสำคัญรับรองการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของชั้นประโยค ๑-๒ และเปรียญธรรม ๓-๔-๕-๖-๗-๘ ประโยค เรียกว่า ประกาศนียบัตร และของชั้นเปรียญธรรม ๙ ประโยค เรียกว่า ปริญาบัตร^{๖๓}

หลักสูตรการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในปัจจุบันใช้หนังสือตำราเรียนรวมเป็นวิชาหลักได้ ๔ วิชา แยกเป็นรายวิชาย่อยได้ ๗ วิชา ในแต่ละประโยคมีไม่เกิน ๔ วิชา ตั้งแต่ระดับชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ป.ธ. ๙ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีดังนี้

^{๖๒} สนามหลวงแผนกบาลี, เรื่องสอบบาลี พ.ศ. ๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๙๐.

^{๖๓} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, พิธีมอบรางวัลแก่นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมดีเด่น ปีการศึกษา ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๖๖-๖๗.

หลักสูตรการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบันใช้หนังสือตำราเรียนรวมเป็นวิชาหลักได้ ๔ วิชา แยกเป็นรายวิชาย่อยได้ ๗ วิชา ในแต่ละประโยคมีไม่เกิน ๔ วิชา ตั้งแต่ระดับชั้นประโยค ๑ - ๒ ถึง ประโยค ป.ธ. ๙ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีดังนี้

๑. หลักสูตรชั้นประโยค ๑-๒ มี ๒ วิชา

๑.๑) วิชาแปลมคธเป็นไทย ทั้งการแปลโดยพยัญชนะและแปลโดยอรรถ ใช้หลักสูตรหนังสืออัมมปัทฏฐกาภาค ๑-๔

๑.๒) วิชาบาลีไวยากรณ์ ใช้หลักสูตรหนังสือบาลีไวยากรณ์ จำนวน ๔ เล่ม ได้แก่ ๑.นาม-อภัยยศัพท์ ๒. อาขยาต-กิตก์ ๓.สมาส-ตัทธิต ๔. สมัญญาภิธาน-สนธิ

๒. หลักสูตรชั้นประโยค ๓ มี ๔ วิชา

๒.๑) วิชาแปลมคธเป็นไทย ทั้งการแปลโดยพยัญชนะและแปลโดยอรรถ ใช้หลักสูตรหนังสืออัมมปัทฏฐกา ภาค ๕-๘

๒.๒) วิชาสัมพันธ์ไทย ใช้หลักสูตรหนังสืออัมมปัทฏฐกา ภาค ๕-๘

๒.๓) วิชาบาลีไวยากรณ์ ใช้หลักสูตรหนังสือบาลีไวยากรณ์ จำนวน ๔ เล่ม ได้แก่ ๑. นาม-อภัยยศัพท์ ๒. อาขยาต-กิตก์ ๓.สมาส-ตัทธิต ๔. สมัญญาภิธาน-สนธิ

๒.๔) วิชาบูรพภาค ข้อเขียนภาษาไทย โดยแก้ไขให้ถูกต้องตามระเบียบ ลักษณะวรรคตอน การย่อหน้า และหลักภาษาไทยตามสมัยนิยม หลักสูตรให้หนังสือที่ควรรู้เช่น จดหมายทางราชการ ประกาศ เป็นต้น

๓. หลักสูตรชั้นประโยค ๔ มี ๒ วิชา

๓.๑) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรหนังสืออัมมปัทฏฐกา ภาค ๑

๓.๒) วิชาแปลมคธเป็นไทย ใช้หลักสูตรหนังสือมังกลัตถทีปนี ภาค ๑

๔. หลักสูตรชั้นประโยค ๕ มี ๒ วิชา

๔.๑) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรหนังสืออัมมปัทฏฐกา ภาค ๒-๔

๔.๒) วิชาแปลมคธเป็นไทย ใช้หลักสูตรหนังสือมังกลัตถทีปนี ภาค ๒

๕. หลักสูตรชั้นไป ๖ มี ๒ วิชา

๕.๑) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรหนังสืออัมมปัทฏฐกา ภาค ๕-๘

๕.๒) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรสมันตปาสาทิกา ภาค ๓

๖. หลักสูตรชั้นไป ๗ มี ๒ วิชา

๖.๑) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรหนังสือมังกลัตถทีปนี ภาคที่ ๑

๖.๒) วิชาแปลไทยเป็นมคธ ใช้หลักสูตรหนังสือสมันตปาสาทิกา ภาคที่ ๑-๒

๗. หลักสูตรชั้นประโยค ๘ มี ๓ วิชา

๗.๑) วิชาแต่งฉันทภาษามคร แต่งฉันทเป็นภาษามคร ๖ ฉันทในจำนวน ๖ ฉันท ได้แก่ ปฐยาวัตร อินทริเชียร อุเปนทริเชียร อินทรวงศ์ วังสัฏฐะ และ วสันตติลก ข้อความหรือข้อสอบแล้วแต่กรรมการจะกำหนดให้

๗.๒) วิชาแปลไทยเป็นมคร ใช้หลักสูตรหนังสือสมันตปาสาทิกา ภาค ๑

๗.๓) วิชาแปลมครเป็นไทย ใช้หลักสูตรหนังสือวิสุทธิมรรค

๘. หลักสูตรชั้นประโยค ๙ มี ๓ วิชา

๘.๑ วิชาแต่งไทยเป็นมคร แต่งมครจากภาษาไทยล้วน ข้อความแล้วแต่กรรมการจะกำหนดให้

๘.๒) วิชาแปลไทยเป็นมคร ใช้หลักสูตรหนังสือวิสุทธิมรรค

๘.๓) วิชาแปลมครเป็นไทย ใช้หลักสูตรหนังสือภิกขัมมัตถวิภาวินี^{๖๔}

การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมบาลีของคณะสงฆ์ไทย และจัดระบบการเรียนการสอนโดยกำหนดเวลาการเปิด-ปิดภาคเรียน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ออกเป็น ๓ ภาค คือ

๑. ภาควิสาขะ เริ่มตั้งแต่ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๖ จนถึง ขึ้น ๙ ค่ำ เดือน ๘

๒. ภาคพรรษา เริ่มตั้งแต่แรม ๙ ค่ำ เดือน ๑๒ จนถึง ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๑

๓. ภาคปวารณา เริ่มตั้งแต่ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ จนถึง แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ยี่ (๒)

การเรียนในแต่ละสัปดาห์ (वार) จะถือเอาวันข้างขึ้น-แรม/เดือน ทางจันทรคติเป็นเกณฑ์ กล่าวคือ เรียนตั้งแต่ ๑-๖ ค่ำ และตั้งแต่ ๘-๑๓ ค่ำ ปิดเรียนประจำสัปดาห์ คือ วันโกน-วันพระ (๗- ๘ ค่ำ และ ๑๔-๑๕ ค่ำ) และมีการปิดเรียนในช่วงเทศกาลสำคัญ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เข้าพรรษา-ออกพรรษา วันสวดธรรมสนามหลวง วันสำคัญของชาติ เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ นอกจากนี้ อาจจะปิดเรียนในเทศกาลสำคัญของทางวัด เช่น วันเทศน์มหาชาติ วันรับกฐิน เป็นต้น^{๖๕}

องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนอีกอย่างหนึ่ง คือ สื่อการเรียนการสอน การเรียนการสอนจะบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรจำเป็นต้องอาศัยสื่อการเรียนการสอนหรือวัสดุอุปกรณ์การสอน สื่อการเรียนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง จากการได้เห็นสื่อวัสดุที่ผู้สอนนำมาเปรียบเทียบ ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม การใช้สื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น ครูผู้ใช้สื่อต้องมีความรู้ความสามารถ และทักษะพื้นฐานประกอบกันหลายด้านเกี่ยวกับการใช้สื่อ

^{๖๔} สนามหลวงแผนกบาลี, เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี, (กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

^{๖๕} พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธมมรตโน ป.ธ.๙) และพระมหาทองดี ปัญญาวิโร (ป.ธ.๙), การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, หน้า ๑๖๓-๑๖๔.

เช่น การเลือกสื่อการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องเลือกสื่อที่สัมพันธ์กับ จุดมุ่งหมายและเรื่องที่จะสอน สื่อต้องเหมาะสมกับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน เหมาะสมกับ วัย และระดับชั้นของผู้เรียน ที่สำคัญสื่อเหล่านั้นต้องน่าสนใจทันสมัยและไม่ซับซ้อน หรือจะเป็นสื่อที่เปิด โอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการผลิตก็ได้

ในส่วนของครูผู้สอนจะต้องเข้าใจลักษณะของสื่อการสอนชนิดต่างๆ ว่าเราความสนใจของ ผู้เรียน ในปัจจุบันการเรียนการสอนภาษาบาลี โดยส่วนใหญ่สื่อการสอนจะเป็นตำราเรียนเป็นหลัก และเทปบันทึกเสียงแผ่นหนังสือ ส่วนที่เป็นสื่อเทคโนโลยีก็มีบ้างบางสำนักเรียน โดยเฉพาะสำนักเรียน ที่ใหญ่ๆ มีจำนวนนักเรียนมาก และสำนักเรียนมีงบประมาณเพียงพอ ในปัจจุบันสื่อการเรียนการสอน วิชาภาษาบาลีนั้น ส่วนใหญ่ครูผู้สอนไม่ได้นำสื่อการสอนมาประกอบการเรียนการสอนมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือเรียนในวิชานั้นๆ เช่น หนังสือบาลีไวยากรณ์ หนังสือธรรมบท เป็นต้น นอกนั้น ก็เป็นเทปเสียงวิชาแปลมคธเป็นไทย คือ สำนักที่บูรพาจารย์ได้จัดทำออกจำหน่ายเป็นวิทยาทานบ้าง จัดทำไว้ใช้ภายในสำนักเรียนของตนเองบ้าง นักเรียนต้องฟังเทปและแปลในใจตามไปด้วย สื่อเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ แผ่นซีดี ประกอบการสอน เปิดผ่านโปรเจคเตอร์ อธิบายถึงวิธีแปล วิธีเดินประโยค อธิบายถึงศัพท์ที่แปลยาก แต่ก็มีน้อยมาก บางสำนักเรียนที่มีทุนมากหรือมีหน่วยงาน สนับสนุนก็หาจัดซื้อมาเพื่อเป็นสื่อในการเรียนการสอน แต่ส่วนใหญ่ยังอาศัยการเรียนตามหนังสือ เช่นเดิม^{๖๖}

สื่อการศึกษา ประกอบด้วย อุปกรณ์ วัสดุ และวิธีการที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการ เรียนการสอน ใช้สื่อสารเพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ^{๖๗} จึงนับ ได้ว่าสื่อการสอนเป็นตัวกลางที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการทำให้การสอนของผู้สอนส่งไปถึง ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวางไว้ได้เป็นอย่างดี^{๖๘}

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษานั้นมีจุดมุ่งหมายคือเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลักสูตรที่ใช้ใน อดีตคือพระไตรปิฎก ส่วนในปัจจุบันมีงานวิจัยชี้ให้เห็นถึง ปัญหาและรูปแบบการ บริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะโครงสร้างการบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษา การบริหาร การเรียน การสอน หลักสูตร และผลการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีหรือความคิดเห็น ที่ต้องการให้มีการ ปรับปรุงการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของพระภิกษุสามเณรต่อไป

^{๖๖} พระมหาอุดร อุตโตโร (มากติ), สมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนก บาลี ตามหลักกัลยาณมิตร, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, (บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑๒-๑๑๓.

^{๖๗} อำนวย เดชชัยศรี, สื่อการศึกษาพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : ฟิสิกส์เซนเตอร์, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^{๖๘} กิตานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษา และนวัตกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๘๙.

ตารางที่ ๒.๙ แสดงการสังเคราะห์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กิตานันท์ มลิทอง, (๒๕๔๓, หน้า ๘๙).	จุดมุ่งหมายของการนำสื่อมาใช้ มีดังนี้ ๑) นำมาใช้ในบทเรียน ๒) นำมาใช้ประกอบการอธิบาย ๓) นำมาเพิ่มพูนประสบการณ์ใหม่แก่ผู้เรียน ๔) นำมาสรุปบทเรียน
พระธรรมปัญญาภรณ์ และพระ มหาทองดี ปาวชิโร, (๒๕๔๘, หน้า ๑๖๓-๑๖๔).	การเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ (वार) จะถือเอาวันข้างขึ้น-แรม/เดือน ทางจันทรคติเป็นเกณฑ์ กล่าวคือ เรียนตั้งแต่ ๑-๖ ค่ำ และ ตั้งแต่ ๘-๑๓ ค่ำ ปิดเรียนประจำสัปดาห์ คือ วันโกน-วันพระ (๗- ๘ ค่ำ และ ๑๔-๑๕ ค่ำ) และมีการปิดเรียนในช่วง เทศกาลสำคัญ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เข้าพรรษา- ออกพรรษา วันสวดธรรมสนามหลวง วันสำคัญ ของชาติ เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ
พระมหาอุดร อุตฺโตโร (มากติ), (๒๕๕๗, หน้า ๑๑๒-๑๑๓).	ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจลักษณะของสื่อการสอนชนิดต่างๆ ว่าเรา ความสนใจของผู้เรียนในปัจจุบัน การเรียนการสอนภาษาบาลี โดยส่วนใหญ่สื่อการสอนจะเป็นตำราเรียนเป็นหลัก และเทป บันทึกเสียงแปลหนังสือ ส่วนที่เป็นสื่อเทคโนโลยีก็มีบ้างบาง สำนักเรียน โดยเฉพาะสำนักเรียนที่ใหญ่ๆ มีจำนวนนักเรียนมาก และสำนักเรียนมีงบประมาณเพียงพอ
สนามหลวงแผนกบาลี, (๒๕๕๔, หน้า ๑๑๗-๑๑๘).	การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในปัจจุบันใช้ หนังสือตำราเรียนรวมเป็นวิชาหลักได้ ๔ วิชา แยกเป็นรายวิชา ย่อยได้ ๗ วิชา ในแต่ละประโยคมีไม่เกิน ๔ วิชา ตั้งแต่ ระดับชั้นประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ป.ธ. ๙ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
อำนวย เดชชัยศรี, (๒๕๔๒, หน้า ๑).	สื่อการศึกษา ประกอบด้วย อุปกรณ์ วัสดุ และวิธีการที่ใช้เป็น ตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอน ใช้สื่อสารเพื่อช่วยให้การ เรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๒.๙ แสดงการสังเคราะห์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สนามหลวงแผนกบาลี, (๒๕๔๖, หน้า ๙๐).	ในปัจจุบันการศึกษาภาคปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ดำเนินการจัดการตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยมีหลักสูตร และวิธีปฏิบัติพร้อมทั้งคุณภาพ รวมถึงการสอบวัดผลและอื่นๆ และมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองทุกระดับชั้นเป็นผู้ควบคุมดูแลในระดับสำนักเรียน และสำนักศาสนศึกษา รูปแบบการบริหารการศึกษาก็ยังคงเป็นรูปแบบที่สืบเนื่องมาจากสมัยโบราณ คือกระบวนการศึกษาจะเน้นการสอบวัดผลความรู้โดยมีกองบาลีสนามหลวงเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการสอบวัดผล ส่วนกระบวนการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของแต่ละสำนักเรียนจะดำเนินการ
สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ, (๒๕๕๓, หน้า ๖๖-๖๗).	วุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ชั้นเปรียญธรรม ๓-๔-๕-๖-๗-๘-๙ ประโยค (อักษรย่อว่า ป.ธ. เช่น ป.ธ.๖) โดยผู้สำเร็จการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในแต่ละชั้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการออกหนังสือสำคัญรับรองการศึกษาให้ โดยมีรายมือชื่อนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้กำกับดูแลการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ, (๒๕๕๔, หน้า ๙).	การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการจัดการศึกษาดั้งเดิมของคณะสงฆ์ไทยเป็นหลักสูตรสำหรับพระภิกษุสามเณรมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศึกษาหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎกซึ่งจารึกเป็นภาษาบาลี ปัจจุบันมีองค์กรของคณะสงฆ์ไทยคือกองบาลีสนามหลวงเป็นผู้บริหารจัดการศึกษาโดยการกำหนดนโยบาย กำหนดหลักสูตร และดำเนินการวัดและประเมินผลระดับประเทศ

๒.๔ หลักอิทธิบาท ๔

๒.๔.๑ ความหมายของหลักอิทธิบาท ๔

อิทธิบาท ๔ เป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อจะใช้หลักการและแนวคิดให้ประสบผลสำเร็จตามหลักอิทธิบาท ที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ใน พระไตรปิฎก เพื่อจะให้เป็นข้อปฏิบัติ หรือ เป็นแนวทางให้ประสบผลสำเร็จ หรือประกอบการงานก็ดีเมื่อต้องการสมาธิเพื่อให้กิจที่ทำนั้น ดำเนินไปอย่างได้ผลดีก็พึงปลูกเร้าและชักจูงด้วยอิทธิบาท ๔

พระพุทธองค์ได้ให้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ในสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ ไว้ว่า สาวกทั้งหลายของเรา ผู้ปฏิบัติตามเจริญอิทธิบาท ๔ ประการ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้^{๖๙}

๑) เจริญอิทธิบาท อันประกอบไปด้วยฉันทสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะ ความเพียรสร้างสรรค์)

๒) เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วยวิริยสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะ ความเพียรสร้างสรรค์)

๓) เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วยจิตตสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตต ความเพียรสร้างสรรค์)

๔) เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วยวิมังสาสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสา สมาธิความเพียรสร้างสรรค์) ประการนั้นแล สาวกของเราเป็นอันมากจึงได้บรรลุที่สุดแห่งอภิญญาและ อภิญญาบารมีอยู่

ดังนั้น พระพุทธองค์ได้ตรัสใน สูตรต้นตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค^{๗๐} ว่า พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้ทรงเห็นเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอิทธิบาท ๔ ประการนี้ และ เพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จ เพื่อให้ชำนาญในเรื่องความสำเร็จ เพื่อพลิกแพลงให้เกิดความสำเร็จ

อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ไม่เคยล้าสมัย หรือหลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ ๔ ประการ ที่ในปัจจุบันแม้เราจะหลงลืมกันไปบ้างว่าคืออะไร แต่ถ้าหากได้ ย้อนรำลึกกันบ้างว่ามีอะไร และคืออะไร จะเห็นได้ว่าหลักธรรมอายุ ๒ พันกว่าปีนี้ ไม่มีคราวใดที่จะ เรียกว่าล้าสมัย

๑) ฉันทะ เพราะเหตุว่าทรงรักสิ่งที่ทรงทำ จึงได้ทำสิ่งที่ทำอยู่ในขณะนี้

๒) วิริยะ คือความพากเพียร ความพยายามไม่ย่อท้อ

๓) จิตตะ คือความเอาพระทัยจดจ่อในสิ่งที่ทรงทำ เพราะฉะนั้นท่านจึงทำได้

^{๖๙} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔๗/๒๙๒.

^{๗๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๘๗/๒๑๙

๔) วิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้ง คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา

ดังนั้น หลักความสำเร็จ ปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการที่เรียกว่า อธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี ๔ ข้อ คือ

๑) ฉันทะ : รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือ มีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำมิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จๆ หรือ เพียงเพราะอย่างใดรางวัลหรือผลกำไร

๒) วิริยะ : สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ พากเพียรทำ ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

๓) จิตตะ : ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริ่งจ๋ง) คือ เอาจิตผูกใจ ตั้งจิต รับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้น บ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

๔) วิมังสา : ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข) ใช้ ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้น^{๗๑}

ตามหลักพุทธศาสนากล่าวไว้ว่าผู้หวังความเจริญควรปฏิบัติในธรรมอันเป็นเครื่องนำไปสู่ ความเจริญ หรือสำเร็จตามความประสงค์ คำแปลของอธิบาท ๔ มี ๒ ทาง คือ หนึ่ง แปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้อุญธิ (Basic of Psychic Power) อีกอย่างหนึ่งแปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้บรรลุถึง ความสำเร็จ (Law of Success)^{๗๒} อธิบาท ๔ อธิบายเป็น ๒ นัย คือ นัยแห่งพระสูตรและนัยแห่ง พระอภิธรรมจะแสดงหนักไปทางโลกุตระ ในที่นี้เป็นการแสดงตามนัยแห่งพระสูตร ความหมายของ อธิบาท มีดังนี้ ความพอใจ การทำความพอใจ ความใคร่เพื่อจะทำ ความฉลาด ความพอใจในธรรม นี้เรียกว่า **ฉันทะ** ความปรารถนาความเพียรทางใจ ความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความตั้งหน้า ความพยายาม ความอดุสาหะ ความอดทน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความก้าวไปอย่างไม่ทอดถอย ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ไม่ทอดทิ้งธุระ ความประคับประคองธุระไว้ด้วยดี วิริยะ วิริยินทรีย์ วิริยพละ

^{๗๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมานุชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๔๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ กรมศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๔๐.

^{๗๒} สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์พิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า **วิริยะ** จิต มโน มานัส มโน วิญญูณธาตุนี้เรียกว่า **จิต** ปัญญา กิริยา ที่รู้ชัด ความไม่หลง ความวิจยธรรม สัมมาทิฐิ นี้เรียกว่า **วิมังสา**^{๗๓}

ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ มีความพอใจ มีใจรัก คือ พพอใจที่จะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจกรรมหรืองานที่ทำมีใช้ สักว่าทำให้เสร็จๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร วิริยะ พากเพียรทำ คือ ขยันหมั่น ประกอบหมั่น กระทำสิ่งนั้น ด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดถอย จิตตะ เอาใจฝึกฝน คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอยใช้ความคิดเรื่องนั้น บ่อยๆ เสมอๆ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้อง เป็นต้น แปลให้ง่ายตามลำดับว่า “มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝนใช้ปัญญาสอบสวน”^{๗๔}

สูตรสำเร็จของชีวิตตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า จิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย จิตประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิต เพราะฉะนั้น ความสำเร็จจึงอยู่ที่ใจ ไม่ว่าเรา จะต้องการอะไรหากเราตั้งใจกำหนดจิตไว้มั่นคง ทุกสิ่งจะ สำเร็จได้ตั้งใจ และอิทธิบาท ๔ ให้ถึงขั้น คือ ทำสิ่งต่างๆ ด้วยใจรัก ด้วยความพากเพียร ด้วยใจจดจ่อ และใช้ปัญญาไตร่สวนอย่างสม่ำเสมอ แล้ว ความสำเร็จจะไม่หนีไปไหน^{๗๕} อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาที่เป็นทางแห่ง ความสำเร็จให้สามารถปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จตามความประสงค์ มี ๔ ประการ เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ ความสำเร็จในการกระทำกิจการงานหรือการอาชีพ ประการแรก อิทธิบาท แปลความว่า ทางแห่ง ความสำเร็จ กล่าวคือ ข้อปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพนั่นเอง^{๗๖}

สรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จเป็นบันไดแห่งความสุข และความสำเร็จ คนเราเมื่อมีความรักความพอใจ ขยันหมั่นเพียรความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอการ ทำงานย่อมมีประสิทธิภาพและคนทำงานก็ย่อมมีความสุข

^{๗๓} ปัญญา ใช้บางยาง, **ธรรมาธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๕๐.

^{๗๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมมิกจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๘๔๒.

^{๗๕} สอนง วรอุไร, **ทำชีวิตให้ดีและมีสุข**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อัมรินทร์, ๒๕๕๐), หน้า ๙๗.

^{๗๖} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล), **ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของหลักอิทธิบาท ๔

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ปัญญา ใช้บางยาง, (๒๕๔๘, หน้า ๕๐).	อิทธิบาท ๔ อธิบายเป็น ๒ นัย คือ นัยแห่งพระสูตรและนัยแห่งพระอภิธรรมจะแสดงหนักไปทางโลกุตตระความหมายของอิทธิบาท มีดังนี้ ความพอใจ การทำความพอใจ ความพอใจในธรรม เรียกว่า ฉันทะ ความอดสาหะความอดทน เรียกว่า วิริยะ จิต มโน วิญญาณธาตุ เรียกว่า จิต ปัญญา กิริยาที่รู้ชัด สัมมาทิฐิ เรียกว่า วิมังสา
ปริญญ์ จงวัฒนา, (๒๕๕๐, หน้า ๑๔๔ – ๑๔๕).	คุณธรรม ๔ ประการที่เป็นฐานนำไปสู่ ความสำเร็จ ดังนี้ ๑) ฉันทะ ความพอใจ ความพึงใจที่จะกระทำกิจใดๆ เพื่อที่ได้รับผลสำเร็จตาม ปรรณนา ๒) วิริยะ ความเพียร คือ มี พึงใจ กระทำแล้วให้สำเร็จ ลุล่วงตามปรรณนา ๓) จิตตะ จิตจดจ่อ คือ มีสติ มีสมาธิ ไม่หันเหไปทางอื่น การกระทำกิจนั้นๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามปรรณนา ๔) วิมังสา ความไตร่ตรอง ทดสอบ ทดลอง พินิจพิจารณา จนสามารถประสพกับความสำเร็จได้ตามปรรณนาตั้งใจ
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๖, หน้า ๘๔๒).	ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสพความสำเร็จมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ มีความพอใจ มีใจรัก วิริยะ พากเพียรทำ จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน แปรให้ง่ายตามลำดับว่า “มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝักใฝ่ใช้ปัญญาสอบสวน”
พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล), (๒๕๔๕, หน้า ๙).	อิทธิบาท ๔ เป็นทางแห่งความสำเร็จให้สามารถปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จตามความประสงค์ มี ๔ ประการ เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการกระทำกิจการงานหรือการอาชีพ กล่าวคือ ข้อปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพนั่นเอง

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของหลักอิทธิบาท ๔ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๕, หน้า ๔๐).	หลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการที่เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี ๔ ข้อ คือ ๑) ฉันทะ : รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) ๒) วิริยะ : สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) ๓) จิตตะ : ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) ๔) วิมังสา : ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข)
สนอง วรอุไร, (๒๕๕๐, หน้า ๙๗).	พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า จิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย จิตประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิต เพราะฉะนั้น ความสำเร็จจึงอยู่ที่ใจ ทุกสิ่งจะ สำเร็จได้ดังใจ และอิทธิบาท ๔ ให้ถึงขั้น คือ ทำสิ่งต่างๆ ด้วยใจรัก ด้วยความพากเพียร ด้วยใจจดจ่อ และใช้ปัญญาไตร่สวน อย่างสม่ำเสมอ แล้วความสำเร็จจะไม่หนีไปไหน
สุชีพร บุญญานุภาพ, (๒๕๔๑, หน้า ๑๙).	คำแปลของอิทธิบาท ๔ มี ๒ ทาง คือ หนึ่ง แปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้มีฤทธิ์ (Basic of Psychic Power) อีกอย่างหนึ่งแปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้บรรลุถึงความสำเร็จ (Low of Success)
สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, (๒๕๕๐, หน้า ๒๓๘).	อิทธิบาท ๔ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย หรือหนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้อง และการเข้าถึงประโยชน์สุข นอกจากนี้อิทธิบาทยังเป็นธรรมที่อนุโลมได้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การงานของบุคคล เช่น ประสบความสำเร็จทางด้านการเรียน การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต เป็นต้น

๒.๔.๒ องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔

องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ในความหมายของพุทธศาสนานั้นมีการกล่าว เอาไว้อย่างมากมาย แต่หลักๆ แล้วจะมีความหมายความหมายที่เป็นแก่นแท้ในการปฏิบัติเพื่อให้เห็นชอบเพียง ๔ อย่าง ดังนี้

๑. ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักใคร่สิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุ พุดง่าย ๆ ว่ารักงานและรักจุดหมายของงาน พุดให้ลึกลงไปในทางธรรมว่าความรักความใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ ของงานนั้น อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้นเมื่อเห็นสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมายก็เกิดปิติเป็นความเอิบอิ่มใจ ครั้นสิ่งหรืองานที่ทำนั้นบรรลุจุดหมายก็รับโสมนัสเป็นความฉ่ำชื่นใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกโปร่งโล่งผ่องใสเบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ ขอบเขต

ถ้าสามารถปลุกเร้าฉันทะให้เกิดอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงาม ความสมบูรณ์ของสิ่งนั้นหรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คนก็จะทุ่มเทชีวิตและจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้นเมื่อรักแท้ก็มอบใจให้อาจถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้ เมื่อมีฉันทะนำแล้วก็ต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุดให้สำเร็จผลอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นของงานนั้นไม่หวั่นพะวงกับสิ่งล่อเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลายจิตใจก็มุ่งมั่นแน่วแน่นคงในการดำเนินสู่จุดหมาย เดินเรียบสม่ำเสมอ ไม่ชาน ไม่ส่าย ฉันทสมาธิจึงเกิดขึ้นโดยนัยนี้ และพร้อมกับปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ก็ย่อมเกิดควบคู่มาด้วย

๒. วิริยะ แปลว่า ความอาจหาญ แก่กล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้วแม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลุล่วงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลาเท่านั้นปีเท่านั้นเดือนเขาก็ไม่ท้อถอย กลับเห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จ คนที่มีความเพียร เท่ากับมีแรงหนุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่นมั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย สมาธิก็เกิดขึ้นได้เรียกว่าเป็นวิริยสมาธิ พร้อมทั้งมีปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน

๓. จิตตะ แปลว่า ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องอื่นๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆ ไม่สนใจ แต่ถ้าพูดเรื่องงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันที บางทีจัดทำเรื่องนั้น งานนั้น ขลุกขม่นอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืนไม่เอาใจใส่ร่างกายการแต่งเนื้อแต่งตัว อะไรเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ เรื่องอื่นเกิดขึ้นใกล้ๆ บางทีก็ไม่รู้ทำงานลืมวันลืมคืน ลืมกินลืมนอน ความมีใจฝักใฝ่เช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดสมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่นแนบสนิทในกิจที่ทำมีกำลังมากเฉพาะสำหรับกิจนั้น เรียกว่าเป็นจิตตสมาธิ พร้อมกันนั้นก็เกิดปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

๔. วิมังสา แปลว่า ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญ ตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลย บกพร่องหรือขัดข้อง เป็นต้น ในกิจที่ทำ รู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุงข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิ ซึ่งจะเห็นได้ไม่ยากคนมี วิมังสาเป็นพวกชอบคิดค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไรก็คิดพิจารณาทดสอบไป เช่นคิดว่าผลนี้เกิดจากสาเหตุอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบ เหล่านี้เท่านั้น ลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้ว ไม่เกิดผลอย่างที่คาดหมาย เป็นเพราะอะไร จะแก้ไขที่ จุดไหน ฯลฯ เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่แล่นดังไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่านไม่วกแวก และมีกำลัง เรียกว่าวิมังสาสมาธิ ซึ่งจะมีประธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วย เช่นเดียวกับสมาธิ ข้ออื่นๆ^{๗๗}

ในส่วนของนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ได้แก่

๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจด้วยความรักใน สิ่งนั้น ทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ ไม่เบื่อหน่ายในกิจที่ทำ (เต็มใจ)

๒. วิริยะ ความเพียรประกอบสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน ไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น (แข็งใจ)

๓. จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ คือ เมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จัก ไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ (เข้าถึง)

๔. วิมังสา ความหมั่นตรึกตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น เมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จัก ไตร่ตรองรู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพินิจพิจารณา ทดลอง ทดสอบ (เข้าใจ)^{๗๘}

อิทธิบาท ๔ คือ คุณธรรม ๔ ประการที่เป็นฐานนำไปสู่ความสำเร็จโดยมีองค์ประกอบ^{๗๙} ดังนี้

๑. ฉันทะ ความพอใจ ความพึงใจที่จะกระทำกิจใดๆ เพื่อที่ได้รับผลสำเร็จตามปรารถนา

๒. วิริยะ ความเพียร คือ มีความขยันหมั่นเพียรที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ได้ตั้งปรารถนาไว้แล้ว และได้มีความพอใจ พึงใจ กระทำแล้วให้สำเร็จลุล่วงตามปรารถนา

^{๗๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๘๔๒ - ๘๔๔.

^{๗๘} พิชุร มลิวัลย์, แบบเรียนวิชาธรรมและนักธรรมชั้นตรี, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙ - ๒๐.

^{๗๙} ปริยญา จงวัฒนา, พุทธธรรมเพื่อกัลยาณมิตร, หน้า ๑๔๔ - ๑๔๕.

๓. จิตตะ จิตจดจ่อ คือ มีสติ มีสมาธิ ในการที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ตั้งปรารถนาไว้แล้วได้มีความพอใจพึงใจก่อกิจกรรมนั้นแล้วได้ใช้ความเพียรพยายามแล้วก็ต้องใช้กำลังใจ กำลังความคิด กำลังสติปัญญา และสมาธิ ไม่หันเหไปทางอื่น การกระทำกิจนั้นๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามปรารถนา

๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง ทดสอบ ทดลอง พินิจพิจารณา เมื่อกระทำสิ่งใดๆ แล้วย่อมประสบปัญหาใหญ่บ้างเล็กบ้างก็ต้องใช้การใคร่ครวญพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ เหล่านั้นด้วยอุบาย ปัญญา ตั้งข้อสมมติฐานเป็นเหตุเพื่อที่จะหาปัจจัยองค์ประกอบในสิ่งที่ตนรู้มาเป็นข้อเปรียบเทียบเชิงกระทบเพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้และทำการทดสอบทดลอง สามารถให้ผลได้จริงตามที่ตั้งข้อสมมติหรือไม่กระทำซ้ำแล้วซ้ำอีกจนมีความแน่ใจจนสามารถประสบกับความสำเร็จได้ตามปรารถนาตั้งใจ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ หมายถึง คุณธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จตามประสงค์ โดยหวังความสำเร็จในสิ่งใดต้องทำตนให้สมบูรณ์ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท มี ๔ ประการ คือ ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) วิริยะ (ความเพียรประกอบ สิ่งนั้น) จิตตะ (ความเอาใจฝักใฝ่) วิมังสา (การหมั่นไตร่ตรองพิจารณาเหตุผล)

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ปริญญ์ จงวัฒนา, (๒๕๕๐, หน้า ๑๔๔ – ๑๔๕).	อิทธิบาท ๔ คือ คุณธรรม ๔ ประการที่เป็นฐานนำไปสู่ความสำเร็จโดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ ๑. ฉันทะ ความพอใจ ความพึงใจที่จะกระทำกิจใดๆ เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จตามปรารถนา ๒ .วิริยะ ความเพียร คือ มีความขยันหมั่นเพียรที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ได้ตั้งปรารถนาไว้แล้วและได้มีความพอใจ พึงใจ กระทำแล้วให้สำเร็จลุล่วงตามปรารถนา ๓. จิตตะ จิตจดจ่อ คือ มีสติ มีสมาธิ ในการที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ตั้งปรารถนาไว้แล้วได้มีความพอใจพึงใจก่อกิจกรรมนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปตามปรารถนา ๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง ทดสอบ ทดลอง พินิจพิจารณา เมื่อกระทำสิ่งใดๆ แล้วย่อม ประสบปัญหาใหญ่บ้างเล็กบ้าง ก็ต้องใช้การใคร่ครวญพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๒, หน้า ๘๔๒ – ๘๔๔).	องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ในความหมายของพุทธศาสนา นั้นมีการกล่าว เอาไว้อย่างมากมาย แต่หลักๆ แล้วจะมีความหมายความหมายที่เป็นแก่นแท้ในการปฏิบัติเพื่อให้เห็นชอบเพียง ๔ อย่าง ดังนี้ ๑. ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักใคร่สิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น ๒. วิริยะ แปลว่า ความอาจหาญ แก่ล้าวกล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อต่อ อุปสรรคและความยากลำบาก ๓. จิตตะ แปลว่า ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ มีจิตผูกพันจดจ่อ ฝาคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้น ๔. วิมังสา แปลว่า ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญ ตรวจสอบตราหาเหตุผล
พิฑูร มลิวัลย์, (๒๕๔๐, หน้า ๑๙-๒๐).	องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจด้วยความรักในสิ่งนั้น ๒. วิริยะ ความเพียรประกอบสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความพยายาม ๓. จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ คือ เมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา ๔. วิมังสา ความหมั่นตรึกตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

๒.๔.๓ หลักอิทธิบาท ๔ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ในพระพุทธศาสนานั้น สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรที่มุ่งมั่น เจริญอิทธิบาท ประกอบด้วย วิริยสมาธิปธานสังขารหมายถึง สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์ เจริญ อิทธิบาทประกอบด้วย จิตตสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์ เจริญอิทธิบาทประกอบด้วย วิมังสาสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์ เพราะฉะนั้น อิทธิบาท ๔ มีองค์ประกอบ^{๘๐} ดังนี้ ฉันทสมาธิ หมายถึง สมาธิที่เกิดจากฉันทะ วิริยะ หมายถึง การปรารถนาความเพียรทางใจ สัมมาวายามะ จิต หมายถึง มโนมานัส มโนวิญญูณธาตุที่สมกัน ความบากบั่น ความตั้งหน้า ความพยายาม ความอุตสาหะ ความ ทนทาน ความเข้มแข็ง ความก้าวไปอย่างไม่ท้อถอย ความไม่ทอดทิ้งธุระ ความประคับประคอง ธุระไว้ ด้วยดี วิริยะ วิริยินทรีย์ วิริยะพละสัมมาวายามะ วิมังสา หมายถึง ปัญญา กิริยาที่รู้ชัด ความไม่หลง ความวิจยธรรม สัมมาทิฏฐิสมาธิหมายถึง ความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่แห่งจิต ความไม่ส่ายไป แห่งจิต ความไม่ฟุ้งซ่านแห่งจิต ภาวะที่จิตไม่ส่ายไป ความสงบ สัมมาสมาธิ (สภาวะที่จิตมีอารมณ์เดียว

นอกจากนี้ องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึง อิทธิบาท ซึ่งได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนาที่ปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก ดังนี้

อิทธิบาท ๔ ได้แก่ ภิกษุในธรรมวินัยนี้^{๘๑}

- ๑) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร
- ๒) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร
- ๓) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร
- ๔) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร

หลักธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติบรรลุถึงความสำเร็จทั้งในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานต้องประกอบด้วยคุณสมบัติตามหลักอิทธิบาททั้ง ๔ ประการ ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ได้ทรงปฏิบัติมาด้วยพระองค์เองและได้ทรงตรัสสั่งสอนให้พุทธบริษัทได้รู้และปฏิบัติตามจนเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งและเห็นจริงตามคำสั่งสอนของพระองค์ ดังนั้นที่มาและความหมายของหลัก อิทธิบาท จึงมีปรากฏตามในพุทธพจน์ ดังนี้

อิทธิบาท ๔ ได้แก่ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร
๒. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร
๓. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร

^{๘๐} ม.ม.(ไทย) ๑๓/๒๔๗/๒๔๗๒.

^{๘๑} ดูรายละเอียดใน อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๔๓๑ - ๔๖๕/๓๔๒ - ๓๕

๔. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร^{๘๒}

ในชนวนสกุสูตร สันถัมมารพรม ได้กล่าวถึงการเจริญอิทธิบาท ๔ ประการ โดยพวกเทพชั้นดาวดึงส์ได้กล่าวว่า พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้ทรงเห็นเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอิทธิบาท ๔ ประการนี้ แม้ที่ทรงบัญญัติไว้อย่างดีก็เพียงเพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จ เพื่อให้ชำนาญในเรื่องความสำเร็จ เพื่อพลิกแพลงให้เกิดความสำเร็จภิกษุในธรรมวินัยนี้^{๘๓}

๑. เจริญอิทธิบาท คือฉันทสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรสร้างสรรค์)

๒. เจริญอิทธิบาท คือวิริยสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์)

๓. เจริญอิทธิบาท คือจิตตสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์)

๔. เจริญอิทธิบาท คือวิมังสาสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์)

โดยเนื้อความในชนวนสกุสูตรดังที่ได้กล่าวมานี้ แสดงถึงอานิสงส์ของการเจริญอิทธิบาท ๔ ประการ เพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จ เพื่อเพิ่มพูนความชำนาญซึ่งก่อให้เกิดความสำเร็จ ตลอดทั้งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามสมประสงค์

ในมหาปริณิพพานสูตร พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงอานุภาพของอิทธิบาท ๔ ประการ ไว้ว่า อานนท์ กรุงราชคฤห์นารีนรมย์ ภูเขาศิขณภูมุนารีนรม อธิบาท ๔ ผู้ใดผู้หนึ่งเจริญทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นดุจยานแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้งแล้ว ให้ตั้งมั่นแล้ว สัมสมแล้ว ปรารภดี ผู้นั้นเมื่อมุ่งหวังพึงดำรงอยู่ได้หนึ่งกัลป์หรือเกินกว่าหนึ่งกัลป์ อธิบาท ๔ ตถาคตเจริญทำให้มากแล้วทำให้เป็นดุจยานแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้งแล้ว ให้ตั้งมั่นแล้ว สัมสมแล้ว ปรารภดีแล้ว ตถาคตเมื่อมุ่งหวังพึงดำรงอยู่ได้หนึ่งกัลป์หรือเกินกว่าหนึ่งกัลป์^{๘๔}

^{๘๒} อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๔๓๑/๓๔๒

^{๘๓} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๘๗/๒๑๘.

^{๘๔} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๗๙/๑๒๗.

๒.๕ บริบทพื้นที่การวิจัย

จังหวัดชลบุรีตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทยหรือริมฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดชลบุรีโดยทั่วไป ฤดูร้อนไม่ร้อนจัด ฤดูหนาวไม่แห้งแล้งมาก มีฝนตกชุกสลับกับแห้งแล้ง บริเวณใกล้ภูเขา มีฝนตกมากกว่าบริเวณใกล้ชายทะเล ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเมืองร้อน มีพื้นที่ทั้งจังหวัด ประมาณ ๔,๖๑๑,๘๒๙ ตารางกิโลเมตร หรือ ๒,๗๒๖,๙๕๓ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๕ ของพื้นที่ประเทศไทย^{๘๕}

จังหวัดชลบุรี มีจำนวนวัดทั้งสิ้น ๓๙๔ วัด ๖๗ ที่พักรักษา แยกเป็น มหานิกาย จำนวน ๓๗๒ วัด ธรรมยุต จำนวน ๒๒ วัด แบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ออกเป็น ๑๐ อำเภอสงฆ์ ได้แก่ ๑) อำเภอเมืองชลบุรี ๒) อำเภอหนองใหญ่ ๓) อำเภอพนัสนิคม ๔) อำเภอบ้านบึง ๕) อำเภอพานทอง ๖) อำเภอบ่อทอง ๗) อำเภอศรีราชา ๘) อำเภอบางละมุง ๙) อำเภอสัตหีบ ๑๐) อำเภอเกาะสีชัง

มีสำนักศาสนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี จำนวน ๕๐ สำนักเรียน โดยมีรายละเอียด^{๘๖} ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงรายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดชลบุรี

ที่	วัด	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
๑	หนองใหญ่ศิริธรรม	หนองใหญ่	หนองใหญ่	ชลบุรี
๒	บุญญฤทธยาราม	บ้านบึง	บ้านบึง	ชลบุรี
๓	สิงห์ทองพรมวล	หนองขาก	บ้านบึง	ชลบุรี
๔	วัดสวนน้ำตก	หนองข้างคอก	เมือง	ชลบุรี
๕	ใหม่ทรายมูล	หนองปรือ	พนัสนิคม	ชลบุรี
๖	ตาลล้อม	เหมือง	เมือง	ชลบุรี
๗	หลวงพรหมวาส	วัดหลวง	พนัสนิคม	ชลบุรี
๘	เนินบุญญาราม	ทุ่งสุขลา	ศรีราชา	ชลบุรี
๙	เขาโป่งสะเก็ดพุฒาจารย์	ตะเคียนเตี้ย	บางละมุง	ชลบุรี
๑๐	รังษีสฤทธาวาส	สุรศักดิ์	ศรีราชา	ชลบุรี
๑๑	นาพริ้วเก่า	สุรศักดิ์	ศรีราชา	ชลบุรี
๑๒	บำรุงราษฎร์	มะขามหย่ง	เมือง	ชลบุรี

^{๘๕} ข้อมูลพื้นฐาน แผนการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และการดำเนินงานตามนโยบายสำคัญ, สำนักงานจังหวัดชลบุรี กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, พฤษภาคม ๒๕๕๕.

^{๘๖} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชลบุรี (ข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๐)

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงรายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดชลบุรี (ต่อ)

ที่	วัด	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
๑๓	หนองไทร	หมอนนาง	พนัสนิคม	ชลบุรี
๑๔	ไร่หลักทอง	ไร่หลักทอง	พนัสนิคม	ชลบุรี
๑๕	ท่อใหญ่	หนองอิรุณ	บ้านบึง	ชลบุรี
๑๖	เขาดินวนาราม	หนองขาม	ศรีราชา	ชลบุรี
๑๗	หนองขาม	หนองขาม	ศรีราชา	ชลบุรี
๑๘	จรูญราษฎร์	ห้วยกะปิ	เมือง	ชลบุรี
๑๙	เขาดินญาณนิมิต	หัวถนน	พนัสนิคม	ชลบุรี
๒๐	หนองกระดุกควาย	ทุ่งขวาง	พนัสนิคม	ชลบุรี
๒๑	ศรีวนาราม	บางละมุง	บางละมุง	ชลบุรี
๒๒	เนินสังข์สฤฎาราม	ไร่หลักทอง	พนัสนิคม	ชลบุรี
๒๓	เนินหลังเต่า	บ้านช้าง	พนัสนิคม	ชลบุรี
๒๔	โป่งปากดง	นาเริก	พนัสนิคม	ชลบุรี
๒๕	หนองตำลึง	หนองตำลึง	พานทอง	ชลบุรี
๒๖	สังกะเปรียว	ตะเคียนเตี้ย	บางละมุง	ชลบุรี
๒๗	ถ้ำยายปริก	ท่าเทววงศ์	เกาะสีชัง	ชลบุรี
๒๘	หน้าพระธาตุ	หน้าพระธาตุ	พนัสนิคม	ชลบุรี
๒๙	ธรรมนิมิตต์	บ้านสวน	เมือง	ชลบุรี
๓๐	สำนักบก	สำนักบก	เมือง	ชลบุรี
๓๑	หนองศรีสงวน	สำนักบก	เมือง	ชลบุรี
๓๒	ทุ่งเหียง	หมอนนาง	พนัสนิคม	ชลบุรี
๓๓	เขาช่องลม	เขาคันทรง	ศรีราชา	ชลบุรี
๓๔	วังตะโก	หนองข้างคอก	เมือง	ชลบุรี
๓๕	อ่างศิลา	อ่างศิลา	เมือง	ชลบุรี
๓๖	มาบสามเกลียว	ดอนหัวฬ่อ	เมือง	ชลบุรี
๓๗	เตาปูน	เสม็ด	เมือง	ชลบุรี
๓๘	ใหม่เกตุจาม	บ้านปึก	เมือง	ชลบุรี
๓๙	นาจอมเทียน	นาจอมเทียน	สัตหีบ	ชลบุรี

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงรายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดชลบุรี (ต่อ)

ที่	วัด	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
๔๐	เขาพุทธโคดม	สุรศักดิ์	ศรีราชา	ชลบุรี
๔๑	เจริญธรรม	บ้านบึง	บ้านบึง	ชลบุรี
๔๒	หนองลำตวนพรมศรี	ท่าบุญมี	เกาะจันทร์	ชลบุรี
๔๓	ป่าเขาพุนนาราม	บางพระ	ศรีราชา	ชลบุรี
๔๔	บ้านไร่	มาบโป่ง	พานทอง	ชลบุรี
๔๕	กลาง	มะขามหย่ง	เมือง	ชลบุรี
๔๖	ชมพูแก้ว	บ้านสวน	เมือง	ชลบุรี
๔๗	ใหญ่อินทาราม	บางปลาสร้อย	เมือง	ชลบุรี
๔๘	อรัญญิกาวาส	บ้านสวน	เมือง	ชลบุรี
๔๙	ชัยมงคล	หนองปรือ	บางละมุง	ชลบุรี
๕๐	บ่อทองราษฎร์บำรุง	บ่อทอง	บ่อทอง	ชลบุรี

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ จากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีอยู่มากมายหลายท่านที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ดังนี้

บัญญัติ นาคมุจลิน ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศาสนาทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาศาสนาทายาทในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น เป็นการพัฒนาในลักษณะการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบพิเศษมี ๓ แผนก คือ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินไปตามนโยบายรัฐและมหาเถรสมาคม มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการคอยกำกับดูแลด้านหลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผลและการจัดสรรงบประมาณ ส่วนการบริหารจัดการให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการพัฒนาศาสนาทายาทให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านวิชาการและการศึกษาเชิงพุทธโดยบูรณาการเข้ากับทฤษฎีไตรสิกขาของพระพุทธเจ้า ทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีบุคลิกภาพของนักจิตวิทยาสมัยใหม่

รูปแบบในการพัฒนาศาสนาทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนานั้น พบว่า นโยบายการจัดการศึกษายังขาดความเข้าใจในการนำทฤษฎีการศึกษาและทฤษฎีจิตวิทยามาใช้ในการสร้างแรงจูงใจสร้างความมุ่งมั่นที่จะศึกษาให้สำเร็จ การศึกษาแผนกธรรมและแผนกบาลีเป็นการศึกษาเฉพาะทางยังไม่บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ศาสนาทายาทเกิดการเรียนรู้และประพฤติคนตามหลักศีลจารวัตรและการพัฒนาบุคลิกภาพยังไม่เป็นตามมาตรฐานที่สังคมจะยอมรับได้ จึงได้เสนอรูปแบบพัฒนาใหม่ตามกระบวนการ PTCC Model มองผ่านระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.๒๕๕๓^{๘๗}

พระมหากำพล คุณงกโร (มาลัย) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการเรียนการสอนจะต้องมีรางวัลสำหรับนักเรียนผู้เรียนดีหรือสอบผ่านเพื่อเป็นส่วนในการสร้างแรงจูงใจสำหรับนักเรียน ยิ่งนักเรียนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาบาลีใหม่เมื่อเข้าเรียนแล้วจะรู้สึกว่ายาก หากไม่มีแรงจูงใจอื่นใดหรือไม่มีรางวัลจะทำให้นักเรียนเกิดความย่อท้อในการเรียนได้ ดังนั้นต้องมีรางวัลให้กับนักเรียนที่เรียนดีและนักเรียนที่สอบผ่าน อีกประการหนึ่งต้องมีนิยัตยสำหรับครูสอนอย่างเพียงพอ คือ ต้องจัดนิยัตยให้กับครูสอนอย่างเหมาะสมเนื่องจากครูสอนต้องใช้เวลาในการสอนมากพอสมควร ซึ่งจะไม่สามารถ

^{๘๗} บัญญัติ นาคมุจลิน, “รูปแบบการพัฒนาศาสนาทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

ได้รับลากสักการหรือกนิมนต์ที่เกิดในวัดอาวาสได้ ดังนั้นนักเรียนต้องจัดนิยัตถถวายตามความเหมาะสมแก่ปัจจัย ๔ ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงด้านแรงจูงใจในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมี ๒ ประการ คือ ควรหานักเรียนเข้าสู่ระบบ ผู้บริหารจะต้องแสวงหานักเรียนเข้าสู่ระบบ เพราะการรอให้นักเรียนเข้ามาสมัครเรียนอาจจะใช้ไม่ได้ในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางการเรียนสูง เมื่อการศึกษาทางโลกพัฒนาไปมากมีการประชาสัมพันธ์จึงทำให้นักเรียนสนใจเรียนทางโลกมากกว่าทางธรรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเข้าหานักเรียนเพื่อชี้แจงหลักการและความสำคัญเพื่อให้นักเรียนสนใจเรียนที่จะเข้ามาบวชเรียนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และควรมีการอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอนแก่นักเรียนและครูสอน เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้อำนวยการจะต้องอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ครูสอนและนักเรียน จัดหาซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนรวมทั้งอาหารและที่พักให้เหมาะสม^{๘๘}

มัทนา ถนอมศักดิ์ ได้วิจัยเรื่องรูปแบบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู^{๘๙} เพื่อทราบ ๑) องค์ประกอบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ๒) การปฏิบัติงานของครู และ ๓) รูปแบบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ผลการวิจัยพบว่า ๑. องค์ประกอบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วย ๑) ผู้บังคับบัญชาและแนวทางการบริหารจัดการ ๒) ความต้องการความสำเร็จของบุคลากร ๓) คุณลักษณะของบุคลากร ๔) ลักษณะของหน่วยงาน ๕) ลักษณะงานและความรับผิดชอบ ๖) ภาระงานหลากหลาย ๒. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ๑) วินัยในวิชาชีพครู ๒) ผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ๓) การปฏิบัติงานที่พึงประสงค์ ๔) หน้าที่รับผิดชอบในวิชาชีพครู ๕) ความเอาใจใส่ของครู ๓. รูปแบบแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วย องค์ประกอบแรงจูงใจ ๑) ผู้บังคับบัญชาและแนวทางการบริหารจัดการ ๒) ความต้องการความสำเร็จของบุคลากร ๓) คุณลักษณะของบุคลากร ๔) ลักษณะของหน่วยงาน ๕) ลักษณะงานและความรับผิดชอบ ๖) วันหยุดผลตอบแทนและสวัสดิการ ๗) ภาระงานหลากหลายและองค์ประกอบด้านการปฏิบัติงาน ได้แก่ ๑) วินัยในวิชาชีพครู ๒) ผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ๓) การปฏิบัติงานที่พึงประสงค์ ๔) หน้าที่รับผิดชอบในวิชาชีพครู ๕) ความเอาใจใส่ของครู โดยพิจารณาค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง GFI เท่ากับ ๐.๙๗ ค่า RMR เท่ากับ ๐.๐๔๗ ค่า RMSEA เท่ากับ ๐.๐๕๓ แสดงว่ารูปแบบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ใน ระดับดี และมีค่าสัมประสิทธิ์

^{๘๘} พระมหากำพล คุณงกโร (มัลลย์), “การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดนนทบุรี”, **ปริญาพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๑๙-๒๒๐.

^{๘๙} มัทนา วังถนอมศักดิ์, “รูปแบบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู”, **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า บทคัดย่อ.

อิทธิพล (path coefficient) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเท่ากับ ๐.๕๕ และองค์ประกอบแรงจูงใจ (motivation) นายแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของครูได้ร้อยละ ๓๐ ($r^2 = 0.30$)

ตารางที่ ๒.๑๓ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

นักวิชาการ	สิ่งที่ค้นพบ
บัญญัติ นาคมูจลิน, (๒๕๕๖, หน้า บทคัดย่อ).	ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศาสนาที่ยั่งยืนที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า เป็นการพัฒนาในลักษณะการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบพิเศษมี ๓ แผนก คือ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินไปตามนโยบายรัฐและมหาเถรสมาคม มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการคอยกำกับดูแลด้านหลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผลและการจัดสรรงบประมาณ ส่วนการบริหารจัดการให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการพัฒนาศานตทายาทให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต้องให้ได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านวิชาการและการศึกษาเชิงพุทธโดยบูรณาการเข้ากับทฤษฎีไตรสิกขาของพระพุทธเจ้า ทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีบุคลิกภาพของนักจิตวิทยาสสมัยใหม่
มัทนา ถนอมศักดิ์, (๒๕๕๐, หน้า บทคัดย่อ).	ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วยองค์ประกอบแรงจูงใจ ๑) ผู้บังคับบัญชาและแนวทางการบริหารจัดการ ๒) ความต้องการความสำเร็จของบุคลากร ๓) คุณลักษณะของบุคลากร ๔) ลักษณะของหน่วยงาน ๕) ลักษณะงานและความรับผิดชอบ ๖) วันหยุดผลตอบแทนและสวัสดิการ ๗) ภาระงานหลากหลายและองค์ประกอบด้านการปฏิบัติงาน ได้แก่ ๑) วินัยในวิชาชีพครู ๒) ผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ๓) การปฏิบัติงานที่พึงประสงค์ ๔) หน้าที่รับผิดชอบในวิชาชีพครู ๕) ความเอาใจใส่ของครู

ตารางที่ ๒.๑๒ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ (ต่อ)

นักวิชาการ	สิ่งที่ค้นพบ
พระมหากำพล คุณงุโร (มาลัย), (๒๕๕๗, หน้า ๒๑๙-๒๒๐).	พระมหากำพล คุณงุโร (มาลัย) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการเรียนการสอน จะต้องมียุทธศาสตร์สำหรับนักเรียนผู้เรียนดีหรือสอบผ่าน อีกประการหนึ่งต้องมีนิเทศก์สำหรับครูสอนอย่างเพียงพอ คือ ต้องจัดนิเทศก์ให้กับครูสอนอย่างเหมาะสม สำนักเรียนต้องจัดนิเทศก์ถวายตามความเหมาะสมแก่ปัจจัย ๔ ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงด้านแรงจูงใจในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมี ๒ ประการ คือ ควรหานักเรียนเข้าสู่ระบบ ผู้บริหารจะต้องแสวงหานักเรียนเข้าสู่ระบบ เพราะการรอให้นักเรียนเข้ามาสมัครเรียนอาจจะใช้ไม่ได้ในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางการเรียนสูง ควรมีการอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอนแก่นักเรียนและครูสอน จัดหาซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนรวมทั้งอาหารและที่พักให้เหมาะสม

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนักเรียนพระปริยัติธรรม จากการตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีอยู่มากมายหลายท่านที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ดังนี้

ธนู ศรีทอง ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บรรจง โสดาดี ได้วิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี มีสภาพปัญหา คือสภาพทั่วไปของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี คือ ด้านปัจจัยนำเข้ากำลังเผชิญกับสภาพปัญหาการดูแลความพร้อมของอาคารสถานที่และ สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อ บรรยากาศทางวิชาการ จำนวนนักเรียนเข้าสอบและนักเรียนที่สอบได้มีแนวโน้มเฉลี่ยลดลง ขาดแคลนครูสอนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพปัญหาการบริหารที่รับผิดชอบเฉพาะการวัดผลอย่างเดียวไม่รับผิดชอบในการจัดการศึกษางบประมาณไม่เพียงพอ หลักสูตรมุ่งเน้นดิ่งมากกว่าแนวราบขาดความยืดหยุ่นและเชื่อมโยงกับการศึกษาของรัฐ ในด้านปัจจัยกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนขาดความต่อเนื่อง ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ในปัจจัยการผลิตสำนักเรียนได้ผลิตพระสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความสามารถในการอ่าน และการแปลความหมายภาษาบาลีเป็นอย่างดี ปัจจัยด้านผลกระทบ คณะสงฆ์และชุมชนมีความพึงพอใจการสนองงานของพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจากสำนักเรียนแผนกธรรมและบาลี แนวทางการพัฒนา ปัจจัยนำเข้า พึงจัดระบบบริหารจัดการสำนักเรียนโดยอาศัยแผนแม่บท แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินงานด้านต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพโครงสร้างการบริหารบุคลากร งบประมาณและหลักสูตร ปัจจัยด้านกระบวนการ พึงพัฒนาระบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจและระบบวัดผลให้หลากหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา ปัจจัยด้านผลิตพึงกำหนดให้นักเรียนจัดทำบันทึกสถิติข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนอัตราการสูญเสียนักเรียนระหว่างเรียนและจำนวนพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษา แล้วยังคงอยู่ในสมณเพศเพื่อสนองงานและบริการชุมชนปัจจัยผลกระทบพึงกำหนดให้มีระบบประเมินความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจากพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี^{๙๐}

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือการวางแผนการ จัดการองค์กร การอำนวยความสะดวก และการควบคุมเป็นต้น ส่วนด้านการบริหารบุคคล

^{๙๐} ธนู ศรีทอง ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บรรจง โสดาดี, “การศึกษาแนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, ๒๕๕๙), หน้า ๖๖-๖๗.

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สำนักเรียนขาดแคลนนักเรียนทุกชั้นประโยค ตั้งแต่ ประโยค ๑-๒ จนถึงประโยค ป.ธ. ๙ และขาดแคลนอาจารย์ผู้สอนทุกชั้นประโยคเช่นเดียวกัน

พระมหาอานนท์ ขยานนโท (เหล็กดี) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี : ปัญหาแนวโน้มและกลยุทธ์การพัฒนา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทั่วไป ส่วนใหญ่มักประสบปัญหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ใน หลายๆ ด้าน เช่น ปัญหาเกิดจากมาตรฐานการเรียนการสอนสถานที่เรียน ครูผู้สอน ตลอดจน งบประมาณเป็นต้น แนวโน้มการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้นในด้านคณาจารย์และผู้เรียนมี แนวโน้มว่าจะลดถอยลงเรื่อยๆ จะหาครูผู้สอนและนักเรียนได้ยากขึ้นทำให้นักเรียนในบางแห่ง ไม่สามารถเปิดทำการเรียนการสอนได้ ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในทั้ง ๗ ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับ มาก ๓ ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ๔ ด้านโดยด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 3.74$) ด้านบริหาร ($\bar{X} = 3.54$) และด้านคณาจารย์ ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่อยู่ใน ระดับปานกลางได้แก่ ด้านแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.48$) ด้านหลักสูตร ($\bar{X} = 3.38$) ด้านการ เรียนการสอน ($\bar{X} = 3.30$) และด้านผู้เรียน ($\bar{X} = 3.28$) ตามลำดับ ทำให้ได้ข้อสรุปว่านักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรมีกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทั้ง ๕ กลยุทธ์ประกอบด้วย ๑) การเรียนรู้บนฐานภูมิปัญญาพระพุทธศาสนา ๒) การเชื่อมโยงความรู้สู่ ศาสตร์สมัยใหม่ ๓) การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ๔) การพัฒนาปัญญาศาสนทายาท ๕) การสร้างกัลยาณมิตรแห่งภูมิปัญญา ภาษาและวรรณกรรม กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้จะเกิดและสำเร็จได้ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจำต้อง อาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อสร้าง อนาคตที่ดีให้กับพระพุทธศาสนาสืบต่อไป^{๙๑}

พระมหาอำนาจ ปวทณโน (พันธ์ปัญญา) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการ การศึกษาพระปริยัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า^{๙๒} ปัญหาอุปสรรคการจัดการเพื่อการบูรณาการที่ไม่ เหมาะสมกับการศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบันนี้สาเหตุสำคัญมาจากวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจนพันธกิจไม่ เหมาะสมกระบวนการจัดการภายในสำนักเรียนไม่ชัดเจน เช่น การบริหารบุคคล (Man)

^{๙๑} พระมหาอานนท์ ขยานนโท (เหล็กดี), “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : ปัญหา แนวโน้ม และกลยุทธ์การพัฒนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

^{๙๒} พระมหาอำนาจ ปวทณโน (พันธ์ปัญญา), การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก-ข.

การบริหารการเงิน (Money) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Materials) การจัดการ (Management) เป็นต้น การบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลักการจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุม เป็นต้น ตามหลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นต้น ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางคือ ตามหลักการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุม เป็นต้น ตามหลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นต้น

พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางอิสาร) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมต่างโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ” ผลการวิจัยพบว่า^{๙๓} ๑) หลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมมีการประเมินดัชนีความสอดคล้องมากกว่า ๐.๐๕ และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ๒) ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนทดสอบความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๓) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ๔) การติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เมื่อเวลาผ่านไป ๑ เดือน พบว่า ๑) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ไปปฏิบัติงานสอนได้ผลจริง ๒) ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หลักสูตรมีความสอดคล้อง และมีความเหมาะสมทั้งด้านระยะเวลา ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลสามารถนำไปใช้เป็นหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมกับนักเรียนระดับอื่นได้

^{๙๓} พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางอิสาร), “การพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมต่างโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔), หน้า ก.

ตารางที่ ๒.๑๔ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรม

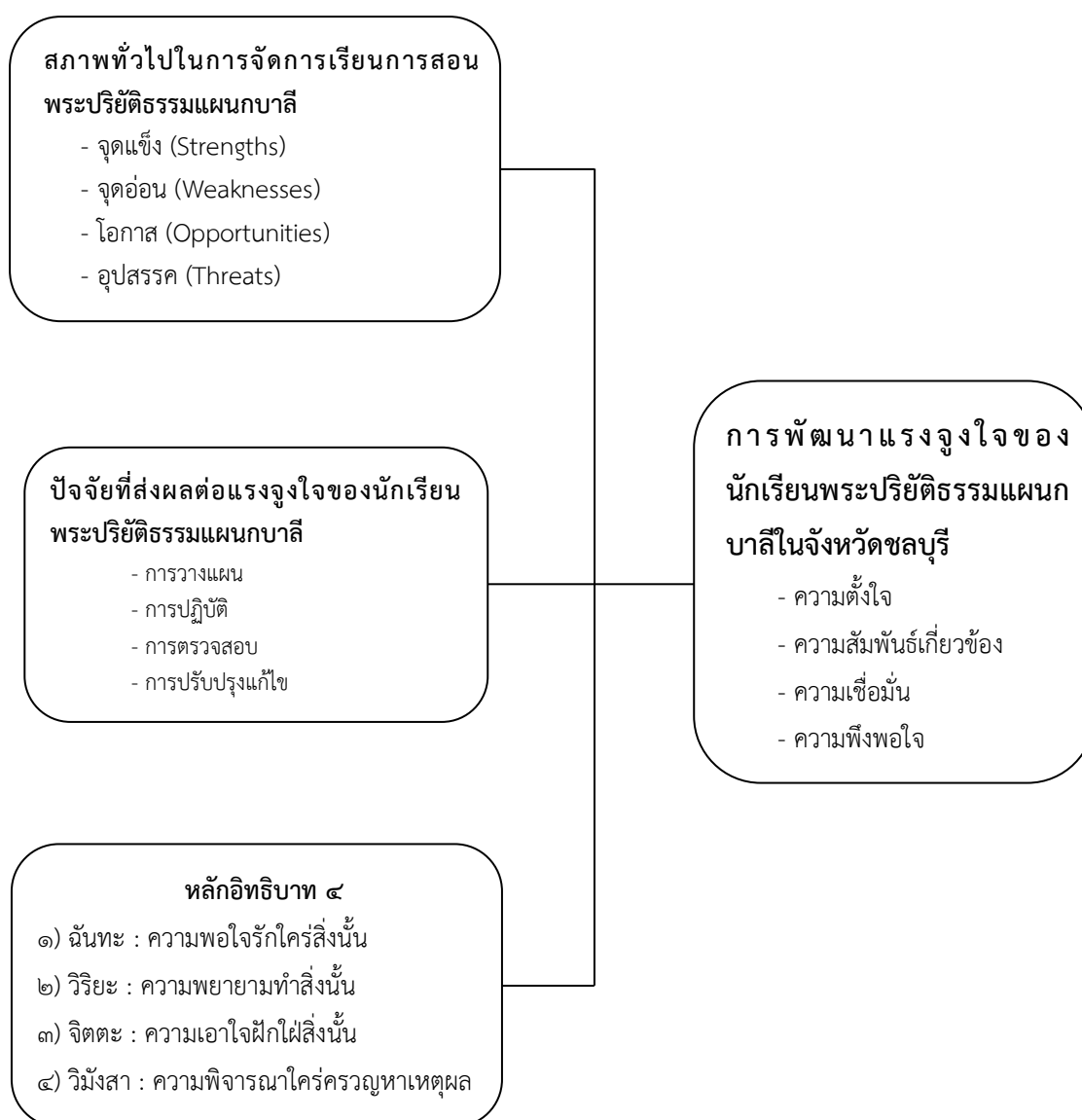
นักวิชาการ	สิ่งที่ค้นพบ
ธนู ศรีทอง ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บรรจง โสตาดี, (๒๕๔๙, หน้า ๖๖-๖๗).	ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัจจัยนำเข้ากำลังเผชิญกับสภาพปัญหาการดูแลความพร้อมของอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อบรรยากาศทางวิชาการ จำนวนนักเรียนเข้าสอบและนักเรียนที่สอบได้มีแนวโน้มเฉลี่ยลดลง ขาดแคลนครูสอนปัญหาการบริหารที่รับผิดชอบเฉพาะการวัดผลอย่างเดียวไม่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา งบประมาณไม่เพียงพอ หลักสูตรขาดความยืดหยุ่นและเชื่อมโยงกับการศึกษาของรัฐ ความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ การวางแผนการ จัดการองค์กร การอำนวยการ และการควบคุม เป็นต้น สำนักเรียนขาดแคลนนักเรียนทุกชั้นประโยค ตั้งแต่ประโยค ๑-๒ จนถึงประโยค ป.ธ. ๙ และขาดแคลนอาจารย์ผู้สอนทุกชั้นประโยค
พระมหาอานนท์ ชยานนุโท (เหล็กดี), (๒๕๕๘, หน้า บทคัดย่อ).	ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : ปัญหาแนวโน้มและกลยุทธ์การพัฒนา” ผลการวิจัยพบว่า สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรมีกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทั้ง ๕ กลยุทธ์ประกอบด้วย ๑) การเรียนรู้บนฐานภูมิปัญญาพระพุทธศาสนา ๒) การเชื่อมโยงความรู้สู่ศาสตร์สมัยใหม่ ๓) การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ๔) การพัฒนาปัญญาศาสนทายาท ๕) การสร้างกัลยาณมิตรแห่งภูมิปัญญา ภาษา และวรรณกรรม กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้อาจเกิดและสำเร็จได้ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อสร้างอนาคตที่ดีให้กับพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

ตารางที่ ๒.๑๔ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรม (ต่อ)

นักวิชาการ	สิ่งที่ค้นพบ
พระมหาอำนาจ ปวตฺตโน (พันธ์ปัญญา), (๒๕๕๖, หน้า ก-ข)	ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่เหมาะสมกับการศึกษานอกจากนั้นปัญหาอุปสรรคการจัดการเรียนเพื่อการบูรณาการที่ไม่เหมาะสมสาเหตุสำคัญมาจากวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจน ๒. การบูรณาการหลักธรรมสำหรับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลักการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุม เป็นต้น ตามหลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นต้น ๓. รูปแบบการจัดการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง
พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิสาร) (๒๕๕๔, หน้า ก).	การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมต่างโครงการของ กระทรวงศึกษาธิการ” ผลการวิจัยพบว่า ๑) หลักสูตรฝึกอบรม มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ๒) ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมพบว่า หลังการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนทดสอบความรู้เพิ่มขึ้น ๓) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตร ฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ๔) การติดตามผล การใช้หลักสูตรฝึกอบรม สามารถนำไปใช้ได้จริง มีความสอดคล้องและมีความเหมาะสมกับระยะเวลา

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) กล่าวคือใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งศึกษาทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) จึงกำหนดตัวแปรไว้ ๒ ส่วน คือ

๑) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การทบทวนเอกสาร (Documentary Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญ และมีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำการศึกษาอย่างครบถ้วน พร้อมกันนั้นในการวิจัยเชิงคุณภาพจะทำให้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึก (In-deep data) ที่มีรายละเอียดชัดเจนสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงตรรกะได้ (Analytic Induction)

๒) การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อให้เกิดความเชื่อถือในเชิงประจักษ์ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา กล่าวคือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อให้ทราบถึงเหตุผลที่มีส่วนสัมพันธ์กันกับข้อมูลเชิงคุณภาพและอุดช่องจุดด้อยของข้อมูลเชิงคุณภาพ

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พระภิกษุในพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี โดยมีกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง/ประชากร ซึ่งเป็นพระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี จำนวน ๔,๙๘๒ รูป^๑

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากรจำนวน ๓๗๐ คน โดยคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕ ดังนี้^๒

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด
e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้
n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมด 4, 829 รูป เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{4982}{1 + 4982(0.05)^2}$$

$$n = \frac{4982}{1 + 12.455}$$

$$n = \frac{4982}{13.455}$$

$$n = 370.27$$

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 371 คน

จากสูตรจะได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นของพระภิกษุในพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี รวม ๓๗๑ คน รายละเอียดดังตารางที่ ๑

^๑ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดชลบุรี. (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๐)

^๒ สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างพระภิกษุในพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี

ระดับชั้น	จำนวนประชากร (รูป)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (รูป)
เมืองชลบุรี	๙๖๕	๗๒
พานทอง	๑๖๗	๑๒
พนัสนิคม	๘๓๗	๖๒
เกาะจันทร์	๔๔	๓
บ่อทอง	๒๓๖	๑๘
หนองใหญ่	๑๓๙	๑๐
บ้านบึง	๒๘๖	๒๑
ศรีราชา	๑,๐๒๙	๗๗
บางละมุง	๗๐๑	๕๒
สัตหีบ	๕๗๘	๔๓
รวม	๔,๙๘๒	๓๗๑

๓.๒.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสังฆาธิการระดับผู้บริหาร (เจ้าสำนักเรียน หรืออาจารย์ใหญ่) จำนวน ๑๘ รูป ดังนี้

๑. พระเทพชลธารมุนี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗) เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี
เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร
(พระอารามหลวง)
๒. พระราชสิทธิวิมล (อเนก ฐานิสฺสโร) ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี
เจ้าอาวาสวัดใหญ่อินทาราม
(พระอารามหลวง)
๓. พระปัญญารัตนาภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต) รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี
เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล
(พระอารามหลวง)
๔. พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อสิญาโณ) ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี
เจ้าอาวาสวัดนอก
๕. พระมหาสมพงษ์ กิตติคุโณ เจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี
เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม

๖. พระครูพิศาลชลูปคุณ (ภักดี โสภโณ)	รองเจ้าคณะอำเภอมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศรัทธา
๗. พระครูทสนียคุณากร (วรรณะ ทสนีโย)	เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ
๘. พระมหาเสถียรพงษ์ สติรวโส	เจ้าคณะตำบลมะขามหย่ง เจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์
๙. พระมหาโสภณ โสมทตฺโต	เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์สโมสร
๑๐. พระมหาทรงยศ ยโสธโร	เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง
๑๑. พระครูบรรพตพัฒนโสภณ (สุนทร จิตตาวีโล)	เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่
๑๒. พระมหามานัส ปสนโน	เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุ
๑๓. พระมหาประภาส ญาณโสภโณ	เจ้าคณะตำบลหนองซาก เจ้าอาวาสวัดสิงห์ทองพรหมา วาส
๑๔. พระครูโสภิตจันทโรภาส (ล้อย จันทาโก)	เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม
๑๕. พระครูมธุรสธรรมภาณ (วิวัฒน์ วิฑฒโน)	เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาสวัดรังสีสุทธาวาส
๑๖. พระครูนิวิฐศรัทธาคุณ (คำนึ่ง สิริภทฺโท)	เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม
๑๗. พระมหาถาวร ฐานวโร	รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส
๑๘. พระครูโกวิทสุตธรรม, ดร. รวมทั้งสิ้น ๑๘ รูป	เจ้าอาวาสวัดกลาง

๓.๒๓ ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๓ รูปหรือคน ดังนี้

พระพระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม พระพุทธศาสนาและบริการสังคม กรรมการสภาวิชาการ
พระมหาชำนาญ มหาชาโน. ดร.	ผู้อำนวยการส่วนเทคโนโลยี สารสนเทศ มจร.
พระครูโกศลธรรมมานุสสุ. ดร.	รองเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้า เจ้า อาวาสวัดสวนหงส์ จังหวัด สุพรรณบุรี
พระครูพิศาลจริยากร. ดร.	เจ้าอาวาสวัดธรรมสามัคคี อำเภอ บางละมุง จังหวัดชลบุรี
ศาสตราจารย์พิเศษ. ร.ท. ดร.บรรจบ บรรณรุจิ	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์
ดร.อำนาจ บัวศิริ	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร. อุทัย สติมัน	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวน ดุสิต
ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
ดร.ประเสริฐ ธิลา	เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ผศ.ดร.มณี ชินณรงค์	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
นายชวพัฒน์ พรหมขุนทด	อาจารย์พิเศษ วิทยาลัยสงฆ์ สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ เครื่องมือสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ (In-dept Interview) แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยแบ่งรายละเอียดในการสร้าง เครื่องมือ และพัฒนาเครื่องมือจากการได้อภิปรายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจะได้นำแนวคิดและทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

๑) แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือวิจัยทางสังคมศาสตร์ ที่ใช้กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมถึงประเด็นปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพในเชิงยุทธศาสตร์การบริหารแบบบูรณาการ โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นฐาน และผู้เกี่ยวข้อง แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ

(๑) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) ได้แก่ ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๒) แบบไม่มีโครงสร้าง (Non - Structured Interview Form) ได้แก่ หลักการและวิธีการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๒) แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Form) เป็นเครื่องมือทางการวิจัยแบบคุณภาพ ใช้สำหรับการจัดกลุ่มการสนทนาในกลุ่มผู้นำ เช่น พระสังฆาธิการ ข้าราชการ เพื่อหาแนวการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ของผู้บริหารสำนักเรียน

๓.๓.๒ เครื่องมือสำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอน ลักษณะ และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๑) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑.๑ ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี จากเอกสาร และผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๑.๒ กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๑.๓ กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์

๑.๔ สร้างเครื่องมือ

๑.๕ นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๑.๖ นำเครื่องการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๑.๗ ปรับปรุงแก้ไข

๑.๘ จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่าง

๒) ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดชลบุรี ที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ใน ๔ ด้าน คือ ๑) ความตั้งใจ (Attention) ๒) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance) ๓) ความเชื่อมั่น (Confidence) ๔) ความพึงพอใจ (Satisfaction) และหลักพุทธธรรมโดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

กระบวนการทำให้เกิดแรงจูงใจ

๑. ด้านความตั้งใจ มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ

๒. ด้านความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ

๓. ด้านความเชื่อมั่น มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ

๔. ด้านความพึงพอใจ มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ

หลักอิทธิบาท ๔

๑. ด้านฉันทะ มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ

๒. ด้านวิริยะ มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ

๓. ด้านจิตตะ มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ

๔. ด้านวิมังสา มีคำถามทั้งหมด ๕ ข้อ

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง พระสงฆ์ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง พระสงฆ์ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

๓ หมายถึง พระสงฆ์ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง พระสงฆ์ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

๑ หมายถึง พระสงฆ์ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๓ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่าระดับการปฏิบัติมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่าระดับการปฏิบัติมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า ระดับการปฏิบัติปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่าระดับการปฏิบัติน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่าระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

๓) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาฯ ษนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ
เครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอ
ประธานและกรรมการที่ปรึกษาฯ ษนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ
แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และ
โครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของ
เครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงครายข้อ (Index of Item-objective
Congruence : IOC)^๔ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๘ ถึง ๑.๐

๓. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไข
แล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มพระภิกษุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ รูป

^๓ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร :
ด้านสุทธการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๓-๒๔๔.

เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๕ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๐๗

๔. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาคณะศึกษานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ งานวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

๑) การวิเคราะห์เชิงเอกสาร ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ดังนี้

(๑) ข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐, พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

(๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือวารสารบทความ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ

๒) การสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรทั้งหมด จึงมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

(๑) ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

(๒) ขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์

^๕ Lee J. Cronbach, *Essentials of psychological testing*, ๔th ed., (New York : Harper & Row, 1971), p.67.

รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

๓) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยจะใช้การสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ พร้อมด้วยคณะผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลที่ได้รับ และแยกประเด็นเป็นดัชนีแล้ว สนทนากลุ่มด้วยการวางแผนสนทนา เวลา สถานที่ ผู้เข้าร่วมสนทนา จัดเตรียมแนวคำถาม และคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนา

๓.๔.๒ งานวิจัยเชิงปริมาณ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

(๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยให้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

(๒) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ จำนวนอย่างน้อย ๕ ท่าน เช่น ด้านการให้ข่าวสาร ด้านการให้การศึกษาด้านจิตใจหรือความรู้สึก เป็นต้น ในการตรวจเครื่องมือการวิจัยว่ามีความเที่ยงตรงและสามารถใช้ในการเก็บข้อมูลได้หรือไม่

(๓) ติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหาร หรือหัวหน้างานกลุ่มเป้าหมาย และเวียนหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้บริหาร หัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

(๔) นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดวันที่จะไปขอแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ด้วยตนเอง

(๕) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถดำเนินการดังนี้

๑) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ทั้งเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิจากแหล่งต่างๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา และนำข้อมูลจากการบันทึกในขั้นตอนการลงพื้นที่ที่ทำการศึกษาในครั้งแรกมาวิเคราะห์ และตั้งเป็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย

๒) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มี

ความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

๓) การวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยใช้วิธีการตีความหมาย และแปลความหมายในรูปของการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาด้วยเทคนิคกระบวนการวิภาษวิธี (Dialectics Process : DP) ซึ่งมี ๔ ลักษณะ คือ ลักษณะยืนยัน ลักษณะปฏิเสธ ลักษณะยอมรับและปฏิเสธ และลักษณะหาข้อสรุปรวม โดยผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูลมาถอดเทปสัมภาษณ์ จัดหมวดหมู่ตามแต่ละตัวแปลว่าครบถ้วนเพียงพอและเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์ อภิปรายผลหรือไม่ต่อไป

๔) การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นแรกผู้วิจัยได้ตรวจสอบว่าได้ข้อมูลเพียงพอแล้วหรือยัง ข้อมูลนั้นได้ตอบปัญหาของการวิจัยแล้วหรือไม่ หากผู้วิจัยพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกัน ผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพคือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ดังต่อไปนี้^๒

(๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบ คือ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบได้แก่ ๑) แหล่งเวลา ถ้าเวลาต่างกันข้อมูลที่ได้รับจะเหมือนกันหรือไม่ ๒) แหล่งสถานที่ ถ้าสถานที่ต่างกันข้อมูลที่ได้รับจะเหมือนกันหรือไม่ ๓) แหล่งบุคคล ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมอยู่อีกหรือไม่

(๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) คือ การตรวจสอบว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยลงไปเก็บแต่ละครั้งจะแตกต่างกันอย่างไร ในกรณีที่ไม่น่าสนใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสนาม ผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนตัวผู้วิจัยให้มีหลายคนขึ้น

(๓) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การตรวจสอบว่า ถ้าใช้แนวคิดทฤษฎีที่แตกต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

(๔) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกัน นั่นก็คือการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วยนั่นเอง

^๒ Denzin, N. *Sociology : Methodology; Research*, (1970), pp. 218-230.

(๕) การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่างๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงปริมาณ สามารถดำเนินการดังนี้

๑) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลักโดยการดำเนินการขั้นแรก คือ นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ จำนวน ๓๗๐ ชุด นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบแบบสำรวจเพื่อความถูกต้องอีก ๑ ครั้ง แล้วจึงดำเนินการถ่ายรหัสดังกล่าวลงในแบบฟอร์มถ่ายข้อมูล (Transfer Sheet) บรรจุข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติ

๒) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เสนอข้อมูล ดังนี้

(๑) สถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

(๒) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ใช้การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

(๓) ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด นำมาจับกลุ่มคำตอบวิเคราะห์รายข้อ วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis techniques) นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง

(๔) เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี มีดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐	หมายความว่า ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙	หมายความว่า ระดับการปฏิบัติมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙	หมายความว่า ระดับการปฏิบัติปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙	หมายความว่า ระดับการปฏิบัติน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙	หมายความว่า ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง เรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามแก่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๗๐ ชุด เมื่อเก็บข้อมูลแล้วเสร็จ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานที่เกี่ยวกับพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๓ รูปหรือคน เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายและพรรณนาความ ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๔.๑ วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๔.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๔.๓ การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๔.๔ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๔.๑.๑ สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๔.๑.๑.๑ จุดแข็ง (Strengths)

๑) จังหวัดชลบุรีมีสำนักเรียนบาลีทั้งระดับจังหวัด/อำเภอ/ตำบล หลายวัดแต่ปัจจุบันนักเรียนเหล่านี้ได้ส่งพระเณรไปเรียนที่วัดชัยมงคลเพราะเป็นนักเรียนที่มีความพร้อมทั้งในด้าน

นักเรียนครูผู้สอนสถานที่พักตลอดจนทุกอุดหนุนในด้านต่างๆ ทำให้ผู้เรียนผู้สอนไม่ต้องกังวลในเรื่องนี้ ผู้เรียนจึงมีหน้าที่เรียนและสอบให้ได้เพียงอย่างเดียว^๑

๒) วัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) ถือว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีของการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่จัดว่าเป็นสำนักเรียนเดียวในจังหวัดชลบุรีที่มีผลงานระดับภาค เป็นสำนักเรียนดาวรุ่งและยังรักษามาตรฐานในการเรียนการสอนสร้างมหาเปรียญปี่ละหลายสิบรูปเป็นสำนักเรียนที่เชิดหน้าชูตาของจังหวัดชลบุรี^๒

๓) ครูและนักเรียนจะเข้าไปเรียนไปสอนในสำนักเรียนระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และสำนักเรียนที่มีทุนสนับสนุนด้านปัจจัย^๓

๔) ภาษาบาลีเป็นภาษาที่รักษาพุทธพจน์ (พระไตรปิฎก) ปัจจุบันการสนับสนุนของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นยังมียังอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่จะให้เจ้าสำนักเรียนที่มีเปรียญธรรมมาก่อนเห็นคุณค่าของภาษาบาลีเป็นผู้บริหารจัดการเรียนการสอน^๔

๕) เจ้าสำนักเรียนแต่ละสำนักสร้างแรงจูงใจให้เห็นคุณค่าว่าการเรียนบาลีเป็นการรักษาพระพุทธศาสนาเป็นศักดิ์ศรีเป็นเกียรติติดตัวไปตลอดชีวิตชั่วลูกชั่วหลานอย่างนี้แล้วจะเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนที่มีศรัทธาอยู่แล้วจะเห็นคุณค่าของการเรียนบาลีมากยิ่งขึ้น^๕

สรุปได้ว่า จังหวัดชลบุรีในอดีตเคยมีสำนักเรียนบาลีทั้งระดับจังหวัด/อำเภอ/ตำบล หลายวัด สำนักเรียนที่มีความพร้อมทั้งในด้านนักเรียนครูผู้สอนสถานที่พักตลอดจนทุกอุดหนุนในด้านต่างๆ ทำให้ผู้เรียนผู้สอนไม่ต้องกังวลในเรื่องนี้ผู้เรียนจึงมีหน้าที่เรียนและสอบให้ได้เพียงอย่างเดียว วัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) ถือว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีของการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่จัดว่าเป็นสำนักเรียนเดียวในจังหวัดชลบุรีที่มีผลงานระดับภาค เป็นสำนักเรียนดาวรุ่งและยังรักษามาตรฐานในการเรียนการสอนสร้างมหาเปรียญปี่ละหลายสิบรูปเป็นสำนักเรียนที่เชิดหน้าชูตาของจังหวัดชลบุรี

^๑ สัมภาษณ์ พระครูนิวาส์ศรียะคุณ (คำนึ่ง สิริภทฺโท), เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร, รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสธโร, เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูพิศาลชลโลกคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์, พระครูมธุรสธรรมภาณ, เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒, เจ้าอาวาสวัดรังสีสุทธาวาส, จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑ วิเคราะห์จุดแข็งของสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลี

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	จังหวัดชลบุรีมีสำนักเรียนบาลีทั้งระดับจังหวัด/ อำเภอ/ตำบล สร้างมหาเปรียญปีละหลายสิบ รูป	๒	๑๖,๑๗
๒	สำนักเรียนระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และ สำนักเรียนที่มีทุนสนับสนุนด้านปัจจัย ๔	๑	๑๐
๓	พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นยังมียังอย่างต่อเนื่อง	๑	๖
๔	เจ้าสำนักเรียนแต่ละสำนักสร้างแรงจูงใจให้เห็น คุณค่าว่าการเรียนบาลีเป็นศักดิ์ศรีเป็นเกียรติ ติดตัวไปตลอดชีวิตชั่วลูกชั่วหลาน	๑	๑๕

๔.๑.๑.๒ จุดอ่อน (Weaknesses)

๑) สำนักเรียนบาลีในปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมเพราะการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรีมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการทั้งในด้านสำนักเรียน/ครูผู้สอน/นักเรียน รวมถึงปัจจัยสนับสนุน^๖

๒) สำนักเรียนบาลีเล็กๆ ระดับวัดตั้งอยู่ยากเพราะปัจจัยหลัก คือ ขาดนักเรียนวัดที่เรียนบาลีจะมีนักเรียนไม่เกิน ๑๐ รูป ครูเองที่มีความชำนาญก็หายากส่วนใหญ่จะอยู่ในท่านองพืสอนน้องขาดแคลนครูที่มีความรู้ความสามารถในวิชาการโดยตรง^๗

๓) ในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ตามวัดเล็กๆ จะส่งนักเรียนไปเรียนที่สำนักใหญ่ๆ แต่จะกลับมาลงข้อสอบให้กับทางวัดจึงเป็นปัญหาในขณะที่เรียนครูผู้สอนจะไม่ใส่ใจกับนักเรียนกลุ่มนี้เพราะถือว่าไม่ได้ทำชื่อเสียงให้กับวัดของตนเองหรือสำนักเรียนของตนเอง^๘

๔) สภาพจัดการเรียนการสอนบาลีในจังหวัดชลบุรีปัจจุบันน่าเป็นห่วงว่าสำนักเรียนต่างๆ ที่เคยจัดการเรียนการสอนจะยุบตัวลงโดยการส่งนักเรียนไปเรียนที่สำนักเรียนใหญ่ดูเผินๆ ก็เป็นการดีเพราะเป็นการรวมตัวกันของนักเรียนแต่ถ้ามองในภาพรวมแล้วต่อไปสำนักเรียนต่างๆ ก็จะมียุบตัวลงไปเองเหลือแต่สำนักเรียนที่มีศักยภาพและความพร้อมซึ่งก็ไม่มีกี่สำนักในปัจจุบัน^๙

๕) การเรียนบาลีเคยมีความรุ่งเรืองในอดีตที่พระสังฆาธิการได้ให้การสนับสนุนตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัดลงมาแต่ในปัจจุบันก็ทรุดโทรมลงหลายสำนักเรียนที่เคยมีชื่อเสียงก็ปิดตัวลงเพราะขาดบุคลากรและนักเรียนรวมถึงการขาดการสนับสนุนปัจจัยในด้านต่างๆ^{๑๐}

๖) การเรียนการสอนบาลีแตกต่างกัน ในอดีตนักเรียนบาลีเรียนด้วยความศรัทธาเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพระพุทธพจน์ แต่ปัจจุบันเปลี่ยนไปนักเรียนส่วนใหญ่เรียนเพื่อเอาไปเทียบความรู้เพื่อเรียนต่อหรือ ต้องการรางวัลค่าตอบแทน^{๑๑}

^๖ สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสมทตฺโต, เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์สโมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ พระครูบรรพตพัฒน์โสภณ (สุนทร จิตตาวโร), เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภณ (วิวัฒน์ วิฑฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาสวัดรังสีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสุตธรรม, ดร., เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระมหามานัส ปสนโน, เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระมหาประภาส ญาณโสภณ, เจ้าคณะตำบลหนองซาก เจ้าอาวาสวัดสิงห์ทองพรหมาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

๓) ส่วนใหญ่นักเรียนจะเป็นพระหนุ่มเณรน้อย ส่วนพระที่พรรษามากจะมีน้อยส่วนใหญ่ อ้างว่ามีปัญหาเรื่องการท่องจำหรือความจำสั้น^{๑๒}

สรุปได้ว่า สำนักเรียนบาลีในปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมเพราะการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรีมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการทั้งในด้านสำนักเรียน/ครูผู้สอน/นักเรียน รวมถึงปัจจัยสนับสนุน ส่วนใหญ่ตามวัดเล็กๆจะส่งนักเรียนไปเรียนที่สำนักใหญ่ๆ แต่จะกลับมาลงชื่อสอบให้กับทางวัดจึงเป็นปัญหาในขณะเรียนครูผู้สอนจะไม่ใส่ใจกับนักเรียนกลุ่มนี้เพราะถือว่าไม่ได้ทำชื่อเสียงให้กับวัดของตนเอง หรือสำนักเรียนของตนเอง สำนักเรียนปิดตัวลงเพราะขาดบุคลากรและนักเรียนรวมถึงการขาดการสนับสนุนปัจจัยในด้านต่างๆ

ตารางที่ ๔.๒ วิเคราะห์จุดอ่อนของสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	การจัดการเรียนการสอนมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการทั้งในด้านสำนักเรียน/ครูผู้สอน/นักเรียน รวมถึงปัจจัยสนับสนุน ขาดแคลนครูที่มีความรู้ความสามารถในวิชาการโดยตรง	๒	๙,๑๑
๒	นักเรียนไปเรียนที่สำนักใหญ่ๆ แต่จะกลับมาลงชื่อสอบให้กับทางวัดครูผู้สอนจะไม่ใส่ใจกับนักเรียนกลุ่มนี้ สำนักเรียนต่างๆ ที่เคยจัดการเรียนการสอนจะยุบตัวลงโดยการส่งนักเรียนไปเรียนที่สำนักเรียนใหญ่	๒	๑๕,๑๘
๓	สำนักเรียนที่เคยมีชื่อเสียงก็ปิดตัวลงเพราะขาดบุคลากรและนักเรียน ส่วนใหญ่นักเรียนจะเป็นพระหนุ่มเณรน้อย ส่วนพระพรรษามากมีน้อย	๒	๔,๑๒
๔	แต่ปัจจุบันเปลี่ยนไปนักเรียนส่วนใหญ่เรียนเพื่อเอาไปเทียบความรู้เพื่อเรียนต่อหรือ ต้องการรางวัลค่าตอบแทน	๑	๑๓

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อสิญาโณ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

๔.๑.๑.๓ โอกาส (Opportunities)

๑) พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นตั้งแต่แม่กองบาลีเป็นต้นร่วมกันจัดการศึกษาบาลีให้เป็นระบบในทุกภาคส่วน ในจังหวัดชลบุรีการศึกษาบาลีฝากไว้กับเจ้าสำนักที่มีกำลังความสามารถ โดยเฉพาะด้านการเงิน/คน/มีการจัดการที่เฉพาะตัว ทำให้การเรียนการสอนยังมีอยู่^{๑๓}

๒) ปัจจุบันการเรียนบาลีค่อนข้างซบเซาสำนักเรียนหลายสำนักต้องปิดตัวเองลง แต่ปัจจุบันก็ยังมีสำนักเรียนที่ฟันฝ่าอุปสรรคปัญหาต่างๆ สามารถยืนหยัดให้มีการเรียนการสอนมาตลอด ถึงแม้ว่าจะอยู่ในสภาพที่ทรุดตัวก็อยู่ที่ดี แต่ถ้ามีแรงสนับสนุนจากหลายภาคส่วนสำนักเรียนที่ปิดตัวลงก็อาจจะกลับฟื้นตัวขึ้นมาได้^{๑๔}

๓) การจัดการเรียนการสอนบาลีมีเฉพาะในสำนักเรียนใหญ่ๆ แต่เดิมที่เปิดเป็นสำนักเรียนมีอยู่ ๕๐ สำนักแต่ปัจจุบันเหลือไม่เกิน ๑๐ สำนักนักเรียนและสำนักนักเรียนที่ดีที่สุดในขณะนี้คือวัดชัยมงคลนอกนั้นก็เพียงรักษาสภาพให้มีการเรียนการสอนเท่านั้น^{๑๕}

๔) ในปัจจุบันนักเรียนบาลีมีปริมาณลดลงซึ่งเป็นปัญหาต่อสำนักเรียนเล็กๆ เพราะส่วนใหญ่นักเรียนบาลีจะไปเรียนที่สำนักเรียนใหญ่ๆ เพราะมีทุนสนับสนุนหลายด้าน^{๑๖}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นตั้งแต่แม่กองบาลีเป็นต้นร่วมกันจัดการศึกษาบาลีให้เป็นระบบในทุกภาคส่วน ในจังหวัดชลบุรีการศึกษาบาลีฝากไว้กับเจ้าสำนักที่มีกำลังความสามารถ โดยเฉพาะด้านการเงิน/คน/ ปัจจุบันก็ยังมีสำนักเรียนที่ฟันฝ่าอุปสรรคปัญหาต่างๆ สามารถยืนหยัดให้มีการเรียนการสอนมาตลอดถึงแม้ว่าจะอยู่ในสภาพที่ทรุดตัวก็อยู่ที่ดี

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสณฺโณ), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ลัญ จันทาโก), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระมหาเสถียรพงษ์ สติรวิโส, เจ้าคณะตำบลมะขามหย่ง เจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์ จังหวัดชลบุรี, ๒๖ กันยายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๓ วิเคราะห์โอกาสของสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลี

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	การศึกษาบาลีฝากไว้กับเจ้าสำนักที่มีกำลังความสามารถโดยเฉพาะด้านการเงิน/คน/มีการจัดการที่เฉพาะตัว	๑	๑
๒	สำนักเรียนหลายสำนักต้องปิดตัวเองลงถ้ามีแรงสนับสนุนจากหลายภาคส่วนสำนักเรียนที่ปิดตัวลงก็อาจจะกลับฟื้นตัวขึ้นมาได้	๑	๗
๓	การจัดการเรียนการสอนบาลีมีเฉพาะในสำนักเรียนใหญ่ๆ นักเรียนบาลีจะไปเรียนที่สำนักเรียนใหญ่ๆ เพราะมีทุนสนับสนุนหลายด้าน	๒	๘,๑๔

๔.๑.๑.๔ อุปสรรค (Threats)

๑) ปัจจุบันการเรียนการสอนบาลีในจังหวัดชลบุรีไม่เหมือนในอดีตที่ผู้เรียนมีศรัทธาตั้งใจเรียนสืบทอดอายุพระศาสนาปัจจุบันต้องไปหาเด็กในชนบทที่พ่อแม่ยากจนไม่มีทุนที่จะศึกษาต่อจึงต้องการบวชเพื่อเรียนส่วนใหญ่ก็จะเป็นพระเณรในชนบทที่เรียน ส่วนเด็กในตัวเมืองที่มีทุนทรัพย์จะไม่เข้ามาบวช^{๑๗}

๒) นโยบายคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ต้องการให้ทุกตำบลมีนักเรียนบาลี (๑ ตำบล ๑ มหา) แต่ในความเป็นจริงก็ยังมีหลายตำบลไม่สามารถปฏิบัติตามได้เพราะขาดบุคลากร คือ นักเรียน ปัจจุบันจึงอยู่ในสภาพที่จัดการเรียนการสอนตามความสามารถของสำนักเรียนแต่ละสำนัก^{๑๘}

๓) การเรียนการสอนบาลีอยู่ที่บุคคล ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้จัดให้มีการเรียนการสอน ฝ่ายผู้เรียนผู้สอน ซึ่งทั้งสองส่วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เคลื่อนการศึกษาในส่วนนี้ ผู้จัด คือ เจ้าสำนักปัจจุบันที่เข้มแข็งซึ่งมีไม่กี่สำนักในจังหวัดชลบุรี ครูและนักเรียนนับเป็นบุคลากรสนับสนุนที่สำคัญมากปัจจุบันสำนักเรียนที่ปิดตัวลงเหตุเพราะไม่มีนักเรียน^{๑๙}

สรุปได้ว่า การสอนบาลีในจังหวัดชลบุรีไม่เหมือนในอดีตที่ผู้เรียนมีศรัทธาตั้งใจเรียนสืบทอดอายุพระศาสนาปัจจุบันต้องไปหาเด็กในชนบทที่พ่อแม่ยากจนไม่มีทุนที่จะศึกษาต่อจึงต้องการบวชเพื่อเรียนส่วนใหญ่ก็จะเป็นพระเณรในชนบทที่เรียน ส่วนเด็กในตัวเมืองที่มีทุนทรัพย์จะไม่เข้ามาบวช นโยบายคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ต้องการให้ทุกตำบลมีนักเรียนบาลี (๑ ตำบล ๑ มหา) แต่ในความเป็นจริงก็ยังมีหลายตำบลไม่สามารถปฏิบัติตามได้เพราะขาดบุคลากร คือ นักเรียน

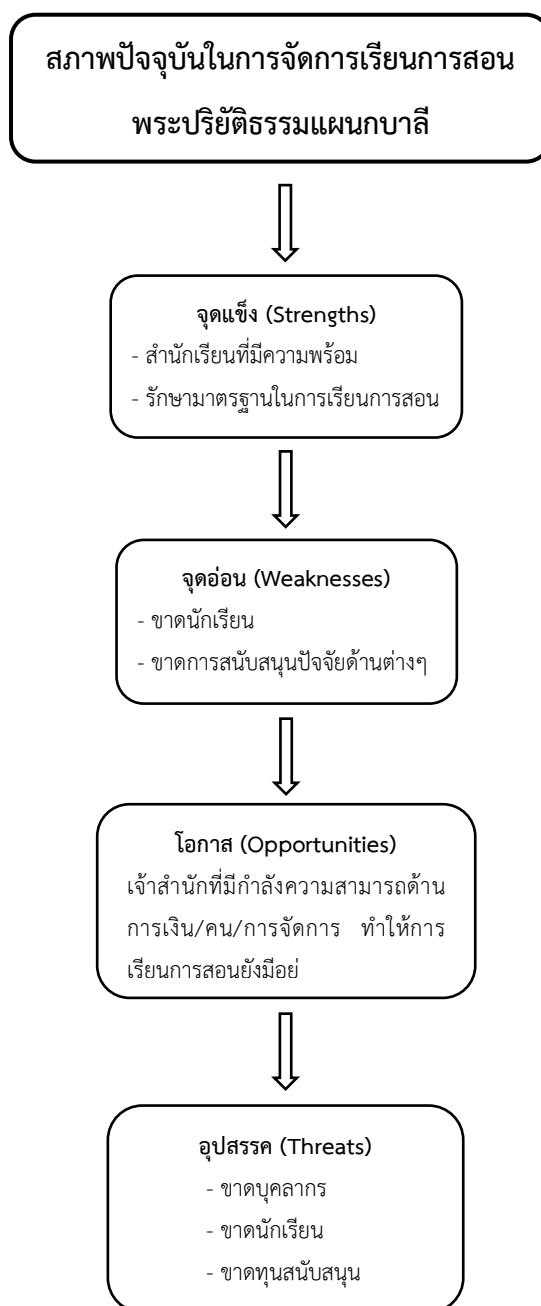
^{๑๗} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อเนก ฐานิสฺสโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระปัญญาธนาภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต), รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตฺติคุโณ, เจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม จังหวัดชลบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๔ วิเคราะห์อุปสรรคของสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลี

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	ปัจจุบันต้องไปหาเด็กในชนบทที่พ่อแม่ยากจนไม่มีทุนที่จะศึกษาต่อจึงต้องการบวชเพื่อเรียนส่วนใหญ่ก็จะเป็นพระเณรในชนบท	๑	๒
๒	ขาดบุคลากร คือ นักเรียน ปัจจุบันจึงอยู่ในสภาพที่จัดการเรียนการสอนตามความสามารถของสำนักเรียนแต่ละสำนัก	๑	๓
๓	เจ้าสำนักปัจจุบันที่เข้มแข็งซึ่งมีไม่กี่สำนักสำนักเรียนที่ปิดตัวลงเหตุเพราะไม่มีนักเรียน	๑	๕

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
ด้วยการวิเคราะห์ SWOT

๔.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรีในปัจจุบัน ตามวงจร PDCA ใน ๔ ด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ การวางแผน (Plan)

๑) การวางแผนเป็นรูปธรรมมีเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถบรรลุเป้าหมายได้ในการเรียนของนักเรียนบาลีต้องวางแผนให้เป็นระบบทั้งระยะสั้นระยะยาวเพื่อจัดวางแผนผังการเรียนการสอน^{๒๐}

๒) การวางแผนมีความสำคัญทั้งส่วนสำนักเรียนและฝ่ายผู้เรียนผู้สอนการวางแผนจะเป็นตัวชี้เป้าหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนในสำนักเรียนบาลี^{๒๑}

๓) สำนักเรียนที่ประสบความสำเร็จเพราะมีการวางแผนในการเรียนการสอนเป็นอย่างดีทำแผนในการเรียนแผนในการเป็นอยู่ประจำวัน (กิจวัตรประจำวัน/กิจนิมนต์)^{๒๒}

๔) แต่ละสำนักเรียนต้องมีการกำหนดระยะเวลาการดำเนินการเรียนการสอนบาลีที่ชัดเจนมีการปฏิบัติตามตารางของการเรียนการสอนมีการกำหนดเป้าหมายผลการสอบของนักเรียนแต่ละปีการศึกษา^{๒๓}

๕) เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องมีการเตรียมการจัดทำแผนการเรียนการสอนมีอุปกรณ์การเรียนบาลีที่พร้อมต่อความต้องการของนักเรียน^{๒๔}

๖) การวางแผนจะเป็นตัวชี้เป้าหมายการจัดการเรียนการสอนบาลีส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ขาดเป้าหมายที่ชัดเจน^{๒๕}

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อนุก ฐานิสฺสโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ, เจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม จังหวัดชลบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อธิญาโณ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ลัษณ์ จันทาโก), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภาน (วิวัฒน์ วิฑฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาสวัดศรีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสุตธรรม, ดร., เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๗) ผู้บริหารต้องมีการวางแผนทุกระดับชั้นและต้องสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถช่วยในการจัดการเรียนการสอนหลักการสำคัญ คือ การวางแผนต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้^{๒๖}

๘) ต้องมีการจัดให้เจ้าสำนักและครูสอนได้ศึกษาดูงานกับสำนักเรียนที่ประสบความสำเร็จเพื่อจะได้นำองค์ความรู้ที่ได้มาจากการวางแผนการเรียนการสอนในสำนักของตนเอง^{๒๗}

๙) การสอนบาลียังขาดการวางแผนที่ดีเจ้าสำนักแต่ละสำนักในจังหวัดควรสร้างความร่วมมือกำหนดการสอนเพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนมีทิศทางในการเรียนการสอนมีจุดหมายเป็นไปในทางเดียวกัน^{๒๘}

๑๐) เป็นกระบวนการของการเรียนการสอนเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จการทำสิ่งใดก็ตามถ้าไม่มีการวางแผนหรือมีเป้าหมายที่วางไว้ความสำเร็จจะเกิดขึ้นยาก^{๒๙}

๑๑) การเรียนภาษาบาลีเป็นการจัดระบบที่มีการวางแผนมาจากเบื้องบน (แม่กองบาลี) ขึ้นตอนและวิธีการดำเนินการเป็นระบบ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือแผนงานและเป้าหมายไม่เด่นชัด^{๓๐}

๑๒) การวางแผนการเรียนบาลีในเขตคณะสงฆ์ภาค ๑๓ เป็นการวางแผนที่ต้องการให้ทุกตำบลมีนักเรียนบาลีอย่างน้อย ๑ ท่าน ถือว่าเป็นการวางแผนที่ดีแต่ในความเป็นจริงแผนนี้ไม่สามารถใช้ได้ทุกตำบลเนื่องจากการขาดบุคลากรที่จะมาสอนนักเรียนได้^{๓๑}

๑๓) เป็นการวางแผนที่ผู้วางแผนไม่รู้ปัญหาของผู้ปฏิบัติแผนที่วางไว้จึงมีเป้าหมายที่ไม่ชัดเจนปฏิบัติได้ยากเพราะในความเป็นจริงกับการวางแผนในการปฏิบัติไม่เหมือนกัน^{๓๒}

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสมทตฺโต, เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์โมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร, รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูนิวริฐศรีธาคณ (คำนึ่ง สิริภทฺโท), เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระมหาประภาส ญาณโสภโณ, เจ้าคณะตำบลหนองซาก เจ้าอาวาสวัดสิงห์ทองพรหมวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมุนี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระปัญญารัตนภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต), รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสธโร, เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

๑๔) การจัดการเรียนการสอนบาลีส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าจัดการเรียนการสอนโดยไม่มีแผนการวัดผลในระหว่างการเรียนรู้ การอบรมก่อนสอบ จะมีก็เพียงการทำปัญหาประจำสัปดาห์เท่านั้น^{๓๓}

๑๕) การจัดการศึกษาจึงมีลักษณะคล้ายกับจัดการเองตามอัธยาศัยไม่มีการบังคับให้พระสงฆ์ต้องเรียนพื้นฐานภาษาบาลีก่อนเป็นอันดับแรก^{๓๔}

๑๖) การวางแผนขาดการเป็นระบบและขั้นตอนจากเบื้องบน (ผู้บริหารส่วนกลาง) ส่วนใหญ่จะหวังผลแค่การสอบเท่านั้นไม่ได้วางแผนการเรียนการสอนเป็นระบบเหมือนการเรียนทั่วไป^{๓๕}

๑๗) หากสำนักเรียนไม่มีการวางแผนการเรียนการสอนจะไม่มีเป้าหมายและทิศทางที่ชัดเจนทำให้การบริหารการเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จได้ยาก^{๓๖}

๑๘) ยังไม่มีการเตรียมการหรือการจัดทำแผนการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรมครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัด เจ้าสำนักยังไม่มีการส่งเสริมหรือแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาเท่าที่ควรส่วนใหญ่มักให้ครูผู้สอนแก้ไขปัญหาตนเอง^{๓๗}

สรุปได้ว่า การวางแผนเป็นกระบวนการของการเรียนการสอนเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ การทำสิ่งใดก็ตามถ้าไม่มีการวางแผนหรือมีเป้าหมายที่วางไว้ความสำเร็จจะเกิดขึ้นยาก การวางแผนเป็นรูปธรรมมีเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นระบบทั้งระยะสั้นระยะยาวเพื่อจัดวางแผนผังการเรียนการสอนจะเป็นตัวชี้เป้าหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน สำนักเรียนที่ประสบความสำเร็จเพราะมีการวางแผนในการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ทำแผนในการเรียนแผนในการเป็นอยู่ประจำวัน (กิจวัตรประจำวัน/กิจนิมนต์) ผู้บริหารต้องมีการวางแผนทุกระดับชั้นและต้องสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วย เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องมีการเตรียมการจัดทำแผนการเรียนการสอนมีอุปกรณ์การเรียนบาลีที่พร้อมต่อความต้องการของนักเรียน การจัดการเรียนการสอนบาลีส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าขาดเป้าหมายที่ชัดเจน หากสำนักเรียนไม่มีการวางแผนการ

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลชลูปคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระมหาเสถียรพงษ์ สติรวิโส, เจ้าคณะตำบลมะขามหย่ง เจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์ จังหวัดชลบุรี, ๒๖ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสนีโย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระครูบรรพตนิโสภณ (สุนทร จิตตาวีโล), เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระมหามานัส ปสนโน, เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

เรียนการสอนจะไม่มีเป้าหมายและทิศทางที่ชัดเจนทำให้การบริหารการเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จได้ยาก

ตารางที่ ๔.๕ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัด
ชลบุรีในปัจจุบัน ตามวงจร PDCA ด้านการวางแผน (Plan)

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	การเรียนบาลีต้องวางแผนให้เป็นระบบทั้งระยะสั้นระยะยาวเป็นตัวชี้เป้าหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทำแผนในการเรียน กำหนดเป้าหมายแต่ละปีการศึกษามีอุปกรณ์การเรียน บาลีที่พร้อมต่อความต้องการของนักเรียน	๕	๒,๔,๕,๑๔,๑๕
๒	การวางแผนจะเป็นตัวชี้เป้าหมาย ต้องสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ศึกษาดูงานกับสำนักเรียนที่ประสบความสำเร็จ สร้างความร่วมมือ กำหนดการสอนให้เป็นไปในทางเดียวกัน	๔	๘,๑๖,๑๗,๑๘
๓	กระบวนการก้าวไปสู่ความสำเร็จต้องมีการวางแผน การเรียนภาษาบาลีมีการวางแผนและเป้าหมายไม่เด่นชัด คณะสงฆ์ภาค ๑๓ ต้องการให้ทุกตำบลมีนักเรียนบาลีอย่างน้อย ๑ ท่าน แต่ในความเป็นจริงแผนนี้ไม่สามารถใช้ได้เนื่องจากขาดสำนักเรียน	๓	๑,๓,๑๓
๔	ผู้วางแผนไม่รู้ปัญหาของผู้ปฏิบัติการเรียนการสอนบาลีส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า จึงมีลักษณะคล้ายกับจัดการเองตามอัธยาศัย	๓	๖,๘,๑๐
๕	การวางแผนขาดการเป็นระบบเหมือนการเรียนทั่วไป ไม่มีเป้าหมายและทิศทางที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัด เจ้าสำนักส่วนใหญ่จะให้ครูผู้สอนแก้ไขปัญหากันเอง	๓	๗,๑๑,๑๒

๔.๒.๒ การปฏิบัติ (Do)

๑) การปฏิบัติเป็นกระบวนการของการเรียนการสอนเป็นหัวใจที่สำคัญยิ่ง เป็นตัวจัดการเรียนการสอนว่าจะดำเนินไปเพื่อบรรลุเป้าประสงค์หลักหรือไม่ ดังนั้นการลงมือปฏิบัติตามแผนจึงเป็นกระบวนการของความสำเร็จ^{๓๘}

๒) การปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้อย่างเคร่งครัดจะทำให้รู้ว่าเมื่อปฏิบัติไปแล้วมีข้อบกพร่องในจุดใดหรือส่วนใดจะสามารถแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้นได้^{๓๙}

๓) เมื่อเริ่มต้นการเรียนการสอนผู้สอนต้องอธิบายการเรียน ตารางการเรียน วันและเวลาให้ผู้เรียนได้รับทราบชัดเจนจะได้นำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง^{๔๐}

๔) จัดอบรมให้กับครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนบาลีเพื่อนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น^{๔๑}

๕) การปฏิบัติเป็นหัวใจของการวางแผนการจัดการศึกษาบาลีต้องเน้นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้จึงจะบรรลุเป้าประสงค์ เพราะการทำงานสิ่งใดก็ตามถ้าไม่มีการวางแผนไม่ปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้แล้วความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ยาก^{๔๒}

๖) สำนักเรียนแต่ละสำนักในจังหวัดชลบุรีปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานของแม่กองบาลีสนามหลวง มีการจัดการเรียนการสอนเป็นระบบแต่ขาดขั้นตอนในการปฏิบัติมุ่งเพียงวัดผลการสอบเท่านั้น ว่าสำนักไหนนักเรียนบาลีสอบได้จำนวนมากที่สุด^{๔๓}

๗) บุคลากรในสำนักเรียนต้องรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเองปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายไม่ก้าวล่วงหน้าที่ของผู้อื่น^{๔๔}

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อเนก ฐานิสโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระครูนิวริฐศรีธาดาคุณ (คำนึ่ง สิริภทฺโท), เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภาณ (วิวัฒน์ วิฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาสวัดรังสีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร, รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระมหาประภาส ญาณโสภโณ, เจ้าคณะตำบลหนองขาก เจ้าอาวาสวัดสิงห์ทองพรหมาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ล้อย จันทาโก), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

๘) ต้องมีการให้รางวัลแก่บุคลากร (ครู/นักเรียน) เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงานและการเรียน^{๔๕}

๙) หากแผนที่วางไว้มีเป้าหมายชัดเจนการปฏิบัติก็จะเป็นรูปธรรมนำไปสู่เป้าหมายหากแผนมีเป้าหมายที่เป็นไปไม่ได้การปฏิบัติก็จะไม่เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล^{๔๖}

๑๐) การปฏิบัติงานเป็นกระบวนการสำคัญของการเรียนการสอนหากมีแต่แผนงานแต่ไม่มีการปฏิบัติตามแผนก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรเพราะการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยของการเรียนการสอน^{๔๗}

๑๑) เพราะขั้นตอนการปฏิบัติที่นักเรียนบาลีสามารถเกิดปัญหาได้ทั้งในด้านการเรียนและการสอบ เพราะภาษาบาลีไม่เหมือนการเรียนรู้โดยทั่วไปทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ^{๔๘}

๑๒) ขั้นตอนของกลยุทธ์สู่ความสำเร็จการวางแผนหากไม่มีการปฏิบัติที่ดีก็ไม่เกิดผลการเรียนบาลีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้จึงจะเกิดผลที่เป็นรูปธรรมทำให้ประสบความสำเร็จได้^{๔๙}

๑๓) การปฏิบัติสิ่งใดก็ตามหากไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ไม่มีการวางแผนเป้าหมายที่ชัดเจนการปฏิบัติงานก็จะเป็นรูปธรรม^{๕๐}

๑๔) แนวทางการปฏิบัติขึ้นอยู่กับระเบียบของแต่ละสำนักเรียนบางสำนักก็เคร่งครัดไม่ให้นักเรียนเรียนอย่างอื่นต้องเรียนบาลีอย่างเดียวบางสำนักก็กว้างกว่ารักษาสำนักรับบาลีไว้เท่านั้นส่วนตัวนักเรียนจะสอบได้หรือสอบตกไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้^{๕๑}

๑๕) การเรียนบาลีส่วนใหญ่จะดำเนินการภายในสำนักของตนเอง ส่วนใหญ่จะเป็นการแข่งขันมากกว่าที่จะประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนาให้ก้าวหน้ากว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน^{๕๒}

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสภทโต, เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์สโมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระปัญญารัตนภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต), รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระครูบรรพตพัฒนโสภณ (สุนทร จิตตาวโร), เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสธโร, เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ, เจ้าคณะอำเภอมือทองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม จังหวัดชลบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสุตธรรม, ดร., เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลชลปคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอมือทองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระมหามานัส ปสนโน, เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

๑๖) สำนักเรียนที่ล้มเหลวเพราะขาดการปฏิบัติเจ้าสำนักเรียนปล่อยให้ครูเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองโดยไม่เข้าไปสนับสนุนให้การอุปถัมภ์การเรียนจึงไม่ประสบความสำเร็จ^{๕๓}

๑๗) แนวทางการปฏิบัติของแต่ละสำนักไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันต่างสำนักต่างจัดการเรียนการสอนเป็นของตนเองไม่มีการวัดผลในระหว่างภาคเรียนที่ศึกษา จะวัดผลก่อนเข้าสอบและสอบเสร็จเท่านั้นทำให้การปฏิบัติงานจึงเป็นไปในรูปแบบของใครของมัน^{๕๔}

สรุปได้ว่า การปฏิบัติเป็นกระบวนการของการเรียนการสอนเป็นหัวใจที่สำคัญยิ่ง เป็นตัวจัดการเรียนการสอนว่าจะดำเนินไปเพื่อบรรลุเป้าประสงค์หลักหรือไม่ ดังนั้นการลงมือปฏิบัติตามแผนจึงเป็นกระบวนการของความสำเร็จ การปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้อย่างเคร่งครัดจะทำให้รู้ว่าเมื่อปฏิบัติไปแล้วมีข้อบกพร่องในจุดใดหรือส่วนใดจะสามารถแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ หากแผนที่วางไว้มีเป้าหมายชัดเจนการปฏิบัติก็จะเป็นรูปธรรมนำไปสู่เป้าหมายหากแผนมีเป้าหมายที่เป็นไปไม่ได้ การปฏิบัติก็จะไม่เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล การปฏิบัติงานเป็นกระบวนการสำคัญเป็นปัจจัยของการเรียนการสอน เพราะภาษาบาลีมีการเรียนที่ไม่เหมือนการเรียนโดยทั่วไปทำให้เกิดปัญหาในด้านทางปฏิบัติ สำนักเรียนแต่ละสำนักในจังหวัดชลบุรีปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานของแม่กองบาลีสนามหลวง มีการจัดการเรียนการสอนเป็นระบบแต่ขาดขั้นตอนในการปฏิบัติมุ่งเพียงวัดผลการสอบเท่านั้น การเรียนบาลีส่วนใหญ่จะดำเนินการภายในสำนักของตนเอง ส่วนใหญ่จะเป็นการแข่งขันมากกว่าที่จะประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนาให้ก้าวหน้ากว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การปฏิบัติขึ้นอยู่กับระเบียบของแต่ละสำนักเรียนบางสำนักก็เคร่งครัดไม่ให้นักเรียนเรียนอย่างอื่นต้องเรียนบาลีอย่างเดียว บางสำนักสักแต่ว่ารักษาสถานที่บาลีไว้เท่านั้นส่วนตัวนักเรียนจะสอบได้หรือสอบตกไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ แนวทางการปฏิบัติของแต่ละสำนักไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันต่างสำนักต่างจัดการเรียนการสอนเป็นของตนเองไม่มีการวัดผลในระหว่างภาคเรียนที่ศึกษา จะวัดผลก่อนเข้าสอบและสอบเสร็จเท่านั้นทำให้การปฏิบัติงานจึงเป็นไปในรูปแบบของใครของมัน

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อสิญาโณ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระครูทศนียคุณการ (วรรณะ ทสฺนียะ), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๖ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัด
ชลบุรีในปัจจุบัน ตามวงจร PDCA ด้านการปฏิบัติ (Do)

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	การปฏิบัติเป็นหัวใจที่สำคัญหากแผนที่วางไว้มีการปฏิบัติก็จะเป็นรูปธรรมนำไปสู่เป้าหมาย กลยุทธ์สู่ความสำเร็จถ้าไม่มีการปฏิบัติตามแผนความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ยาก	๔	๒,๓,๕,๑๓
๒	การดำเนินงานของแม่กองบาลีสนามหลวงขาดขั้นตอนในการปฏิบัติมุ่งเพียงวัดผลการสอบไม่มีการวางแผนที่ชัดเจน การปฏิบัติงานตามแผนอย่างเคร่งครัดจะทำให้รู้ว่ามีข้อบกพร่องจุดใดจะสามารถแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้นได้	๔	๑,๔,๑๖,๑๘
๓	ผู้สอนต้องอธิบายการเรียน ตารางการเรียน วัน และเวลา ให้ชัดเจนจะได้นำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง จัดอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาปรับปรุง การปฏิบัติงาน มีการให้รางวัลเพื่อเป็นขวัญ กำลังใจในการทำงานและการเรียน	๓	๙,๑๕,๑๗
๔	การเรียนการสอนหากมีแต่แผนงานแต่ไม่มีการปฏิบัติตามแผนก็ไม่เกิดประโยชน์ เพราะขั้นตอนการปฏิบัติที่นักเรียนบาลีสามารถเกิดปัญหาได้ทั้งในด้านการเรียนและการสอบ เพราะภาษาบาลีไม่เหมือนการเรียนโดยทั่วไป ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ	๒	๑๐,๑๑
๕	การเรียนบาลีส่วนใหญ่จะเป็นการแข่งขันมากกว่าที่จะร่วมมือเพื่อพัฒนาให้ก้าวหน้า แนวทางการปฏิบัติขึ้นอยู่กับระเบียบของแต่ละสำนักเรียนไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การปฏิบัติเป็นไปในรูปแบบของใครของมัน	๒	๖,๗,๑๒,๑๔

๔.๒.๓ การตรวจสอบ (Check)

๑) การตรวจสอบการเรียนการสอนเป็นขั้นตอน กระบวนการ นอกจากเจ้าสำนักต้องตรวจสอบครูและนักเรียนแล้ว ครูผู้สอนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องตรวจสอบนักเรียนทุกขั้นตอนของการเรียน ทักษะ ไอคิว ของผู้เรียนต่างกันการตรวจสอบจะทำให้รู้่านักเรียนจะเรียนไหวหรือไม่^{๕๕}

๒) การตรวจสอบทำให้รู้ข้อบกพร่องในการจัดการเรียนการสอนการตรวจสอบทำให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขสำนักเรียนที่ขาดการตรวจสอบจากเจ้าสำนักเรียนมักจะไม่ประสบความสำเร็จนักเรียนจะไม่ตั้งใจเรียนมีปัญหากับครูผู้สอนเองไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด^{๕๖}

๓) การสั่งงานของผู้วางแผนจำเป็นต้องมีระยะเวลาในการตรวจสอบแผนงานที่ส่งไปยังผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อวัดผลของแผนงานว่าปฏิบัติแล้วมีผลเป็นอย่างไร การตรวจสอบเพื่อให้เกิดการปรับปรุงแผนงานเพื่อให้เกิดความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้^{๕๗}

๔) การตรวจสอบสถานศึกษาเพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรค การตรวจสอบเป็นวิธีที่ดีทำให้ลดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน^{๕๘}

๕) ครูผู้สอนต้องมีการให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบเป็นระยะเพื่อเป็นการทดสอบความจำและเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการสอบ^{๕๙}

๖) การตรวจสอบข้อบกพร่องข้อติดขัดในการเรียนการสอนนับว่าเป็นสิ่งสำคัญของการเรียน ถ้าไม่มีการตรวจสอบก็จะไม่ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนการสอน^{๖๐}

๗) เจ้าสำนักต้องดูแลเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของครูผู้สอนและนักเรียนที่พักในสำนักเรียนว่าเกิดปัญหาข้อขัดข้องประการใด เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการเรียนการสอน^{๖๑}

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ, เจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม จังหวัดชลบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อธิญาโณ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระปัญญาธนาภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต), รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระมหาประภาส ญาณโสภโณ, เจ้าคณะตำบลหนองขาแข้ง เจ้าอาวาสวัดสิงห์ทองพรหมวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภาณ (วิวัฒน์ วิฑฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาสวัดรังสีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระครูนิวิฐศรัทธาคุณ (คำนึ่ง สิริภทโท), เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร, รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

๘) การตรวจสอบการปฏิบัติงานถือว่าเป็นสิ่งสำคัญทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานเพื่อจะนำมาเป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป^{๖๒}

๙) ทำให้การวางแผนและการปฏิบัติมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นแผนดีปฏิบัติตามหากไม่มีการตรวจสอบความสัมฤทธิ์ผลอาจไม่เกิดขึ้นก็ได้เพราะการตรวจสอบทำให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแผนซึ่งจะนำมาสู่การปฏิบัติที่ดียิ่งขึ้นไป^{๖๓}

๑๐) เจ้าหน้าที่ต้องขับเคลื่อนดำเนินการในการบริหารอย่างมีระบบและต้องหาจุดอ่อนจุดแข็งของการบริหารเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เกิดความเข้มแข็งและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้^{๖๔}

๑๑) เมื่อมีปัญหาการตรวจสอบจะช่วยลดปัญหาและทำให้การเรียนการสอนดำเนินต่อไปได้ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนเมื่อมีปัญหาอุปสรรคจำเป็นต้องมีการตรวจสอบข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นเพื่อให้รับทราบถึงปัญหานั้นๆ^{๖๕}

๑๒) การตรวจสอบในการจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่หลักของเจ้าสำนักเรียนและครูผู้สอนสำนักเรียนจะทรงหรือหลุดตัวเพราะขาดการตรวจสอบจัดการเรียนการสอนตามที่ทำการส่งเสริมมาทำให้ผลการเรียนไม่มีประสิทธิภาพ^{๖๖}

๑๓) สำนักเรียนที่มุ่งหวังผลการเรียนการสอนต้องการให้นักเรียนสอบได้มากจะต้องมีการตรวจสอบสูงวางระเบียบ กฎเกณฑ์ ค่อนข้างมาก แต่ถ้าเป็นสำนักเรียนที่นักเรียนดูหนังสือเองก็ไม่มี การตรวจสอบอะไร จะไปตรวจสอบตอนเข้าสอบว่ามีนักเรียนสอบได้หรือสอบตกเท่านั้น^{๖๗}

๑๔) สำนักเรียนขนาดเล็กยังขาดการวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนการวัดผลและประเมินผล ไม่มีการวัดผลและประเมินผลหลังสอบเสร็จสิ้น การประเมินผลการจัดการการเรียนการสอนไม่มีความชัดเจน^{๖๘}

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสูตรธรรม, ดร., เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อนุก ฐานิสฺสโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่ อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสมทตฺโต, เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์โมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระครูบรรพตพัฒน์โสภณ (สุนทร จิตตาวีโร), เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสธโร, เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลชลปคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอมือเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระมหามานัส ปสนโน, เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

๑๕) ส่วนใหญ่การเรียนบาลีจะปล่อยให้จัดทำขึ้นเองไม่มีการตรวจสอบไม่มีระบบระเบียบที่แน่นอนสำนักเรียนที่ให้ความใส่ใจก็จะมีการตรวจสอบครูนักเรียนในสำนักเรียนของตนเองอย่างเคร่งครัดมีการประชุมปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาดังกล่าวในการเรียนเป็นระยะอาจจะทุกสัปดาห์หรือทุกเดือน^{๖๙}

๑๖) การเรียนการสอนบาลีขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักและครูผู้สอนเท่านั้น แม่กองบาลีไม่เข้ามาเกี่ยวข้องมีหน้าที่วัดผลจัดให้มีการสอบอย่างเดียวการตรวจสอบระหว่างเรียนจึงไม่เกิดขึ้น^{๗๐}

๑๗) สำนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีมีการประเมินผลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น^{๗๑}

สรุปได้ว่า การตรวจสอบการเรียนการสอนเป็นขั้นตอน กระบวนการ นอกจากเจ้าสำนักต้องตรวจสอบครูและนักเรียนแล้ว ครูผู้สอนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องตรวจสอบนักเรียนทุกขั้นตอนของการเรียน ทักษะ ไอคิว ของผู้เรียนต่างกัน ทำให้รู้ข้อบกพร่องในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการศึกษาปฏิบัติงานเพื่อจะนำมาเป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป การสั่งงานของผู้วางแผนจำเป็นต้องมีระยะเวลาในการตรวจสอบแผนงานว่าปฏิบัติแล้วมีผลเป็นอย่างไร เจ้าสำนักต้องดูแลเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของครูผู้สอนและนักเรียนที่พักในสำนักเรียนว่าเกิดปัญหาข้อขัดข้องประการใด เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการเรียนการสอน เจ้าสำนักต้องขับเคลื่อนดำเนินการในการบริหารอย่างมีระบบและต้องหาจุดอ่อนจุดแข็งของการบริหารเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เกิดความเข้มแข็งและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ สำนักเรียนที่มุ่งหวังผลการเรียนต้องมีการตรวจสอบสูงวางระเบียบ กฎเกณฑ์ ค่อนข้างมาก สำนักเรียนขนาดเล็กยังขาดการวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนการวัดผลและประเมินผล ไม่มีการวัดผลและประเมินผลหลังสอบเสร็จสิ้น ส่วนใหญ่การเรียนบาลีจะปล่อยให้จัดทำขึ้นเองไม่มีการตรวจสอบไม่มีระบบระเบียบที่แน่นอน การเรียนการสอนบาลีขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักและครูผู้สอนเท่านั้น แม่กองบาลีไม่เข้ามาเกี่ยวข้องมีหน้าที่วัดผลจัดให้มีการสอบอย่างเดียวการตรวจสอบระหว่างเรียนจึงไม่เกิดขึ้น สำนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีมีการประเมินผลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทัศนีย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ลัญ จันทาโก), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๗ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัด
ชลบุรีในปัจจุบัน ตามวงจร PDCA ด้านการตรวจสอบ (Check)

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	เจ้าสำนักต้องตรวจสอบครูและนักเรียน ครูผู้สอนต้องตรวจสอบนักเรียนทุกขั้นตอนของ การเรียน มีระยะเวลาในการตรวจสอบว่า ปฏิบัติแล้วมีผลเป็นอย่างไร เพื่อให้เกิดการ ปรับปรุงแผนงาน นำมาสู่การปฏิบัติที่ดียิ่งขึ้นไป	๔	๒,๓,๔,๕
๒	สำนักเรียนที่มุ่งหวังผลการเรียนต้องวาง ระเบียบ กฎเกณฑ์ ขับเคลื่อนดำเนินการหา จุดอ่อนจุดแข็งเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่วน ใหญ่การเรียนบาลีไม่มีระเบียบที่แน่นอนขึ้นอยู่ กับเจ้าสำนัก การตรวจสอบจึงไม่เกิดขึ้น	๔	๑,๖,๗,๙
๓	สำนักเรียนจะทรงหรือหลุดตัวเพราะขาดการ ตรวจสอบทำให้ผลการเรียนไม่มีประสิทธิภาพ เมื่อมีปัญหาจำเป็นต้องมีการตรวจสอบ ข้อบกพร่องเพื่อให้รับทราบถึงปัญหานั้นๆ	๒	๑๐,๑๑
๔	สำนักเรียนขนาดเล็กยังขาดการวัดผลและ ประเมินผลการจัดการการเรียนการสอนไม่มี ความชัดเจน การตรวจสอบเป็นวิธีที่ดีทำให้ลด ปัญหาในการดำเนินงาน เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ นำมาปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น	๓	๑๒,๑๓,๑๔
๕	การให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบเป็นระยะ ตรวจสอบข้อบกพร่องในการเรียน เจ้าสำนัก ต้องดูแลเอาใจใส่ครูผู้สอนและนักเรียนที่พักใน สำนักเรียนว่าเกิดปัญหาข้อขัดข้องประการใด ให้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลในการ แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น	๔	๑๕,๑๖,๑๗,๑๘

๔.๒.๔ การปรับปรุงแก้ไข (Action)

๑) การปรับปรุงแก้ไขทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่เพราะปัญหาจะเกิดขึ้นเสมอ ในขณะที่ปฏิบัติงานการปรับปรุงแก้ไขทำให้ลดปัญหาสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้น^{๗๒}

๒) เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนบาลีจึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขตลอดเวลา ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างเดียวกัน^{๗๓}

๓) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ว่าแผนนั้นมีปัญหา อุปสรรคอย่างไรก็ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินการได้และหากมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขจะได้ปรับปรุงแก้ไขได้ทันที^{๗๔}

๔) ในการเรียนการสอนบาลีมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขทั้งหลักสูตร/วิชาการ/การวัดผล/การประเมิน^{๗๕}

๕) การปรับปรุงแก้ไขเป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการตรวจสอบเมื่อพบเจอปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานก็จะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขและเริ่มต้นกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น^{๗๖}

๖) เมื่อรู้ปัญหาอุปสรรคแล้วต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้ปัญหาและอุปสรรคหมดไป การปรับปรุงแก้ไขในการเรียนการสอนช่วยลดปัญหาของครูผู้สอนและนักเรียนผู้เรียน^{๗๗}

๗) ในปัจจุบันวิชาบาลีมีการปรับปรุงแก้ไขในการสอบคือให้โอกาสนักเรียนได้สอบซ่อมได้ในระดับเปรียญธรรมประโยค ๑-๒ ถึงเปรียญธรรม ๕ ประโยคซึ่งถือว่าดี แต่ในด้านข้อสอบน่าจะมีการออกข้อสอบแบบปรนัยบ้าง^{๗๘}

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อธิญาโณ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ, เจ้าคณะอำเภอมือทองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม จังหวัดชลบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อเนก ฐานิสฺสโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระปัญญารัตนาภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต), รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสุตธรรม, ดร., เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระครูบรรพตนิโสภณ (สุนทร จิตตาวีโร), เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระมหาเสถียรพงษ์ สติรวิโส, เจ้าคณะตำบลมะขามหย่ง เจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์ จังหวัดชลบุรี, ๒๖ กันยายน ๒๕๖๑.

๘) สำนักเรียนที่จัดการเรียนการสอนที่มีนักเรียนและครูเป็นจำนวนมากจะมีการควบคุมมีการปรับปรุงแก้ไขทั้งครูและนักเรียนอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จมีผู้ทำข้อสอบได้เป็นจำนวนมาก^{๗๙}

๙) ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขการบริหารการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลาทั้งด้านบุคลากรต้องปรับปรุงสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตลอดถึงความซื่อสัตย์เหมาะสมกับงาน^{๘๐}

๑๐) การปรับปรุงแก้ไขเป็นกระบวนการที่ทำให้ผลงานที่ออกมาไม่เกิดปัญหาและได้ผลเป็นที่น่าพอใจการปรับปรุงแก้ไขเป็นขั้นตอนวิธีการสุดท้ายของการวางแผน^{๘๑}

๑๑) เจ้าสำนักต้องให้ความสำคัญการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ เมื่อเกิดข้อบกพร่องต้องรีบแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้การทำงานขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๘๒}

๑๒) การเรียนบาลีนับว่าเป็นเรื่องยากอยู่แล้ว ถ้ามีข้อบกพร่องเกิดขึ้นและไม่มีการปรับปรุงแก้ไขจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่ายจนถึงขั้นล้มเลิกความตั้งใจที่จะเรียนต่อได้^{๘๓}

๑๓) การเรียนบาลียังขาดการจัดทำแบบสอบถามเพื่อสำรวจหาข้อดีข้อด้อยในการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน^{๘๔}

๑๔) การแก้ไขเนื้อหาวิธีการสอนขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักและผู้สอนเท่านั้น แม้กองบาลีมีหน้าที่เพียงตรวจสอบว่าสำนักเรียนไหนสอบได้สอบตกมีจำนวนเท่าไรเป็นตัววัดการเรียนการสอนของแต่ละสำนักเท่านั้น^{๘๕}

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลชลฺลพคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสภมุตโต, เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์สโมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์ พระมหาประภาส ญาณโสภโณ, เจ้าคณะตำบลหนองขา เจ้าอาวาสวัดสิงห์ทองพรหมวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภาณ (วิวัฒน์ วิฑฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาสวัดรังสีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์ พระครูนิวิฐศรัทธาคุณ (ค่านิ่ง สิริภทโท), เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร, รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมุนี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

๑๕) การปรับปรุงแก้ไขส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นภายหลังผลสอบออกมาว่าสอบได้และสอบตกมีจำนวนเท่าไร ส่วนใหญ่ไม่มีการปรับปรุงแก้ไขในระหว่างการเรียนรู้การสอนมากนักต่างกับการเรียนการสอนทั่วไปที่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรวิชาเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและมีผลสัมฤทธิ์^{๘๖}

๑๖) สำนักเรียนบาลียังไม่มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาบาลีที่มีความถูกต้องครบถ้วนเป็นปัจจุบัน^{๘๗}

๑๗) สำนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีมีการปรับปรุงแก้ไขวิธีการสอนหรือตารางการสอนยังใช้รูปแบบเดิมซ้ำๆ ทุกปี^{๘๘}

๑๘) โดยเฉพาะด้านหลักสูตรแทบจะไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงทำให้การเรียนการสอนไม่ก้าวหน้า^{๘๙}

สรุปได้ว่า การปรับปรุงแก้ไขทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่เพราะปัญหาจะเกิดขึ้นเสมอในขณะปฏิบัติงานทำให้ลดปัญหาสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้น เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการตรวจสอบเมื่อพบเจอปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ว่าแผนนั้นมีปัญหาอุปสรรคอย่างไรก็ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินการปรับปรุงแก้ไขได้ทันที เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนบาลีทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีเดียวกัน ปัจจุบันวิชาบาลีมีการปรับปรุงแก้ไขในการสอบคือให้โอกาสนักเรียนได้สอบซ่อมได้ในระดับเปรียญธรรมประโยค ๑-๒ ถึงเปรียญธรรม ๕ ประโยคซึ่งถือว่าดี แต่ในด้านข้อสอบน่าจะมีการออกข้อสอบแบบปรนัยบ้าง การแก้ไขเนื้อหาวิธีการสอนขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักและผู้สอนเท่านั้น ต่างกับการเรียนการสอนทั่วไปที่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรวิชาเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและมีผลสัมฤทธิ์ สำนักเรียนบาลียังไม่มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาบาลีที่มีความถูกต้องครบถ้วนเป็นปัจจุบัน ส่วนใหญ่วิธีการสอนหรือตารางการสอนยังใช้รูปแบบเดิมซ้ำๆ ทุกปี โดยเฉพาะด้านหลักสูตรแทบจะไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงทำให้การเรียนการสอนไม่ก้าวหน้า

^{๘๖} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสณฺโณ), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

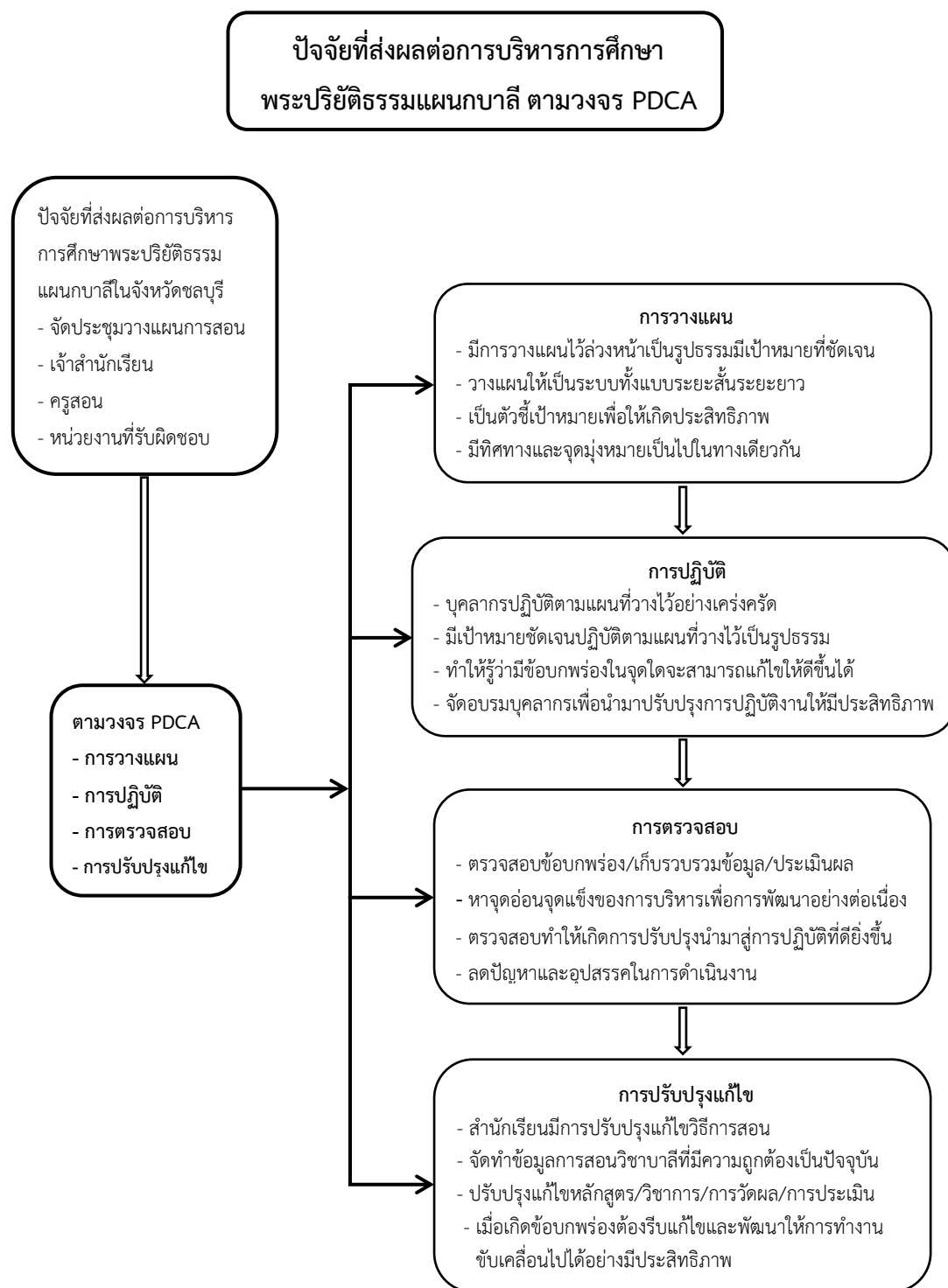
^{๘๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ลัษณ์ จันทาโก), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์ พระมหามานัส ปสนโน, เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสธโร, เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๘ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัด
ชลบุรีในปัจจุบัน ตามวงจร PDCA ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Action)

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	การปรับปรุงแก้ไขทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่เพราะปัญหาจะเกิดขึ้นเสมอในขณะปฏิบัติงาน เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินการว่าแผนนั้นมีปัญหาอุปสรรคอย่างไรจะได้ปรับปรุงแก้ไขได้ทันที	๓	๒,๔,๕
๒	การเรียนการสอนบาลีมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข ทั้งหลักสูตร/วิชาการ/การวัดผล/การประเมิน ทำให้การสอนมีคุณภาพ ทำแบบสอบถามสำรวจหาข้อดีข้อด้อยเพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน	๒	๑,๓,๗,๑๗
๓	ปัจจุบันวิชาบาลีมีการให้โอกาสนักเรียนได้สอบซ่อมได้ซึ่งถือว่าดี สำนักเรียนมีการควบคุมปรับปรุงแก้ไขการบริหารการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา ทั้งด้านสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตลอดถึงความเหมาะสมกับงาน	๒	๖,๘,๙,๑๘
๔	เมื่อรู้ปัญหาอุปสรรคแล้วต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเป็นขั้นตอนวิธีการสุดท้ายของการวางแผน การเรียนบาลีถ้ามีข้อบกพร่องเกิดขึ้นและไม่มีการปรับปรุงแก้ไขจะทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายจนลี้เลืกความตั้งใจที่จะเรียนต่อ		๑๑,๑๓,๑๕,๑๖
๕	สำนักเรียนบาลียังไม่มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่มีความถูกต้องครบถ้วนส่วนใหญ่นิยมใช้รูปแบบเดิมซ้ำทุกปี โดยเฉพาะหลักสูตรแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงทำให้ไม่ก้าวหน้า	๓	๑๐,๑๒,๑๔

แผนภาพที่ ๔.๒ แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามวงจร

PDCA

๔.๓ การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๔.๓.๑ การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ใน ๔ ด้าน

๑ ความตั้งใจ (Attention)

๑) ความตั้งใจเป็นตัวสร้างแรงจูงใจที่นำไปสู่การวางแผนการปฏิบัติการตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขของเจ้าสำนักเรียนครูและนักเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนขับเคลื่อนไปได้โดยไม่มีอุปสรรคใดๆ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียนและครูผู้สอน^{๙๐}

๒) ความตั้งใจในการเรียนบาลีสำนักเรียนจะต้องมีการวางแผนในการเรียนเพื่อให้ทันกับการเข้าสอบวัดผลนักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นว่าเมื่อเรียนตามแผนแล้วจะประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ส่วนการตรวจสอบเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนควบคู่ไปกับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์^{๙๑}

๓) ความตั้งใจมีความจำเป็นต้องสร้างให้เกิดกับนักเรียนครูและเจ้าสำนักเรียนต้องปลูกฝังความตั้งใจให้เกิดกับนักเรียนจึงจะสามารถประสบความสำเร็จได้^{๙๒}

๔) ครูผู้สอนต้องชี้ให้นักเรียนเห็นถึงข้อดีและประโยชน์ของการเรียนบาลีที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองในอนาคตทำให้ผู้เรียนและตั้งใจเรียนให้สำเร็จ^{๙๓}

๕) ครูผู้สอนมีความเอาใจใส่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้นเป็นการสร้างความเชื่อมั่นได้ว่าเขาจะสามารถเรียนและสอบผ่านได้^{๙๔}

๖) บุคลากรต้องมีความตั้งใจในวิชาที่ตนสอนด้วยความศรัทธา นักเรียนต้องเรียนด้วยตั้งใจในวิชาการที่เรียนนอกจากให้เกิดความรู้แล้วต้องสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นด้วย^{๙๕}

^{๙๐} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลชลุปคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๑} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสนิโย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสธโร, เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภาณ (วิวัฒน์ วิฑฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาสวัดรังสีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระครูนิวิฐศรัทธาคุณ (คำนึ่ง สิริภทโท), เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสมทตฺโต, เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์สโมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

๗) การสร้างความตั้งใจให้นักเรียนจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้นำไปสู่ความสำเร็จในอนาคต ทั้งตัวผู้เรียนและตัวผู้สอน^{๙๖}

๘) การสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียนบาลี ครูผู้สอนที่มีความรู้และทักษะสามารถให้ความเชื่อมั่นกับนักเรียนที่ตนเองสอนอยู่ได้^{๙๗}

๙) ทำให้เกิดความตั้งใจเรียนในวิชาที่ตนเองเรียนการสร้างเชื่อมั่นให้กับตัวเองทั้งตัวผู้สอนและตัวผู้เรียน^{๙๘}

๑๐) ความตั้งใจย่อมเกิดจากการฝึกฝนครูผู้สอนต้องฝึกให้ผู้เรียนมีใจจดจ่อกับการเรียนไม่วอกแวกหันเหไปกับสิ่งรอบข้าง^{๙๙}

๑๑) นักเรียนบาลีต้องมีความตั้งใจว่าเรียนจบแล้วจะได้เป็นมหาเปรียญสร้างเกียรติประวัติให้เกิดขึ้นกับตัวเองและครอบครัว จึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เรียนบาลี^{๑๐๐}

๑๒) ความตั้งใจให้เกิดขึ้นเป็นแรงจูงใจของนักเรียนทำให้เกิดความใฝ่ใจอยากเรียนรู้ในวิชาการที่ตนสนใจภาษาบาลีต้องมีความเชื่อมั่นในตนเองและครูผู้สอนค่อนข้างสูง^{๑๐๑}

๑๓) เป็นแรงจูงใจของนักเรียนเมื่อมีความเชื่อมั่นที่จะเกิดความตั้งใจที่จะทำสิ่งนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย^{๑๐๒}

๑๔) ความตั้งใจย่อมมองเห็นความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นฉะนั้นนักเรียนบาลีต้องมีความตั้งใจว่าจะสามารถศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จได้^{๑๐๓}

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระครูบรรพตพัฒนโสภณ (สุนทร จิตตาวีโล), เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์ พระมหามานัส ปสนโน, เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระมหาประภาส ญาณโสภณ, เจ้าคณะตำบลหนองขาแข้ง เจ้าอาวาสวัดสิงห์ทองพรหมวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ล้อย จันทาโก), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ พระปัญญารัตนภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต), รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อเนก ฐานิสฺสโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ, เจ้าคณะอำเภอมะนังจังหวัดยะลา เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม จังหวัดชลบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

๑๕) เมื่อแม่กองบาลีตำมโนบายอย่างไรก็ถือปฏิบัติตามนั้นจึงจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับตัวผู้เรียนได้ไม่ว่าในอนาคตการเรียนบาลีจะไปทิศทางใด^{๑๐๔}

๑๖) เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องให้ความเชื่อมั่นในตัวผู้เรียนว่าเขาจะสามารถเรียนและสอบผ่านสำเร็จเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับสำนักวัดของตนได้ทำให้นักเรียนความฮึกเหิมและมีความตั้งใจที่จะทำให้สำเร็จสมดังที่ทุกคนคาดหวังไว้^{๑๐๕}

๑๗) ผู้เรียนบาลีต้องมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะฝ่าฟันอุปสรรคในการเรียนการสอนเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้^{๑๐๖}

๑๘) ความสำเร็จจะไม่เกิดขึ้นหากขาดความเชื่อมั่นในวิชาการเรียนที่ตนเรียนภาษาบาลีเป็นภาษาที่ผู้เรียนต้องมีความตั้งใจสูงมีความมั่นคงไม่หวั่นไหวเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ^{๑๐๗}

สรุปได้ว่า ความตั้งใจทำให้ความใฝ่ใญ่อยากเรียนรู้เป็นแรงจูงใจของนักเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มองเห็นว่าจะสามารถศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จได้ เป็นตัวสร้างแรงจูงใจที่นำไปสู่การวางแผนเพื่อให้การเรียนการสอนขับเคลื่อนไปได้โดยไม่มีอุปสรรคใดๆ ของนักเรียนและครูผู้สอน บุคลากรต้องมีความตั้งใจในวิชาที่ตนสอนด้วยความศรัทธา ครูและเจ้าสำนักเรียนต้องปลุกฝังความตั้งใจให้เกิดขึ้นนักเรียนจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้นำไปสู่ความสำเร็จในอนาคต ครูผู้สอนที่มีความรู้และทักษะสามารถให้ความเชื่อมั่นกับนักเรียนที่ตนทำให้เกิดความตั้งใจเรียนในวิชาที่ตนเองเรียน ครูผู้สอนต้องฝึกให้ผู้เรียนมีใจจดจ่อกับการเรียนไม่หวั่นไหวไปกับสิ่งรอบข้าง ชี้ให้เห็นถึงข้อดีและประโยชน์ของการเรียนบาลีที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองในอนาคต เอาใจใส่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนสร้างความเชื่อมั่นว่าเขาจะสามารถสอบผ่านได้ นักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นว่าเมื่อเรียนตามแผนแล้วจะประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ ผู้เรียนต้องมีความมั่นคงไม่หวั่นไหว ตั้งใจว่าเรียนจบแล้วจะสร้างเกียรติประวัติให้กับตัวเองและครอบครัว เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องให้ความเชื่อมั่นว่าเขาจะสามารถเรียนและสอบผ่านสร้างชื่อเสียงให้กับสำนักวัดของตน มีความตั้งใจที่จะทำให้สำเร็จสมดังที่ทุกคนคาดหวังไว้ ฝ่าฟันอุปสรรคในการเรียนการสอนเพื่อให้ประสบความสำเร็จ

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระมหาเสถียรพงษ์ สติรวโร, เจ้าคณะตำบลมะขามหย่ง เจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์ จังหวัดชลบุรี, ๒๖ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร, รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสุตธรรม, ดร., เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อสิญาโณ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๙ วิเคราะห์การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี
ด้านความตั้งใจ (Attention)

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	นักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นว่าเมื่อเรียนตามแผนแล้วจะประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ ผู้เรียนต้องมีความมั่นคงไม่หวั่นไหวเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ นักเรียนต้องตั้งใจว่าเรียนจบแล้วจะสร้างเกียรติประวัติให้กับตัวเองและครอบครัว	๔	๒,๔,๗,๘
๒	ความตั้งใจทำให้ใฝ่ใจอยากเรียนรู้เป็นแรงจูงใจของนักเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มองเห็นว่าจะสามารถเรียนจนประสบความสำเร็จได้ความตั้งใจเป็นตัวสร้างแรงจูงใจที่นำไปสู่การวางแผนเพื่อให้การเรียนการสอนขับเคลื่อนไปได้โดยไม่มีอุปสรรคใดๆ ของนักเรียนและครูผู้สอน	๓	๑,๒,๕,๖
๓	ปลูกฝังความตั้งใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องให้ความเชื่อมั่นว่าเขาจะสามารถเรียนและสอบผ่านสร้างชื่อเสียงให้กับสำนักวัดของตน ฝ่าฟันอุปสรรคในการเรียนการสอนเพื่อให้ประสบความสำเร็จ	๔	๙,๑๐,๑๗,๑๘
๔	การสร้างความตั้งใจให้นักเรียนจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้นำไปสู่ความสำเร็จในอนาคต ครูผู้สอนที่มีความรู้และทักษะสามารถให้ความเชื่อมั่นกับนักเรียนที่ตนทำให้เกิดความตั้งใจเรียนในวิชาที่ตนเองเรียน	๓	๑๑,๑๒,๑๓
๕	ครูผู้สอนต้องฝึกให้ผู้เรียนมีใจจดจ่อกับการเรียนไม่หวั่นไหวไปกับสิ่งรอบข้าง ชี้ให้เห็นถึงข้อดีและประโยชน์ของการเรียนบาลีที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองในอนาคต สร้างความเชื่อมั่นว่าเขาจะสามารถสอบผ่านได้	๓	๑๔,๑๕,๑๖

๒. ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance)

๑) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องของนักเรียนทำให้เกิดการพัฒนาในการเรียนการสอนระหว่าง
เจ้าสำนักเรียน/ครูผู้สอน/นักเรียน ที่จะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน^{๑๐๘}

๒) ทำให้การเรียนการสอนเป็นระบบ ในด้านการวางแผน/การปฏิบัติ/การตรวจสอบ/การ
ปรับปรุงแก้ไข ในสิ่งที่เกิดปัญหาและอุปสรรคแก่นักเรียน^{๑๐๙}

๓) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็นกระบวนการเรียนการสอนทำให้เกิดการวางแผนการ
ปฏิบัติการตรวจสอบการปรับปรุงซึ่งนักเรียนบาลีต้องสร้างความเชื่อมโยงให้เกิดขึ้นจึงจะทำให้เกิด
ประสิทธิผลในการเรียน^{๑๑๐}

๔) ในการจัดการเรียนการสอนเจ้าสำนักเรียนครูผู้สอนและนักเรียนต้องมีความเกี่ยวข้อง
เชื่อมโยงกันตลอดเวลาจึงจะทำให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนการสอน^{๑๑๑}

๕) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็นอีกประการหนึ่งที่เจ้าสำนัก ครูผู้สอน นักเรียน ต้องสร้าง
ความเชื่อมโยงตั้งแต่การวางแผนนำไปสู่การปฏิบัติภายใต้การตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไข^{๑๑๒}

๖) ความสัมพันธ์ในการวางแผนจนนำไปสู่การปฏิบัติโดยมีการตรวจสอบเป็นระยะเมื่อพบ
ข้อบกพร่องก็มีการปรับปรุงแก้ไขทุกอย่างเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จใน
อนาคต^{๑๑๓}

๗) ผู้สอนต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเอาใจใส่ดูแลผู้เรียนทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน
เพื่อให้เกิดความรู้สึกห่วงใยทำให้เกิดแรงกระตุ้นในการเรียนเพื่อหวังผลสำเร็จในการเรียนไม่ทำให้
ผู้สอนผิดหวัง^{๑๑๔}

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาส
วัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อเนก ฐานิสฺสโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่
อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระปัญญารัตนภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต), รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัย
มงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อสิญาโณ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาส
วัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ, เจ้าคณะอำเภอมะนังชลบุรี เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม จังหวัด
ชลบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลชลปคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอมะนังชลบุรี เจ้าอาวาส
วัดราษฎร์ศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ พระมหามานัส ปสนโน, เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัด
ชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

๘) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในการเรียนการสอนต้องเชื่อมโยงกันตลอดเวลาเพราะการเรียนบาลีต้องเอาเวลาส่วนใหญ่อยู่กับการเรียนผู้เรียนต้องใส่ใจและต้องตระหนักในเรื่องนี้ให้มาก^{๑๑๕}

๙) ต้องสร้างความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการทั้งในด้านการวางแผน/การปฏิบัติ/การตรวจสอบ/การปรับปรุง ให้เกิดความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียนผู้เรียน^{๑๑๖}

๑๐) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างเจ้าสำนักครูผู้สอนนักเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทั้งสิ้นนักเรียนที่ประสบความสำเร็จและมีการสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเป็นอย่างดีกับสิ่งที่กล่าวมา^{๑๑๗}

๑๑) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างสำนักเรียน/ครูผู้สอน/นักเรียน จะช่วยลดปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอน^{๑๑๘}

๑๒) นักเรียนบาลีต้องรู้จักหน้าที่ของตนเองว่าในขณะนี้ตนเองเป็นนักเรียนเป็นตัวแทนของวัดหรือของสำนักเรียนที่จะสอบแข่งขันเพื่อสร้างชื่อเสียงทั้งต่อตนเองสำนักเรียนและครอบครัว^{๑๑๙}

๑๓) แรงจูงใจที่เกิดจากความคาดหวังของครูผู้สอนและผู้ปกครองที่มีต่อตัวผู้เรียนเป็นแรงกระตุ้นให้มีความมุ่งมั่นที่จะเรียนให้สำเร็จในขั้นที่สูงที่สุด^{๑๒๐}

๑๔) เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องคอยหมั่นดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนซักถามความเป็นอยู่รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นมีกำลังใจที่จะศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จ^{๑๒๑}

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสฺนฺโย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสมทตฺโต, เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์สโมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสธโร, เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระครูบรรพพัฒนโสภณ (สุนทร จิตตาวีโล), เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ลัญ จันทาโก), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภาณ (วิวัฒน์ วิฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาสวัดรังสีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร, รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

๑๕) จึงมีความจำเป็นต่อหลักสูตรและการดำเนินการเรียนการสอนทำให้การปฏิบัติมีความเชื่อมโยงไม่ขาดสายและไม่เกิดปัญหาเวลาปฏิบัติ^{๑๒๒}

๑๖) ผู้เรียนต้องทบทวนบทเรียนที่ผ่านมาว่าตนเองมีข้อบกพร่องในจุดใด แนะนำข้อบกพร่องนั้นมาแก้ไขปรับปรุงตนเอง หรือขอคำปรึกษาจากผู้สอนช่วยแนะนำปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องนั้นให้สมบูรณ์^{๑๒๓}

๑๗) การเรียนบาลีเกิดจากเหตุผลหลายอย่างของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นข้อบังคับของวัดที่สังกัดอยู่ เป็นการขอร้องเป็นและความหวังของครอบครัว จะด้วยเหตุผลใดก็ตามประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับก็คือความสำเร็จของตัวผู้เรียนเอง^{๑๒๔}

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องทำให้เกิดการพัฒนาระหว่างเจ้าสำนักเรียน/ครูผู้สอน/นักเรียน ทำให้การเรียนการสอนเป็นระบบในด้านการวางแผน/การปฏิบัติ/การตรวจสอบ/การปรับปรุงแก้ไข ในสิ่งที่เกิดปัญหา การวางแผนการปฏิบัติตรวจสอบการปรับปรุงนักเรียนบาลีต้องสร้างความเชื่อมโยงให้เกิดขึ้นจึงจะทำให้เกิดประสิทธิผลในการเรียน เจ้าสำนัก ครูผู้สอน นักเรียนต้องสร้างความเชื่อมโยงตั้งแต่การวางแผนนำไปสู่การปฏิบัติภายใต้การตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขทุกอย่างเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคต การบริหารจัดการทั้งในด้านการวางแผน/การปฏิบัติ/การตรวจสอบ/การปรับปรุง ให้เกิดความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างสำนักเรียน/ครูผู้สอน/นักเรียน จะช่วยลดปัญหา จึงมีความจำเป็นต่อหลักสูตรการสอนทำให้การปฏิบัติมีความเชื่อมโยงไม่ขาดสาย ผู้สอนต้องดูแลผู้เรียนทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนเพื่อให้เกิดความรู้สึกรักหวงใย นักเรียนบาลีต้องรู้จักหน้าที่ของตนเองว่าตนเองเป็นตัวแทนของวัดหรือของสำนักเรียน ความคาดหวังของครูผู้สอนและผู้ปกครองที่มีต่อผู้เรียนเป็นแรงกระตุ้นให้มีความมุ่งมั่นที่จะเรียนให้สำเร็จ จะด้วยเหตุผลใดก็ตามประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับก็คือความสำเร็จของตัวผู้เรียนเอง เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องคอยหมั่นดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนทำให้รู้สึกอบอุ่นมีกำลังใจที่จะเรียนให้สำเร็จ ขอคำปรึกษาจากผู้สอนช่วยแนะนำปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้สมบูรณ์

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ พระมหาประภาส ญาณโสภณ, เจ้าคณะตำบลหนองซาก เจ้าอาวาสวัดสิงห์ทองพรหมวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสุตธรรม, ดร., เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระครูนิวิฐศรีธาดาคุณ (คำเนิง สิริภทฺโท), เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑๐ วิเคราะห์การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี
ด้านความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance)

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	การเรียนบาลีต้องเอาเวลาส่วนใหญ่อยู่กับการเรียนการพัฒนา ระหว่างเจ้าสำนักเรียน/ครูผู้สอน/นักเรียน ทำให้การเรียนการสอนเป็นระบบเกิดประสิทธิผลในการเรียน ครูผู้สอนและนักเรียนต้องมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันตลอดเวลา	๖	๑,๒,๓,๔,๗,๙
๒	เจ้าสำนัก ครูผู้สอน ต้องดูแลผู้เรียนทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนเพื่อให้เกิดความรู้สึกรักหวงใย นักเรียนบาลีต้องรู้จักหน้าที่ของตนเองว่าในขณะนี้ตนเองเป็นตัวแทนของวัดหรือของเจ้าสำนักเรียน	๔	๕,๖,๑๒,๑๔
๓	นักเรียนที่ประสบความสำเร็จและมีการสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเป็นอย่างดีระหว่างเจ้าสำนักเรียน/ครูผู้สอน/นักเรียน จะช่วยลดปัญหา จึงมีความจำเป็นต่อหลักสูตรการสอนทำให้การปฏิบัติมีความเชื่อมโยงไม่ขาดสาย	๓	๑๐,๑๑,๑๓
๔	ความคาดหวังของครูผู้สอนและผู้ปกครองที่มีต่อตัวผู้เรียนเป็นแรงกระตุ้นให้มีความมุ่งมั่นที่จะเรียนให้สำเร็จ จะด้วยเหตุผลใดก็ตามประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับก็คือความสำเร็จของตัวเอง	๒	๑๕,๑๖
๕	เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องคอยหมั่นดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนทำให้รู้สึกอบอุ่นมีกำลังใจที่จะเรียนให้สำเร็จ ขอคำปรึกษาจากครูผู้สอนช่วยแนะนำปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้สมบูรณ์	๒	๑๗,๑๘

๓. ความมั่นใจ (Confidence)

- ๑) ความมั่นใจเป็นแรงกระตุ้นที่นักเรียนบาติต้องสร้างให้เกิดขึ้นเพื่อช่วยให้การเรียนบรรลุเป้าประสงค์หากขาดความมั่นใจแล้วจะเกิดความท้อแท้และล้มเลิก^{๑๒๕}
- ๒) การสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนเป็นหัวใจสำคัญเพราะผู้เรียนมีความเชื่อมั่นว่าคนที่เรียนแล้วจะประสบความสำเร็จจะก่อให้เกิดความตั้งใจมุ่งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน^{๑๒๖}
- ๓) นักเรียนส่วนใหญ่ที่เรียนบาติมีความมั่นใจว่าตนเองต้องประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งใจไว้จึงมีความมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย^{๑๒๗}
- ๔) การสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นเป็นแรงจูงใจของนักเรียนทำให้เกิดความใฝ่ใจอยากเรียนรู้ในวิชาการที่ตนสนใจภาษาบาติต้องมีความเชื่อมั่นในตนเองและครูผู้สอนค่อนข้างสูง^{๑๒๘}
- ๕) นักเรียนบาติทุกคนมีความมั่นใจในวิชาการที่เรียนเพื่อนำไปพัฒนาชีวิตของตนให้ดีขึ้นเมื่อยังอยู่ในสมณเพศเป็นที่เคารพเมื่อลาสิกขาไปแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้^{๑๒๙}
- ๖) ความมั่นใจในวิชาที่เรียนจะทำให้การเรียนมีจุดประสงค์ที่มั่นคงเพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายคือความสำเร็จที่วางไว้ความมั่นใจเป็นปัจจัยไม่ให้เกิดความท้อถอยกลางคัน^{๑๓๐}
- ๗) ต้องยอมรับว่าการเรียนบาติผู้เรียนต้องมีความมั่นใจสูงมากฉะนั้นการวางแผนการปฏิบัติการตรวจสอบและการปรับปรุงต้องมีอยู่ตลอดเวลาของการเรียนการสอน^{๑๓๑}
- ๘) แม่กองบาติต้องกำหนดนโยบายให้เป็นผู้กระทำการเรียนการสอนบาติจะเป็นไปในทิศทางใดเรียนแล้วได้อะไรเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนในอนาคต^{๑๓๒}

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อเนก ฐานิสโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสุตธรรม, ดร., เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสฺนียะ), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระปัญญารัตนภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต), รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อสิญาโณ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลชลปคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอมะเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระมหาเสถียรพงษ์ สติรวโร, เจ้าคณะตำบลมะขามหย่ง เจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์ จังหวัดชลบุรี, ๒๖ กันยายน ๒๕๖๑.

๙) ครูผู้สอนต้องอธิบายแนวทางการเรียนเป็นลำดับขั้นตอนจากจุดเริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนการสอนและการสอบ เพื่อให้ผู้เรียนเชื่อมั่นว่าเมื่อทำตามกระบวนการเรียนการสอนแล้วเขาจะสามารถสอบผ่านได้ตามที่ตั้งใจไว้^{๑๓๓}

๑๐) การสร้างความมั่นใจเป็นการสร้างแรงจูงใจที่ดีที่ทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ หากนักเรียนมีความมั่นใจในสำนักเรียนและครูผู้สอนถึงแม้ว่าภาษาบาลีจะยากเพียงใดก็ตามแต่ถ้ามีความมั่นใจการเรียนรู้จะประสบความสำเร็จไม่ว่าจะใช้เวลานานน้อยเพียงใด^{๑๓๔}

๑๑) ความมั่นใจต้องสร้างให้เกิดกับครูและนักเรียนให้เกิดความมั่นใจว่าวิชาบาลีเป็นวิชาที่ผู้เรียนได้รับความรู้และบุญกุศลเป็นการรักษาศาสนา^{๑๓๕}

๑๒) ครูผู้สอนต้องมีการแนะนำแนวทางในการเรียนให้กับผู้เรียนจึงจะสามารถเข้าใจเนื้อหาวิชาเรียนได้เป็นอย่างดีเพราะภาษาบาลีต้องอาศัยการทำความเข้าใจที่ลึกซึ้ง เมื่อนักเรียนมีความเข้าใจก็จะเกิดความมั่นใจในการเล่าเรียนศึกษาต่อไป^{๑๓๖}

๑๓) สร้างความมั่นใจโดยมีความซื่อตรงและมั่นคงมีทักษะในการทำงานและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีความเต็มใจและผูกพันกับผู้ที่บังคับบัญชานักเรียนต้องมั่นใจในครูผู้สอน^{๑๓๗}

๑๔) เป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมั่นใจในวิชาที่ตนเรียนสามารถพัฒนาต่อยอดด้วยเกิดความรู้ความเข้าใจเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น^{๑๓๘}

๑๕) ความมั่นใจทำให้เกิดความมั่นคงไม่หยุตกกลางคันเกิดความอดสาหัสที่จะฝ่าฟันเพื่อให้เรียนสำเร็จดังที่ตั้งใจไว้^{๑๓๙}

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร, รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ, เจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม จังหวัดชลบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสธร, เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระมหามานัส ปสนโน, เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑ .

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสมทตโต, เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์สโมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระมหาประภาส ญาณโสภณ, เจ้าคณะตำบลหนองขาก เจ้าอาวาสวัดสิงห์ทองพรหมาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ พระครูบรรพตพัฒน์โสภณ (สุนทร จิตตาวีโล), เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

๑๖) ต้องสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นว่าการเรียนบาลีสามารถนำความรู้ภาษาบาลีไปใช้สอนหรือช่วยกิจการของคณะสงฆ์ และยังสามารถนำความรู้จากบาลีไปเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้^{๑๔๐}

๑๗) ผู้เรียนสามารถนำภาษาบาลีที่ได้จากการเรียนไปประกอบอาชีพ (นักเขียน - แปลหนังสือ) หรือใช้ตีความหลักธรรมในพระไตรปิฎกได้^{๑๔๑}

๑๘) การเรียนบาลีส่วนหนึ่งเกิดจากความมั่นใจของตนเองว่าไปเมื่อผู้อื่นสามารถเรียนจนสำเร็จได้ ตนเองก็สามารถเรียนและประสบความสำเร็จในการเรียนได้เหมือนกัน^{๑๔๒}

สรุปได้ว่า ความมั่นใจเป็นแรงกระตุ้นที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นเพื่อช่วยให้การเรียนบรรลุเป้าประสงค์ เป็นหัวใจสำคัญเพราะคนที่เรียนแล้วจะประสบความสำเร็จจะก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน ผู้สอนต้องสอนให้ผู้เรียนเชื่อมั่นว่าเมื่อทำตามแล้วจะสามารถสอบผ่านได้หากนักเรียนมีความมั่นใจไม่ว่าจะใช้เวลานานแค่ไหนเพียงใด ต้องประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเป็นแรงจูงใจของนักเรียนทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองและครูผู้สอนค่อนข้างสูง แม่กองบาลีต้องกำหนดนโยบายการเรียนการสอนบาลีจะเป็นไปในทิศทางใดเรียนแล้วได้อะไร เพื่อให้ครูและนักเรียนเกิดความมั่นใจว่าวิชาบาลีผู้เรียนได้รับความรู้และบุญกุศลเป็นการรักษาศาสนา นำไปพัฒนาชีวิตของตนให้ดีขึ้นเมื่อยังอยู่ในสมณเพศ จะทำให้การเรียนมีจุดประสงค์ที่มั่นคงเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จเป็นปัจจัยไม่ให้เกิดความท้อถอยกลางคัน การแนะนำแนวทางในการเรียนให้กับผู้เรียนจึงจะเกิดความมั่นใจในการเล่าเรียนศึกษาต่อไป ความมั่นใจทำให้เกิดความอุตสาหะที่จะฝ่าฟันเพื่อให้เรียนสำเร็จดังที่ตั้งใจไว้ สามารถพัฒนาต่อความรู้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น นำความรู้ไปใช้สอนหรือช่วยกิจการของคณะสงฆ์ และไปเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้ ผู้เรียนสามารถนำภาษาบาลีที่ได้จากการเรียนใช้ตีความหลักธรรมในพระไตรปิฎกได้ การเรียนบาลีส่วนหนึ่งเกิดจากความมั่นใจว่าไปเมื่อผู้อื่นสามารถเรียนจนสำเร็จได้ ตนเองก็สามารถเรียนสำเร็จได้เหมือนกัน

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ล้อย จันทาโก), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภาณ (วิวัฒน์ วิฑฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาสวัดรังสีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ พระครูนิวิฐศรัทธาคุณ (คำเนิง สิริภทฺโท), เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑๑ วิเคราะห์การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี
ด้านความมั่นใจ (Confidence)

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	ความมั่นใจเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยให้การเรียนบรรลุเป้าประสงค์ ก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน การเรียนบาลีส่วนหนึ่งเกิดจากความมั่นใจว่าไปเมื่อผู้อื่นสามารถเรียนจนสำเร็จได้ ตนเองก็สามารถเรียนสำเร็จได้	๔	๒,๑๕,๑๖,๑๘
๒	ครูผู้สอนต้องอธิบายแนวการเรียนให้ผู้เรียนเชื่อมั่นว่าเมื่อทำตามแล้วสามารถสอบผ่านได้ ทำให้เชื่อมั่นในตนเองและครูผู้สอนค่อนข้างสูง นักเรียนบาลีมีความมั่นใจในการเรียนเพื่อนำไปพัฒนาชีวิตของตนให้ดีขึ้นเมื่อยังอยู่ในสมณเพศ จะทำให้มีจุดประสงค์ที่มั่นคงเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จไม่ให้เกิดความท้อถอยกลางคัน	๔	๑,๓,๔,๑๗
๓	ถ้าหากนักเรียนมีความมั่นใจไม่ว่าจะใช้เวลามากน้อยเพียงใด ต้องประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งใจ มีความมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย	๓	๕,๖,๗
๔	ต้องกำหนดนโยบายการเรียนบาลีให้เป็นไปในทิศทางใดเรียนแล้วได้อะไร แนะนำแนวทางการเรียนให้กับผู้เรียน สร้างความมั่นใจโดยมีทักษะในการทำงานและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเต็มใจและผูกพันให้นักเรียนมั่นใจในครูผู้สอน	๒	๘,๙,๑๐,๑๒
๕	ความมั่นใจทำให้เกิดความอุตสาหะที่จะฝ่าฟันเพื่อให้เรียนสำเร็จดังที่ตั้งใจไว้ สามารถพัฒนาต่อความรู้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น นำความรู้ไปใช้สอนหรือช่วยกิจการของคณะสงฆ์และไปเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้	๓	๑๑,๑๓,๑๔

๔. ความพึงพอใจ (Satisfaction)

๑) ความพอใจของนักเรียนเป็นแรงกระตุ้นให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพหากผู้เรียนมีความพึงพอใจในวิชาที่เรียนแล้วก็จะมองเห็นเป้าหมายทำให้ประสบความสำเร็จ^{๑๔๓}

๒) เป็นคุณลักษณะที่จะก้าวล่วงอุปสรรคปัญหาเพราะเมื่อมีความพอใจย่อมเกิดความรู้สึกอุตสาหะความพากเพียรพยายามเพื่อให้สิ่งที่ตนตั้งใจไว้ประสบความสำเร็จ^{๑๔๔}

๓) ความพึงพอใจเป็นแรงกระตุ้นทำให้เกิดความใฝ่เรียนรู้ในภาษาบาลีโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นความพึงพอใจที่ได้เรียนรู้ภาษาของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของภาษาที่มีแบบแผนเป็นภาษาที่รักษาพุทธพจน์คือคำสอนของพระพุทธเจ้าเอาไว้^{๑๔๕}

๔) หากมีความพึงพอใจถือว่าเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคตในการเรียนบาลีเพราะความพึงพอใจทำให้อยากเรียนอยากประสบความสำเร็จในวิชาที่ตนเองเรียนเหมือนดังคนอื่นหรือครูบาอาจารย์ของตน^{๑๔๖}

๕) ครูผู้สอนและเจ้าสำนักเป็นปัจจัยหลักที่จะสร้างแรงจูงใจในด้านความพึงพอใจให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน คุณค่า เกียรติประวัติ สิ่งเหล่านี้ล้วนสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้^{๑๔๗}

๖) ความพึงพอใจเป็นตัวสนับสนุนหากขาดความพึงพอใจจะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้ยาก เพราะความพอใจเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จเมื่อนักเรียนมีความพอใจในการเรียนก็จะวางแผนในการเรียน การดูหนังสือ การแปล และปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของตารางในการเรียน คอยตรวจสอบอยู่ตลอดเวลาเมื่อไม่เป็นไปตามที่ตั้งใจไว้ก็จะปรับปรุงแก้ไขตนเอง^{๑๔๘}

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อนุก ฐานิสโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ พระปัญญารัตนาภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต), รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อสิญาโณ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณาภรณ์ (วรรณะ ทสฺนียะ), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ, เจ้าคณะอำเภอมือทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

๓) ความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนบาลีเป็นหลักใหญ่ที่ทำให้มีการวางแผน การปฏิบัติ มีการตรวจสอบและปรับปรุงให้วิชาการที่เรียนมีคุณภาพ ทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนการสอน^{๑๔๙}

๔) นโยบายในการเรียนบาลีที่นำมาปฏิบัติส่วนใหญ่จะมาจากแม่กองบาลีส่วนหนึ่งและนโยบายจากเจ้าสำนักอีกส่วนหนึ่งซึ่งบางครั้งสิ่งเหล่านี้อาจมีผลต่อความพึงพอใจของนักเรียนบาลีได้^{๑๕๐}

๕) การสร้างความพึงพอใจในการเรียนการสอนทั้งครูและผู้สอนและนักเรียนซึ่งทำให้การเรียนการสอนไม่เกิดความท้อถอยมีความตั้งใจสูงที่จะก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคต่างๆ จนบรรลุเป้าหมาย^{๑๕๑}

๑๐) เจ้าสำนักเรียนต้องให้ครูพอใจในการสอนให้นักเรียนพอใจในการเรียนจึงจะเกิดแรงจูงใจในการเรียนการสอน^{๑๕๒}

๑๑) ความพึงพอใจทำให้เกิดศรัทธาในการเรียนการสอนไม่ทอดทิ้งและช่วยให้ข้ามพ้นปัญหาต่างๆไปได้หากนักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียน^{๑๕๓}

๑๒) ทำให้เกิดความใฝ่รู้หรือมีความต้องการที่จะศึกษาในวิชานั้นๆ เพราะถ้าเกิดความพึงพอใจแล้วจะรู้สึกเบื่อหน่ายในวิชาที่ตนเองเรียน^{๑๕๔}

๑๓) ครูผู้สอนต้องสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนบาลีว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา มากกว่าการเรียนเพื่อหวังรางวัลหรือสิ่งตอบแทน^{๑๕๕}

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลชลปคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ พระมหาเสถียรพงษ์ สติรวโส, เจ้าคณะตำบลมะขามหย่ง เจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์ จังหวัดชลบุรี, ๒๖ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสมทตโต, เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์โมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสธโร, เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ พระครูบรรพตพัฒน์โสภณ (สุนทร จิตตาวีโร), เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ พระมหาประภาส ญาณโสภโณ, เจ้าคณะตำบลหนองขาก เจ้าอาวาสวัดสิงห์ทองพรหมาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ล้อย จันทาโก), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

๑๔) นักเรียนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ผู้สอนต้องเน้นหัวข้อสำคัญของเนื้อหาในการเรียน และอธิบายรายละเอียดของเนื้อหาให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายกับตัวผู้เรียน^{๑๕๖}

๑๕) เมื่อผู้เรียนเกิดความพอใจในวิชาการที่ตนเองศึกษาเล่าเรียนแม้จะมีอุปสรรคมาน้อยเพียงใดก็จะสามารถฝ่าฟันไปจนสำเร็จได้^{๑๕๗}

๑๖) ความพอใจในการเรียนบาลีต้องเกิดจากตัวผู้เรียนเองหากเกิดจากการบังคับเกิดจากกฎระเบียบแล้วความสำเร็จจะไม่เกิดขึ้น^{๑๕๘}

๑๗) การสร้างแรงจูงใจการมอบรางวัลหรือสิ่งของตอบแทนความสำเร็จเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการกระตุ้นให้นักเรียนบาลีมีความใส่ใจในการเรียน^{๑๕๙}

๑๘) เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธาในวิชาบาลี ว่าไม่ได้เรียนเพื่อประโยชน์ของตนเพียงอย่างเดียวแต่เป็นการเรียนเพื่อเป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความรักและพอใจที่จะศึกษาวิชาบาลี^{๑๖๐}

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจทำให้เกิดความใฝ่เรียนรู้ในภาษาบาลี ถือว่าเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคตอยากประสบความสำเร็จดังคนอื่นหรือครูบาอาจารย์ของตน เป็นแรงกระตุ้นให้การเรียนมีประสิทธิภาพมีความพึงพอใจในวิชาที่เรียน เป็นคุณลักษณะที่จะก้าวล่วงอุปสรรคปัญหาเกิดความริะอูตสาหะเพื่อให้สิ่งที่ตนตั้งใจไว้สำเร็จ นโยบายในการเรียนบาลีส่วนใหญ่จะมาจากแม่กองบาลีส่วนหนึ่งและเจ้าสำนักอีกส่วนหนึ่ง การสร้างความพึงพอใจทำให้การเรียนการสอนไม่เกิดความท้อถอยมีความตั้งใจสูงที่จะก้าวข้ามปัญหาจนบรรลุเป้าหมายคุณค่า เกียรติประวัติ สิ่งเหล่านี้ล้วนสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ เจ้าสำนักเรียนต้องให้ครูพอใจในการสอนให้นักเรียนพอใจในการเรียนให้เกิดศรัทธาในการเรียนไม่ทอดทิ้งและช่วยให้ข้ามพ้นปัญหาต่างๆ การวางแผน การปฏิบัติ มีการตรวจสอบและปรับปรุงให้วิชาการที่เรียนมีคุณภาพ ทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน ทำให้เกิดความใฝ่รู้ เกิดความพึงพอใจแล้วจะไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในวิชาที่ตนเองเรียนนักเรียนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนผู้สอนต้องอธิบายเนื้อหาให้เข้าใจได้ง่าย เมื่อผู้เรียนเกิดความพอใจแม้จะมีอุปสรรคมาน้อยเพียงใดก็จะฝ่าฟันจนสำเร็จได้ ความพอใจต้องเกิดจากตัวผู้เรียน

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภาณ (วิวัฒน์ วิวตฺตโน), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาสวัดรังสีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสุตธรรม, ดร., เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ พระครูนิวิฐศรัทธาคุณ (คำนึ่ง สิริภทฺโท), เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

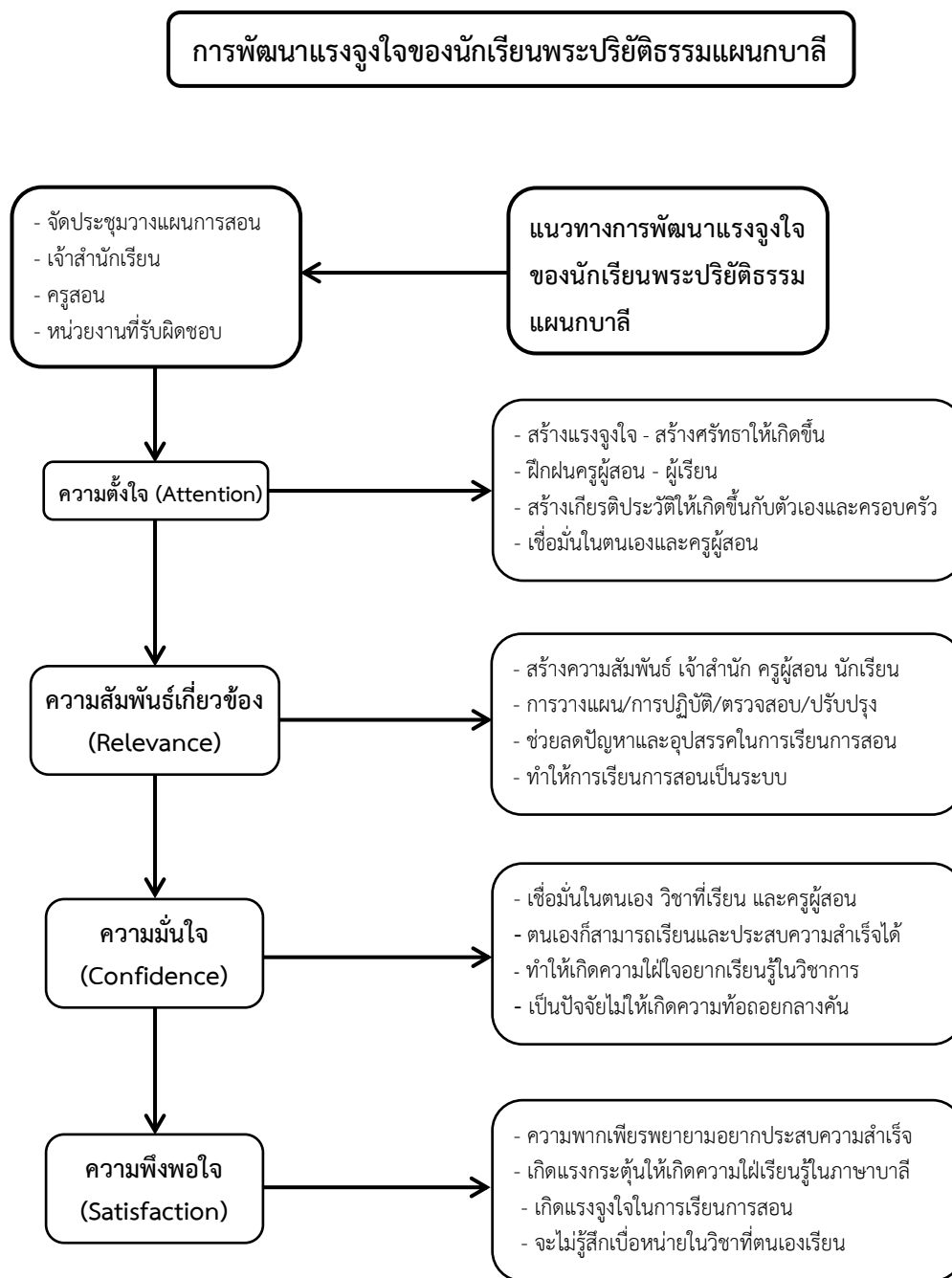
^{๑๕๙} สัมภาษณ์ พระมหามานัส ปสนโน, เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร, รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

หากเกิดจากการบังคับความสำเร็จจะไม่เกิดขึ้น การมอบรางวัลหรือสิ่งของตอบแทนความสำเร็จเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการกระตุ้นให้นักเรียนมีความใส่ใจในการเรียน เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกทำให้นักเรียนเกิดความรักและพอใจที่จะศึกษาวิชาบาลี

ตารางที่ ๔.๑๒ วิเคราะห์การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี
ด้านความพึงพอใจ (Satisfaction)

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	ความพึงพอใจเป็นแรงกระตุ้นให้การเรียนมีความริยะอุตสาหะเพื่อให้สิ่งที่ตนตั้งใจไว้สำเร็จเกิดความใฝ่เรียนรู้ ถือว่าเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคตตั่งคนอื่น	๔	๑,๒,๓,๔
๒	คุณค่า เกียรติประวัติ สิ่งเหล่านี้ล้วนสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ ไม่เกิดความท้อถอยหากขาดความพึงพอใจจะประสบผลสำเร็จได้ยาก	๔	๕,๗,๘,๙
๓	การสอนให้นักเรียนพอใจเกิดศรัทธาในการเรียนไม่ทอดทิ้งและช่วยให้ข้ามพ้นปัญหาต่างๆ มอบรางวัลตอบแทนความสำเร็จเป็นอีกปัจจัยหนึ่งให้นักเรียนมีความใส่ใจในการเรียน ปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรู้สึกที่จะศึกษาวิชาบาลี	๔	๑๐,๑๑,๑๒,๑๗
๔	การวางแผน การปฏิบัติ มีการตรวจสอบและปรับปรุงให้วิชาการที่เรียนมีคุณภาพ ทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน ทำให้เกิดความใฝ่รู้ เกิดความพึงพอใจแล้วจะไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในวิชาที่ตนเองเรียน	๓	๖,๑๓,๑๔
๕	นักเรียนต้องมีทัศนคติที่ดีผู้สอนต้องอธิบายเนื้อหาให้เข้าใจได้ง่าย เมื่อผู้เรียนเกิดความพอใจแม้จะมีอุปสรรคน้อยเพียงใดก็จะฝ่าฟันจนสำเร็จได้	๓	๑๕,๑๖,๑๘

แผนภาพที่ ๔.๓ แสดงการพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใน ๔ ด้าน

จากแผนภาพที่ ๔.๓ ผู้วิจัยขอสรุปการพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใน ๔ ด้าน ดังนี้

๑) ความตั้งใจ (Attention)

ความตั้งใจทำให้ความใฝ่ใจอยากเรียนรู้เป็นแรงจูงใจของนักเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มองเห็นว่าจะสามารถศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จได้เพื่อให้การเรียนการสอนขับเคลื่อนไปได้ โดยไม่มีอุปสรรคใดๆ ครูผู้สอนที่มีความรู้และทักษะสามารถให้ความเชื่อมั่นกับนักเรียนทำให้เกิดความตั้งใจเรียนในวิชาที่ตนเองเรียน เอาใจใส่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียน ให้ความเชื่อมั่นว่าเขาจะสามารถเรียนและสอบผ่านสร้างชื่อเสียงให้กับสำนักวัดของตนสมดังที่ทุกคนคาดหวังไว้

๒) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance)

ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องทำให้เกิดการพัฒนาระหว่างเจ้าสำนักเรียน/ครูผู้สอน/นักเรียน ทำให้การเรียนการสอนเป็นระบบ การบริหารจัดการทั้งในด้านการวางแผน/การปฏิบัติ/การตรวจสอบ/การปรับปรุง จะช่วยลดปัญหาจึงมีความจำเป็นต่อหลักสูตรการสอนทำให้การปฏิบัติมีความเชื่อมโยงไม่ขาดสาย ผู้สอนต้องดูแลผู้เรียนทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนเพื่อให้เกิดความรู้สึกรักหวงใย เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องคอยหมั่นดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนทำให้รู้สึกอบอุ่นมีกำลังใจที่จะเรียนให้สำเร็จ ขอคำปรึกษาจากผู้สอนช่วยแนะนำปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้สมบูรณ์

๓) ความมั่นใจ (Confidence)

ความมั่นใจเป็นแรงกระตุ้นที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นเพื่อช่วยให้การเรียนบรรลุเป้าประสงค์ เป็นหัวใจสำคัญเพราะคนที่เรียนแล้วจะประสบความสำเร็จจะก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน ไม่ว่าจะใช้เวลาอย่างน้อยเพียงใดต้องประสบความสำเร็จ การแนะนำแนวทางในการเรียนให้กับผู้เรียนเกิดความมั่นใจทำให้เกิดความอุตสาหะที่จะฝ่าฟันเพื่อให้เรียนสำเร็จดังที่ตั้งใจไว้ สามารถพัฒนาต่อความรู้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เกิดความมั่นใจว่าเมื่อผู้อื่นสามารถเรียนจนสำเร็จได้ตนเองก็สามารถเรียนสำเร็จได้เหมือนกัน

๔) ความพึงพอใจ (Satisfaction)

ความพึงพอใจทำให้เกิดความใฝ่เรียนรู้ในภาษาบาลี ถือว่าเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคตอยากประสบความสำเร็จดังคนอื่นหรือครูบาอาจารย์ของตน เป็นแรงกระตุ้นให้การเรียนมีประสิทธิภาพ เป็นคุณลักษณะที่จะก้าวล่วงอุปสรรคปัญหาเกิดความริะอุตสาหะเพื่อให้สิ่งที่ตนตั้งใจไว้สำเร็จ เจ้าสำนักเรียนต้องให้ครูพอใจในการสอนให้นักเรียนพอใจในการเรียนให้เกิดศรัทธาในการเรียนไม่ทอดทิ้งและช่วยให้ข้ามพ้นปัญหาต่างๆ การวางแผน การปฏิบัติ มีการตรวจสอบและปรับปรุงให้วิชาการที่เรียนมีคุณภาพ ทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน ทำให้เกิดความใฝ่รู้ เกิดความพึงพอใจแล้วจะไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในวิชาที่ตนเองเรียนนักเรียนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนผู้สอนต้องอธิบายเนื้อหาให้เข้าใจได้ง่าย

๔.๓.๒ การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔

๔.๓.๒.๑ ฉันทะ : ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น

๑) ความพอใจเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนเพราะความพอใจทำให้เกิดความมุ่งมั่นในการเรียนเพื่อเป้าหมายที่วางไว้^{๑๖๑}

๒) เป็นแรงจูงใจที่จะขับเคลื่อนให้การเรียนการสอนให้ก้าวไปสู่เป้าหมายของนักเรียนที่มีความพอใจสูงมักไม่ล้มเลิกกลางคัน^{๑๖๒}

๓) ผู้เรียนบาลีต้องมีความพอใจเป็นพื้นฐานเห็นคุณค่าของการเรียน และจุดหมายปลายทางของการเรียน ผลที่จะได้รับการเรียน^{๑๖๓}

๔) แรงจูงใจเกี่ยวกับความพอใจเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดความอยากเรียนรู้เพื่อสร้างให้เกิดความพอใจในวิชาการที่เรียน ดังนั้นความพอใจจึงเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จ^{๑๖๔}

๕) นักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาบาลีจะมีความพอใจสูงมากเพราะต้องอยู่กับตำราใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการอ่านการแปลหนังสือ^{๑๖๕}

๖) ถ้านักเรียนบาลีมีความเข้าใจลึกซึ้งในภาษาบาลีว่ามีความสำคัญอย่างไรเมื่อเกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้ก็จะเกิดความพึงพอใจที่ได้เรียนได้ศึกษา^{๑๖๖}

๗) ความพอใจเกิดจากความเข้าใจที่ถ่องแท้ลึกซึ้ง ดังนั้นเมื่อผู้เรียนแล้วทำให้เกิดความเข้าใจได้ต้องเกิดจากตัวผู้สอนว่ามีความใส่ใจในรายละเอียดมากน้อยเพียงใด^{๑๖๗}

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อนุก ฐานิสโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลชลูปคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอมะนังชลบุรี เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ พระปัญญารัตนภรณ์ (อนันต์ ธรรมโชโต), รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ, เจ้าคณะอำเภอมะนังชลบุรี เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม จังหวัดชลบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระมหามานัส ปสนโน, เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ล้อย จันทาโก), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

๘) พื้นฐานของนักเรียนที่จะประสบความสำเร็จความพึงพอใจในสิ่งที่ตนเรียนเป็นสิ่งที่มี ความสำคัญนักเรียนบาลีต้องมีความพอใจหากขาดความพอใจจะไม่ประสบความสำเร็จจึงกล่าวได้ว่า การเรียนบาลีต้องมีความพึงพอใจค่อนข้างมาก^{๑๖๘}

๙) ความพอใจเป็นแรงจูงใจประการแรกที่นักเรียนบาลีทุกคนต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับ ตนเองเพราะเป็นสิ่งแรกที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จดังที่หวังไว้^{๑๖๙}

๑๐) ในการเรียนบาลีหากขาดความพอใจก็จะไม่ประสบความสำเร็จความพอใจเป็น เป้าหมายก้าวไปสู่ความสำเร็จ^{๑๗๐}

๑๑) ผู้สอนต้องชี้ให้เห็นคุณค่าจุดมุ่งหมายของการเรียนบาลีเพื่อให้นักเรียนเกิดความ พื่อใจและเกิดความรู้สึกที่จะเรียนวิชาบาลี^{๑๗๑}

๑๒) เมื่อเรียนด้วยความเคารพและศรัทธาในคำสอนสร้างความรักความพอใจในการเรียน การสอนเกิดความรักในวิชาที่ตนเองเรียน^{๑๗๒}

๑๓) สำนักเรียนที่มุ่งเน้นแต่เรื่องการเรียนการสอนเพื่อหวังให้มีผู้สอบได้เป็นจำนวนมาก แต่ไม่สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นตัวผู้เรียนก็ยากที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจในการเรียนวิชาบาลีได้^{๑๗๓}

๑๔) ผู้เรียนควรได้รับคำชมเชยเมื่อแปลบทเรียนได้ถูกต้องเพราะคำชมเชยจะทำให้เกิด ความพอใจว่าสิ่งที่ตนทำ และเกิดความชอบและความพยายามที่จะทำให้ดีที่สุด^{๑๗๔}

๑๕) สถานที่เรียนนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญถ้าสถานที่ตั้งสำนักเรียนมีความร่มรื่นสงบผู้คนไม่ พลุกพล่านทำให้ตัวผู้เรียนรู้สึกพอใจก็จะเกิดความตั้งใจที่จะศึกษาเล่าเรียนสำเร็จตามความตั้งใจได้^{๑๗๕}

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ พระครูทศนียคุณากร (วรรณะ ทสฺนีย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อธิญาโณ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาส วัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสโร, เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร, รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัด ชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสมทตฺโต, เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์สโมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสุตธรรม, ดร., เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ พระครูนิวิฐศรัทธาคุณ (คำนิง สิริภทฺโท), เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนา ราม จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภาณ (วิวัฒน์ วิวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาส วัดรังสีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

๑๖) เมื่อผู้เรียนมีความตั้งใจแล้วจะทำให้เกิดความอยากเรียนอยากบรรลุเป้าหมายและเป็นเบื้องต้นของกระบวนการนำไปสู่ความสำเร็จ^{๑๗๖}

๑๗) นโยบายในการเรียนบาลีที่นำมาปฏิบัติส่วนใหญ่มาจากแม่กองบาลีส่วนหนึ่งและจากเจ้าสำนักอีกส่วนหนึ่งซึ่งบางครั้งสิ่งเหล่านี้อาจมีผลต่อความพึงพอใจของนักเรียนบาลีได้^{๑๗๗}

สรุปได้ว่า ความพอใจเป็นพื้นฐานเห็นคุณค่าของการเรียน และจุดหมายปลายทางการเรียน เป็นตัวสนับสนุนให้เกิดความอยากเรียนรู้ นักเรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนเพราะความพอใจเพื่อเป้าหมายที่วางไว้ เป็นแรงจูงใจที่จะขับเคลื่อนให้ก้าวไปสู่เป้าหมายไม่ล้มเลิกกลางคัน การเรียนภาษาบาลีจะมีความพอใจสูงมากเพราะต้องอยู่กับตำรา ถ้านักเรียนมีความเข้าใจลึกซึ้งในภาษาบาลีว่ามีความสำคัญอย่างไรเมื่อเข้าใจถ่องแท้ก็จะเกิดความพึงพอใจที่ได้เรียน ดังนั้นความพึงพอใจของนักเรียนบาลีเป็นแรงจูงใจประการแรกที่นักเรียนต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับตนเองเพราะเป็นสิ่งที่แรกที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จ ผู้เรียนควรได้รับคำชมเชยจะทำให้เกิดความพอใจ เกิดความพยายามที่จะทำให้ดีที่สุด เมื่อผู้เรียนมีความตั้งใจแล้วจะทำให้เกิดความอยากเรียนอยากบรรลุเป้าหมาย

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ พระครูบรรพตพัฒน์โสภณ (สุนทร จิตตาวีโล), เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ พระมหาเสถียรพงษ์ สติรวีโส, เจ้าคณะตำบลมะขามหย่ง เจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์ จังหวัดชลบุรี, ๒๖ กันยายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑๓ วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนก
บาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านดังนี้

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวน ความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูล สำคัญ
๑	นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนเพราะความ พอใจเพื่อเป้าหมายที่วางไว้ เป็นแรงจูงใจที่จะ ขับเคลื่อนให้ก้าวไปสู่เป้าหมายความพอใจเป็นพื้นฐาน ของการเรียน และจุดหมายปลายทางของการเรียน เป็นตัว สนับสนุนให้เกิดความอยากเรียนรู้เพื่อความสำเร็จ	๔	๑,๒,๓,๖
๒	การเรียนภาษาบาลีต้องมีความพอใจสูงมากเพราะต้อง อยู่กับตำรา ถ้านักเรียนมีความเข้าใจลึกซึ้งในภาษา บาลีว่าสำคัญอย่างไรก็จะเกิดความพึงพอใจที่ได้เรียน	๔	๕,๗,๑๒,๑๔
๓	ความพึงพอใจเป็นแรงจูงใจประการแรกที่จะก้าวไปสู่ ความสำเร็จสถานที่เรียนนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญถ้า สำนักเรียนมีความร่มรื่นสงบผู้คนไม่พลุกพล่านทำให้ ตัวผู้เรียนรู้สึกพอใจก็จะเกิดความตั้งใจที่จะศึกษา	๔	๔,๘,๑๑,๑๕
๔	การเรียนบาลีหากขาดความพอใจก็จะไม่ประสบ ความสำเร็จผู้สอนต้องชี้ให้เห็นคุณค่าจุดมุ่งหมายของ การเรียนเพื่อให้เกิดความศรัทธาที่จะเรียนสร้างควม รักความพอใจในวิชาที่ตนเองเรียน	๓	๙,๑๐,๑๗
๕	สำนักเรียนที่มุ่งเน้นแต่หวังให้มีผู้สอบได้เป็นจำนวน มากแต่ไม่สร้างศรัทธาให้ผู้เรียนเกิดความพอใจในการ เรียน ผู้เรียนควรได้รับคำชมเชยจะทำให้เกิดความ พอใจ เกิดความพยายามที่จะทำให้ดีที่สุด	๒	๑๖,๑๘

๔.๓.๒.๒ วิธียะ : ความพยายามทำสิ่งนั้น

- ๑) แรงจูงใจเกี่ยวกับความพยายามเป็นสิ่งที่ต้องสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดขึ้นความเพียรพยายามเป็นสิ่งที่ก้าวล่วงอุปสรรคปัญหาต่างๆ จนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้^{๑๗๘}
- ๒) เป็นปัจจัยของนักเรียนที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนเองได้ตั้งใจเอาไว้ หากขาดความเพียรเสียอย่างเดียวความสำเร็จจะไม่เกิดขึ้น^{๑๗๙}
- ๓) นักเรียนบาลีประสบความสำเร็จเพราะความพยายามฝ่าฟันอุปสรรคปัญหาต่างๆ ให้ผ่านไป^{๑๘๐}
- ๔) เกิดจากแรงจูงใจที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จนักเรียนบาลีต้องใช้ความพยายามสูงมาก เพื่อให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนเองประสบ^{๑๘๑}
- ๕) ผู้เรียนบาลีหากขาดความเพียรก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้เลยเพราะภาษาบาลีต้องอาศัยความจำสูงหากไม่มีความเพียรพยายามในการท่องจำแล้วจะไม่สามารถเรียนและเข้าใจได้เลย^{๑๘๒}
- ๖) นักเรียนบาลีต้องอาศัยทั้งความเพียรและความพยายามในการท่องจำเพื่อให้การเรียนประสบความสำเร็จ^{๑๘๓}
- ๗) นักเรียนบาลีต้องมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างมากที่ได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาบาลีเพราะเมื่อเกิดความภูมิใจแล้วจะเกิดความมุ่งมั่นในการเรียนเพื่อให้ประสบความสำเร็จ^{๑๘๔}

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ พระปัญญาธรรมาภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต), รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อเนก ฐานิสฺสโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมณี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อสิญาโณ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ, เจ้าคณะอำเภอมะนังชลบุรี เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม จังหวัดชลบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลชลปคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอมะนังชลบุรี เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ พระมหาเสถียรพงษ์ สติรวโส, เจ้าคณะตำบลมะขามหย่ง เจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์ จังหวัดชลบุรี, ๒๖ กันยายน ๒๕๖๑.

๘) สร้างความพยายามอดสาหะให้เกิดขึ้นเพื่อจะได้ไม่ย่อท้อกับอุปสรรคปัญหาที่มีความพากเพียรเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่ตนเองปรารถนา^{๑๘๕}

๙) ความพากเพียรพยายามทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งใจไว้นั้นไม่ว่าปัญหาและอุปสรรคจะมากสักเพียงไรหากมีความพากเพียรก็จะช่วยให้ประสบความสำเร็จได้^{๑๘๖}

๑๐) ความพยายามจะเกิดขึ้นได้ต้องมีอยู่ในตัวคนนั้นส่วนหนึ่งอีกส่วนหนึ่งอยู่ที่ครูผู้สอนเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความพยายาม^{๑๘๗}

๑๑) การโน้มน้าวการชักจูง การให้กำลังใจ การปลอบใจ เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้นักเรียนเกิดความพยายามในการศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จ^{๑๘๘}

๑๒) ความพยายามส่วนหนึ่งเกิดจากความตั้งใจของผู้เรียนที่มุ่งมั่นหรือตั้งเป้าหมายไว้เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้^{๑๘๙}

๑๓) การเรียนบาลีเป็นการศึกษาที่ยากครูผู้สอนถือว่าเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ฉะนั้นการให้ขวัญและกำลังใจที่ดีจะทำให้ผู้เรียนเกิดความพยายามที่จะเรียน^{๑๙๐}

๑๔) การสร้างแรงกระตุ้นเพื่อให้เกิดความพยายามต้องเริ่มจากตัวครูผู้สอนคอยเน้นย้ำให้กับผู้เรียนว่าการเรียนบาลีต้องใช้ความพยายามสูงมากจึงจะประสบความสำเร็จ^{๑๙๑}

๑๕) การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความพยายามในการศึกษาเล่าเรียน จะทำให้นักเรียนก้าวผ่านปัญหาอุปสรรคต่างๆในระหว่างเรียนได้^{๑๙๒}

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสมทตฺโต, เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์โมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ พระครูบรรพตพัฒน์โสภณ (สุนทร จิตตาวีโร), เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ พระมหาพนัส ปสนโน, เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ล้อย จันทาโก), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภาณ (วิวัฒน์ วิฑฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาสวัดรังสีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ พระครูนิวิฐศรัทธาคุณ (คำนิง สิริภทฺโท), เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร, รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสุตธรรม, ดร., เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๑๖) เพราะบาลีเป็นการเรียนที่ต้องอาศัยความทรงจำซึ่งต้องใช้ความเพียรพยายามสูง ไม่เช่นนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จ^{๑๙๓}

๑๗) ถ้านักเรียนบาลีมีความบากบั่นพากเพียรพยายามเพื่อให้การเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ เพราะถ้านักเรียนขาดวิริยะก็จะไปไม่รอด^{๑๙๔}

สรุปได้ว่า ความพยายามเป็นสิ่งที่ต้องสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับอุปสรรคปัญหาต่างๆ เป็นปัจจัยของนักเรียนที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นเพื่อที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จ หากขาดความเพียรก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้เลย นักเรียนบาลีต้องอาศัยทั้งความเพียรและความพยายามในการท่องจำ เพราะบาลีเป็นการเรียนที่ต้องอาศัยความทรงจำ ถ้านักเรียนบาลีมีความบากบั่นพากเพียรพยายามเพื่อให้การเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ไม่ว่าปัญหาและอุปสรรคจะมากสักเพียงไร สร้างความพยายามอดสาหะให้เกิดขึ้นเพื่อจะได้ไม่ย่อท้อกับอุปสรรคปัญหา นักเรียนต้องมีความภาคภูมิใจที่ได้เรียนวิชาบาลีเมื่อเกิดความภูมิใจแล้วจะเกิดความมุ่งมั่น ความพยายามมีอยู่ในตัวคนนั้นส่วนหนึ่งอีกส่วนหนึ่งอยู่ที่ครูผู้สอนเป็นแรงกระตุ้น โน้มน้าวการชักจูง ที่จะทำให้นักเรียนเกิดความพยายามในการเรียนจนประสบความสำเร็จ ความพยายามส่วนหนึ่งเกิดจากความตั้งใจของผู้เรียนที่ตั้งเป้าหมายไว้ ครูผู้สอนเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด การให้ขวัญและกำลังใจจะทำให้ผู้เรียนเกิดความพยายามที่จะเรียน การสร้างแรงกระตุ้นเพื่อให้เกิดความพยายามต้องเริ่มจากตัวครูผู้สอนคอยเน้นย้ำให้กับผู้เรียน สร้างแรงจูงใจให้เกิดความพยายามในการเรียนทำให้นักเรียนก้าวผ่านปัญหาอุปสรรคได้

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสฺนฺโย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสธร, เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑๔ สรุปหลักธรรมในการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัด
ชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	ความพยายามเป็นสิ่งที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นเป็น สิ่งที่จะก้าวล่วงอุปสรรคปัญหาต่างๆ ต้องสร้าง ให้เกิดขึ้นเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งใจเอาไว้ นักเรียนบาลีต้องอาศัยความเพียรพยายามใน การท่องจำ เพราะการเรียนบาลีต้องอาศัยความ ทรงจำไม่เช่นนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จ	๔	๒,๓,๖,๗
๒	นักเรียนบาลีประสบความสำเร็จเพราะความ พยายามฝ่าฟันอุปสรรคปัญหาต่างๆ ที่จะก้าว ไปสู่ความสำเร็จ หากขาดความเพียรก็จะมี โอกาสประสบความสำเร็จได้เลย	๓	๑,๔,๕
๓	นักเรียนต้องมีความภาคภูมิใจที่ได้เรียนวิชา บาลีเมื่อเกิดความภูมิใจแล้วจะเกิดความมุ่งมั่น เพื่อให้ประสบความสำเร็จ สร้างความพยายาม อดสาหัสไม่ย่อท้อกับอุปสรรคปัญหาถ้านักเรียน บาลีมีความเพียรพยายามเพื่อให้การเรียนบรรลุ วัตถุประสงค์ไม่ว่าปัญหาจะมากสักเพียงไรก็จะ ประสบความสำเร็จได้	๔	๘,๙,๑๐,๑๑
๔	ความพยายามมีอยู่ในตัวคนส่วนหนึ่งอีกส่วน หนึ่งอยู่ที่ครูผู้สอนเป็นแรงกระตุ้น ที่จะทำ ให้นักเรียนเกิดความพยายามในการเรียนความ พยายามส่วนหนึ่งเกิดจากความตั้งใจของผู้เรียน การให้ขวัญและกำลังใจจะทำให้ผู้เรียนเกิด ความพยายามที่จะเรียน	๔	๑๒,๑๔,๑๕,๑๖
๕	การสร้างแรงกระตุ้นเพื่อให้เกิดความพยายาม ต้องเริ่มจากตัวครูผู้สอนคอยเน้นย้ำให้เกิดความ พยายามให้นักเรียนก้าวผ่านปัญหาอุปสรรคได้	๒	๑๗,๑๘

๔.๓.๒.๓ จิตตะ : ความเอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้น

- ๑) ความตั้งใจไม่ทอดธุระเอาจิตจดจ่อในการเรียนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นหากขาดตัวนี้แล้วความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ยาก^{๑๙๕}
- ๒) เมื่อตั้งใจเรียนบาลีแล้วเอาใจฝักใฝ่อยู่ตลอดเวลาทั้งวันทั้งคืนต้องอยู่กับตำรับตำราต้องเอาใจใส่อยู่กับภาษาบาลีตลอดเวลา^{๑๙๖}
- ๓) นักเรียนที่สามารถฝ่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขณะเรียนไม่ย่อท้อไม่ล้มเลิกกลางคันเป็นแรงจูงใจให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จ^{๑๙๗}
- ๔) ครูผู้สอนต้องสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบให้กับผู้เรียนให้มีใจจดจ่อในการเล่าเรียนศึกษา ให้ผู้เรียนมองเห็นประโยชน์และความสำคัญของการเรียน^{๑๙๘}
- ๕) ครูผู้สอนต้องให้นักเรียนหัดคิดวิเคราะห์เปรียบเทียบบทเรียนจากหนังสือเรียนของแต่ละสำนักถึงความหมายที่ถูกต้องที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนมีใจจดจ่ออยู่กับการเรียน^{๑๙๙}
- ๖) การเรียนบาลีต้องใช้สติปัญญาทำความเข้าใจในการเรียนและทำให้ประสบความสำเร็จได้มากที่สุด^{๒๐๐}
- ๗) การสร้างจิตใจที่ฝักใฝ่ไม่ทอดธุระเอาจริงเอาจังไม่วางธุระในการเรียนการสอนตั้งเป้าหมายไว้ให้มั่นคงเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้^{๒๐๑}
- ๘) การร่วมกันตั้งเป้าหมายระหว่างผู้สอนและผู้เรียนตั้งแต่เริ่มต้น เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งนั้นให้ประสบความสำเร็จ^{๒๐๒}

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อธิญาโณ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ, เจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม จังหวัดชลบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ พระปัญญารัตนภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต), รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ พระมหามานัส ปสนโน, เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ พระครูนิวริฐศรีธาดาคุณ (คำนึ่ง สิริภทฺโท), เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ พระมหาเสถียรพงษ์ สติรวโร, เจ้าคณะตำบลมะขามหย่ง เจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์ จังหวัดชลบุรี, ๒๖ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสมทตฺโต, เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์สโมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสุตธรรม, ดร., เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

๙) ความเอาใจใส่ฝึกฝนในวิชาที่เรียนของนักเรียนบาลีเป็นสิ่งที่นักเรียนต้องฝึกฝนอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้การเรียนการสอนไม่ลืมหืมเล็ก^{๒๐๓}

๑๐) ความเอาใจใส่ส่วนหนึ่งอยู่ที่ตัวผู้เรียนว่ามีความพร้อมและมีใจรักแค่ไหน อีกส่วนหนึ่งอยู่ที่วิธีการสอนของครูผู้สอนว่าสามารถดึงดูดความสนใจให้นักเรียนตั้งใจฟังได้มากน้อยเพียงใด^{๒๐๔}

๑๑) ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในการเรียนไม่ให้เครียดจนเกินไปจนทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย มีกิจกรรมมาสอดแทรก เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดอาการเบื่อหน่ายในการเรียน^{๒๐๕}

๑๒) ในการเรียนต้องมีความเอาใจใส่เพราะการเรียนบาลีถ้าขาดพื้นฐานการเอาใจใส่แล้วยากที่จะประสบความสำเร็จ^{๒๐๖}

๑๓) การเรียนบาลีต้องเอาใจใส่อยู่กับตำรานตลอดเวลา เพราะเป็นวิชาที่อาศัยการท่องจำหากผู้เรียนไม่มีใจจดจ่อไม่มีการตั้งเป้าหมายในการเรียนความสำเร็จก็เกิดขึ้นได้ยาก^{๒๐๗}

๑๔) การเรียนจะไม่มีความสำเร็จและดำเนินไปตามความประสงค์ที่ตั้งความหวังไว้^{๒๐๘}

๑๕) ความเอาใจใส่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ประสบความสำเร็จลำพังแค่รักแต่ว่าเรียนโอกาสประสบความสำเร็จจะไม่เกิด^{๒๐๙}

๑๖) ในขณะที่เรียนความตั้งใจฝึกฝนในการเรียนต้องมีสูงถึงจะทำความเข้าใจในวิชาบาลีได้ นักเรียนหลายท่านไม่ประสบความสำเร็จเพราะขาดความตั้งใจทำให้เกิดความท้อแท้เบื่อหน่ายและเลิกเรียนไปในที่สุด^{๒๑๐}

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมุนี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗), เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ล้อย จันทาโก), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภาณ (วิวัฒน์ วิฑฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาสวัดรังสีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อเนก ฐานิสโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร, รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ พระครูบรรพตพัฒน์โสภณ (สุนทร จิตตาวีโร), เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ พระครูทศนียคุณามร (วรรณะ ทศนีย), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลชลปคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอมือบ จังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดราชบุรุษศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

๑๓) ต้องตั้งใจจดจ่อไม่ทอดทิ้งจะทำให้การเรียนประสบความสำเร็จหากไม่ตั้งใจ เป้าหมายที่จะเรียนให้ประสบความสำเร็จคงจะไม่มี^{๒๑๑}

สรุปได้ว่า การเรียนบาลีต้องอาศัยการท่องจำหากผู้เรียนไม่มีใจจดจ่อในการเรียน ความสำเร็จก็เกิดขึ้นได้ยาก การเรียนจะไม่มีความสำเร็จ ต้องใช้สติปัญญาทำความเข้าใจในการเรียน ได้มากที่สุด สร้างจิตใจที่ฝึกฝนไม่ทอดธุระเอาจริงเอาจัง ตั้งใจจดจ่อไม่ทอดทิ้งจะทำให้การเรียน ประสบความสำเร็จ การร่วมกันตั้งเป้าหมายระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เป็นปัจจัยที่ทำให้นักเรียนเกิด ความมุ่งมั่นความเอาใจฝึกฝนในวิชาที่เรียนเพื่อให้นักเรียนสอบไม่ล้มเลิก ผู้สอนควรสร้าง บรรยากาศในการเรียนไม่ให้เครียดจนเกินไปจนทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ให้นักเรียนหัดคิด วิเคราะห์บทเรียนถึงความหมายที่ถูกต้องที่เพื่อให้ผู้เรียนมีใจจดจ่ออยู่กับการเรียนเป็นอีกปัจจัยที่จะ สร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้น ในขณะที่เรียนความตั้งใจฝึกฝนในการเรียนต้องมีสูงถึงจะทำความเข้าใจใน วิชาบาลีได้ เมื่อตั้งใจเรียนบาลีแล้วต้องอยู่กับตำราเอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา ฝ่าอุปสรรคที่เกิดขึ้น ในขณะที่เรียนไม่ย่อท้อไม่ล้มเลิกกลางคัน ความเอาใจใส่ทำให้ประสบความสำเร็จลำพังแค่สักแต่ว่าเรียน โอกาสประสบความสำเร็จจะไม่เกิด อีกส่วนหนึ่งอยู่ที่ครูผู้สอนที่สามารถดึงดูดความสนใจให้นักเรียน ได้มากน้อยเพียงใด ครูผู้สอนต้องสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบให้กับผู้เรียนมีใจจดจ่อในการเรียน เพราะการเรียนบาลีถ้าขาดพื้นฐานการเอาใจใส่แล้วยากที่จะประสบความสำเร็จ

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสธโร, เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑๕ สรุปหลักธรรมในการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัด
ชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	ในขณะที่เรียนความตั้งใจฝึกฝนในการเรียนต้องมี สูงถึงจะทำความเข้าใจในวิชาบาลีได้ เมื่อตั้งใจ เรียนบาลีแล้วต้องอยู่กับตำรับตำราเอาใจใส่อยู่ ตลอดเวลา ฝ่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขณะที่เรียนไม่ ย่อท้อไม่ล้มเลิกกลางคัน	๔	๓,๔,๕,๖
๒	ความเอาใจใส่ทำให้ประสบความสำเร็จ อีกส่วน หนึ่งอยู่ที่ครูผู้สอนที่สามารถดึงดูดความสนใจ ให้นักเรียนได้มากนักน้อยเพียงใดครูผู้สอนต้อง สร้างจิตสำนึกให้ผู้เรียนมีใจจดจ่อในการเรียน เพราะการเรียนบาลีถ้าขาดพื้นฐานการเอาใจใส่ แล้วยากที่จะประสบความสำเร็จ	๔	๒,๗,๑๒,๑๔
๓	การเรียนบาลีต้องอาศัยการท่องจำหากผู้เรียน ไม่มีใจจดจ่อความสำเร็จก็เกิดขึ้นได้ยาก การ เรียนจะไม่มีความสำเร็จตามที่ตั้งความหวังไว้ การร่วมกันตั้งเป้าหมายระหว่างผู้สอนและ ผู้เรียน เป็นปัจจัยที่ทำให้นักเรียนเกิดความ มุ่งมั่นเอาใจฝึกฝนเพื่อให้การเรียนไม่ล้มเลิก	๔	๑,๑๑,๑๗,๑๘
๔	การเรียนบาลีต้องใช้สติปัญญาทำความเข้าใจใน การเรียนได้มากที่สุด สร้างจิตใจที่ฝึกฝนไม่ ทอดทิ้งจะทำให้การเรียนประสบความสำเร็จ	๓	๘,๙,๑๐
๕	ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศไม่ให้เครียด จนเกินไปจนผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ให้ นักเรียนวิเคราะห์บทเรียนถึงความหมายที่ ถูกต้องที่เพื่อให้ผู้เรียนมีใจจดจ่ออยู่กับการเรียน	๒	๑๕,๑๖

๔.๓.๒.๔ วิมังสา : ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น

๑) หลักอิทธิบาท ๔ คือหลักธรรมที่เหมาะสมแก่การนำมาใช้สำหรับนักเรียนบาลีเพราะถ้าปฏิบัติตามได้ทั้ง ๔ ข้อแล้วจะทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนเป็นอย่างมาก^{๒๑๒}

๒) ความพิจารณาใคร่ครวญในเหตุผลที่เรียนเป็นกระบวนการครั้งสุดท้ายที่นักเรียนบาลีต้องสร้างให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นตัวตัดสินปัญหาในวิชาการที่เรียนทุกอย่าง^{๒๑๓}

๓) แรงจูงใจเกี่ยวกับการพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดที่จะให้เกิดความสำเร็จเพราะการพิจารณาใคร่ครวญทำให้มองเห็นจุดดี/จุดด้อย/ปัญหา/อุปสรรคต่างๆ^{๒๑๔}

๔) การพิจารณาหาเหตุผลเป็นกระบวนการที่ทำให้ประสบความสำเร็จ วิชาการทุกสาขาต้องมีการพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น ทั้งผลดี และผลเสีย เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น^{๒๑๕}

๕) การเรียนภาษาบาลีต้องใช้ความจำมากในการอ่านและแปลภาษาความละเอียดรอบคอบจึงเป็นส่วนสำคัญ^{๒๑๖}

๖) การเรียนบาลีต้องอาศัยความความละเอียดสูงมากประโยคภาษาบาลีประโยคหนึ่งหากขาดความรอบคอบอาจจะทำให้ตกก็ได้ความใคร่ครวญพิจารณาโดยรอบคอบจึงสำคัญมากสำหรับการเรียนบาลี^{๒๑๗}

๗) หากทุกคนมีการพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในการเรียนการศึกษาจะก่อให้เกิดปัญญาความรู้ความฉลาดในวิชาการที่เรียนและจะทำให้เป็นคนช่างสังเกตมีเหตุมีผล^{๒๑๘}

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ พระมหาเสถียรพงษ์ สติรวโส, เจ้าคณะตำบลมะขามหย่ง เจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์ จังหวัดชลบุรี, ๒๖ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อเนก ฐานิสฺสโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดใหญ่ อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ พระปัญญารัตนภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต), รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อสิญาโณ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสุตธรรม, ดร., เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ พระครูทศนียคุณากร (วรรณะ ทสฺนียะ), เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ พระครูบรรพตพัฒน์โสภณ (สุนทร จิตตาวีโร), เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

๘) ความเข้าใจเป็นอีกส่วนหนึ่งนอกจากการท่องจำเพราะหากไม่มีความเข้าใจในการเรียนก็จะประสบความสำเร็จยากเพราะภาษาบาลีต้องใช้ความจำมากความเข้าใจจะช่วยให้จดจำได้ดีการพิจารณาหาเหตุผลและวิชาการที่เรียนมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการท่องจำ^{๒๑๙}

๙) ปัจจัยหลักของการเรียนบาลีผู้เรียนต้องพิจารณาใคร่ครวญในวิชาที่ตนเองเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกประโยคในภาษาบาลี หากไม่มีความรอบคอบในการใคร่ครวญพิจารณาหรือมีน้อยก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ^{๒๒๐}

๑๐) การพิจารณาด้านหลักสูตรวิชาการตลอดจนบทเรียนต่างๆ เป็นเป้าประสงค์หลักที่จะทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ^{๒๒๑}

๑๑) ผู้สอนต้องพิจารณาว่าในขณะที่ทำการเรียนการสอนมีข้อบกพร่องหรือข้อขัดข้องสิ่งใดเกิดขึ้น และให้ผู้เรียนร่วมคิดหาวิธีแก้ไขปรับปรุงให้การเรียนการสอนไม่ติดขัด^{๒๒๒}

๑๒) การแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เป็นการพัฒนาการเรียนให้ก้าวหน้าไปข้างหน้าเพื่อบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้^{๒๒๓} ๑๖) ครูผู้สอนต้องชี้ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญในการธำรงรักษาไว้ซึ่งคำสอนของพระพุทธเจ้าทำให้นักเรียนมองเห็นความสำคัญ และสนใจสิ่งที่มีคุณค่าและช่วยกันสืบสานมรดกทางภาษาไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา^{๒๒๔}

๑๓) การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในวิชาการที่เรียนเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของการเรียนการสอนบาลีที่จะทำให้ให้นักเรียนประสบความสำเร็จ หากขาดความใคร่ครวญเมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคมักเกิดความท้อแท้และล้มเลิกกลางคัน^{๒๒๕}

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ, เจ้าคณะอำเภอมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม จังหวัดชลบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลโลกคุณ (ภักดี โสภโณ), รองเจ้าคณะอำเภอมืองชลบุรี เจ้าอาวาส วัดราษฎร์ศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสธร, เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภาณ (วิวัฒน์ วิฑฒโน), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาส วัดรังสีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสมทนต์, เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์สโมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์, พระครูนิวิฐศรัทธาคุณ, เจ้าคณะตำบลบางละมุง, เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม, จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์, พระเทพชลธารมุนี, เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี, เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง), จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

๑๔) ครูผู้สอนต้องคอยสอดส่องดูแลนักเรียนของตนว่าเรียนดีหรือเรียนด้อยในวิชาใด เพื่อจะได้ช่วยแนะนำสั่งสอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น^{๒๒๖}

๑๕) ครูผู้สอนต้องหมั่นฝึกฝนให้นักเรียนเป็นคนช่างคิดวิเคราะห์พิจารณา ด้วยการอธิบายและสอบถามนักเรียนเป็นระยะ^{๒๒๗}

๑๖) การพิจารณาเป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนต้องสร้างให้กับนักเรียนเพราะเป็นกระบวนการที่จะการสร้างแรงกระตุ้นเพื่อให้เกิดความพยายามศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จ^{๒๒๘}

สรุปได้ว่า หลักอิทธิบาท ๔ คือหลักธรรมที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนเป็นอย่างมาก ความพิจารณาใคร่ครวญในเหตุผลที่เรียนเป็นกระบวนการสุดท้ายที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้น การเรียนภาษาบาลีต้องใช้ความละเอียดรอบคอบจึงเป็นส่วนสำคัญ เป็นกระบวนการที่จะให้เกิดความสำเร็จทำให้มองเห็นจุดดี/จุดด้อย/ปัญหา/อุปสรรค ต้องมีการพิจารณาทั้งผลดี และผลเสีย เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น ผู้สอนต้องพิจารณาว่าในขณะที่เรียนมีข้อบกพร่องสิ่งใดเกิดขึ้นให้ผู้เรียนร่วมคิดหาวิธีแก้ไขปรับปรุงปัญหาต่างๆ เป็นการพัฒนาการเรียนให้ก้าวไปข้างหน้า ปัจจัยหลักผู้เรียนต้องพิจารณาใคร่ครวญในวิชาที่ตนเองเรียน ต้องอาศัยความความละเอียดสูงมากเป็นคนช่างสังเกตมีเหตุมีผลพิจารณาด้านหลักสูตรวิชาการตลอดจนบทเรียนต่างๆ ครูผู้สอนต้องคอยสอดส่องดูแลนักเรียนของตนว่าเรียนดีหรือเรียนด้อยเพื่อจะได้ช่วยแนะนำสั่งสอนฝึกฝนให้นักเรียนเป็นคนช่างคิดวิเคราะห์พิจารณา ด้วยการอธิบายและสอบถามนักเรียนเป็นระยะ ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลเป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนต้องสร้างให้กับนักเรียนเพื่อให้เกิดความพยายามศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จชี้ให้เห็นความสำคัญทำให้นักเรียนช่วยกันสืบสานมรดกทางภาษาไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ พระมหามานัส ปสนโน, เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

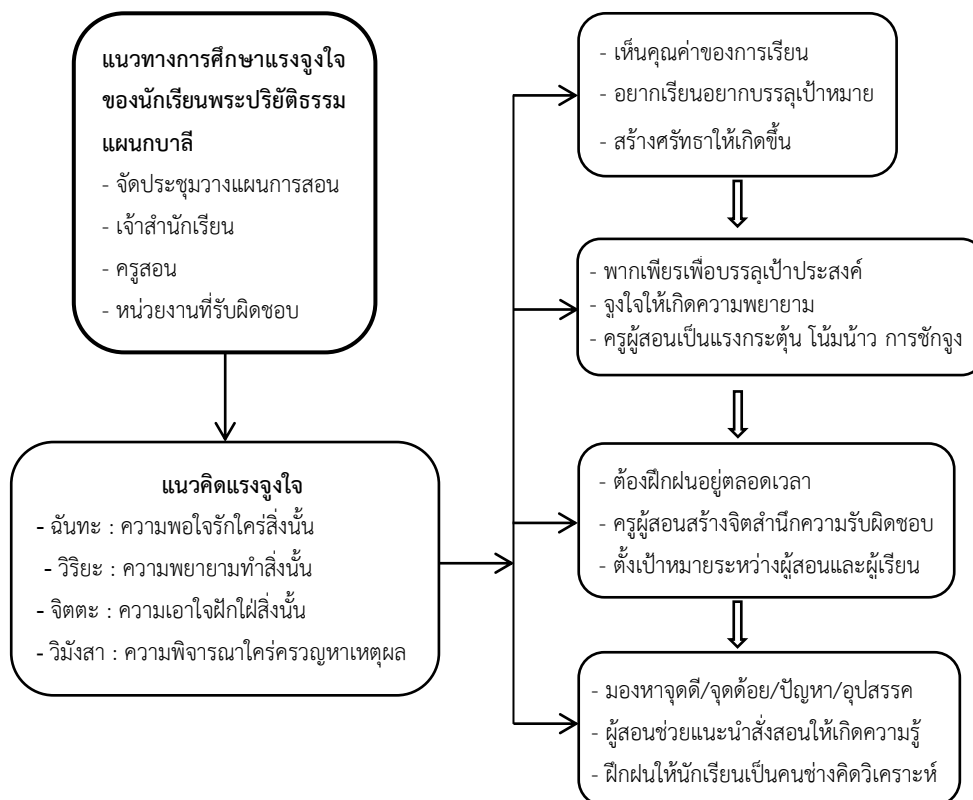
^{๒๒๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ล้อย จันทาโก), เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร, รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑๖ สรุปหลักกรรมในการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัด
ชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้าน วิมังสา

ลำดับ	สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
		จำนวนความถี่	รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑	การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในวิชาการที่เรียนเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จ การเรียนภาษาบาลีต้องใช้ความละเอียดรอบคอบ	๒	๒,๑,๘,๑๘
๒	การพิจารณามองเห็นจุดดี/จุดด้อย/ปัญหา/อุปสรรค ผลดี และผลเสีย เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นภาษาบาลีต้องใช้ความจำมาก หากไม่มีความรอบคอบ ก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ		๓,๔,๕,๖
๓	การเรียนบาลีต้องอาศัยความความละเอียดสูงมากเป็นคนช่างสังเกตมีเหตุมีผลพิจารณาด้านหลักสูตรวิชาการตลอดจนบทเรียนต่างๆ ทำให้การเรียนประสบความสำเร็จ		๗,๑๐,๑๑
๔	ครูผู้สอนต้องคอยดูแลนักเรียนของตนว่าเรียนดีหรือเรียนด้อยเพื่อจะได้ช่วยแนะนำสั่งสอนอธิบายและสอบถามนักเรียนเป็นระยะ ขณะที่เรียนมีข้อบกพร่องสิ่งใดเกิดขึ้นให้ผู้เรียนร่วมคิดหาวิธีแก้ไขปรับปรุงปัญหาต่างๆ	๒	๙,๑๒,๑๔,๑๕
๕	ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลเป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนต้องสร้างให้กับนักเรียนเพื่อให้เกิดความพยายามศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จ ซึ่งให้เห็นความสำคัญทำให้นักเรียนช่วยกันสืบสานมรดกทางภาษาไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา	๒	๑๖,๑๗

หลักธรรมในการศึกษาแรงจูงใจตามหลักอิทธิบาท ๔

แผนภาพที่ ๔.๔ แสดงหลักธรรมในการศึกษาแรงจูงใจตามหลักอิทธิบาท ๔

จากแผนภาพที่ ๔.๓ ผู้วิจัยขอสรุปการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔

๑) ฉันทะ : ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น

ความพอใจเป็นพื้นฐานเห็นคุณค่าของการเรียน และจุดหมายปลายทางของการเรียน เป็นตัวสนับสนุนให้เกิดความอยากเรียนรู้ เป็นแรงจูงใจที่จะขับเคลื่อนให้ก้าวไปสู่เป้าหมายไม่ล้มเลิกกลางคัน การเรียนภาษาบาลีจะมีความพอใจสูงมากเพราะต้องอยู่กับตำรา ดังนั้นความพึงพอใจของนักเรียนบาลีเป็นแรงจูงใจประการแรกที่นักเรียนต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับตนเองเพราะเป็นสิ่งแรกที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จ เกิดความพยายามที่จะทำให้ดีที่สุด เมื่อผู้เรียนมีความตั้งใจแล้วจะทำให้เกิดความอยากเรียนอยากบรรลุเป้าหมาย

๒) วิริยะ : ความพยายามทำสิ่งนั้น

ความพยายามเป็นสิ่งที่ต้องสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ก้าวล่วงอุปสรรคปัญหาต่างๆ เป็นปัจจัยของนักเรียนที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นเพื่อที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จ หากขาดความเพียรก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้เลย นักเรียนต้องมีความภาคภูมิใจที่ได้เรียนวิชาบาลีเมื่อเกิดความภูมิใจแล้วจะเกิดความมุ่งมั่นเกิดความพยายามในการเรียนจนประสบความสำเร็จ การสร้างแรงกระตุ้นต้องเริ่มจากตัวครูผู้สอนคอยเน้นย้ำให้กับผู้เรียนทำให้นักเรียนก้าวผ่านปัญหาอุปสรรคได้

๓) จิตตะ : ความเอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้น

การเรียนบาลีต้องอาศัยการท่องจำหากผู้เรียนไม่มีใจจดจ่อในการเรียนความสำเร็จก็เกิดขึ้นได้ยาก ต้องใช้สติปัญญาทำความเข้าใจในการเรียนได้มากที่สุด สร้างจิตใจที่ฝักใฝ่ไม่ทอดธุระ เอาจริงเอาจัง ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในการเรียนไม่ให้เครียดจนเกินไปจนทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ครูผู้สอนต้องสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบให้กับผู้เรียนมีใจจดจ่อในการเรียน เพราะการเรียนบาลีถ้าขาดพื้นฐานการเอาใจใส่แล้วยากที่จะประสบความสำเร็จ

๔) วิมังสา : ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น

หลักอิทธิบาท ๔ คือหลักธรรมที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนเป็นอย่างมาก ความพิจารณาใคร่ครวญในเหตุผลที่เรียนเป็นกระบวนการสุดท้ายที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้น การเรียนภาษาบาลีต้องใช้ความละเอียดรอบคอบจึงเป็นส่วนสำคัญ เป็นกระบวนการที่จะให้เกิดความสำเร็จทำให้มองเห็นจุดดี/จุดด้อย/ปัญหา/อุปสรรค ต้องมีการพิจารณาทั้งผลดี และผลเสีย เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น ครูผู้สอนต้องคอยสอดส่องดูแลนักเรียนของตนว่าเรียนดีหรือเรียนด้อยเพื่อจะได้ช่วยแนะนำสั่งสอนด้วยการอธิบายและสอบถามนักเรียนเป็นระยะ

๔.๔ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

๔.๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๔.๔.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ บรรพชิต ที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=๓๗๑)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
๒๐ ปี	๑๓๖	๓๖.๘
๒๑ - ๓๐ ปี	๑๔๕	๓๙.๒
๓๑ - ๔๐ ปี	๔๔	๑๑.๙
๔๑ - ๕๐ ปี	๒๒	๕.๙
มากกว่า ๕๐ ปี	๒๓	๖.๒
รวม	๓๗๑	๑๐๐.๐
พรรษา		
ไม่มีพรรษา	๑๖๐	๔๓.๒
๑ - ๕ พรรษา	๑๒๐	๓๒.๔
๖ - ๑๐ พรรษา	๖๐	๑๖.๒
๑๑ - ๒๐ พรรษา	๑๙	๕.๑
มากกว่า ๒๐ พรรษา	๑๑	๓.๐
รวม	๓๗๑	๑๐๐.๐
วุฒิการศึกษานักธรรม		
ไม่มีนักธรรม	๔๕	๑๒.๒
นักธรรมชั้นตรี	๘๒	๒๒.๒
นักธรรมชั้นโท	๖๘	๑๘.๔
นักธรรมชั้นเอก	๑๗๕	๔๗.๓
รวม	๓๗๑	๑๐๐.๐

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

(n=๓๗๑)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม		
ไม่มีปริญญาธรรม	๑๔๖	๓๙.๕
ประโยค ๑-๒	๙๖	๒๕.๙
ปริญญาธรรม ๓ ประโยค	๕๗	๑๕.๔
ปริญญาธรรม ๔-๖ ประโยค	๔๘	๑๓.๐
ปริญญาธรรม ๗ ประโยคขึ้นไป	๒๓	๖.๒
รวม	๓๗๑	๑๐๐.๐
วุฒิการศึกษาสามัญ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓๑๐	๘๓.๘
ปริญญาตรี	๔๕	๑๒.๒
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๕	๔.๑
รวม	๓๗๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม อายุ
 พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ ดังนี้

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง ๒๑ – ๓๐ ปี จำนวน ๑๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๒ รองลงมาคือ มีอายุ ๒๐ ปี จำนวน ๑๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๘ รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙ รองลงมาคือ มีอายุมากกว่า ๕๐ ปี จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๒ และ มีอายุระหว่าง ๔๑ – ๕๐ ปี จำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๙

พรรษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่มีพรรษา จำนวน ๑๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๒ รองลงมาคือ มีพรรษาระหว่าง ๑ - ๕ พรรษา จำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๔ รองลงมาคือ มีพรรษาระหว่าง ๖ – ๑๐ พรรษา จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๒ รองลงมาคือ มีพรรษาระหว่าง ๑๑ – ๒๐ พรรษา จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๑ และ มีพรรษามากกว่า ๒๐ พรรษา จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๐

วุฒิการศึกษานักธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน ๑๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๓ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นตรี จำนวน ๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นโท จำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔ และ ไม่มีวุฒิการศึกษานักธรรม จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๒

วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม จำนวน ๑๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๕ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมประโยค ๑-๒ จำนวน ๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๙ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ๓ ประโยค จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๔ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ๔-๖ ประโยค จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐ และมีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ๗ ประโยคขึ้นไป จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๒

วุฒิการศึกษาสามัญ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๘ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๒ และ มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๑

๔.๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านความตั้งใจ ด้านความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง ด้านความมั่นใจ ด้านความพึงพอใจ มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๘ ถึงตารางที่ ๔.๒๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษ
แรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม
(n=๓๗๑)

ลำดับ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑.	ด้านความตั้งใจ	๓.๙๗	๐.๗๑๐	มาก
๒.	ด้านความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง	๓.๘๖	๐.๗๑๙	มาก
๓.	ด้านความเชื่อมั่น	๔.๐๖	๐.๗๑๖	มาก
๔.	ด้านความพึงพอใจ	๓.๙๐	๐.๗๗๓	มาก
ภาพรวม		๓.๙๕	๐.๖๒๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๓.๙๕$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๖๒๗) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษา
แรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความตั้งใจ
(n=๓๗๑)

ลำดับ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ด้านความตั้งใจ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑.	มีการจัดทำแผนการเรียนครอบคลุมทันสมัยตรงตาม วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	๔.๐๖	๐.๘๗๒	มาก
๒.	หนังสือแบบเรียนได้รับการปรับปรุงให้เนื้อหาเหมาะสม กับผู้เรียนแต่ละระดับชั้น	๓.๙๗	๐.๘๓๙	มาก
๓.	มีการกำหนดแผนการเรียนไว้ทำให้เกิดผลสำเร็จหรือ บรรลุเป้าหมาย	๔.๐๔	๐.๘๙๐	มาก
๔.	ท่านเรียนบาลีเพราะได้รับการยกย่องและมีโอกาส ก้าวหน้าในการทำงานของคณะสงฆ์	๓.๘๒	๐.๙๙๑	มาก
๕.	ท่านเรียนบาลีเพราะเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของ ตนเอง	๔.๐๑	๐.๙๔๓	มาก
ภาพรวม		๓.๙๗	๐.๗๑๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษารแรงจูงใจของ
นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความตั้งใจ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ =
๓.๙๗) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๑๐) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่า มี
ความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษา
แรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความสัมพันธ์
เกี่ยวข้อง (n=๓๗๑)

ลำดับ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ด้านความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑.	ท่านเรียนบาลีเพราะได้รับการชักชวนจากเพื่อนและ ได้รับการอุปถัมภ์ในเรือนทุนการศึกษาจากผู้มีจิต ศรัทธา	๓.๙๒	๑.๐๘๔	มาก
๒.	ท่านเรียนบาลีเพื่อสร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่ พุทธศาสนิกชน และสร้างชื่อเสียงให้กับวัดที่ท่านสังกัด อยู่	๓.๙๕	๐.๘๕๓	มาก
๓.	ท่านเรียนบาลีตามระเบียบข้อบังคับของวัดที่ท่าน สังกัดอยู่	๓.๗๔	๑.๐๕๐	มาก
๔.	ท่านเรียนบาลีเพราะเป็นความภาคภูมิใจของท่าน และ สร้างชื่อเสียงให้กับวงศ์ตระกูล	๓.๙๙	๐.๙๘๘	มาก
๕.	ท่านเรียนบาลีเพราะต้องการใบประกาศใบใช้เพื่อเข้า ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป	๓.๗๓	๑.๑๖๑	มาก
ภาพรวม		๓.๘๖	๐.๗๑๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษาแรงจูงใจของ
นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับเห็นด้วย
มาก ($\bar{X}$ = ๓.๘๖) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๑๙) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อ
พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๑ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษา
แรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความเชื่อมั่น

(n=๓๗๑)

ลำดับ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ด้านความเชื่อมั่น	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑.	ท่านเรียนบาลีเพราะเชื่อว่าเป็นการสร้างควา มน่าเชื่อถือ และสร้างเกียรติประวัติให้กับตนเอง	๔.๐๙	๐.๙๔๕	มาก
๒.	ท่านเชื่อว่าการเรียนบาลีเป็นเพิ่มวิทยฐานะให้กับ ตนเอง	๔.๑๐	๐.๘๑๗	มาก
๓.	ความตั้งใจและเอาใจใส่ในการเรียนจะทำให้ท่าน ประสบความสำเร็จในการเรียนบาลี	๔.๑๐	๐.๘๙๒	มาก
๔.	ท่านเรียนบาลีเพราะเชื่อว่าเป็นการพัฒนาทักษะและ ความสามารถของตนเอง เป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ	๓.๙๗	๐.๘๙๔	มาก
๕.	ท่านเรียนบาลีเพราะเห็นความสำคัญของภาษาบาลี และเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา	๔.๐๘	๐.๙๐๔	มาก
ภาพรวม		๔.๐๖	๐.๗๑๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษารแรงจูงใจของ
นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความเชื่อมั่น อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ =
๔.๐๖) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๑๖) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าม
ีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษา
แรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความพึงพอใจ
($n=๓๗๑$)

ลำดับ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ด้านความพึงพอใจ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑.	สำนักเรียนมีห้องพักเพียงพอเป็นส่วนตัวมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพักตามสมควร	๔.๐๑	๐.๙๘๖	มาก
๒.	สำนักเรียนมีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนและให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียน	๓.๙๘	๐.๘๗๗	มาก
๓.	สำนักเรียนมีสื่อการเรียนการสอนหลากหลายและการเรียนการสอนเอื้อต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่	๓.๘๑	๐.๙๗๗	มาก
๔.	มีทุนสนับสนุนของทางวัดเมื่อมีนักเรียนสอบผ่าน	๓.๙๘	๑.๐๖๒	มาก
๕.	วัดของท่านมีเงินทุนหรือยานพาหนะสนับสนุนในการเดินทางไปศึกษา	๓.๗๔	๑.๑๖๔	มาก
ภาพรวม		๓.๙๐	๐.๗๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านความพึงพอใจ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=๓.๙๐$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๗๗๓$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

**๔.๔.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔**

ผลการวิเคราะห์ ของการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัด
ชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้าน
ฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านวิมังสา มีรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๔.๒๓ ถึงตารางที่ ๔.๒๗
ดังต่อไปนี้

**ตารางที่ ๔.๒๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษา
แรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท
๔ โดยภาพรวม** (n=๓๗๑)

ลำดับ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี หลักอิทธิบาท ๔	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑.	ด้านฉันทะ	๔.๐๖	๐.๗๑๕	มาก
๒.	ด้านวิริยะ	๔.๐๑	๐.๗๐๗	มาก
๓.	ด้านจิตตะ	๔.๑๒	๐.๗๖๖	มาก
๔.	ด้านวิมังสา	๔.๐๒	๐.๗๒๓	มาก
ภาพรวม		๔.๐๕	๐.๖๔๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษารแรงจูงใจ
ของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ
เห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๐๕$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๖๔๙) เมื่อพิจารณา
แต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันใน
ระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๔ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษา
แรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท
๔ ด้านฉันทะ (n=๓๗๑)

ลำดับ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี หลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑.	มีการจัดทำระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ นโยบายของส่วนกลางคณะสงฆ์	๔.๐๙	๐.๘๗๙	มาก
๒.	ครู อาจารย์ทำการสอนด้วยใจรัก ทุ่มเทให้การ สอนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของนักเรียน	๔.๒๖	๐.๘๓๙	มาก
๓.	ครู อาจารย์สอนให้นักเรียนรู้จักมีความสุขตามฐานะ ของตนสามารถพึ่งตนเองได้	๔.๐๕	๐.๘๕๒	มาก
๔.	เจ้าสำนักเรียนมีการประสานงานกับวัดที่เป็นสำนัก เรียนบาลี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา อย่างเป็นระบบ	๓.๘๙	๐.๙๒๑	มาก
๕.	มีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนเพื่อเพื่อ ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความพร้อมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น	๔.๐๕	๐.๙๕๓	มาก
ภาพรวม		๔.๐๖	๐.๗๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษาระงจูงใจ
ของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ อยู่ในระดับ
เห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๖) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๑๕) เมื่อพิจารณา
แต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันใน
ระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๕ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษา
แรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท
๔ ด้านวิริยะ (n=๓๗๑)

ลำดับ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี หลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑.	การเรียนบาลีทำให้ท่านมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ตรงต่อเวลา มีน้ำใจ และยึดมั่นในหลักคุณธรรมที่ดี งาม	๔.๐๗	๐.๙๒๔	มาก
๒.	ท่านเรียนบาลีเพื่อมุ่งพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถอย่างต่อเนื่อง	๓.๙๒	๐.๘๕๗	มาก
๓.	ท่านปฏิบัติตนอยู่ในโอวาทของครู อาจารย์ พอใจใน คำสั่งสอน พยายามศึกษา คิดไตร่ตรองตามคำสอน ของท่าน	๔.๐๐	๐.๘๖๓	มาก
๔.	นักเรียนบาลีมีความสุขพออ่อนโยน มีสัมมาคารวะ ปฏิบัติตนเหมาะสมตามวัย และสภาพแห่งตน	๓.๙๕	๐.๘๖๒	มาก
๕.	ครู อาจารย์ มีการติดตามผลการเรียนของนักเรียน สนับสนุนในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน	๔.๑๓	๐.๙๑๐	มาก
ภาพรวม		๔.๐๑	๐.๗๐๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษาแรงจูงใจ
ของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ อยู่ในระดับ
เห็นด้วยมาก ($\bar{X}=4.01$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๐๗) เมื่อพิจารณา
แต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันใน
ระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๖ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษา
 แรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท
 ๔ ด้านจิตตะ (n=๓๗๑)

ลำดับ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี หลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑.	ท่านเรียนบาลีด้วยใจรัก และทุ่มเทให้กับการเรียน เพราะเห็นแก่ประโยชน์จริงๆ	๔.๐๖	๐.๙๖๗	มาก
๒.	ท่านเรียนบาลีเพื่อต้องการให้รู้หลักธรรมอย่าง แท้จริง เพื่อจะได้ทำหน้าที่สืบทอดอายุ พระพุทธศาสนาต่อไป	๔.๑๖	๐.๙๐๗	มาก
๓.	เป้าหมายหลักของการเรียนบาลีของท่าน คือ เพื่อให้ รู้หลักการ ด้านปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ	๔.๑๒	๐.๙๐๓	มาก
๔.	ท่านรู้ถึงประโยชน์ และข้อดีของการเรียนบาลี และมี ศรัทธาในการเรียนอย่างแท้จริง	๔.๐๘	๐.๘๘๙	มาก
๕.	สำนักเรียนมีการจัดหาทุนและรางวัลให้นักเรียนที่ สอบได้เพื่อส่งเสริมเป็นขวัญและกำลังใจ	๔.๑๙	๐.๙๙๕	มาก
	ภาพรวม	๔.๑๒	๐.๗๖๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษาแรงจูงใจของ
 นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ อยู่ในระดับเห็น
 ด้วยมาก ($\bar{X}$ = ๔.๑๒) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๖๖) เมื่อพิจารณาแต่ละ
 ข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับ
 มาก

ตารางที่ ๔.๒๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษา
แรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท
๔ ด้านวิมังสา (n=๓๗๑)

ลำดับ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี หลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑.	ท่านมีความรักและภาคภูมิใจในการเป็นนักเรียนบาลี	๔.๑๑	๐.๘๙๖	มาก
๒.	การเรียนรู้ภาษาบาลีสามารถนำคำสอนใน พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องพัฒนาชีวิตที่ดีงาม	๔.๐๗	๐.๘๒๒	มาก
๓.	ท่านเรียนภาษาบาลีเพราะต้องการเข้าถึงจุดประสงค์ และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง	๔.๐๐	๐.๘๕๕	มาก
๔.	การเรียนรู้บาลีส่งเสริมให้ท่านรู้หลักพึ่งตนเองหรือ เลี้ยงชีพด้วยความสุจริต	๓.๙๓	๐.๘๗๖	มาก
๕.	เมื่อครู อาจารย์ ตักเตือนเมื่อท่านกระทำไม่ถูกต้อง หรือไม่ควร ท่านจะยอมรับและปรับปรุงทุกครั้ง	๔.๐๓	๐.๙๙๗	มาก
	ภาพรวม	๔.๐๒	๐.๗๒๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษาระงจูงใจของ
นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ด้านวิมังสา อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=๔.๐๒$)
และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๒๓) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็น
อยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๔.๔.๑.๔ สรุปวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

จากการสำรวจความคิดเห็นของพระสงฆ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๗๐ รูป เพื่อหาระดับความคิดเห็นที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ในด้านต่างๆ ได้ผลการศึกษาดังนี้

๑) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๑ – ๓๐ ปี จำนวน ๑๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๒ รองลงมาคือ มีอายุ ๒๐ ปี จำนวน ๑๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๘ รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙ รองลงมาคือ มีอายุมากกว่า ๕๐ ปี จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๒ และ มีอายุระหว่าง ๔๑ – ๕๐ ปี จำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๙

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีพรรษา จำนวน ๑๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๒ รองลงมาคือ มีพรรษาระหว่าง ๑ - ๕ พรรษา จำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๔ รองลงมาคือ มีพรรษาระหว่าง ๖ - ๑๐ พรรษา จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๒ รองลงมาคือ มีพรรษาระหว่าง ๑๑ - ๒๐ พรรษา จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๑ และ มีพรรษามากกว่า ๒๐ พรรษา จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๐

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน ๑๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๓ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นตรี จำนวน ๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๒ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นโท จำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔ และ ไม่มีวุฒิการศึกษานักธรรม จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๒

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม จำนวน ๑๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๕ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมประโยค ๑-๒ จำนวน ๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๙ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ๓ ประโยค จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๔ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ๔-๖ ประโยค จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐ และมีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ๗ ประโยคขึ้นไป จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๒

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๘ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๒ และมีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๑

๒) ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๓.๙๕$) และเป็นความคิดเห็น

ด้านจิตตะ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=๔.๑๒$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๖๖) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านวิมังสา อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}=๔.๐๒$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๒๓) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๔) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๑. ความตั้งใจ (Attention)

ปัญหา อุปสรรค

๑) ครูผู้สอนยังไม่มีคุณวุฒิมากพอขาดการฝึกอบรมสร้างทักษะขาดประสบการณ์ไม่มีการทำแผนการเรียนการสอนตลอดจนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนยังไม่มี ความทันสมัยนักเรียนยังใช้ระบบการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมๆคือมีเพียงโต๊ะและกระดานดำ

๒) อุปกรณ์การเรียนการสอนมีการปรับปรุงน้อยมากยังคงใช้แบบเดิมๆ ในส่วนของการเรียนเนื้อหาและความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นยังไม่มี การปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนอาศัยการท่องจำเป็นหลักทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและล้มเลิกการเรียนกลางคัน

๓) ไม่มีการทำแผนการเรียนการสอนตลอดจนการวัดผลประเมินผลในระหว่างเรียน ส่วนใหญ่เน้นวัดผลในการสอบเพียงครั้งเดียวทำให้การเรียนการสอนไม่เป็นระบบผลที่ออกมาจึงสอบตกมากกว่าสอบได้

๔) ภาษาบาลีเป็นการศึกษาที่ทำหายความสามารถของผู้เรียนแต่เมื่อเรียนสำเร็จแล้วคุณค่าและความต้องการทางสังคมมีน้อยเมื่อเทียบกับการศึกษาในแขนงวิชาการอื่นๆ ที่มีทั้งชื่อเสียงและความต้องการของสังคม

๕) การเรียนบาลียังอยู่ในวงจำกัดเฉพาะคณะสงฆ์เท่านั้นเมื่อเรียนสำเร็จจะได้รับการยกย่องและมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานของคณะสงฆ์แต่ไม่สามารถนำวิชาการไปปรับเทียบเรียนกับวิชาสามัญทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

๑) ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรู้ความชำนาญในวิชาที่สอนส่งเสริมให้มีการอบรมสร้างทักษะเพิ่มประสบการณ์ในให้กับครูตลอดจนนำเอาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน

๒) ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยให้มากขึ้นตลอดถึงจัดลำดับความยากง่ายเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเปลี่ยนจากการท่องจำเป็นหลักมาเป็นทองเฉพาะที่สำคัญเน้นความเข้าใจเป็นหลัก

๓) ให้สำนักเรียนจัดทำแผนการสอนมีตารางเรียนกำหนดเวลาที่แน่นอน มีการวัดผลในระหว่างการเรียนมีการประเมินผลเป็นระยะระหว่างภาคเรียนและปลายปีให้มีการจัดอบรมก่อนสอบเป็นต้น

๔) ควรรองรับผู้ที่จบให้สามารถนำเอาผลการเรียนไปปรับโอนกับวิชาสามัญทั่วไปและที่สำคัญให้เห็นคุณค่าความต้องการของสังคมผู้เรียนได้รับการยกย่องมีเกียรติมีความภาคภูมิใจสมกับที่ต้องใช้ความวิริยะอุตสาหะสูง

๕) ควรรับรองภาษาบาลีให้เป็นสากลสามารถเทียบโอนเมื่อเรียนสำเร็จแล้ว มีหน่วยงานรองรับนำไปใช้ในการประกอบอาชีพการงานได้และสังคมยกย่องผู้ที่จบมาในสายนี้เป็นที่ต้องการขององค์กรต่างๆ

๒. ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance)

ปัญหา อุปสรรค

๑) ด้านทุนสนับสนุนทุนการศึกษาจากองค์กรคณะสงฆ์และจากผู้มีจิตศรัทธายังมีน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆาธิการระดับชั้นต่างๆจะไม่ค่อยให้การอุปถัมภ์หรือให้ทุนสนับสนุน

๒) เจ้าสำนักเรียนที่ไม่มีทุนในการบริหารจะขาดบุคลากรทั้งครูและนักเรียนทำให้ครูและนักเรียนไปอยู่สำนักเรียนที่พร้อมในทุกด้านทั้งทุนและการอุปถัมภ์

๓) สำนักเรียนส่วนใหญ่จะมีการบังคับให้ผู้ที่จะย้ายเข้าสังกัดต้องเรียนบาลีหากไม่เรียนก็ไม่รับทำให้ผู้ที่ต้องการย้ายเข้าสังกัดต้องจำใจเรียนไม่ได้เรียนด้วยศรัทธาผลสัมฤทธิ์จึงมีน้อย

๔) ขาดการสนับสนุนจึงไม่มีบุคลากรทั้งเจ้าสำนัก/ครูผู้สอน/นักเรียน ทำให้ความภาคภูมิใจชื่อเสียงเกิดขึ้นไม่ได้

๕) ผู้ที่สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค สามารถเทียบโอนได้เท่ากับปริญญาตรีเท่านั้น ทั้งที่ในแต่ละปีมีผู้สอบผ่านเพียงไม่กี่รูปเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

๑) คณะสงฆ์ทุกระดับชั้นตลอดจนผู้มีจิตศรัทธาต้องให้ความสำคัญเข้ามาสนับสนุนทั้งในด้านอุปการ/อุปถัมภ์ทุนการศึกษา ตลอดจนเป็นขวัญและกำลังใจต่อเจ้าสำนัก/ครู/นักเรียน เพื่อให้การศึกษาในด้านนี้ดำเนินไปได้ด้วยดี

๒) ควรให้ความสำคัญกับสำนักเรียนที่ไม่มีทุนแต่มีศรัทธาอาจจะเป็นสำนักเรียนเล็กๆ ระดับวัดที่มีบุคลากรครูและนักเรียนไม่มากด้วยการให้ทุนให้การอุปถัมภ์เพื่อรักษาสถานที่เรียนเหล่านั้นให้ทำการสอนอยู่เป็นการสืบต่อพระศาสนา

๓) ให้สำนักเรียนบาลีผ่อนผันกฎระเบียบข้อบังคับ หันมาปลูกฝังค่านิยมให้เห็นคุณค่าของการเรียนบาลีอาจมีกฎเกณฑ์เน้นการสนับสนุนผู้ที่ตั้งใจเรียนบาลีและสอบได้ให้ได้เรียนสายสามัญหรืออุดมศึกษาหรือสนับสนุนให้มีความเจริญก้าวหน้าในองค์กรคณะสงฆ์

๔) ควรมีนโยบายที่เด่นชัดให้ทุกภาคส่วนเข้ามาสนับสนุนอุปถัมภ์อย่างจริงจัง ลำพองนโยบาย ๑ ตำบล ๑ มหา คงไม่เกิดประโยชน์มากนัก แต่ต้องหันมาสนับสนุนเจ้าสำนักเรียนบาลีที่มีอยู่แล้วให้ดำเนินการต่อไปได้

๕) ควรปรับการเทียบโอนให้ได้มาตรฐาน คือ ผู้สอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยคเทียบเท่าปริญญาตรี เปรียญธรรม ๖ ประโยคเทียบเท่าปริญญาโทเรียน เปรียญธรรม ๙ ประโยค เทียบเท่าปริญญาเอก ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีขวัญกำลังใจที่จะเรียนให้ถึงจุดสูงสุดของการเรียนบาลีถึงแม้ว่าจะยากเพียงใดก็ตาม

๓. ความเชื่อมั่น (Confidence)

ปัญหา อุปสรรค

๑) ผู้เรียนไม่สามารถบรรลุเป้าประสงค์เพราะการเรียนบาลีต้องอาศัยเหตุปัจจัยหลายประการเช่นความวิริยะอุตสาหะตลอดจนผู้สนับสนุนทุนทรัพย์เป็นสำคัญ

๒) เมื่อนักเรียนสอบได้แล้วใบประกาศนียบัตรไม่สามารถที่จะเป็นใบเบิกทางเพื่อให้นักเรียนไปสู่เป้าหมายได้ไม่สามารถนำไปเพิ่มวิทยฐานะให้สูงขึ้นตามที่คาดหวังไว้

๓) ต้องสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเอาใจใส่ในการเรียนบาลี เพราะภาษาบาลีเป็นภาษาที่ยากต้องอาศัยความจำเป็นส่วนใหญ่หากนักเรียนไม่มีความตั้งใจแล้วอาจเกิดการท้อถอยและล้มเลิกกลางคัน

๔) ภาษาบาลีถึงจะเป็นต้นแบบภาษาเป็นภาษาที่มีแบบแผนแต่ก็ใช้สื่อความหมายในวงแคบไม่ใช่ภาษาสากลผู้เรียนจะพัฒนาทักษะเฉพาะในกลุ่มของตนเท่านั้น

๕) ภาษาบาลีเป็นภาษาที่รักษาพุทธพจน์ถ้าผู้ที่เข้าใจภาษาบาลีดีจะสามารถค้นคว้าศึกษาในพระไตรปิฎกได้สะดวกสบาย แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าภาษาที่ต้องใช้ความพยายามสูง

ข้อเสนอแนะ

๑) ควรสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นมีความขยันหมั่นเพียรตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนอุปถัมภ์การเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความมั่นใจสามารถก้าวล่วงปัญหาอุปสรรคจนบรรลุเป้าประสงค์

๒) ควรปรับวุฒิการศึกษาผู้สอบบาลีได้ให้ทัดเทียมกับวิชาสามัญทั่วไปเพื่อให้ผู้เรียนอยากเรียนเพราะเป็นประโยชน์เมื่อสอบได้จะนำไปใช้ในการเพิ่มวิทยฐานะและเพิ่มคุณวุฒิให้ตนเองในตอนที่ยังดำรงอยู่ในสมณเพศและลาสิกขาไปแล้ว

๓) ปลุกฝังความศรัทธาและความอุตสาหะให้กับตัวนักเรียนซึ่งเจ้าอาวาสครูผู้สอนและผู้สนับสนุนมีบทบาทสำคัญในการช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีกำลังใจและความมุ่งมั่นที่จะเรียนให้สำเร็จ

๔) ควรสร้างค่านิยมและคุณค่าของภาษาบาลีว่าไม่ใช่เฉพาะเป็นภาษาทางศาสนาเท่านั้น แต่ควรให้เป็นภาษาสากลที่สื่อความหมายไปทั่วโลกเพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่และที่สำคัญใช้เป็นภาษาหลักในการประกาศศาสนา

๕) ต้องปลุกจิตสำนึกให้พระภิกษุสามเณรรู้คุณค่าของการเรียนบาลีปลุกฝังอุดมการณ์ให้เกิดศรัทธาเห็นว่าการเรียนบาลีนอกจากจะทำให้เกิดความรู้ในด้านภาษาดีแล้วยังเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาด้วย

๔. ความพึงพอใจ (Satisfaction)

ปัญหา อุปสรรค

๑) สำนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีอาคารสำหรับนักเรียนยังไม่มีห้องพักเป็นสัดส่วนทำให้เกิดปัญหาในการดูตำราหรือการทอหนังสือ

๒) สำนักเรียนที่มีทุนจะได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียนสอนสำนักเรียนที่ไม่มีทุนต้องจัดหาหนังสือตำราเรียนด้วยทุนตนเอง

๓) สำนักเรียนส่วนใหญ่ยังสอนในรูปแบบเดิมเพราะขาดทุนสนับสนุนในการจัดหาสื่อและอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย

๔) สำนักเรียนที่มีมูลนิธิอยู่ในวัดสามารถเอาผลประโยชน์มาพัฒนาในส่วนนี้ได้ ส่วนสำนักเรียนที่ไม่มีทุนปัญหาส่วนใหญ่คือไม่มีนักเรียน

๕) วัดส่วนใหญ่ที่เป็นสำนักเรียนบาลีจะขาดทุนสนับสนุน รวมถึงยานพาหนะรับส่งนักเรียนเพื่อไปเรียนในสำนักเรียนที่ห่างจากวัด

ข้อเสนอแนะ

๑) แต่ละสำนักเรียนควรจัดห้องพักเป็นสัดส่วนสำหรับนักเรียนบาลีโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดสัปปายะในสถานที่อยู่ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนมีสมาธิในการทอหนังสือและแปลหนังสือ

๒) ควรจัดทำหนังสือตำราเรียนส่วนกลางโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจกจ่ายไปยังสำนักเรียนบาลีต่างๆเพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกันและเป็นการไม่ต้องสร้างภาระให้กับผู้เรียนและเจ้าสำนักเรียนเป็นการสร้างความพึงพอใจในการเรียนตลอดถึงการจัดการประชุมอบรมมีครูที่ปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น

๓) ควรพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันสมัยเหมือนการเรียนการสอนในวิชาทางโลกทั่วไป จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและช่วยสนับสนุนให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียนสื่อที่ทันสมัยจะทำให้เกิดความพอใจในการเรียนของผู้เรียน

๔) คณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไปที่เห็นความสำคัญของการเรียนบาลีควรเข้ามาสนับสนุนอย่างน้อยที่สุดคือมอบรางวัลให้เวลานักเรียนสอบผ่านซึ่งจะเป็นขวัญและกำลังใจให้นักเรียนอยากเรียนยิ่งขึ้น

๕) วัดที่มีทุนสนับสนุนมีศักยภาพที่จะสามารถรับส่งนักเรียนที่จะมาเรียนได้ ควรช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนเรื่องยานพาหนะจะเป็นการสร้างขวัญกำลังใจได้เป็นอย่างดี

๕) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔

๑. ฉันทะ : ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น

ปัญหา อุปสรรค

๑) ครูอาจารย์ที่ทุ่มเทให้นักเรียนด้วยใจรักมักขาดการเหลียวแลการให้ความสำคัญการสนับสนุนจากวงการคณะสงฆ์ทำให้หมดกำลังใจในการสอน

๒) เจ้าสำนักเรียนส่วนใหญ่มักให้ครูกับนักเรียนทำการเรียนการสอนเองโดยไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องสนับสนุนในด้านต่างๆเพื่อให้ครูและนักเรียนสะดวกสบายพอสมควร

๓) สำนักเรียนที่มีศักยภาพมีทุนทรัพย์ในการบริหารมักจะไม่เผื่อแผ่แก่สำนักเรียนที่ขาดทุนทรัพย์ทำให้ต้องปิดตัวลงไป

๔) ปัญหาหลักของการเรียนการสอนบาลีคือต่างสำนักต่างทำขาดการประเมินผล และการปรับปรุงหลักสูตรซึ่งนานๆจะเกิดขึ้นสักครั้ง

ข้อเสนอแนะ

๑) คณะสงฆ์ควรให้การสนับสนุนให้ความสำคัญและส่งเสริมให้ครูอาจารย์ที่มีใจรักทำงานให้มีความเจริญก้าวหน้าในวงการคณะสงฆ์เพื่อให้บุคคลเหล่านี้เป็นหลักสำคัญในการรักษาการเรียนบาลีให้คงอยู่

๒) เจ้าสำนักเรียนต้องให้ความสำคัญกับครูและนักเรียนเข้าไปสนับสนุนในด้านที่พักอาศัย อุปกรณ์การศึกษาตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกพอสมควรเพื่อให้ครูและนักเรียนมีความพร้อมที่จะทำการเรียนการสอน

๓) ควรจัดการเรียนเป็นสอนเป็นกลุ่มหรือเป็นคณะช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยการส่งครู และนักเรียน ไปสนับสนุนสำนักเรียนที่ขาดแคลน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยสนับสนุน

๔) สำนักเรียนควรหันมาให้ความสนใจในการประเมินผลนักเรียนและการพัฒนาหลักสูตรการเรียน เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ตลอดจนต้องมีการแก้ไขหลักสูตร วิธีการสอน การประเมินผล เพื่อให้ทันสมัยมากขึ้น

๒. วิริยะ : ความพยายามทำสิ่งนั้น

ปัญหา อุปสรรค

๑) ถ้านักเรียนไม่รู้จักพัฒนาตนเองให้เกิดความรู้ความสามารถจะเกิดความเบื่อหน่ายไม่เห็นคุณค่าและศรัทธาในวิชาบาลีที่ตนเองเรียนเกิดความรู้สึกว่าไม่ช่วยพัฒนาตนเองก้าวไปสู่ความสำเร็จในชีวิต

๒) ครูและนักเรียนมักจะมีทัศนคติที่ไม่ค่อยตรงกันเพราะนักเรียนรู้สึกเบื่อหน่ายที่ครูมักจะให้ท่องหลักซ้ำๆ อยู่ตลอด และครูเองก็เข้มงวดในการเรียนมากจนเกินไป

๓) นักเรียนบาลีต้องใช้ความจำมากวิชาส่วนใหญ่ต้องอาศัยความอดสาหะในการท่องจำจึงทำให้เกิดความเครียดได้ง่าย

๔) ปัญหาของครูอาจารย์ในการติดตามผลการเรียนคือครูอาจารย์มีน้อยทำให้การติดตามผลการเรียนไม่ทั่วถึงทำให้ไม่รู้ปัญหาที่แท้จริงจึงไม่สามารถสนับสนุนในเรื่องต่างๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

๑) ครูควรปลูกฝังทัศนคติให้นักเรียนตระหนักและเห็นคุณค่าในวิชาที่ตนเองเรียนเกิดความภาคภูมิใจในการเรียนบาลีซึ่งสามารถพัฒนาตนเองให้มีความรู้และยังนำไปสั่งสอนผู้อื่นได้

๒) ควรสร้างให้ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเพื่อลดกระแสความเบื่อหน่ายในการเรียนเจ้าสำนักเรียนควรเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี

๓) เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องคอยอบรมให้นักเรียนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนมีสัมมาคารวะ ปลูกฝังคุณธรรมให้นักเรียนยึดมั่นในอุดมการณ์ในการเรียนเพื่อให้นักเรียนก้าวพ้นปัญหาอุปสรรคต่างๆ

๔) ครูอาจารย์ต้องอุทิศตนเพื่อนักเรียนทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์แบบมุ่งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ลูกศิษย์เป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละสูงตัดเรื่องที่จะพึงได้ส่วนตัวเสียสละเพื่อการศึกษาจึงจะบรรลุเป้าหมายได้

๓. จิตตะ : ความเอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้น

ปัญหา อุปสรรค

๑) นักเรียนที่เรียนบาลีเพื่อเรียนรู้หลักธรรมอย่างแท้จริงมีน้อยส่วนใหญ่ต้องการเรียนเพื่อเอาวุฒิไปปรับเทียบโอนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

๒) นักเรียนที่เรียนบาลีเพื่อเรียนรู้หลักธรรมและนำไปปฏิบัติให้เกิดมรรคผลถือว่ายังมีอยู่ แม้ว่ามีส่วนน้อยปัญหาสำคัญ คือ เจ้าสำนัก/ครู จะรักษาบุคลากรเหล่านี้ไว้ได้อย่างไร

๓) นักเรียนที่ตั้งเป้าหมายในการเรียนด้วยความศรัทธาอย่างแท้จริงจะไม่ค่อยมีปัญหา นอกจากเรียนแล้วไม่บรรลุเป้าหมายจึงเกิดความท้อแท้และหมดศรัทธาในการเรียน

๔) สำนักเรียนที่มีแต่ศรัทธาแต่ขาดทุนทรัพย์สนับสนุนมักเกิดปัญหาคือนักเรียนจะย้ายไปเรียนในสำนักเรียนที่มีความพร้อม

ข้อเสนอแนะ

๑) ครูอาจารย์ควรให้กำลังใจนักเรียนที่ต้องการเรียนรู้อย่างแท้จริงเพราะเป็นบุคลากรที่มีความจำเป็นทางศาสนาเป็นหลักสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนา

๒) เจ้าสำนักครูต้องให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนบาลีโดยเน้นไปที่หลัก ๓ ประการ คือ ปริยัติ ที่เป็นการเรียนควบคู่กับการปฏิบัติ โดยสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่ผล คือ ปฏิเวธ สิ่งที่ได้รับจากการปฏิบัติ

๓) เจ้าสำนัก/ครู ต้องปลูกฝังอุดมการณ์ทัศนคติและความศรัทธาอย่างมั่นคงอย่างลึกแน่น ให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการเรียนบาลีอย่างแท้จริงว่านอกจากเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วยังสามารถนำไปสั่งสอนผู้อื่นได้

๔) สำนักเรียนที่มีศักยภาพมีความพร้อมทางด้านทุนทรัพย์ควรให้การสนับสนุนสำนักเรียนที่มีความตั้งใจในการจัดการเรียนการสอนที่ขาดทุนทรัพย์ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการที่จะจัดการเรียนการสอนต่อไป เพื่อช่วยพัฒนาการเรียนการสอนวิชาบาลีให้คงอยู่ต่อไป

๔. วิมังสา : ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น

ปัญหา อุปสรรค

๑) การสร้างค่านิยมให้นักเรียนรู้ว่าการเรียนบาลีสามารถนำคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นได้ต้องปลูกฝังสม่ำเสมอจนนักเรียนเห็นคุณค่า แต่ปัญหาที่ปรากฏคือนักเรียนมักไม่เห็นคุณค่าในด้านนี้ต้องการเป้าหมายหลักคือใช้ประกอบอาชีพ

๒) นักเรียนที่เรียนบาลีเพื่อต้องการเข้าใจหลักคำสอนจะไม่หวังผลในการสอบ ปัญหาคือเจ้าสำนักครูอาจารย์ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่เป็นรูปธรรม คือ มีนักเรียนสอบได้

๓) นักเรียนบาลีส่วนใหญ่เข้าใจในกฎระเบียบข้อบังคับของสำนักเรียนจะมีเพียงบางรูปเท่านั้นที่ประพฤติตนนอกกฎ จึงมีความจำเป็นต้องสร้างกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อการอยู่ร่วมกัน

๔) นักเรียนบาลีที่เรียนเพื่อให้สอบผ่านเป็นบันไดไปเรียนต่อในสายสามัญจะไม่ค่อยเห็นคุณค่าของการเรียนเพื่อนำหลักธรรมคำสอนมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะ

๑) เจ้าสำนักครูอาจารย์ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการนำคำสอนที่ได้จากการเรียนบาลีไปดำเนินชีวิตเพื่อให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้นักเรียนได้นำรูปแบบที่ดีในการประยุกต์การเรียนบาลีไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๒) จ้างสำนัก/ครูอาจารย์ ต้องให้นักเรียนเข้าใจจุดประสงค์ของสำนักเรียนเพราะถ้าการเรียนด้อยและไม่มีการวัดผลจะไม่มีผลกับเจ้าสำนัก/ครูอาจารย์ แต่จะมีผลเฉพาะตัวผู้เรียนเท่านั้น

๓) เจ้าสำนักเรียนและครูผู้สอนต้องวางกฎระเบียบข้อบังคับในสำนักเรียนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหา

๔) เป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ที่ต้องพยายามปลูกฝังหลักธรรมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน เพราะการเรียนบาลีนอกจากได้ความรู้แล้วยังสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

๔.๕ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อประเมินผลหาแนวทางการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี และแสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันบางประการ รวมทั้งข้อเสนอแนะโดยการระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๑๓ รูป/คนมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. สภาพทั่วไปและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

คุษณินพนธ์ฉบับนี้โดยเนื้อหาแล้วได้มีผู้ทำเป็นจำนวนมากแต่โดยเนื้อหาแล้วเป็นวิถีชีวิตที่ดำเนินมาของพระสงฆ์เป็นเส้นทางที่ดำเนินมาตลอดหลายปีคือการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ที่ออกมาจะสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อจะได้ช่วยคิดต่อไปว่าผลงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาภาษาบาลีที่ผ่านมามีได้นำมารวมกันและต่อยอดให้เป็นผลสัมฤทธิ์ได้มากแค่ไหน เพราะเมื่อเขียนออกมาแล้วจะสามารถแปรรูปนำไปปฏิบัติได้อย่างไรอันนี้เป็นเรื่องที่ต้องทำ เพราะว่าการวิจัยใดๆก็ตามถ้าถึงที่สุดแล้วไม่ได้ทำอะไรเพียงแต่นำมาเก็บไว้ก็ไม่คุ้มค่าแก่การที่ได้ลงมือทำจึงอยากให้พอได้ผลวิจัยออกมาแล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทั้งประเทศโดยได้รับอิทธิพลมาจากการงานวิจัยฉบับนี้ปัญหาคือจะทำอย่างไรที่จะทำให้สามารถเป็นไปได้จึงต้องเป็นหน้าที่ของผู้วิจัยนำไปคิดว่าควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้นอย่างไร^{๒๒๙}

ด้านของขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญงานวิจัยฉบับนี้การเก็บข้อมูลควรจะเน้นไปที่สำนักเรียนใหญ่ๆ และในส่วนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์ โดยระบุว่าเป็นเจ้าสำนักเรียนแต่โดยเนื้อหาที่ปรากฏมีผู้ที่เป็นเจ้าสำนักเรียนในกีท่านแต่โดยบริบทแล้วในจังหวัดชลบุรีมีสำนักเรียนอยู่ถึง ๕๐ สำนัก ซึ่งมีจำนวนเยอะมาก แต่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่มีอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนอยู่เลยส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าอาวาสจึงทำให้ผู้วิจัยไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริงเพราะส่วนใหญ่เจ้าอาวาสจะไม่รู้เรื่องการเรียนการสอนบาลีเท่าไร ถึงหน้าจะมีการเปลี่ยนแปลงการสัมภาษณ์โดยเลือกเจาะจงเอาแต่สำนักเรียนใหญ่ๆที่มีการจัดการเรียนการสอน ในส่วนของประชากรที่ใช้ตัวนักเรียนและครูบาอาจารย์ในสำนักเรียนจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน^{๒๓๐}

ประการแรกคือชื่อเรื่องควรจะมีการปรับปรุงดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลายได้กล่าวไว้ อาจจะปรับเปลี่ยนเป็นกลยุทธ์หรือปัจจัยก็ได้จึงเสนอไว้สองตัวเลือก และในส่วนของวัตถุประสงค์เป็น

^{๒๒๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูโกศลธรรมานุสิฐ ,ดร., รองเจ้าคณะอำเภอบางปลาหม่า เจ้าอาวาสวัดสวนหงส์ จังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๓๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย, อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

การศึกษาสภาพแต่เมื่อดูในรายละเอียดแล้วไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ในส่วนของปัจจัยควรจะศึกษาให้รู้ว่าแรงจูงใจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอย่างไร มีผลต่อการตัดสินใจในระดับไหนหรือมีผลต่อการตัดสินใจที่จะเรียนอย่างไร เมื่อวัตถุประสงค์ของเราถ้าเปลี่ยนเป็นกลยุทธ์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจงานวิจัยฉบับนี้ก็จะสมบูรณ์แบบ ในส่วนของกลุ่มประชากรเป็นพระภิกษุและสามเณรทั้งจังหวัดโดยการสุ่มเลือกตัวอย่างแต่ในรายละเอียดระบุมีเพียงพระภิกษุสงฆ์แต่ไม่มีสามเณรดังนั้นควรใช้คำที่ครอบคลุมมากกว่านี้^{๒๓๑}

๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

การศึกษาแรงจูงใจน่าจะเป็นการสร้างยุทธศาสตร์หรือสร้างกลวิธีในการสร้างแรงจูงใจมากกว่าจึงจะเป็นวิธีใหม่หรือเป็นโมเดลที่นำไปใช้แล้วได้ประโยชน์กับจังหวัดชลบุรีหรือแม้แต่จังหวัดอื่นสามารถนำไปใช้ได้ เพราะวัตถุประสงค์ยังไม่ตอบโจทย์หัวข้อ เพราะการศึกษาแรงจูงใจเป็นหัวข้อที่ยากและการนำอิทธิบาท ๔ มาใช้กับการศึกษาแรงจูงใจต้องดูว่านำมาใช้อะไร เพราะอิทธิบาท ๔ น่าจะเป็นเรื่องที่ทำเพื่อความสำเร็จมากกว่า ในส่วนของกรอบแนวคิดการวิจัยควรจะต้องปรับเปลี่ยนเมื่อปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่ต้องปรับตามแน่นอนเพราะกรอบแนวคิดมองว่ายังอยู่ในระดับปริญญาโทมากกว่า ในส่วนของการสรุปผลวิเคราะห์เชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์และประเมินยังไม่ตอบโจทย์ของการศึกษา^{๒๓๒}

การนำแนวคิดทฤษฎีมาใช้ในการงานวิจัยฉบับนี้มองว่าไม่สามารถเชื่อมโยงได้ระหว่างทฤษฎีสัมัยใหม่กับหลักการทางพระพุทธศาสนา คือ อิทธิบาท ๔ จะไปเชื่อมโยงกันได้อย่างไร ออกจากกรอบแนวคิดจะเห็นได้ว่าแนวคิดแรงจูงใจเชื่อมโยงกับที่บ้าน ๔ ซึ่งจะมองว่าเป็นตัวเดียวกันหรือไม่ระหว่างทฤษฎีกับตะวันตกกับพระพุทธศาสนานั้นเชื่อมกันไม่ติด อีกประการหนึ่งคนของการวิจัยมีความขัดแย้งกันอยู่ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งในตัวของฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ได้ค่าเฉลี่ยที่สูงมากมองดูแล้วไม่มีจุดอ่อนเลย ในความเป็นจริงไม่น่ามีความเป็นไปได้ มองดูแล้วมันมีความขัดแย้งในตัวเองด้วยค่าเฉลี่ยเชิงปริมาณกับผลของการวิจัยเชิงคุณภาพ ต้องมีการทบทวนและปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้อง และความเชื่อมโยงแรงจูงใจระหว่างทฤษฎีตะวันตกและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเชื่อมโยงกันได้อย่างไร จะสามารถสรุปให้เป็นเนื้อเดียวกันได้อย่างไร จึงขอเสนอว่าควรนำเอา

^{๒๓๑} สอนทนากลุ่มเฉพาะ นายชวพัฒน์ พรหมขุนทด, อาจารย์พิเศษ วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๓๒} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาชำนาญ มหาชาโน, ดร., ผู้อำนวยการส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ มจร., ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ทฤษฎีทางพุทธศาสนาคือหลักอริยบท ๔ เพื่อทำการดำเนินการวิจัยเพียงอย่างเดียวได้หรือไม่เพราะผลการวิจัยกับสภาพปัญหามีความขัดแย้งกันอยู่^{๒๓๓}

การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีถือว่าตรงประเด็นแต่จะทำให้ตรงใครบ้าง เมื่อพิจารณาดู คือ ต้องให้ถูกใจแก่ผู้ปกครองของผู้ที่จะเข้ามาเรียนบาลี ให้ผู้ที่เข้ามาเรียนบาลีพอใจ และอีกประการหนึ่งคือของที่เสียสละลูกให้มาเรียนบาลีพ่อแม่ต้องมีรายได้ปैसेเท่าไร ซึ่งความเป็นจริงในปัจจุบันการที่ไปเกณฑ์เอาเด็กชาวเขาเด็กต่างจังหวัดเข้ามาทางสำนักเรียนจะต้องให้ข่าวสารเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ปกครองของนักเรียนบาลีทุกปี ในส่วนนี้ส่วนใหญ่เจ้าสำนักไม่กล้าพูดความจริงว่าแต่ละปีต้องหมดเงินไปกับเรื่องนี้ปैसेเท่าไรถึงจะได้นักเรียนเข้ามาเรียนเพื่อทำผลงานให้ตนเอง จึงมองว่าในการวิจัยควรจะค้นหาปัญหาที่แท้จริงและการสร้างแรงจูงใจที่แท้จริงให้ผู้ที่ยากจะเข้ามาเรียนบาลีหรือสมัครใจโดยไม่ต้องมีสิ่งแลกเปลี่ยนค้นหาว่ามีสิ่งใดที่จะเป็นแรงบันดาลใจให้มีความต้องการที่จะศึกษาภาษาบาลีอย่างแท้จริง^{๒๓๔}

๓. การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

การนำเสนอแนวทางน่าจะเป็นการนำเสนอการสร้างแรงจูงใจมากกว่าคือมีวิธีการไปกระตุ้นหรือวิธีการทำให้เกิดแรงจูงใจว่ามีอะไรบ้าง เพราะถ้าเราเชื่อว่าพระภิกษุสามเณรขาดแรงจูงใจในการเรียนเราจะสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นอย่างไรขึ้นอย่างไรมีปัจจัยอะไรเป็นตัวสนับสนุนบ้างและเราต้องมองในเชิงการบริหารจัดการด้วยเพราะศึกษาในสาขาการจัดการเชิงพุทธแนวคิดอยากให้เป็นในส่วนของการบริหารจัดการมากกว่าในส่วนของทฤษฎีที่นำมาใช้การวิเคราะห์ SWOT มีอยู่ ๒ ส่วนต้องอยู่ที่ว่าเราจะวิเคราะห์อะไรตัวนักเรียนหรือตัวสำนักเรียนเพราะจากการวิเคราะห์ SWOT ออกมากลายเป็นการบริหารจัดการของสำนักเรียนมากกว่าแต่ในความเป็นจริงก็ยังมีส่วนที่มีผลต่อตัวนักเรียนด้วยแต่อยู่ที่ว่าเราจะอธิบายอย่างไรให้เห็นว่าสำนักเรียนซึ่งมีทั้งตัวครูผู้สอนและปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อนักเรียนแต่ถ้าตัวผู้เรียนอาจจะเป็นปัจจัยส่วนบุคคลซึ่งอาจจะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่มีฐานะยากจนหรือมีเหตุผลอื่นซึ่งเป็นบริบทแต่ละบุคคลต่างกันไปที่เข้ามาบวชเพื่อเรียน เพราะบางคนบวชมาแล้วอาจจะไปเรียนสายสามัญไม่ได้เรียนสายบาลีซึ่งต้องวิเคราะห์ว่าเป็นเพราะอะไรเมื่อวิเคราะห์ SWOT มุ่งไปที่ตัวสำนักเรียนจึงมองไม่เห็นปัญหาของตัวผู้เรียนเท่าใดนัก^{๒๓๕}

^{๒๓๓} สทนากลุ่มเฉพาะ ศาสตราจารย์พิเศษ. ร.ท. ดร.บรรจบ บรรณรุจิ, อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

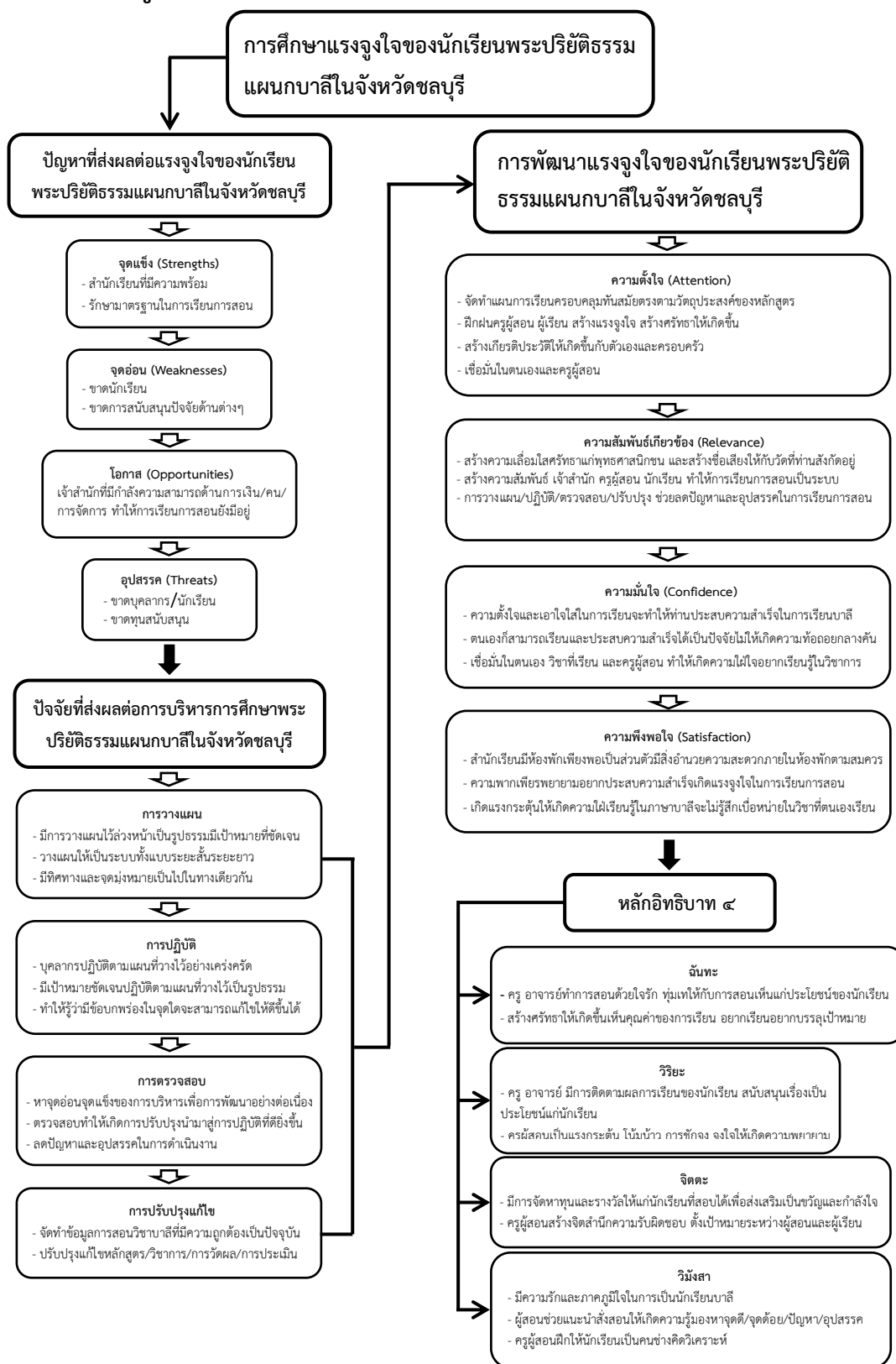
^{๒๓๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิศาลจริยากร, ดร., เจ้าอาวาสวัดธรรมสามัคคี อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๓๕} สทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร. อุทัย สติมัน, อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

การศึกษาแรงจูงใจเป็นคำที่กว้างไม่รู้ว่าจะศึกษาอะไรอย่างไร มองแล้วยังเป็นคำที่ใช้ในระดับปริญญาโทมองไม่ออกว่าจะศึกษาอะไรไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่ชัด จึงอยากขอเสนอให้ปรับเป็นรูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจหรือกระบวนการพัฒนาแรงจูงใจเพื่อให้เห็นชัดเจนขึ้นว่าเราอยากพัฒนาเพื่อให้เห็นสาเหตุว่าทำไมการศึกษาลดลง ไม่อยากเรียนเพราะอะไรทำให้เห็นกระบวนการในการสร้างหรือพัฒนาแรงจูงใจ ในส่วนของการศึกษาสภาพแรงจูงใจนั้นไม่ใช่แรงจูงใจที่แท้จริงแต่เป็นส่วนหนึ่งในแรงจูงใจ ควรจะเป็นการศึกษาสภาพแรงจูงใจของนักเรียนจะตรงประเด็นกว่าและชัดเจน และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจว่าอะไรที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนบาลี และนำข้อมูลที่ได้มาสร้างกระบวนการสร้างแรงจูงใจขึ้น สำหรับนักเรียนบาลีก็จะเป็นขั้นเป็นตอนมองเห็นจุดมุ่งหมายหรือปัญหาที่เกิดขึ้น และหาวิธีการพัฒนาปัจจัยและการสร้างแรงจูงใจจะทำอย่างไร^{๒๓๖}

^{๒๓๖} สันทนา กลุ่มเฉพาะ ดร.อำนาจ บัวศิริ, อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แผนภาพที่ ๔.๕ แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๕ ผู้วิจัยขอสรุปขั้นตอนการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามรูปแบบใหม่ที่ได้จากการทำวิจัยสามารถสรุปว่า รูปแบบการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจะต้องประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการตามลำดับ คือ ต้องมีการจัดประชุมระหว่างสำนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามกระบวนการขั้นตอน ดังนี้

๑) การวางแผน การวางแผนจะเป็นตัวชี้เป้าหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน สำนักเรียนที่ประสบความสำเร็จเพราะมีการวางแผนในการเรียนการสอนเป็นอย่างดี แผนงานและเป้าหมายต้องเด่นชัดเป็นระบบทั้งแบบระยะสั้นระยะยาว การวางแผนเป็นกระบวนการของการเรียนการสอนเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จและเป็นตัวชี้เป้าหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน สำนักเรียนที่ประสบความสำเร็จเพราะผู้บริหารมีการวางแผนทุกระดับชั้น และสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วย มีอุปกรณ์การเรียนที่พร้อมต่อความต้องการของนักเรียน

๒) การปฏิบัติ การปฏิบัติเป็นกระบวนการของการเรียนการสอนเป็นหัวใจที่สำคัญยิ่งเป็นตัวจัดการเรียนการสอนว่าจะดำเนินไปเพื่อบรรลุเป้าประสงค์หลักหรือไม่ ดังนั้นการลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อย่างเคร่งครัดจะทำให้รู้ว่าเมื่อปฏิบัติไปแล้วมีข้อบกพร่องในจุดใดหรือส่วนใดจะสามารถแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ แผนงานมีเป้าหมายชัดเจนการปฏิบัติเป็นรูปธรรมเพราะภาษาบาลีมีการเรียนที่ไม่เหมือนการเรียนโดยทั่วไปทำให้เกิดปัญหาในด้านการปฏิบัติ สำนักเรียนต้องปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน ประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๓) การตรวจสอบ เจ้าสำนักต้องมีแผนการตรวจสอบการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนกระบวนการ ระยะเวลาในการตรวจสอบ ว่าปฏิบัติแล้วมีผลเป็นอย่างไร ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุง ครูผู้สอนมีการตรวจสอบนักเรียน เช่น ทักชะ ไอคิว ของผู้เรียน เจ้าสำนักต้องขับเคลื่อนดำเนินการในการบริหารอย่างมีระบบและต้องหาจุดอ่อนจุดแข็งของการบริหารเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เกิดความเข้มแข็งและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ วิเคราะห์การจัดการเรียนการสอน วัดผลและประเมินผลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน

๔) การปรับปรุงแก้ไข มีการประชุมร่วมกันระหว่างสำนักเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันวางแผนจัดการเรียนการสอนและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร/วิชาการ/การวัดผล/การประเมิน เพื่อให้การสอนมีคุณภาพสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตลอดถึงความเหมาะสมกับงาน ควบคุมการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่มีความถูกต้อง

ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน หากจุดอ่อนจุดแข็งของการบริหารเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนการเรียนการสอนให้เป็นระบบทั้งแบบระยะสั้นและระยะยาว

จากกระบวนการดังกล่าวเมื่อรับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน หากจุดอ่อนจุดแข็งของการบริหารเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ร่วมกันตรวจสอบทำให้เกิดการปรับปรุงนำมาสู่การปฏิบัติที่ดียิ่งขึ้น เพื่อลดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน มีการวางแผนการปฏิบัติให้เป็นระบบทั้งแบบระยะสั้นและระยะยาว นำไปสู่การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียน ดังนี้

๑) ความตั้งใจ จัดทำแผนการเรียนครอบคลุมทันสมัยตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร หนังสือแบบเรียนได้รับการปรับปรุงให้เนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับชั้น ฝึกฝนครูผู้สอน ผู้เรียน สร้างแรงจูงใจ สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น สร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นว่าการเรียนบาลีจะสร้างเกียรติประวัติให้เกิดขึ้นกับตัวเองและครอบครัว เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและครูผู้สอน และครูผู้สอนมีความรู้และทักษะสามารถให้ความเชื่อมั่นกับนักเรียนทำให้เกิดความตั้งใจเรียนในวิชาที่ตนเองเรียน เอาใจใส่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ให้ความเชื่อมั่นว่าเขาจะสามารถเรียนและสอบผ่านสร้างชื่อเสียงให้กับสำนักวัดของตนสมดังที่ทุกคนคาดหวังไว้

๒) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าสำนัก ครูผู้สอน นักเรียน ทำให้การเรียนการสอนเป็นระบบ ปลุกฝังความคิดให้เกิดขึ้นกับนักเรียนว่าการเรียนบาลีสามารถสร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน และสร้างชื่อเสียงให้กับวัดที่ท่านสังกัดอยู่ มีการวางแผน/ปฏิบัติ/ตรวจสอบ/ปรับปรุง ช่วยลดปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนมีความจำเป็นต่อหลักสูตรการสอนทำให้การปฏิบัติมีความเชื่อมโยงไม่ขาดสาย ผู้สอนต้องดูแลผู้เรียนทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนเพื่อให้เกิดความรู้สึกรักหวงใย เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องคอยหมั่นดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนทำให้รู้สึกอบอุ่นมีกำลังใจที่จะเรียนให้สำเร็จ ขอคำปรึกษาจากผู้สอนช่วยแนะนำปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้สมบูรณ์

๓) ความมั่นใจ ความมั่นใจและเอาใจใส่ในการเรียนเป็นแรงกระตุ้นที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นเพื่อช่วยให้การเรียนบรรลุเป้าประสงค์ เป็นหัวใจสำคัญเพราะคนที่เรียนแล้วจะประสบความสำเร็จจะก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน เชื่อว่าตนเองก็สามารถเรียนและประสบความสำเร็จได้เป็นปัจจัยไม่ให้เกิดความท้อถอยกลางคัน เชื่อมมั่นในตนเอง วิชาที่เรียน และครูผู้สอน ทำให้เกิดความใฝ่ใจอยากเรียนรู้ในวิชาการ ไม่ว่าจะใช้เวลาอย่างน้อยเพียงใดต้องประสบความสำเร็จ การแนะนำแนวทางในการเรียนให้กับผู้เรียนเกิดความมั่นใจทำให้เกิดความอดสาหัสที่จะฝ่าฟันเพื่อให้เรียนสำเร็จดังที่ตั้งใจไว้ สามารถพัฒนาต่อความรู้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เกิดความมั่นใจว่าเมื่อผู้อื่นสามารถเรียนจนสำเร็จได้ ตนเองก็สามารถเรียนสำเร็จได้เหมือนกัน

๔) ความพึงพอใจ นักเรียนมีห้องพักเพียงพอเป็นส่วนตัวมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพักตามสมควรความพึงพอใจต่อผู้เรียน ทำให้เกิดแรงกระตุ้นเกิดความใฝ่เรียนรู้ในภาษาบาลีไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในวิชาที่ตนเองเรียนเพียรพยายามอยากประสบความสำเร็จเกิดแรงจูงใจในการเรียน ถือว่าเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคตทำให้การเรียนมีประสิทธิภาพ เป็นคุณลักษณะที่จะก้าวล่วงอุปสรรคปัญหาเกิดความริះอุตสาหะเพื่อให้สิ่งที่ตนตั้งใจไว้สำเร็จ เจ้าสำนักเรียนต้องให้ครูพอใจในการสอนให้นักเรียนพอใจในการเรียนให้เกิดศรัทธาในการเรียนไม่ทอดทิ้งและช่วยให้ข้ามพ้นปัญหาต่างๆ การวางแผน การปฏิบัติ มีการตรวจสอบและปรับปรุงให้วิชาการที่เรียนมีคุณภาพ ทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน ทำให้เกิดความใฝ่รู้ เกิดความพึงพอใจแล้วจะไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในวิชาที่ตนเองเรียนนักเรียนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนผู้สอนต้องอธิบายเนื้อหาให้เข้าใจได้ง่าย

การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนนำมาเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรมอริยาบท ๔ ดังนี้

๑) ฉันทะ : ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น เป็นพื้นฐานเห็นคุณค่าของการเรียน และจุดหมายปลายทางการเรียน เป็นตัวสนับสนุนให้เกิดความอยากเรียนรู้ เป็นแรงจูงใจที่จะขับเคลื่อนให้ก้าวไปสูเป้าหมายไม่ล้มเลิกกลางคันการเรียนภาษาบาลีจะมีความพอใจสูงมากเพราะต้องอยู่กับตำรา ดังนั้นความพึงพอใจของนักเรียนบาลีเป็นแรงจูงใจประการแรกที่นักเรียนต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับตนเอง เพราะเป็นสิ่งที่แรกที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จ เกิดความพยายามที่จะทำให้ดีที่สุด เมื่อผู้เรียนมีความตั้งใจแล้วจะทำให้เกิดความอยากเรียนอยากบรรลุเป้าหมาย

๒) วิริยะ : ความพยายามทำสิ่งนั้น เป็นสิ่งที่ต้องสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ก้าวล่วงอุปสรรคปัญหาต่างๆ เป็นปัจจัยของนักเรียนที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นเพื่อที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จ หากขาดความเพียรก็จะไม่มีโอกาสประสบความสำเร็จได้เลย นักเรียนต้องมีความภาคภูมิใจที่ได้เรียนวิชาบาลีเมื่อเกิดความภูมิใจแล้วจะเกิดความมุ่งมั่นเกิดความพยายามในการเรียนจนประสบความสำเร็จ การสร้างแรงกระตุ้นต้องเริ่มจากตัวครูผู้สอนคอยเน้นย้ำให้กับผู้เรียนทำให้นักเรียนก้าวผ่านปัญหาอุปสรรคได้

๓) จิตตะ : ความเอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้น การเรียนบาลีต้องอาศัยการท่องจำหากผู้เรียนไม่มีใจจดจ่อในการเรียนความสำเร็จก็เกิดขึ้นได้ยาก ต้องใช้สติปัญญาทำความเข้าใจในการเรียนได้มากที่สุด สร้างจิตใจที่ฝักใฝ่ไม่ทอดธุระเอาจริงเอาจัง ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในการเรียนไม่ให้เครียดจนเกินไปจนทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ครูผู้สอนต้องสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบให้กับผู้เรียนมีใจจดจ่อในการเรียน เพราะการเรียนบาลีถ้าขาดพื้นฐานการเอาใจใส่แล้วยากที่จะประสบความสำเร็จ

๔) วิมังสา : ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น จะทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนเป็นอย่างมาก ความพิจารณาใคร่ครวญในเหตุผลที่เรียนเป็นกระบวนการสุดท้ายที่ต้อง

สร้างให้เกิดขึ้น การเรียนภาษาบาลีต้องใช้ความละเอียดรอบคอบจึงเป็นส่วนสำคัญ เป็นกระบวนการที่จะให้เกิดความสำเร็จทำให้มองเห็นจุดดี/จุดด้อย/ปัญหา/อุปสรรค ต้องมีการพิจารณาทั้งผลดี และผลเสีย เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น ครูผู้สอนต้องคอยสอดส่องดูแลนักเรียนของตนว่าเรียนดีหรือเรียนด้อยเพื่อจะได้ช่วยแนะนำสั่งสอนด้วยการอธิบายและสอบถามนักเรียนเป็นระยะ

หลักอริยบท ๔ คือ หลักธรรมที่นำมาใช้ในการสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการมองเห็นประโยชน์ของการศึกษาร่วมกันช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนปัจจัยในทุกด้าน สร้างความเชื่อมั่นว่าการศึกษาไม่ว่ารูปแบบใดก็ตามจะสามารถพัฒนาชีวิตของตนให้ดีขึ้นได้

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Methods) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาจากข้อมูลจากคัมภีร์ พระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้อง การทบทวนหนังสือ เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรม ที่เหมาะสมกับการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

๕.๑.๑ วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดชลบุรี

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑.๑ จุดแข็ง (Strengths)

จังหวัดชลบุรีในอดีตเคยมีสำนักเรียนบาลีทั้งระดับจังหวัด/อำเภอ/ตำบล หลายวัดแต่ปัจจุบันสำนักเรียนเหล่านี้ได้ส่งพระเถระไปเรียนที่วัดชัยมงคลเพราะเป็นสำนักเรียนที่มีความพร้อมทั้งในด้านนักเรียนครูผู้สอนสถานที่พักตลอดจนทุกอุดหนุนในด้านต่างๆ วัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) ถือว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีของการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่จัดว่าเป็นสำนักเรียนเดียวในจังหวัดชลบุรีที่มีผลงานระดับภาค รักษามาตรฐานในการเรียนการสอนสร้างมหาเปรียญปละหลายสิบรูป เป็นสำนักเรียนที่เชิดหน้าชูตาของจังหวัดชลบุรี

๕.๑.๑.๒ จุดอ่อน (Weaknesses)

นักเรียนบาลีในปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ตรงกับเหตุเพราะการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรีมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการทั้งในด้านนักเรียน/ครูผู้สอน/นักเรียน รวมถึงปัจจัยสนับสนุน นักเรียนบาลีเล็กๆ ระดับวัดตั้งอยู่ยากเพราะปัจจัยหลักคือ ขาดนักเรียน ครูที่มีความชำนาญก็หายากส่วนใหญ่จะอยู่ในทำนองที่สอนน้องขาดแคลนครูที่มีความรู้ความสามารถในวิชาการโดยตรง ปัจจุบันส่วนใหญ่วัดเล็กจะส่งนักเรียนไปเรียนที่สำนักใหญ่ๆ แต่จะกลับมาลงข้อสอบให้กับทางวัดจึงเป็นปัญหาในขณะที่เรียนครูผู้สอนจะไม่ใส่ใจกับนักเรียนกลุ่มนี้เพราะถือว่าไม่ได้ทำชื่อเสียงให้กับวัดของตนเองหรือนักเรียนของตนเอง สำนักเรียนต่างๆ ที่เคยจัดการเรียนการสอนจะยุบตัวลงโดยการส่งนักเรียนไปเรียนที่สำนักเรียนใหญ่ๆ ดูเผินๆ ก็เป็นการดีเพราะเป็นการรวมตัวกันของนักเรียนแต่ถ้ามองในภาพรวมแล้วต่อไปสำนักเรียนก็จะยุบตัวลงไปเองเหลือแต่สำนักเรียนที่มีศักยภาพและความพร้อมซึ่งก็มีไม่กี่สำนักในปัจจุบัน หลายสำนักเรียนที่เคยมีชื่อเสียงต้องปิดตัวลงเพราะขาดบุคลากรและนักเรียนรวมถึงการขาดการสนับสนุนปัจจัยในด้านต่างๆ

๕.๑.๑.๓ โอกาส (Opportunities)

พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นตั้งแต่แม่กองบาลีเป็นต้นร่วมกันจัดการศึกษาบาลีให้เป็นระบบในทุกภาคส่วน เจ้าสำนักที่มีกำลังความสามารถโดยเฉพาะด้านการเงิน/คน/มีการจัดการที่เฉพาะตัว ทำให้การเรียนการสอนยังมีอยู่ ปัจจุบันก็ยังมียุวกาลเรียนที่ฟันฝ่าอุปสรรคปัญหาต่างๆ สามารถยืนหยัดให้มีการเรียนการสอนมาตลอดถึงแม้ว่าจะอยู่ในสภาพที่ตรงตัวก็อยู่ที่ดี แต่ถ้ามีแรงสนับสนุนจากหลายภาคส่วนนักเรียนที่ปิดตัวลงก็อาจจะกลับฟื้นตัวขึ้นมาได้ ในปัจจุบันนักเรียนบาลีมีปริมาณลดลงซึ่งเป็นปัญหาต่อสำนักเรียนเล็กๆ เพราะส่วนใหญ่เด็กนักเรียนบาลีจะไปเรียนที่สำนักเรียนใหญ่ๆ เพราะมีทุนสนับสนุนหลายด้าน การจัดการเรียนการสอนบาลีมีเฉพาะในสำนักเรียนใหญ่ๆ แต่เดิมที่เปิดเป็นสำนักเรียน มีอยู่ ๕๐ สำนักแต่ปัจจุบันเหลือไม่เกิน ๑๐ นักเรียนและใน ๑๐ นักเรียนที่ดีที่สุดในขณะนั้นคือวัดชัยมงคลนอกนั้นก็เพียงรักษาสภาพให้มีการเรียนการสอนเท่านั้น

๕.๑.๑.๔ อุปสรรค (Threats)

การเรียนการสอนบาลีในจังหวัดชลบุรีไม่เหมือนในอดีตที่ผู้เรียนมีศรัทธาตั้งใจเรียนสืบต่ออายุพระศาสนาปัจจุบันต้องไปหาเด็กในชนบทที่พ่อแม่ยากจนไม่มีทุนที่จะศึกษาต่อจึงต้องการบวชเพื่อเรียนส่วนใหญ่ก็จะเป็นพระเณรในชนบทที่เรียน นโยบายคณะสงฆ์ภาค ๑๓ ต้องการให้ทุกตำบลมีนักเรียนบาลี (๑ ตำบล ๑ มหา) แต่ในความเป็นจริงก็ยังมียุวกาลตำบลไม่สามารถปฏิบัติตามได้เพราะขาดบุคลากร คือ นักเรียน ขาดทุนสนับสนุน ปัจจุบันจึงอยู่ในสภาพที่จัดการเรียนการสอนตามความสามารถของสำนักเรียนแต่ละสำนัก การเรียนการสอนบาลีอยู่ที่บุคคล ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้จัดให้มีการเรียนการสอน ฝ่ายผู้เรียนผู้สอน ซึ่งทั้งสองส่วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำเคลื่อนการศึกษาในส่วนนี้

ผู้จัด คือ เจ้าสำนักปัจจุบันที่เข้มแข็งซึ่งมีไม่กี่สำนักในจังหวัดชลบุรี ครูและนักเรียนนับเป็นบุคลากรสนับสนุนที่สำคัญมาก ปัจจุบันสำนักเรียนที่ปิดตัวลงเหตุเพราะไม่มีนักเรียน

๕.๑.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในจังหวัดชลบุรีในปัจจุบัน ตามวงจร PDCA ใน ๔ ด้าน

๕.๑.๓.๑ การวางแผน (Plan)

การเรียนภาษาบาลีเป็นการจัดระบบที่มีการวางแผนมาจากเบื้องบน (แม่กองบาลี) ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการเป็นระบบ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือแผนงานและเป้าหมายไม่เด่นชัดเป็นรูปประจักษ์เป้าหมายที่ชัดเจน การวางแผนต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ สำนักเรียนที่ประสบความสำเร็จเพราะมีการวางแผนในการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ทำแผนในการเรียนแผนในการเป็นอยู่ประจำวัน (กิจวัตรประจำวัน/กิจนิมนต์) การวางแผนมีความสำคัญทั้งส่วนสำนักเรียนและฝ่ายผู้เรียนผู้สอนการวางแผนจะเป็นตัวชี้เป้าหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน การวางแผนการเรียนบาลีในเขตคณะสงฆ์ภาค ๑๓ เป็นการวางแผนที่ต้องการให้ทุกตำบลมีนักเรียนบาลีอย่างน้อย ๑ ท่าน ถือว่าเป็นการวางแผนที่ดี แต่ในความเป็นจริงแผนนี้ไม่สามารถใช้ได้ทุกตำบลเนื่องจากการขาดบุคลากรที่จะมาป้อนนักเรียนได้ ผู้วางแผนไม่รู้ปัญหาของผู้ปฏิบัติที่วางไว้จึงมีเป้าหมายที่ไม่ชัดเจนปฏิบัติได้ยากเพราะในความเป็นจริงกับการวางแผนในการปฏิบัติไม่เหมือนกัน การสอนบาลียังขาดการวางแผนที่ดีเจ้าสำนักแต่ละสำนักในจังหวัดควรสร้างความร่วมมือกำหนดการสอนเพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนมีทิศทางในการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายเป็นไปในทางเดียวกัน การจัดการเรียนการสอนบาลีส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าจัดการเรียนการสอนโดยไม่มีแผนการวัดผลในระหว่างการเรียนรู้ การอบรมก่อนสอบ ขาดการเป็นระบบและขั้นตอนจากเบื้องบน (ผู้บริหารส่วนกลาง) ส่วนใหญ่จะหวังผลแค่การสอบเท่านั้นไม่ได้วางแผนการเรียนการสอนเป็นระบบเหมือนการเรียนทั่วไป แต่ละสำนักเรียนต้องมีการกำหนดระยะเวลาการดำเนินการเรียนการสอนบาลีที่ชัดเจนมีการปฏิบัติตามตารางของการเรียนการสอนมีการกำหนดเป้าหมายผลการสอบของนักเรียนแต่ละปีการศึกษา ต้องมีการจัดให้เจ้าสำนักและสอนได้ศึกษาดูงานกับสำนักเรียนที่ประสบความสำเร็จเพื่อจะได้นำองค์ความรู้ที่ได้มาจากการวางแผนการเรียนการสอนในสำนักของตนเอง เจ้าสำนักและครูผู้สอนต้องมีการเตรียมการจัดทำแผนการเรียนการสอนมีอุปกรณ์การเรียนบาลีที่พร้อมต่อความต้องการของนักเรียนเป็นกระบวนการของการเรียนการสอนเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จการทำสิ่งใดก็ตามถ้าไม่มีการวางแผนหรือมีเป้าหมายที่วางไว้ความสำเร็จจะเกิดขึ้นยาก

๕.๑.๓.๒ การปฏิบัติ (Do)

การปฏิบัติเป็นกระบวนการของการเรียนการสอนเป็นหัวใจที่สำคัญยิ่ง เป็นตัวจัดการเรียนการสอนว่าจะดำเนินไปเพื่อบรรลุเป้าประสงค์หลักหรือไม่ ดังนั้นการลงมือปฏิบัติตามแผนจึงเป็นกระบวนการของความสำเร็จ หากแผนที่วางไว้มีเป้าหมายชัดเจนการปฏิบัติก็จะเป็นรูปธรรมนำไปสู่เป้าหมาย หากแผนมีเป้าหมายที่ไม่ชัดเจนการปฏิบัติก็จะไม่เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล สำนักเรียนที่ล้มเหลวเพราะขาดการปฏิบัติเจ้าสำนักเรียนปล่อยให้ครูเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนด้วยตนเองโดยไม่เข้าไปสนับสนุนให้การอุปถัมภ์การเรียนรู้จึงไม่ประสบความสำเร็จ การปฏิบัติเป็นหัวใจของการวางแผนการจัดการศึกษาบาลีต้องเน้นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้จึงจะบรรลุเป้าประสงค์ การปฏิบัติสิ่งใดก็ตามหากไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ไม่มีการวางแผนเป้าหมายที่ชัดเจนการปฏิบัติงานก็จะเป็นรูปธรรม ทำให้รู้ว่าเมื่อปฏิบัติไปแล้วมีข้อบกพร่องในจุดใดคือส่วนใดจะสามารถแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ การเรียนบาลีส่วนใหญ่จะดำเนินการภายในสำนักของตนเอง ส่วนใหญ่จะเป็นการแข่งขันมากกว่าที่จะประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนาให้ก้าวหน้ากว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แนวทางการปฏิบัติของแต่ละสำนักไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันต่างสำนักต่างจัดการเรียนการสอนเป็นของตนเอง ไม่มีการวัดผลในระหว่างภาคเรียนที่ศึกษา จะวัดผลก่อนเข้าสอบและสอบเสร็จเท่านั้นทำให้การปฏิบัติงานจึงเป็นไปในรูปแบบของใครของมัน

๕.๑.๓.๓ การตรวจสอบ (Check)

การตรวจสอบการเรียนการสอนเป็นขั้นตอน กระบวนการ นอกจากเจ้าสำนักต้องตรวจสอบครูและนักเรียนแล้ว ครูผู้สอนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องตรวจสอบนักเรียนทุกขั้นตอนของการเรียน ทักษะ ไอคิว ของผู้เรียนต่างกันการตรวจสอบจะทำให้รู้ที่นักเรียนจะเรียนไหวหรือไม่ การตรวจสอบทำให้รู้ข้อบกพร่องทำให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขสำนักเรียนที่ขาดการตรวจสอบมักจะไม่สามารถประสบความสำเร็จนักเรียนจะไม่ตั้งใจเรียนมีปัญหากับครูผู้สอนเองไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ในการสั่งงานของผู้วางแผนจำเป็นต้องมีระยะเวลาในการตรวจสอบแผนงานที่ส่งไปยังผู้ได้บังคับบัญชาเพื่อวัดผลของแผนงานว่าปฏิบัติแล้วมีผลเป็นอย่างไร เพื่อให้เกิดการปรับปรุงแผนงานให้เกิดความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้ทำให้การวางแผนและการปฏิบัติมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสำนักเรียนที่มุ่งหวังผลการเรียนการสอนต้องการให้นักเรียนสอบได้มากจะมีการตรวจสอบสูงวางระเบียบ กฎเกณฑ์ ค่อนข้างมาก แต่ถ้าเป็นสำนักเรียนที่นักเรียนดูหนังสือเองก็ไม่มี การตรวจสอบอะไร จะไปตรวจสอบตอนเข้าสอบว่ามีนักเรียนสอบได้หรือสอบตกเท่านั้น เจ้าสำนักต้องขับเคลื่อนดำเนินการในการบริหารอย่างมีระบบและต้องหาจุดอ่อนจุดแข็งของการบริหารเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เกิดความเข้มแข็งและแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้ สำนักเรียนที่ให้ความใส่ใจก็จะมี การตรวจสอบครูนักเรียนในสำนักเรียนของตนเองอย่างเคร่งครัดมีการประชุมปรึกษาหารือแก้ไข ปัญหาต่างๆ ในการเรียนเป็นระยะอาจจะทุกสัปดาห์หรือทุกเดือน ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนเมื่อ

มีปัญหาอุปสรรคจำเป็นต้องมีการตรวจสอบข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นเพื่อให้รับทราบถึงปัญหานั้นๆ สำนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีการประเมินผลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

๕.๑.๓.๔ การปรับปรุงแก้ไข (Action)

การปรับปรุงแก้ไขทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่เพราะปัญหาจะเกิดขึ้นเสมอในขณะปฏิบัติงานการปรับปรุงแก้ไขทำให้ลดปัญหาสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนบาลีจึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขตลอดเวลาให้เกื้อกูลความรู้ใหม่ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีเดียวกัน ในการเรียนการสอนบาลีมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขทั้งหลักสูตร/วิชาการ/การวัดผล/การประเมิน การปรับปรุงแก้ไขส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นภายหลังผลสอบออกมาว่าสอบได้และสอบตกมีจำนวนเท่าไรไม่มีการปรับปรุงแก้ไขในระหว่างการเรียนการสอนมากนัก การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรวิชาเรียนซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและมีผลสัมฤทธิ์ จัดทำแบบสอบถามเพื่อสำรวจหาข้อดีข้อด้อยในการจัดเรียนการสอนเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการตรวจสอบเมื่อพบเจอปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานก็จะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขและเริ่มต้นกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในปัจจุบันวิชาบาลีมีการปรับปรุงแก้ไขในการสอบคือให้ออกาสนักเรียนได้สอบซ่อมได้ในระดับเปรียญธรรมประโยค ๑-๒ ถึงเปรียญธรรม ๕ ประโยคซึ่งถือว่าดี แต่ในด้านข้อสอบน่าจะมีการออกข้อสอบแบบปรนัยบ้าง สำนักเรียนที่จัดการเรียนการสอนที่มีนักเรียนและครูเป็นจำนวนมากจะมีการควบคุมมีการปรับปรุงแก้ไขทั้งครูและนักเรียนอยู่ตลอดเวลา รู้ปัญหาอุปสรรคแล้วต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้ปัญหาและอุปสรรคหมดไป สำนักเรียนบาลียังไม่มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาบาลีที่มีความถูกต้องครบถ้วนเป็นปัจจุบัน สำนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มี การปรับปรุงแก้ไขวิธีการสอนหรือตารางการสอนยังใช้แบบเดิมซ้ำๆ ทุกปี โดยเฉพาะด้านหลักสูตรแทบจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงทำให้การเรียนการสอนไม่ก้าวหน้า เจ้าสำนักต้องให้ความสำคัญการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ เมื่อเกิดข้อบกพร่องต้องรีบแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้การทำงานขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๑.๔ การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ใน ๔ ด้าน

๕.๑.๔.๑ ความตั้งใจ (Attention)

การเรียนบาลีสำหรับนักเรียนจะต้องมีการวางแผนในการเรียนเพื่อให้ทันกับการเข้าสอบวัดผล นักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นว่าเมื่อเรียนตามแผนแล้วจะประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ นักเรียนบาลีต้องมีความตั้งใจว่าเรียนจบแล้วจะได้เป็นมหาเปรียญสร้างเกียรติประวัติให้เกิดขึ้นกับตัวเองและครอบครัว จึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เรียนบาลี ความสำเร็จจะไม่เกิดขึ้นหากขาดความตั้งใจในวิชาการเรียนที่ตนเรียนภาษาบาลีเป็นภาษาที่ผู้เรียนต้องมีความตั้งใจสูงมีความมั่นคงไม่หวั่นไหวเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ ความตั้งใจทำให้เกิดเป็นแรงจูงใจของนักเรียนเกิดความใฝ่ใจอยากเรียนรู้ในวิชาการที่ตนสนใจมีความเชื่อมั่นในตนเองและครูผู้สอนค่อนข้างสูง เมื่อมีความเชื่อมั่นที่จะเกิดความตั้งใจที่จะทำสิ่งนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มองเห็นความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นฉะนั้นนักเรียนบาลีต้องมีความตั้งใจว่าจะสามารถศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จได้ ความตั้งใจเป็นตัวสร้างแรงจูงใจที่นำไปสู่การวางแผนการปฏิบัติการตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขของเจ้าสำนักเรียนครูและนักเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนขับเคลื่อนไปได้โดยไม่มีอุปสรรคใดๆ ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียนและครูผู้สอน ความตั้งใจย่อมเกิดจากการฝึกฝนครูผู้สอนต้องฝึกให้ผู้เรียนมีใจจดจ่อกับการเรียนไม่วอกแวกหวั่นไหวไปกับสิ่งรอบข้างชี้ให้เห็นถึงข้อดีและประโยชน์ของการเรียนบาลี การสร้างความตั้งใจให้นักเรียนจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้นำไปสู่ความสำเร็จในอนาคต

๕.๑.๔.๒ ความเกี่ยวข้องเชื่อมโยง (Relevance)

การจัดการเรียนการสอนเจ้าสำนักเรียนครูผู้สอนและนักเรียนต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันตลอดเวลาจึงจะทำให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนการสอน เจ้าสำนัก ครูผู้สอน นักเรียน ต้องสร้างความสัมพันธ์ตั้งแต่การวางแผนนำไปสู่การปฏิบัติภายใต้การตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไข การบริหารจัดการทั้งในด้านการวางแผน/การปฏิบัติ/การตรวจสอบ/การปรับปรุง ทำให้เกิดความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียนผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าสำนักครูผู้สอนนักเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทั้งสิ้นนักเรียนที่ประสบความสำเร็จ ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างเจ้าสำนักเรียน/ครูผู้สอน/นักเรียน จะช่วยลดปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนเป็นระบบ การวางแผนจนนำไปสู่การปฏิบัติโดยมีการตรวจสอบเป็นระยะเมื่อพบข้อบกพร่องก็มีการปรับปรุงแก้ไขทุกอย่างเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคต

การเรียนบาลีเกิดจากเหตุผลหลายอย่างของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นข้อบังคับของวัดที่สังกัดอยู่ เป็นการขอร้องเป็นและความหวังของครอบครัว จะด้วยเหตุผลใดก็ตามประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับก็คือความสำเร็จของตัวผู้เรียนเอง นักเรียนบาลีต้องรู้จักหน้าที่ของตนเองว่าในขณะนี้ตนเองเป็นนักเรียนเป็นตัวแทนของวัดหรือของสำนักเรียนที่จะสอบแข่งขันเพื่อสร้างชื่อเสียงทั้งต่อตนเองสำนัก

เรียนและครอบครัว ความคาดหวังของครูผู้สอนและผู้ปกครองที่มีต่อตัวผู้เรียนเป็นแรงกระตุ้นให้มีความมุ่งมั่นที่จะเรียนให้สำเร็จในขั้นที่สูงที่สุด ผู้เรียนต้องทบทวนบทเรียนที่ผ่านมาว่าตนเองมีข้อบกพร่องในจุดใด แนะนำข้อบกพร่องนั้นมาแก้ไขปรับปรุงตนเอง หรือขอคำปรึกษาจากผู้สอนช่วยแนะนำปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องนั้นให้สมบูรณ์ ครูผู้สอนต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีเอาใจใส่ดูแลผู้เรียนทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน เพื่อให้เกิดความรู้สึกรักหวงใยทำให้เกิดแรงกระตุ้นในการเรียนเพื่อหวังผลสำเร็จในการเรียนไม่ทำให้ผู้สอนผิดหวัง เจ้าสำนักต้องคอยหมั่นดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนซักถามความเป็นอยู่รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นมีกำลังใจที่จะศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จ

๕.๑.๔.๓. ความเชื่อมั่น (Confidence)

การสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นเป็นแรงจูงใจของนักเรียนทำให้เกิดความใฝ่ใจอยากเรียนรู้ในวิชาการที่ตนสนใจ ภาษาบาลีต้องมีความเชื่อมั่นในตนเองและครูผู้สอนค่อนข้างสูงนักเรียนบาลีทุกคนมีความมั่นใจในวิชาการที่เรียนเพื่อนำไปพัฒนาชีวิตของตนให้ดีขึ้น เมื่อยังอยู่ในสมณเพศเป็นที่เคารพเมื่อลาสิกขาไปแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างสุจริต เป็นแรงกระตุ้นเพื่อช่วยให้การเรียนบรรลุเป้าประสงค์หากขาดความมั่นใจแล้วจะเกิดความท้อแท้และล้มเลิก การสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนเป็นหัวใจสำคัญเพราะผู้เรียนมีความเชื่อมั่นว่าคนที่เรียนแล้วจะประสบความสำเร็จจะก่อให้เกิดความตั้งใจมุ่งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน ครูผู้สอนต้องอธิบายแนวทางการเรียนเป็นลำดับขั้นตอนจากจุดเริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนการสอนและการสอบ เพื่อให้ผู้เรียนเชื่อมั่นว่าเมื่อทำตามกระบวนการเรียนการสอนแล้วจะสามารถสอบผ่านได้ตามที่ตั้งใจไว้ ต้องสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นว่าการเรียนบาลีสามารถนำความรู้ภาษาบาลีไปใช้สอนหรือช่วยกิจการของคณะสงฆ์ และยังสามารถนำความรู้จากบาลีไปเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้ ความมั่นใจในวิชาที่เรียนจะทำให้การเรียนมีจุดประสงค์ที่มั่นคงเพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายคือความสำเร็จที่วางไว้ความมั่นใจเป็นปัจจัยไม่ให้เกิดความท้อถอยกลางคัน ถึงแม้ว่าภาษาบาลีจะยากเพียงใดก็ตามแต่ถ้ามีความมั่นใจการเรียนรู้อาจประสบความสำเร็จไม่ว่าจะใช้เวลามากน้อยเพียงใด ต้องสร้างความมั่นใจของตนเองว่าไปเมื่อผู้อื่นสามารถเรียนจนสำเร็จได้ ตนเองก็สามารถเรียนและประสบความสำเร็จในการเรียนได้เหมือนกัน เพราะต้องยอมรับว่าการเรียนบาลีผู้เรียนต้องมีความมั่นใจสูงมากฉะนั้นการวางแผนการปฏิบัติการตรวจสอบและการปรับปรุงต้องมีอยู่ตลอดเวลาของการเรียนการสอน นักเรียนส่วนใหญ่ที่เรียนบาลีมีความมั่นใจว่าตนเองต้องประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งใจไว้จึงมีความมุ่งมั่นหมายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย แม้กองบาลีต้องกำหนดนโยบายให้เป็นผู้กระทำการเรียนการสอนบาลีจะเป็นไปในทิศทางใดเรียนแล้วได้อะไรเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนในอนาคต

๕.๑.๔.๔. ความพึงพอใจ (Satisfaction)

ความพอใจของนักเรียนเป็นแรงกระตุ้นให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเป็นคุณลักษณะที่จะก้าวล่วงอุปสรรคปัญหาเพราะเมื่อมีความพอใจย่อมเกิดความรู้สึกดีและความพึงพอใจจะทำให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะก้าวล่วงอุปสรรคปัญหาเพื่อยุติความทุกข์ใจให้ได้ เป็นแรงกระตุ้นทำให้เกิดความใฝ่เรียนรู้ในภาษาบาลี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นความพึงพอใจที่ได้เรียนรู้ภาษาของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของภาษาที่มีแบบแผนเป็นภาษาที่รักษาพุทธพจน์คือคำสอนของพระพุทธเจ้าเอาไว้ หากมีความพึงพอใจถือว่าเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคตในการเรียนบาลีเพราะทำให้อยากเรียนอยากประสบความสำเร็จในวิชาที่ตนเองเรียนเหมือนดังคนอื่นหรือครูบาอาจารย์ของตน เป็นปัจจัยหลักที่จะสร้างแรงจูงใจให้เกิดแก่นักเรียน คุณค่า เกียรติประวัติ สิ่งเหล่านี้ล้วนสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ ความพึงพอใจเป็นตัวสนับสนุนหากขาดความพึงพอใจจะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้ยากเพราะความพอใจเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จ เมื่อนักเรียนมีความพอใจในการเรียนก็จะวางแผนในการเรียน การดูหนังสือ การแปล และปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของตารางในการเรียนคอยตรวจสอบอยู่ตลอดเวลาเมื่อไม่เป็นไปตามที่ตั้งใจไว้ก็จะปรับปรุงแก้ไขตนเอง การสร้างความพึงพอใจในการเรียนการสอนทั้งครูและผู้สอนและนักเรียนซึ่งทำให้การเรียนการสอนไม่เกิดความท้อถอยมีความตั้งใจสูงที่จะก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคต่างๆจนบรรลุเป้าหมาย

๕.๑.๕ หลักธรรมในการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔

๔.๑ ฉันทะ : ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น

ความพอใจเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนเพราะความพอใจทำให้เกิดความมุ่งมั่นในการเรียนเพื่อเป้าหมายที่วางไว้ เป็นแรงจูงใจที่จะขับเคลื่อนให้การเรียนการสอนให้ก้าวไปสู่มุ่งเป้าหมายของนักเรียนที่มีความพอใจสูงมักไม่ล้มเลิกกลางคัน เห็นคุณค่าของการเรียน และจุดหมายปลายทางในการเรียน ผลที่จะได้รับจากการเรียน นักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาบาลีจะมีความพอใจสูงมากเพราะต้องอยู่กับตำราใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการอ่านการแปลหนังสือ มีความเข้าใจลึกซึ้งในภาษาบาลีว่ามีความสำคัญอย่างไรเมื่อเกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้ก็จะ ทำให้เกิดความอยากเรียนอยากบรรลุเป้าหมาย เรียนด้วยความเคารพและศรัทธาในคำสอน สำนักเรียนที่มุ่งเน้นแต่เรื่องการเรียนการสอนเพื่อหวังให้มีผู้สอบได้เป็นจำนวนมากแต่ไม่สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นตัวผู้เรียนก็ยากที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจในการเรียนวิชาบาลีได้ ต้องชี้ให้เห็นคุณค่าจุดมุ่งหมายของการเรียนบาลีเพื่อให้นักเรียนเกิดความศรัทธาที่จะเรียนวิชาบาลี ผู้เรียนควรได้รับคำชมเชยเมื่อแปลบทเรียนได้ถูกต้องเพราะคำชมเชยจะทำให้เกิดความพอใจว่าสิ่งที่ตนทำและเกิดความชอบและความพยายามที่จะทำให้ดีที่สุด รวมถึงสถานที่ตั้งสำนักเรียนมีความร่มรื่นสงบผู้คนไม่พลุกพล่านทำให้ตัวผู้เรียนรู้สึกพอใจก็จะศึกษาเล่าเรียนสำเร็จตามความตั้งใจได้

๔.๒ วิริยะ : ความพยายามทำสิ่งนั้น

ความพยายามเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดขึ้นความเพียรพยายามเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะก้าวล่วงอุปสรรคปัญหาต่างๆ จนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ การก้าวไปสู่ความสำเร็จต้องใช้ความพยายามสูงมากเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ผู้เรียนบาลีหากขาดความเพียรก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้เลย เพราะภาษาบาลีต้องอาศัยความจำสูงหากไม่มีความเพียรพยายามในการท่องจำแล้วจะไม่สามารถเรียนและเข้าใจได้เลย ผู้เรียนต้องอาศัยทั้งความเพียรและความพยายามสร้างความอดทนให้เกิดขึ้นเพื่อจะได้ไม่ย่อท้อกับอุปสรรคปัญหาที่มีความพากเพียรเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่ตนเองปรารถนา นักเรียนบาลีต้องมีความบากบั่นพากเพียรเพราะถ้านักเรียนขาดวิริยะก็จะไปไม่รอด ความพยายามจะเกิดขึ้นได้ต้องมีอยู่ในตัวคนนั้นส่วนหนึ่งอีกส่วนหนึ่งอยู่ที่ครูผู้สอนเป็นแรงกระตุ้น โน้มน้าว การชักจูง การให้กำลังใจ การปลอบใจ เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้นักเรียนเกิดความพยายามในการศึกษาเล่าเรียน อีกส่วนหนึ่งเกิดจากความตั้งใจของผู้เรียนที่มุ่งมั่นหรือตั้งเป้าหมายไว้เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ ฉะนั้นการให้ขวัญและกำลังใจที่ดีจะทำให้ผู้เรียนเกิดความพยายามที่จะเรียน สร้างแรงกระตุ้นเพื่อให้เกิดความพยายามต้องเริ่มจากตัวครูผู้สอนคอยเน้นย้ำให้กับผู้เรียนว่าการเรียนบาลีต้องใช้ความพยายามสูงมาก จูงใจให้เกิดความพยายามในการศึกษาเล่าเรียน จะทำให้นักเรียนก้าวผ่านปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในระหว่างเรียนได้

๔.๓ จิตตะ : ความเอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้น

ความตั้งใจไม่ทอดธุระเอาจิตจดจ่อในการเรียนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่นักเรียนต้องฝึกฝนฝนอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้การเรียนการสอนไม่ลืมหืม หากขาดความตั้งใจแล้วความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ยาก เมื่อตั้งใจเรียนบาลีแล้วเอาใจฝักใฝ่อยู่ตลอดเวลาทั้งวันทั้งคืนต้องอยู่กับตำรับตำราต้องเอาใจใส่อยู่กับภาษาบาลีตลอดเวลา ฝ่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขณะที่เรียนไม่ย่อท้อไม่ลืมหืมเลิกกลางคัน นักเรียนหลายคนไม่ประสบความสำเร็จเพราะขาดความตั้งใจทำให้เกิดความท้อแท้เบื่อหน่ายและเลิกเรียนไปในที่สุด ครูผู้สอนต้องสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบให้ผู้เรียนมองเห็นประโยชน์และความสำคัญของการเรียน เพราะการเรียนบาลีถ้าขาดพื้นฐานการเอาใจใส่แล้วยากที่จะประสบความสำเร็จ เพราะเป็นวิชาที่อาศัยการท่องจำหากผู้เรียนไม่มีใจจดจ่อไม่มีการตั้งเป้าหมายในการเรียนความสำเร็จก็เกิดขึ้นได้ยาก การร่วมกันตั้งเป้าหมายระหว่างผู้สอนและผู้เรียนตั้งแต่เริ่มต้นเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดความมุ่งมั่นที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในการเรียนไม่ให้เครียดจนเกินไปจนทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย มีกิจกรรมมาสอดแทรก เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดอาการเบื่อหน่ายในการเรียน ทำให้นักเรียนหัดคิดวิเคราะห์เปรียบเทียบบทเรียนจากหนังสือเรียนของแต่ละสำนักถึงความหมายที่ถูกต้องที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนมีใจจดจ่ออยู่กับ การเรียน ใช้สติปัญญาทำความเข้าใจในการเรียนและทำให้ประสบความสำเร็จได้มากที่สุด

๔.๔ วิมังสา : ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น

หลักอิทธิบาท ๔ คือ หลักธรรมที่เหมาะสมแก่การนำมาใช้สำหรับนักเรียนบาลีเพราะถ้าปฏิบัติตามได้ทั้ง ๔ ข้อแล้วจะทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนเป็นอย่างมาก เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของการเรียนการสอนบาลีที่จะประสบความสำเร็จ หากขาดความใคร่ครวญเมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคมักเกิดความท้อแท้และล้มเลิกกลางคัน กระบวนการที่สำคัญที่สุดที่จะให้เกิดความสำเร็จเพราะการพิจารณาใคร่ครวญทำให้มองเห็นจุดดี/จุดด้อย/ปัญหา/อุปสรรคต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น ความเข้าใจเป็นอีกส่วนหนึ่งนอกจากการท่องจำเพราะภาษาบาลีต้องใช้ความจำมาก ความเข้าใจจะช่วยให้จดจำได้ดีการพิจารณาหาเหตุผลและวิชาการที่เรียนมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการท่องจำ ต้องอาศัยความความละเอียดสูงมากประโยคภาษาบาลีประโยคหนึ่งหากขาดความรอบคอบอาจจะทำให้ตกก็ได้ ผู้สอนต้องพิจารณาว่าในขณะที่ทำการเรียนการสอนข้อบกพร่องหรือข้อขัดข้องสิ่งใด เพื่อจะได้ช่วยแนะนำสั่งสอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น หมั่นฝึกฝนให้นักเรียนเป็นคนช่างคิดวิเคราะห์พิจารณา ด้วยการอธิบายและสอบถามนักเรียนเป็นระยะ ชี้ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญในการดำรงรักษาไว้ซึ่งคำสอนของพระพุทธเจ้าทำให้นักเรียนมองเห็นความสำคัญ และสนใจสิ่งที่มีคุณค่าและช่วยกันสืบสานมรดกทางภาษาไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา เป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนต้องสร้างให้กับนักเรียนเพราะเป็นกระบวนการที่จะการสร้างแรงกระตุ้นเพื่อให้เกิดความพยายามศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จ

๕.๒ อภิปรายผล

๔.๓.๑ การพัฒนาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

ใน ๔ ด้าน

๑ ความเชื่อมั่น (Attention)

พบว่า การจัดทำแผนการเรียนครอบคลุมทันสมัยตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหนังสือแบบเรียนได้รับการปรับปรุงให้เนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับชั้น มีการกำหนดแผนการเรียนไว้ทำให้เกิดผลสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมาย แรงจูงใจในการเรียนบาลีเพราะได้รับการยกย่องและมีโอกาสก้าวหน้าในการทำงานของคณะสงฆ์ รวมทั้งเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของตนเอง พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **บัญชายุทธ นาคมุขลิน** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศาสนาทายาทที่พึงประสงค์ใน พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาศาสนาทายาทในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัด ขอนแก่น เป็นการพัฒนาในลักษณะการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบพิเศษมี ๓ แผนก คือ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินไปตามนโยบายรัฐและมหาเถรสมาคม มีสำนักงาน

พระพุทธศาสนาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการคอยกำกับดูแลด้านหลักสูตร ด้านการวัดผล ประเมินผลและการจัดสรรงบประมาณ ส่วนการบริหารจัดการให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการ พัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านวิชาการและ การศึกษาเชิงพุทธโดยบูรณาการเข้ากับทฤษฎีไตรสิกขาของพระพุทธเจ้า ทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎี บุคลิกภาพของนักจิตวิทยาสมัยใหม่^๑ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **มัทนา ถนอมศักดิ์** ได้วิจัย เรื่อง รูปแบบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ผลการวิจัยพบว่า^๒ รูปแบบแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการ ปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วยองค์ประกอบแรงจูงใจ ๑) ผู้บังคับบัญชาและแนวทางการบริหาร จัดการ ๒) ความต้องการความสำเร็จของบุคลากร ๓) คุณลักษณะของบุคลากร ๔) ลักษณะของ หน่วยงาน ๕) ลักษณะงานและความรับผิดชอบ ๖) วันหยุดผลตอบแทนและสวัสดิการ ๗) ภาระงาน หลากหลายและองค์ประกอบด้านการปฏิบัติงาน ได้แก่ ๑) วินัยในวิชาชีพครู ๒) ผลการปฏิบัติงาน ตามหน้าที่ ๓) การปฏิบัติงานที่พึงประสงค์ ๔) หน้าที่รับผิดชอบในวิชาชีพครู ๕) ความเอาใจใส่ของครู โดยพิจารณาค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง GFI เท่ากับ ๐.๙๗ ค่า RMR เท่ากับ ๐.๐๔๗ ค่า RMSEA เท่ากับ ๐.๐๕๓ แสดงว่ารูปแบบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ใน ระดับดี และมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล (path coefficient) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ เท่ากับ ๐.๕๕ และองค์ประกอบแรงจูงใจ (motivation) นายแบบจำลองสามารถอธิบายความ แปรปรวนของผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของครูได้ร้อยละ ๓๐ ($r^2 = 0.30$)

๒ ความเกี่ยวข้องเชื่อมโยง (Relevance)

พบว่า แรงจูงใจในการเรียนบาลีเพราะได้รับการชักชวนจากเพื่อนและได้รับการอุปถัมภ์ใน เรื่องทุนการศึกษาจากผู้มีจิตศรัทธา เพื่อสร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน และสร้าง ชื่อเสียงให้กับวัดที่ท่านสังกัดอยู่ เรียนบาลีตามระเบียบข้อบังคับของวัดที่ท่านสังกัดอยู่ เพราะเป็น ความภาคภูมิใจของท่านและสร้างชื่อเสียงให้กับวงศ์ตระกูล ต้องการไปประกาศไปใช้เพื่อเข้าศึกษาต่อ ในระดับที่สูงขึ้นไป พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติ ธรรมแผนบาลีในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความ คิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหากำพล คุณงกร** (มัลลย์) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนบาลีจังหวัดนนทบุรี”

^๑ บัญชายุทธ นาคมุจลิน, “รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

^๒ มัทนา วังถนอมศักดิ์, “รูปแบบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู”, วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการเรียนการสอนจะต้องมีรางวัลสำหรับนักเรียนผู้เรียนดีหรือสอบผ่าน เพื่อเป็นส่วนในการสร้างแรงจูงใจสำหรับนักเรียน ยิ่งนักเรียนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาบาลีใหม่เมื่อเข้าเรียนแล้วจะรู้สึกว่ายาก หากไม่มีแรงจูงใจอื่นใดหรือไม่มีรางวัลจะทำให้นักเรียนเกิดความย่อท้อในการเรียนได้ ดังนั้นต้องมีรางวัลให้กับนักเรียนที่เรียนดีและนักเรียนที่สอบผ่าน อีกประการหนึ่งต้องมีนิยัตยัตสำหรับครูสอนอย่างเพียงพอ คือ ต้องจัดนิยัตยัตให้กับครูสอนอย่างเหมาะสมเนื่องจากครูสอนต้องใช้เวลาในการสอนมากพอสมควร ซึ่งจะไม่สามารถได้รับลาพักการหรือกิจกรรมที่เกิดในวัดอาวาสได้ ดังนั้นสำนักเรียนต้องจัดนิยัตยัตถวายตามความเหมาะสมแก่ปัจจัย ๔ ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงด้านแรงจูงใจในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมี ๒ ประการ คือ ควรหาให้นักเรียนเข้าสู่ระบบ ผู้บริหารจะต้องแสวงหานักเรียนเข้าสู่ระบบเพราะการรอให้นักเรียนเข้ามาสมัครเรียนอาจจะใช้ไม่ได้ในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางการเรียนสูง เมื่อการศึกษาทางโลกพัฒนาไปมากมีการประชาสัมพันธ์จึงทำให้นักเรียนสนใจเรียนทางโลกมากกว่าทางธรรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเข้าหานักเรียนเพื่อชี้แจงหลักการและความสำคัญเพื่อให้นักเรียนสนใจเรียนที่จะเข้ามาบวชเรียนศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และควรมีการอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอนแก่นักเรียนและครูสอน เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้อำนวยการจะต้องอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ครูสอนและนักเรียนจัดหาซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนรวมทั้งอาหารและที่พักให้เหมาะสม^๓

๓. ความมั่นใจ (Confidence)

พบว่า แรงจูงใจในการเรียนบาลีเพราะเชื่อว่าเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ และสร้างเกียรติประวัติให้กับตนเอง นักเรียนเชื่อว่าการเรียนบาลีเป็นเพิ่มวิทยฐานะให้กับตนเอง ความตั้งใจและเอาใจใส่ในการเรียนจะทำให้ท่านประสบความสำเร็จในการเรียนบาลี เพราะเชื่อว่าเป็นการพัฒนาทักษะและความสามารถของตนเองเป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพราะเห็นความสำคัญของภาษาบาลีและเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษารแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธนู ศรีทอง ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บรรจง โสตาดี** ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการผลิตสำนักเรียนได้ผลิตพระสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความสามารถในการอ่าน และการแปลความหมายภาษาบาลีเป็นอย่างดี ปัจจัยด้านผลกระทบ คณะสงฆ์และชุมชนมีความพึงพอใจการสนองงานของพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจากสำนักเรียนแผนก

^๓ พระมหาภักพล คุณงกโร (มัลลย์), “การบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจังหวัดนนทบุรี”, *ปริญญาพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๑๙-๒๒๐.

ธรรมและบาลี แนวทางการพัฒนา ปัจจัยนำเข้า พังจัตระบบบริหารจัดการสำนักเรียนโดยอาศัยแผนแม่บท แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินงานด้านต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ โครงสร้างการบริหารบุคลากร งบประมาณและหลักสูตร ปัจจัยด้านกระบวนการ พังพัฒนาระบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจและระบบวัดผลให้หลากหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา ปัจจัยด้านผลิตพึงกำหนดให้นักเรียนจัดทำบันทึกสถิติข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนอัตราการสูญเสียนักเรียนระหว่างเรียนและจำนวนพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษา แล้วยังคงอยู่ในสมณเพศเพื่อสนองงานและบริการชุมชนปัจจัยผลกระทบพึงกำหนดให้มีระบบประเมินความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจากพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี^๔ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางอิสาร) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมต่างโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ” ผลการวิจัยพบว่า^๕ (๑) หลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมมีการประเมินดัชนีความสอดคล้องมากกว่า ๐.๐๕ และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (๒) ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนทดสอบความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ (๓) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด (๔) การติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม เมื่อเวลาผ่านไป ๑ เดือน พบว่า (๑) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ไปปฏิบัติงานสอนได้ผลจริง (๒) ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หลักสูตรมีความสอดคล้อง และมีความเหมาะสมทั้งด้านระยะเวลา ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล สามารถนำไปใช้เป็นหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมกับนักเรียนระดับอื่นได้

๔. ความพึงพอใจ (Satisfaction)

พบว่า สำนักเรียนมีห้องพักเพียงพอเป็นส่วนตัวมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพักตามสมควร มีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนและให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียน มีสื่อการเรียนการสอนหลากหลายและการเรียนการสอนเอื้อต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีทุนสนับสนุน

^๔ ฐนุ ศรีทอง ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บรรจง โสดาดี, “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

^๕ พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางอิสาร), “การพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมต่างโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”, ปรินญาตษฎิบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔), หน้า ๖

ของทางวัดเมื่อมีนักเรียนสอบผ่าน สนับสนุนเงินทุนหรือยานพาหนะในการเดินทางไปศึกษา พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษารังงูใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาอานนท์ ชยานนโท (เหล็กดี)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : ปัญหาแนวโน้มน้ำและกลยุทธ์การพัฒนา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทั่วไป ส่วนใหญ่มักประสบปัญหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกันในหลายๆ ด้าน เช่น ปัญหาเกิดจากมาตรฐานการเรียนการสอนสถานที่เรียนครูผู้สอน ตลอดจนงบประมาณเป็นต้น ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในทั้ง ๗ ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน โดยด้านที่อยู่ในระดับมากได้แก่ ด้านวัดผลประโยชน์ ($\bar{X} = ๓.๗๔$) ด้านบริหาร ($\bar{X} = ๓.๕๔$) และด้านคณาจารย์ ($\bar{X} = ๓.๕๓$) ตามลำดับ ทำให้ได้ข้อสรุปว่าสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรมีกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทั้ง ๕ กลยุทธ์ประกอบด้วย ๑) การเรียนรู้บนฐานภูมิปัญญาพระพุทธศาสนา ๒) การเชื่อมโยงความรู้สู่ศาสตร์สมัยใหม่ ๓) การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ๔) การพัฒนาปัญญาศาสนทายาท ๕) การสร้างกลยุธมิตรแห่งภูมิปัญญา ภาษาและวรรณกรรม กลยุทธ์การพัฒนาจะเกิดและสำเร็จได้ผู้บริหารสำนักเรียนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อสร้างอนาคตที่ดีให้กับพระพุทธศาสนาสืบต่อไป^๖ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาอำนาจ ปวทณโน (พันธ์ปัญญา)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า^๗ การพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือการวางแผนการจัดการองค์กร การอำนวยการ และการควบคุมเป็นต้น ส่วนด้านการบริหารบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สำนักเรียนขาดแคลนนักเรียนทุกชั้นประโยค ตั้งแต่ประโยค ๑-๒ จนถึงประโยค ป.๖. ๙ และขาดแคลนอาจารย์ผู้สอนทุกชั้นประโยคเช่นเดียวกัน

^๖ พระมหาอานนท์ ชยานนโท (เหล็กดี), “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : ปัญหาแนวโน้มน้ำ และกลยุทธ์การพัฒนา”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า บทคัดย่อ.

^๗ พระมหาอำนาจ ปวทณโน (พันธ์ปัญญา), *การพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม*, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก-ข.

๔.๓.๒ หลักธรรมในการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔

๔.๑ ฉันทะ : ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น

พบว่า มีการจัดทำระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายของส่วนกลาง คณะสงฆ์ ครู อาจารย์ทำการสอนด้วยใจรักทุ่มเทให้การสอนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของนักเรียน สอนให้นักเรียนรู้จักมีความสุขตามฐานะของตนเองสามารถพึ่งตนเองได้ เจ้าสำนักเรียนมีการประสานงานกับวัดที่เป็นสำนักเรียนบาลี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีการประเมินผล การเรียนของนักเรียนเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีความพร้อมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย มากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอำนาจ ปวทุมน (พันธ์ปัญญา) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า “การบูรณาการหลัก พุทธธรรมสำหรับการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลัก การจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยความสะดวก เป็นต้นตามหลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นต้น ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปาน กลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อการ พัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางคือ ตามหลักการ จัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุม เป็นต้น ตามหลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นต้น

๔.๒ วิริยะ : ความพยายามทำสิ่งนั้น

พบว่า การเรียนบาลีทำให้ท่านมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ตรงต่อเวลา มีน้ำใจ และยึด มั่นในหลักคุณธรรมที่ดีงาม ท่านเรียนบาลีเพื่อมุ่งพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติตนอยู่ในโอวาทของครู อาจารย์ พอใจในคำสั่งสอน พยายามศึกษา คิดไตร่ตรองตามคำสอน ของท่าน นักเรียนบาลีมีความสุขภาพอ่อนโยน มีสัมมาคารวะ ปฏิบัติตนเหมาะสมตามวัย และสภาพ แห่งตน ครู อาจารย์ มีการติดตามผลการเรียนของนักเรียน สนับสนุนในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ นักเรียน พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนก บาลีในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความ

^๔ พระมหาอำนาจ ปวทุมน (พันธ์ปัญญา), การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก-ข.

คิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอานนท์ ขยานนโท (เหล็กดี) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : ปัญหาแนวโน้มและกลยุทธ์การพัฒนา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทั่วไป ส่วนใหญ่มักประสบปัญหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกันในหลายๆ ด้าน เช่น ปัญหาเกิดจากมาตรฐานการเรียนการสอนสถานที่เรียน ครูผู้สอน ตลอดจนงบประมาณเป็นต้น สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรมีกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทั้ง ๕ กลยุทธ์ประกอบด้วย ๑) การเรียนรู้บนฐานภูมิปัญญาพระพุทธศาสนา ๒) การเชื่อมโยงความรู้สู่ศาสตร์สมัยใหม่ ๓) การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ๔) การพัฒนาปัญญาศาสนทายาท ๕) การสร้างกัลยาณมิตรแห่งภูมิปัญญา ภาษาและวรรณกรรม กลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้อาจเกิดและสำเร็จได้ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจำต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อสร้างอนาคตที่ดีให้กับพระพุทธศาสนาสืบต่อไป^๔ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

๔.๓ จิตตะ : ความเอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้น

พบว่า แรงจูงใจในการเรียนบาลีด้วยใจรัก และทุ่มเทให้กับการเรียนเพราะเห็นแก่ประโยชน์จริงๆ เพื่อต้องการให้รู้หลักธรรมอย่างแท้จริงเพื่อจะได้ทำหน้าที่สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาต่อไป เป้าหมายหลักของการเรียนบาลีของท่าน คือ เพื่อให้รู้หลักการ ด้านปรีชาปฏิบัติ และปฏิเวธ รู้ถึงประโยชน์ และข้อดีของการเรียนบาลี และมีศรัทธาในการเรียนอย่างแท้จริง สำนักเรียนมีการจัดหาทุนและรางวัลแก่นักเรียนที่สอบได้เพื่อส่งเสริมเป็นขวัญและกำลังใจ พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญชายุทธ นาคมุจลิน ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทที่พึงประสงค์ใน พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาศาสนทายาทในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัด ขอนแก่น เป็นการพัฒนาในลักษณะการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบพิเศษมี ๓ แผนก คือ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินไปตามนโยบายรัฐและมหาเถรสมาคม มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการคอยกำกับดูแลด้านหลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผลและการจัดสรรงบประมาณ ส่วนการบริหารจัดการให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการพัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต้องได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านวิชาการ

^๔ พระมหาอานนท์ ขยานนโท (เหล็กดี), “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : ปัญหาแนวโน้ม และกลยุทธ์การพัฒนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า บทคัดย่อ.

และการศึกษาเชิงพุทธโดยบูรณาการเข้ากับทฤษฎีไตรสิกขาของพระพุทธเจ้า ทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีบุคลิกภาพของนักจิตวิทยาสมัยใหม่^{๑๐} และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

๔.๔ วิมังสา : ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น

พบว่า มีความรักและภาคภูมิใจในการเป็นนักเรียนบาลี การเรียนภาษาบาลีสามารถนำคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องพัฒนาชีวิตที่ดีงาม เรียนภาษาบาลีเพราะต้องการเข้าถึงจุดประสงค์และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง การเรียนบาลีส่งเสริมให้ท่านรู้หลักพึ่งตนเองหรือเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต เมื่อครู อาจารย์ ตักเตือนเมื่อท่านกระทำไม่ถูกต้อง หรือไม่ควรรยอมรับและปรับปรุงทุกครั้ง พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนู ศรีทอง ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บรรจง โสดาดี ได้อธิบายเรื่อง การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์และชุมชนมีความพึงพอใจการสนองงานของพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจากสำนักเรียนแผนกธรรมและบาลี แนวทางการพัฒนาปัจจัยนำเข้า พึงจัดระบบบริหารจัดการสำนักเรียนโดยอาศัยแผนแม่บท แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินงานด้านต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพโครงสร้างการบริหารบุคลากรงบประมาณและหลักสูตร ปัจจัยด้านกระบวนการ พึ่งพัฒนาระบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจและระบบวัดผลให้หลากหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา ปัจจัยด้านผลิตพึงกำหนดให้นักเรียนจัดทำบันทึกสถิติข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนอัตราการสูญเสียนักเรียนระหว่างเรียนและจำนวนพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วยังคงอยู่ในสมณเพศเพื่อสนองงานและบริการชุมชนปัจจัยผลกระทบพึงกำหนดให้มีระบบประเมินความพึงพอใจของพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจากพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี^{๑๑}

^{๑๐} บัญชายุทธ นาคมุจลิน, “รูปแบบการพัฒนาศาสนาทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

^{๑๑} ธนู ศรีทอง ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บรรจง โสดาดี, “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, ๒๕๕๙) , บทคัดย่อ.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) คณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต้นแบบประจำจังหวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอนและพัฒนาบุคลากรที่เป็นรูปธรรม

๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการช่วยเหลือสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อแสวงหาความร่วมมือ และดำเนินงานร่วมกัน โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นการขับเคลื่อนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งจังหวัด

๓) คณะสงฆ์ และหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน ควรประสานความร่วมมือกันจัดตั้งกองทุนสนับสนุนให้กับสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อใช้ในการจัดซื้อ จัดหา วัสดุอุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอนให้กับสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่ยังขาดแคลนทุนสนับสนุน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) คณะสงฆ์ควรจัดทำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรเพื่อให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อนักเรียนอย่างเต็มกำลังความสามารถ

๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีพัฒนาครูผู้สอนของตนให้มีความรู้ทั้งเนื้อหาการสอนและการจัดการเรียนการสอนเพื่อจะได้แนะนำสั่งสอนให้กับนักเรียน

๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการสอน ควรมีงบประมาณสนับสนุนให้แก่วัดที่เป็นสำนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่สนใจต่อไป

๒) ควรศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยใช้หลักพุทธธรรมในหมวดอื่นๆ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณก็ได้

๓) ควรศึกษาเกี่ยวกับระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค ๑๓ และสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี แนวทางการพัฒนาทั้งระยะสั้นและระยะยาว

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา. ข้อมูลจากการตรวจการคณะสงฆ์ของเจ้าคณะภาค ๔ ประจำปี ๒๕๓๘. ใน เอกสารการประชุมสัมมนาเจ้าคณะภาค. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๙.

กองทุนการศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. พิธีมอบรางวัลนักเรียนพระปริยัติธรรมดีเด่น ปีการศึกษา ๒๕๕๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

กิตานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีการศึกษา และนวัตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

จันทร์ธานี สงวนนาม. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุ๊คพอยท์จำกัด, ๒๕๕๒.

จิราภรณ์ ตั้งกิตติยาภรณ์. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วี. พรินท์ (๑๙๙๑) จำกัด, ๒๕๕๖.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : แอคทีฟพรินท์ จำกัด, ๒๕๔๙.

ณรงค์ คุณธรรม. หลักการสอน. เชียงใหม่ : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๔.

ปริญญ์ จงวัฒนา. พุทธธรรมเพื่อกัลยาณมิตร. กรุงเทพมหานคร : บจก. ศิลป์สยามบรรณภัณฑ์และการพิมพ์, ๒๕๕๐.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๑.

ปัญญา ใช้บางยาง. ธรรมาธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูปลัดสุวัฒนจริยคุณ. **อบรมบาลีก่อนสอบ ปีที่ ๕ ภาค ๒**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **ยุทธวิธีในการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.
- _____ **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- _____ **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมมิกจำกัด, ๒๕๔๖.
- พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธรรมรตโน ป.ธ.๙) และพระมหาทองดี ปัญญาชีโร (ป.ธ.๙). **การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี**. กรุงเทพมหานคร : อาหารการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- พระธรรมปัญญาภรณ์. **ประวัติความเป็นมาของสำนักเรียนวัดปากน้ำ พุทธศักราช ๒๕๔๙**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ หจก. สตาร์กรุป (๑๙๙๔), ๒๕๔๙.
- พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). **ลัทธินิติสุตตมาลา คัมภีร์หลักบาลีมหาไวยากรณ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทักษ์อักษร, ๒๕๔๔.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต). **การศึกษา : เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๓๖.
- _____ **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๕๓๘.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต). **ทิศทางการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **ธรรมานุชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๔๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๔๕.
- พระพิพัฒน์ปริยัติสุนทร. **อนุโมทนาถา ในสำนักเรียนวัดเทพศิลาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักเรียนวัดเทพศิลา, ๒๕๔๘.
- พระมหาเทียบ สิริญาโณ. **“บาลีคืออะไร”**. ในเก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พระมหาปฐมพงษ์ งามล้วน. **ประวัติภาษาบาลี ความเป็นมาและที่สัมพันธ์กับภาษาปรากฏและสันสกฤต**. กรุงเทพมหานคร : รำไทยเพรสเซ็นเตอร์, ๒๕๓๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). **ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๕.

พระสุธีธรรมานุวัตร (เทียบ สิริราโณ). **บาลีคืออะไร.** กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดีย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

พิฑูร มลิวัดย์. **แบบเรียนวิชาธรรมและนักธรรมชั้นตรี.** กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๐.

ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์. **จิตวิทยาทั่วไป.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. **สมนตปาสาทิกา นาม วินยภู กถา (ทุติโย ภาค).** พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. นครปฐม : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

มัลลิกา คณานุรักษ์. **จิตวิทยากับการสื่อสารของมนุษย์.** กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒.** กรุงเทพมหานคร : บริษัทนามมีบุ๊คพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๒.

รังษี สุนทนต์. **อักษรเขียนภาษาบาลี.** กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

วารินทร์ รัศมีพรหม. **การออกแบบและพัฒนาระบบการสอน.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒.

วิเชียร วิทยาอุดม. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนธัชการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๕.

วิทยากร เชียงกุล. **ปฏิวัติภูมิปัญญาใหม่ตามภัยวิกฤต IMF.** กรุงเทพมหานคร : มิ่งมิตร, ๒๕๔๑.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร : ซีรฟิล์มและไซเท็กซ์, ๒๕๔๒.

สนามหลวงแผนกบาลี. **เรื่องสอบบาลี พ.ศ. ๒๕๔๖.** กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๖.

_____ **เรื่องสอบบาลี.** กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๘.

_____ **เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี.** กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๕๔

สนอง วรอุไร. **ทำชีวิตให้ได้ดีและมีสุข.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อัมรินทร์, ๒๕๕๐.

สนธิ ศรีสำแดง. **พระพุทธศาสนากับการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุจิตรา พรหมนุชาธิป. **มนุษย์สัมพันธ์**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๙.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. **“หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์”**. สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์. **การวิจัยทางการศึกษา**. ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.
- เสนาะ ผดุงฉัตร. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดีบาลี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.
- แสง จันทร์งาม. **วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **พิธีมอบรางวัล สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ดีเด่น ปีการศึกษา ๒๕๕๒**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาครูสอนพระปริยัติธรรม ประจำปี ๒๕๕๔**.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). **พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) ๒๕๔๕**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), ๒๕๔๗.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๙ : ฉบับสรุป**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด, ๒๕๕๓.
- อานวย เดชชัยศรี. **สื่อการศึกษาพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร : ฟิสิกส์เซนเตอร์, ๒๕๔๒.

(๒) บทความ

- เกษตรชัย และหิณ. “องค์ประกอบในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลามใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารสงขลานครินทร์**. ฉบับ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๕๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๓) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ฉัตรชัย ธรรมครบุรี. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์. “การพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของโรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

ธนู ศรีทอง ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บรรจง โสดาดี. “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, ๒๕๕๙.

บัญญัติชอุ่ม นาคมจุลิน. “รูปแบบการพัฒนาศาสนาทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาอานนท์ ชยานนโท (เหล็กดี). “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : ปัญหา แนวโน้ม และกลยุทธ์การพัฒนา”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระมหาอำนาจ ปวทุมน (พันธ์ปัญญา). การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิดา). “การพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมต่างโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔.

มันทา วังถนอมศักดิ์. รูปแบบการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู. วิทยานิพนธ์การศึกษาอิสระปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๔) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระเทพชลธารมุนี (ประจวบ ปาสาทิโก ป.ธ. ๗). เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดบางพระวรวิหาร (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระราชสิทธิวิมล (อเนก ฐานิสฺสโร). ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดวัดใหญ่อินทาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระปัญญารัตนภรณ์ (อนันต์ ธมฺมโชโต). รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล (พระอารามหลวง) จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมรส (ชัยยุทธ อสิญาโณ). ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดนอก จังหวัดชลบุรี, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ. เจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดตาลล้อม จังหวัดชลบุรี, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูพิศาลชลปคุณ (ภักดี โสภโณ). รองเจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศรัทธา จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูทัศนียคุณากร (วรรณะ ทสนฺธิโย). เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ เจ้าอาวาสวัดสัตหีบ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาเสถียรพงษ์ สติวิโส. เจ้าคณะตำบลมะขามหย่ง เจ้าอาวาสวัดเครือวัลย์ จังหวัดชลบุรี, ๒๖ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาโสภณ โสมทตฺโต. เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง เจ้าอาวาสวัดราษฎร์สโมสร จังหวัดชลบุรี, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาทรงยศ ยโสธโร. เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง เจ้าอาวาสวัดมาบโป่ง จังหวัดชลบุรี, ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูบรรพพัฒนโสภณ (สุนทร จิตตาวีโล). เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดชลบุรี, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหามานัส ปสนฺโน. เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ เจ้าอาวาสวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดชลบุรี, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาประภาส ญาณโสภโณ. เจ้าคณะตำบลหนองขาก เจ้าอาวาสวัดสิงห์ทองพรหมาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูโสภิตจันทโรภาส (ล้อย จันทาโก). เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดหนองขาม จังหวัดชลบุรี, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมภาษณ์ พระครูมธุรสธรรมภาณ (วิวัฒน์ วิวตฺตโน). เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๒ เจ้าอาวาสวัด
รังสีสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูนิวาสธรรมพลากร (คำนึ่ง สิริภทฺโท). เจ้าคณะตำบลบางละมุง เจ้าอาวาสวัดศรีวนาราม
จังหวัดชลบุรี, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาถาวร ฐานวโร. รองเจ้าคณะอำเภอบางละมุง เจ้าอาวาสวัดสุทธาวาส จังหวัดชลบุรี
, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูโกวิทสุตธรรม. ดร. เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดชลบุรี, ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑.

(๕) สนทนากลุ่มเฉพาะ

สนทนากลุ่มเฉพาะ ศาสตราจารย์พิเศษ. ร.ท. ดร.บรรจบ บรรณรุจิ. อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.อำนาจ บัวศิริ. อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๓
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร. อุทัย สติมัน. อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาชำนาญ มหาวาโน. ดร. ผู้อำนวยการส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ มจร.,
๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูโกศลธรรมานุสิฐ. ดร. รองเจ้าคณะอำเภอบางพลาม้า เจ้าอาวาสวัดสวน
หงส์ จังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิศาลจริยากร. ดร. เจ้าอาวาสวัดธรรมสามัคคี อำเภอบางละมุง จังหวัด
ชลบุรี, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย. อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

สนทนากลุ่มเฉพาะ นายชวพัฒน์ พรหมขุนทด. อาจารย์พิเศษ วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ,
๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒. ภาษาอังกฤษ

Carter V. Good. **Dictionary of Education**. New York : McGraw-Hill Book Company,
1973.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Dale S. Beach. **Personnel : The Management of People at Work**. New York :
Harcourt Brace & World Inc, 1967.
- Mcclelland. **Human motivation**. The United States of America. Scott. Foresman,
1985.
- M.D. Dunnett and W.K. Kirchner. **Psychology Applied to Industry**. (New York :
Appleton - Century - Crafts. 1965). n. pag.
- R.L. Dave. **Management**. (Chicago : The Dryden Press.. 1988). p. 398.
- Terence R. Michell and James R. Larson. **People in Organization**. (Singapoe :
McGraw-Hill. 1987). p. 154.
- Tois and Carroll. **Dictionary of Management**. 1982) p. 387.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๒๒

วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาภุชญา กิตติโสภณ, ดร.

ด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัชสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ

โทรติดต่อก : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

ยื่นติดอนุเคราะห์

ได้ตรวจและปรับแก้ไขแล้ว

(พระมหาภุชญา กิตติโสภณ,ดร.)

๓๖.๖.๑๖๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๒๒

วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปญโญ, ผศ.ดร.

ด้วย พระครูอนุกุลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัทสประจำตวันนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกุลสุตกิจ
โทรติดต่ : ๐๒-๓๓๐๐๑-๖๐๐

๓๓๖๔ เครื่องมือ มร.วิชัยเริ่มแก้ไขแล้ว

๓๓๖๔ ๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๒๒

วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์

นมัสการ พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ดร.

ด้วย พระครูอนุกุลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

พระปลัด ระพีณ พุทธิสารโร
พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร ดร.
1 / ๗๓ / ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกุลสุตกิจ

โทรติดต่อ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๒๒

วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษฎีนิพนธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตูฒิ หมั่นมี

ด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัศประจักษ์วินิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุมัติขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ

โทรติดต่ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

ทรงเจตนาให้ใช้เครื่องมือแล้ว

ธิตูฒิ ฝ

(ผศ.ดร.ธิตูฒิ หมั่นมี)

๑/๗.๑/๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๒๒

วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษณินพนธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ กระสังข์

ด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัชสประจำตวันสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษณินพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออัญมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

(ผศ.ดร. อนันต์ กระสังข์)
๖๕/๖๕๖๑

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบ
ความเที่ยงตรงแบบสอบถาม (Try Out)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๒๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระครูศรีภาวนาวิสุทธิคุณ วิ., ดร. เจ้าอาวาสวัดแพกษา
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุตตกิจ ฉายา สุเทโว รัชสประจักษ์วิมล ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรภายในหน่วยงานของ
พระคุณท่าน จึงขออนุญาตจากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

อ.พนม วัฒนศิริ
พระครูศรีภาวนาวิสุทธิคุณ วิ., ดร.
๒๙ ส.ค. ๖๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุตตกิจ
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

ภาคผนวก ค

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

ตรวจให้
พระสุธีวิวัฒน์จิตต.
๑๘/๑.๕/๒๑

ผลการหาค่า Reliability (Alpha)

เรื่อง การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

Scale : ALL VARIABLES

Case Processing Summary

	N	%
Valid	30	100.0
Cases Excluded ^a	0	.0
Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.899	.907	45

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
aeg	2.77	1.104	30
year	2.33	.994	30
วุฒิการศึกษาประถม	3.00	1.174	30
วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม	2.13	1.332	30
วุฒิศึกษานามัญ	1.17	.461	30
a1	4.03	1.217	30
a2	3.53	.937	30
a3	3.50	1.137	30
a4	3.73	.740	30
a5	3.73	.868	30

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
b1	3.40	1.163	30
b2	3.63	.809	30
b3	3.40	1.303	30
b4	3.73	.868	30
b5	3.33	1.322	30
c1	4.03	1.189	30
c2	3.60	1.276	30
c3	4.07	.907	30
c4	4.07	.740	30
c5	4.23	.728	30
d1	3.83	.791	30
d2	3.73	.691	30
d3	3.47	1.042	30
d4	3.87	.776	30
d5	3.60	1.133	30
e1	4.10	1.029	30
e2	3.83	.791	30
e3	3.73	.907	30
e4	3.67	.994	30
e5	3.63	.890	30
f1	4.03	.669	30
f2	3.83	.874	30
f3	4.03	.809	30
f4	3.97	.928	30
f5	4.10	.759	30
g1	4.53	.629	30
g2	4.23	.626	30
g3	4.10	.960	30
g4	4.20	.887	30
g5	3.53	1.042	30
h1	4.00	1.017	30
h2	4.07	.944	30
h3	4.30	.750	30
h4	3.80	.887	30
h5	4.20	.805	30

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระเทพชลธารมณี เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัทสประจักษ์นิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ
พว: พระครูอนุกูลสุตกิจ
ร.ต. ๖๑ ๖.๕.๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ

โทรศัพท์ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระราชสิทธิวิมล ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัศประจักษ์ตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ

โทรศัพท์ต่อ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

อ.สุพล สุธะพรหม
ดร.สุพล สุธะพรหม
(พระครูอนุกูลสุตกิจ)
ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี
24 ก.ค. 61.

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวัสดุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอกอฉก
จังหวัดพังงา โทรศัพท์ 13170
โทร. 035 – 248 – 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 – 248 – 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นามสกุล พระเดชพระคุณพระปัญญาธรรมาจารย์ รองเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุสสกิจ ฉายา สุทโธ รัชสประจำตวันนิสิต ๕๙๐๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สันติดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในกาวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุกรมกำลัง

Indub

สมมติว่า $\alpha = 0.05$

மேல் ர.உ. 69

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

See Annex

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ

โทรติดต่ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังนกน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูอุดมธรรมรส, ดร. ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุตตกิจ ฉายา สุเทโว รัศประจักษ์วัฒน์ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุตตกิจ

โทรศัพท์ : ๐๒-๓๙๐๓๕๐๐

ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดชลบุรี

๑๓ ก.ย. ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังนก
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหาสมพงษ์ กิตติคุณ เจ้าคณะอำเภอเมืองชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัศมีประจักษ์นิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกรามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ
โทรศัพท์ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

๒๕ ก.ย. ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูพิศาลชลปคุณ รองเจ้าคณะอำเภอมืองชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุกุลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกุลสุตกิจ

โทรศัพท์ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

จาก ร.ร. วัดชลปทุม

500/วัดชลปทุม/ม.๖๐/ชลบุรี

25 ก.ย. 61

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

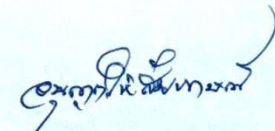
๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติการให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูทัศนียคุณากร เจ้าคณะอำเภอสัตหีบ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

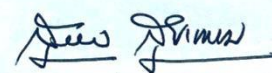
เนื่องด้วย พระครูอนุกุลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติการให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูอนุกุลสุตกิจ
๓๐ ก.ย. ๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกุลสุตกิจ
โทรศัพท์ต่อ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหาเถียรพงษ์ สติรวโร เจ้าคณะตำบลมะขามหย่ง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รักษะจำวันนิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุโมทนาในกุศลจิต
พระเดชพระคุณ
ดร.สุรพล สุขะพรหม
๒๖ ก.ย. ๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ
โทรศัพท์ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โถง ๒ ชั้นที่ ๒
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax: 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website: gps.mcu.ac.th
E-mail: gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหาโสภณ โสมทตโต เจ้าคณะตำบลหนองไม้แดง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัทสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ
โทรศัพท์: ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

๒๓ ก.ย. ๖๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขมปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ	พระมหาพรตยศ ยโสธร เจ้าคณะตำบลมาบโป่ง
สิ่งที่ส่งมาด้วย	แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุตตสุตกิจ ฉายา สุโหโว รัทสประจำตวันนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๒ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สันติดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนำมาตรการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

Lee Brown

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ

โทรติดต่อ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

[illegible]

१९५६ मंगलवार २८/७/५६

เจ้าคณะจังหวัดน่าน

1000 గ. చ. ప్రదేశం

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอง่วงน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูบวรพัฒนโสภณ เจ้าคณะตำบลหนองตำลึง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุฤตถกิจ ฉายา สุเทโว รัชสประจำตวันสิต ๕๙๐๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุฤตถกิจ
โทรศัพท์ต่อ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

อนุศาสกให้สัมภาษณ์
พระครูบวรพัฒนโสภณ
จ.จ. นนทบุรี
๒๙ ก.ย. ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหามานัส ปสนโน เจ้าคณะตำบลพระธาตุ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัทสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกรา มาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ
โทรศัพท์ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

อนุญาตให้สัมภาษณ์
เจ้าคณะตำบลหน้าพระธาตุ
๓๐ ก.ย. ๖๑

ที่ ศร ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหาประภาส ญาณโสภณ เจ้าคณะตำบลหนองขา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัชสประจำตวันิลิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ
โทรศัพท์ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

พระครูอนุกูลสุตกิจ
เจ้าคณะตำบลหนองขา
๒๕๖๑-๐๙-๒๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูโสภิตจันทโรภาส เจ้าคณะตำบลหนองขาม เขต ๑
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุกุลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัชสประจำตวันนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกุลสุตกิจ
โทรศัพท์ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

อนุทินให้สัมภาษณ์
พระครูโสภิตจันทโรภาส
เจ้าคณะตำบลหนองขามเขต ๑
๒๒ ก.ย. ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตรศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูมธุรสธรรมภาณ เจ้าคณะตำบลหนองขาม เขต ๒
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุกุลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัสประจักษ์วัฒน์ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกุลสุตกิจ

โทรศัพท์ต่อ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

๐๖/๑๐/๒๕๖๑
จ.ต. ๕๕๐๗๖/๐๓๒
จ.ร. ๖๑๖๖๓๓๐๓
๒๕๖๑ ก.ย. ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูนิวาสธรรมพลากร เจ้าคณะจังหวัดบึงฉล่ง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัสประจักษ์วันนิต ๕๙๐๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ

โทรศัพท์ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

พระครูอนุกูลสุตกิจ

พระครูอนุกูลสุตกิจ

เจ้าอาวาสวัดบึงฉล่ง

เจ้าคณะจังหวัดบึงฉล่ง

๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหากษัตริย์ราชันย์ ร่องเจ้าคณะอำเภอบางละมุง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัศมีประจักษ์วิมล ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอสมการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ

โทรศัพท์ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ

๒๑ ก.ย. ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูโกวิทสูตรธรรม, ดร. เจ้าอาวาสวัดกลาง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัชสประจำต่วนนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขออภัยด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๒-๓๓๐๑-๖๐๐

อ.สุรพล สุษะพรหม
เจ้าอาวาสวัดกลาง
๔๙.๑.๒๙

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สนทนากลุ่มเฉพาะ)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๐

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะสังคมศาสตร์

เนื่องด้วย พระครูอนุกุลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัหฺสประจําตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้ มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “แรงจูงใจการจัดการพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ในวันเสาร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกุลสุตกิจ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๒-๓๓๓๐-๑๖๐๐

เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

S. JEDV.

๒๓ ก.พ. ๖๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๑ ๐๖๔

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน ศาสตราจารย์ พิเศษ ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัศมีประจักษ์วัฒน์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ในวันเสาร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ

๒๓ ก.พ. ๖๒

๒๓ ก.พ. ๖๒

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ

โทรศัพท์ : ๐๒-๓๓๐-๑๖๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๑๔๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอมวกเหล็ก
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัชสประจักษ์นิสิต ๕๙๐๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ในวันเสาร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ
ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบิ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ
โทรศัพท์ต่อ : ๐๒-๓๓๐-๑๖๐๐

บันทึกข้อความ

งานสารบรรณ
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
รับที่ ๑๖
วันที่ 20 ก.ย. ๕๖
ผู้รับ พล.ต.อ.

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๐๗๓

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัชสประจำตวันนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๒ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ในวันเสาร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ
ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(อาจารย์ ดร.ประเสริฐ อีลาว)

เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ สุพล สุธะพรหม
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
๒๐ ก.พ. ๖๒

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ
โทรศัพท์ : ๐๒-๓๓๐-๑๖๐๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๑ ๑๐

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระมหาชำนาญ มหาชาโน, ดร. ผู้อำนวยการส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ

เนื่องด้วย พระครูอนุกุลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัชสประจำตวันนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ในวันเสาร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

เชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม
สมณ
๒๓ ก.พ. ๒๕๖๒
๑๓.๐๐ น.

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกุลสุตกิจ
โทรศัพท์ : ๐๒-๓๓๓๐-๑๖๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗ ๑๔๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระครูพิศาลจริยากร, ดร. เจ้าคณะตำบลนาเกลือ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูอนุตตกิจ ฉายา สุเทโว รัทสประจำตุนิสิธ ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิธหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนา
พระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “แรงจูงใจในการ
จัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ในวันเสาร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา
๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โขนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอลำไญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

- นิสิตที่ร่วมสนทนากลุ่ม
พระครูพิศาลจริยากร, ดร.
๒๓ ก.พ. ๒๕๖๒

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุตตกิจ
โทรศัพท์: ๐๒-๓๓๐-๑๖๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗ ๑๔๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระครูโกศลธรรมานุสิฐ, ดร. รองเจ้าคณะอำเภอบางบาลมา
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัทสปรจำตวันนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนา
พระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “แรงจูงใจการ
จัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ในวันเสาร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา
๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบิ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

วิรัตน์ ธีรวัฒน์
พระครูโกศลธรรมานุสิฐ, ดร.
๒๓ ก.พ. ๒๕๖๒

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ
โทรศัพท์ต่อ : ๐๒-๓๓๐-๑๖๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ก ๑๔๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุทัย สติมัน
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูอนุกุลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัทสประจำตวันิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ในวันเสาร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ
ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอเชิญร่วม
พระครูอนุกุลสุตกิจ
๑๕.๐๐.๒๕

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกุลสุตกิจ
โทรศัพท์ต่อ : ๐๒-๓๓๐-๑๖๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑ ๑๔๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอมัญจาคีรี
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัทสประจำตวันิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ในวันเสาร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ
ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบิ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ในนามของพระครูอนุกูลสุตกิจ

ขอแสดงความนับถือ

น.อ. ทอง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ
โทรศัพท์ : ๐๒-๓๓๐-๑๖๐๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ร ๐๗๔

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน นายชวพัฒน์ พรหมขุนทด

อาจารย์พิเศษ วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ

เนื่องด้วย พระครูอนุกูลสุตกิจ ฉายา สุเทโว รัชสประจำตวันลิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๖ นิสิตหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้ มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “แรงจูงใจในการจัดการพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี” ในวันเสาร์ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูอนุกูลสุตกิจ

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๒-๓๓๐-๑๖๐๐

ภาคผนวก ฉ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ใช้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และแนวทางการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ขอความอนุเคราะห์ท่านได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยตามความเป็นจริงด้วย และแบ่งแบบสัมภาษณ์นี้ออกเป็น ๕ ตอน

☐ กลุ่มผู้รู้ ☐ กลุ่มผู้ปฏิบัติ ☐ กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทั่วไป

ตอนที่ ๑ : ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ/ฉายานามสกุล..... นธ.ปธ.

ความรู้สามัญ อายุ ปี / พรรษา

ที่อยู่/สังกัดวัด เลขที่..... /..... ถนน

เขต/อำเภอ จังหวัด โทรศัพท์

รหัสไปรษณีย์

ตำแหน่ง

หน่วยงานที่สังกัด

สัมภาษณ์ ณ

ผู้สัมภาษณ์

วันที่ เดือน พ.ศ.

หมายเหตุ ขออนุญาตในการใช้เครื่องบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ : ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลในด้านต่างๆ ดังนี้

๒.๑ ท่านคิดว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี เป็นอย่างไร

.....

.....

๒.๒ ท่านคิดว่า ปัญหาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี เป็นอย่างไร

.....

.....

ตอนที่ ๓ : คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรีในปัจจุบัน ตามวงจร PDCA ใน ๔ ด้าน ดังนี้

๓.๑ ท่านคิดว่า การวางแผน (Plan) ในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นอย่างไร

.....

.....

๓.๒ ท่านคิดว่า การปฏิบัติ (Do) ในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นอย่างไร

.....

.....

๓.๓ ท่านคิดว่า การตรวจสอบ (Check) ในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นอย่างไร

.....

.....

๓.๔ ท่านคิดว่า การปรับปรุงแก้ไข (Action) ในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลี เป็นอย่างไร

.....

.....

ตอนที่ ๔ : เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี
ใน ๔ ด้าน ดังนี้

๓.๑ ความเชื่อมั่น (Attention) (ด้านการวางแผน (Plan) /ด้านการปฏิบัติ (Do)
/ด้านการตรวจสอบ (Check) /ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Action) เป็นอย่างไร

.....

.....

๓.๒ ความเกี่ยวข้องเชื่อมโยง (Relevance) (ด้านการวางแผน (Plan) /ด้านการปฏิบัติ (Do)
/ด้านการตรวจสอบ (Check) /ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Action) เป็นอย่างไร

.....

.....

๓.๓ ความมั่นใจ (Confidence) (ด้านการวางแผน (Plan) /ด้านการปฏิบัติ (Do)
/ด้านการตรวจสอบ (Check) /ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Action) เป็นอย่างไร

.....

.....

๓.๔ ความพึงพอใจ (Satisfacion) (ด้านการวางแผน (Plan) /ด้านการปฏิบัติ (Do)
/ด้านการตรวจสอบ (Check) /ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Action) เป็นอย่างไร

.....

.....

ตอนที่ ๕ : เกี่ยวกับหลักธรรมในการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใน
จังหวัดชลบุรี คือ อิทธิบาท ๔ ดังนี้

๔.๑ ฉันทะ : ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น ของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นอย่างไร

.....

.....

๔.๒ วิริยะ : ความพยายามทำสิ่งนั้น ของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นอย่างไร

.....

.....

๔.๓ จิตตะ : ความเอาใจใส่ใฝ่สิ่งนั้น ของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นอย่างไร

.....

.....

๔.๔ วิมังสา : ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น ของนักเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลี เป็นอย่างไร

.....

.....

สัมภาษณ์ ณ

ผู้สัมภาษณ์

วันที่ เดือน พ.ศ.

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้

พระครูอนุกุลสุตกิจ (สุเทพ สุเทโว)
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์เป็นแนวทางในการนำเสนอรูปแบบการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี อย่างเหมาะสมตามความต้องการของทุกฝ่ายจึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริง ทั้งนี้คำตอบของท่านจะเป็นข้อมูลเชิงสถิติและเป็นประโยชน์ในการวิจัยต่อไป

แบบสอบถามในการวิจัยนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

ข้อมูลที่ได้จะแปลผลวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับและใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อนานแต่อย่างใด ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จึงขอเจริญพรขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระครูอนุกูลสุตกิจ (สุเทพ สุเทโว)

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. อายุ

☐ ๒๐ ปี	☐ ๒๑ - ๓๐ ปี
☐ ๓๑ - ๔๐ ปี	☐ ๔๑ - ๕๐ ปี
☐ มากกว่า ๕๐ ปี	

๒. พรรษา

☐ ไม่มีพรรษา	☐ ๑ - ๕ พรรษา
☐ ๖ - ๑๐ พรรษา	☐ ๑๑ - ๒๐ พรรษา
☐ มากกว่า ๒๐ พรรษา	

๓. วุฒิการศึกษานักธรรม

☐ ไม่มีนักธรรม	☐ นักธรรมชั้นตรี
☐ นักธรรมชั้นโท	☐ นักธรรมชั้นเอก

๔. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

☐ ไม่มีเปรียญธรรม	☐ ประโยค ๑-๒
☐ เปรียญธรรม ๓ ประโยค	☐ เปรียญธรรม ๔-๖ ประโยค
☐ เปรียญธรรม ๗ ประโยคขึ้นไป	

๕. วุฒิการศึกษาสามัญ

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี	

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี	ระดับความถี่เห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
	๑. ความตั้งใจ (Attention)					
๑	มีการจัดทำแผนการเรียนครอบคลุมทันสมัยตรงตาม วัตถุประสงค์ของหลักสูตร					
๒	หนังสือแบบเรียนได้รับการปรับปรุงให้เนื้อหาเหมาะสมกับ ผู้เรียนแต่ละระดับชั้น					
๓	มีการกำหนดแผนการเรียนไว้ทำให้เกิดผลสำเร็จหรือบรรลุ เป้าหมาย					
๔	ท่านเรียนบาลีเพราะได้รับการยกย่องและมีโอกาสก้าวหน้า ในการทำงานของคณะสงฆ์					
๕	ท่านเรียนบาลีเพราะเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของตนเอง					
	๒. ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance)					
๑	ท่านเรียนบาลีเพราะได้รับการชักชวนจากเพื่อนและได้รับ การอุปถัมภ์ในเรื่องทุนการศึกษาจากผู้มีจิตศรัทธา					
๒	ท่านเรียนบาลีเพื่อสร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่ พุทธศาสนิกชน และสร้างชื่อเสียงให้กับวัดที่ท่านสังกัดอยู่					
๓	ท่านเรียนบาลีตามระเบียบข้อบังคับของวัดที่ท่านสังกัดอยู่					
๔	ท่านเรียนบาลีเพราะเป็นความภาคภูมิใจของท่าน และสร้าง ชื่อเสียงให้กับวงศ์ตระกูล					
๕	ท่านเรียนบาลีเพราะต้องการใบประกาศไปใช้เพื่อเข้าศึกษา ต่อในระดับที่สูงขึ้นไป					

ข้อ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี	ระดับความดิติเห็น				
		มาก ที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปาน กลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อย ที่สุด (๑)
	๓. ความเชื่อมั่น (Confidence)					
๑	ท่านเรียนบาลีเพราะเชื่อว่าเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ และสร้างเกียรติประวัติให้กับตนเอง					
๒	ท่านเชื่อว่าการเรียนบาลีเป็นเพิ่มวิทยฐานะให้กับตนเอง					
๓	ความตั้งใจและเอาใจใส่ในการเรียนจะทำให้ท่านประสบ ความสำเร็จในการเรียนบาลี					
๔	ท่านเรียนบาลีเพราะเชื่อว่าเป็นการพัฒนาทักษะและ ความสามารถของตนเอง เป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ					
๕	ท่านเรียนบาลีเพราะเห็นความสำคัญของภาษาบาลี และ เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา					
	๔. ความพึงพอใจ (Satisfaction)					
๑	สำนักเรียนมีห้องพักเพียงพอเป็นส่วนตัวมีสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกภายในห้องพักตามสมควร					
๒	สำนักเรียนมีการสนับสนุนด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน และให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียน					
๓	สำนักเรียนมีสื่อการเรียนการสอนหลากหลายและการเรียน การสอนเอื้อต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่					
๔	มีทุนสนับสนุนของทางวัดเมื่อมีนักเรียนสอบผ่าน					
๕	วัดของท่านมีเงินทุนหรือยานพาหนะสนับสนุนในการ เดินทางไปศึกษา					

ส่วนที่ ๓ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔	ระดับความถี่เห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
	๑. ฉันทะ : ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น					
๑	มีการจัดทำระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบาย ของส่วนกลางคณะสงฆ์					
๒	ครู อาจารย์ทำการสอนด้วยใจรัก หุ่่มเทให้กับการสอน เพราะเห็นแก่ประโยชน์ของนักเรียน					
๓	ครู อาจารย์สอนให้นักเรียนรู้จักมีความสุขตามฐานะของตน สามารถพึ่งตนเองได้					
๔	เจ้าสำนักเรียนมีการประสานงานกับวัดที่เป็นสำนักเรียน บาลี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างเป็นระบบ					
๕	มีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนเพื่อเพื่อปรับปรุง หลักสูตรให้มีความพร้อมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น					
	๒. วิริยะ : ความพยายามทำสิ่งนั้น					
๑	การเรียนบาลีทำให้ท่านมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ตรงต่อ เวลา มีน้ำใจ และยึดมั่นในหลักคุณธรรมที่ดีงาม					
๒	ท่านเรียนบาลีเพื่อมุ่งพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ อย่างต่อเนื่อง					
๓	ท่านปฏิบัติตนอยู่ในโอวาทของครู อาจารย์ พอใจในคำสั่ง สอน พยายามศึกษา คิดไตร่ตรองตามคำสอนของท่าน					
๔	นักเรียนบาลีมีความสุขภาพอ่อนโยน มีสัมมาคารวะ ปฏิบัติ ตนเหมาะสมตามวัย และสภาพแห่งตน					
๕	ครู อาจารย์ มีการติดตามผลการเรียนของนักเรียน สนับสนุนในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน					

ข้อ	การศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔	ระดับความตื้นเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปาน กลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อย ที่สุด (๑)
	๓. จิตตะ : ความเอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้น					
๑	ท่านเรียนบาลีด้วยใจรัก และทุ่มเทให้การเรียนเพราะเห็นแก่ประโยชน์จริงๆ					
๒	ท่านเรียนบาลีเพื่อต้องการให้รู้หลักธรรมอย่างแท้จริงเพื่อจะได้ทำหน้าที่สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาต่อไป					
๓	เป้าหมายหลักของการเรียนบาลีของท่าน คือ เพื่อให้รู้หลักการ ด้านปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ					
๔	ท่านรู้ถึงประโยชน์ และข้อดีของการเรียนบาลี และมีศรัทธาในการเรียนอย่างแท้จริง					
๕	สำนักเรียนมีการจัดหาทุนและรางวัลให้แก่นักเรียนที่สอบได้เพื่อส่งเสริมเป็นขวัญและกำลังใจ					
	๔. วิมังสา : ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น					
๑	ท่านมีความรักและภาคภูมิใจในการเป็นนักเรียนบาลี					
๒	การเรียนภาษาบาลีสามารถนำคำสอนในพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องพัฒนาชีวิตที่ดีงาม					
๓	ท่านเรียนภาษาบาลีเพราะต้องการเข้าถึงจุดประสงค์และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง					
๔	การเรียนบาลีส่งเสริมให้ท่านรู้หลักพึ่งตนเองหรือเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต					
๕	เมื่อครู อาจารย์ ตักเตือนเมื่อท่านกระทำไม่ถูกต้อง หรือไม่ควร ท่านจะยอมรับและปรับปรุงทุกครั้ง					

ตอนที่ ๔

๔.๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี

๑) ความตั้งใจ (Attention)

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๒) ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance)

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๓) ความเชื่อมั่น (Confidence)

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๔) ความพึงพอใจ (Satisfaction)

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๔.๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการศึกษาแรงจูงใจของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในจังหวัดชลบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔

๑) ฉันทะ : ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๒) วิริยะ : ความพยายามทำสิ่งนั้น

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๓) จิตตะ : ความเอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้น

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๔) วิมังสา : ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ขออนุโมทนาขอบคุณทุกท่านที่อนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา นามสกุล	: พระครูอนุกูลสุตกิจ (สุเทพ สุเทโว)
วัน/เดือน/ปีเกิด	: วันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๘
สถานที่เกิด	: ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
การศึกษา	: นักธรรมชั้นเอก,เปรียญธรรม ๕ ประโยค : หลักสูตรประกาศนียบัตร การบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) รุ่นที่ ๗ : พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, รุ่นที่ ๖๐ พ.ศ. ๒๕๕๗ : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, รุ่นที่ ๗ พ.ศ. ๒๕๕๙
ผลงานทางวิชาการ	: พระครูอนุกูลสุตกิจ (สุเทพ สุเทโว), “เวียดนาม : ศาสนาและความเชื่อ” วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (รัฐศาสตร์นครราชสีมา) ปีที่ ๖ ฉบับที่ (๑ มกราคม – เมษายน ๒๕๖๓). : พระครูอนุกูลสุตกิจ (สุเทพ สุเทโว), “ศึกษาวิเคราะห์แนวปฏิบัติการสันติ วิธีของฮับราฮัม ลินคอล์น” (รัฐศาสตร์นครราชสีมา) ปีที่ ๖ ฉบับที่ (๑ มกราคม – เมษายน ๒๕๖๓). : พระครูอนุกูลสุตกิจ (สุเทพ สุเทโว), “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักพระพุทธศาสนา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา” (รัฐศาสตร์นครราชสีมา) ปีที่ ๖ ฉบับที่ (๒ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๓).
อุปสมบท	: เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ณ วัดมงคลโคธาวาส ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
หน้าที่	: เจ้าอาวาสวัดทองคั้ง ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัด สมุทรปราการ : ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.)
เข้าศึกษา	: เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๙
สำเร็จการศึกษา	: เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๑